PASAULIO PASAKOS

BROLIAI GRIMAI

Trys verpėjos

PASAULIO PASAKOS

BROLIAI GRIMAI

Trys verpėjos

Vertė
JUOZAS BALČIKONIS

VAGA
VILNIUS
1979

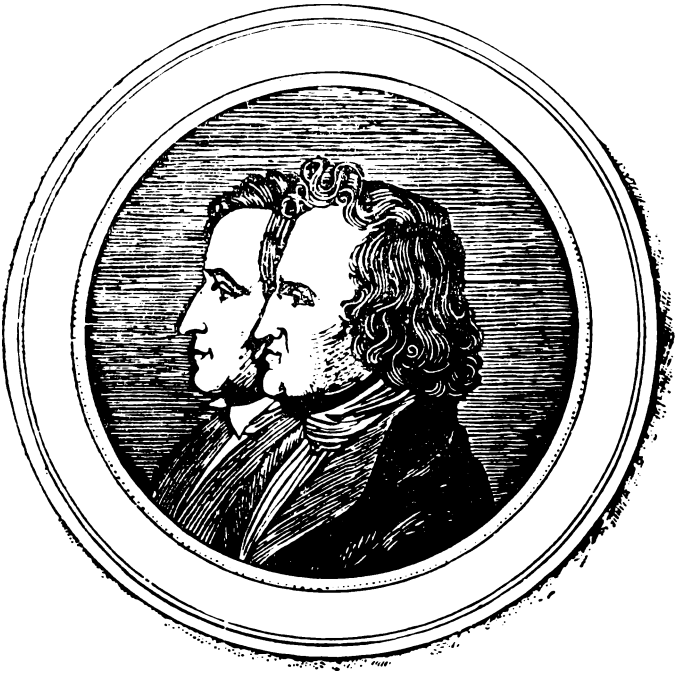

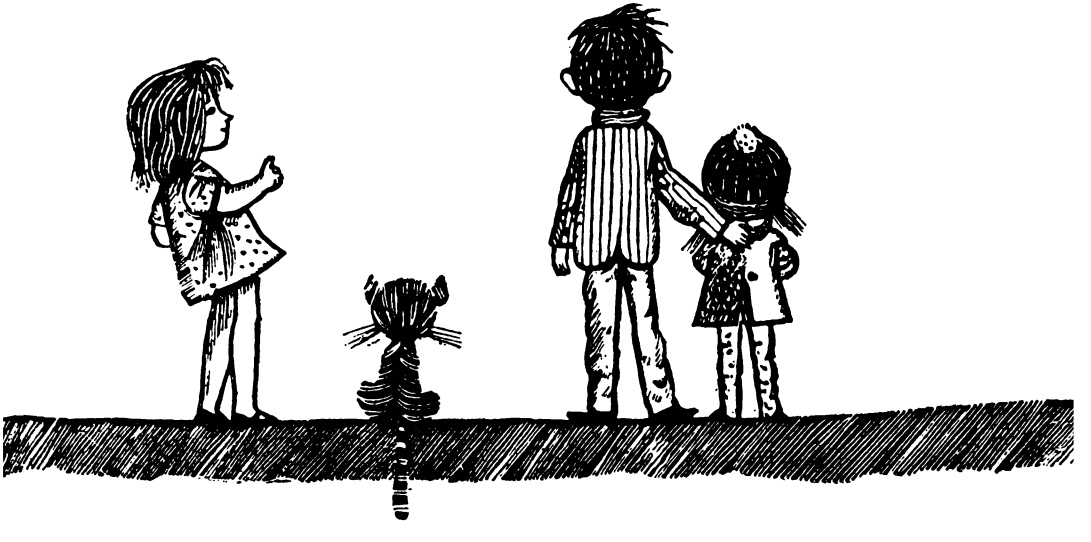

U(Vok)
Gr 379

Iliustravo
V. KLEMKĖ

TREČIAS LEIDIMAS

B $\frac{70803—000}{M\ 852(10)—79}$ 241—79

KARALAITIS VARLĖ
arba GELEŽINIS HENRIKAS

Seniai seniai, kada dar daug kas darėsi taip, kaip norėjo žmonės, gyveno karalius. Jis turėjo daug gražių dukterų, o jauniausioji buvo tokia graži, jog pati saulė, matanti nemaža žemėj gražybių, stebėjosi kiekvieną kartą, regėdama jos veidelį. Netoli karaliaus rūmų augo didelė giria, kur po sena liepa buvo iškastas šulnys. Karštomis dienomis jaunoji karalaitė eidavo į tą girią, sėsdavo ant šulnio rentinio ir, pasiėmusi aukso sviedinį, žaisdavo.

Kartą žaidžiant sviedinys pralėkė karalaitei pro iškeltą ranką, susidavė į žemę, atšoko ir įkrito tiesiog į vandenį. Karalaitė matė, kur dingo jos sviedinys, bet šulnys buvo gilus, toks gilus, jog ir dugno negalėjai matyti. Ji ėmė verkti, verkė vis labiau ir labiau ir negalėjo nusiraminti. Kai ji taip sėdėdama verkė, kažkas jai sušuko:

— Kas tau yra, karalaite, tu taip gailiai verki, net akmenys griaudinasi?

Ji apsigręžė, nesuprasdama, iš kur tas balsas galėtų eiti, ir išvydo varlę, iškišusią iš vandens savo drūtą bjaurią galvą.

— A, čia tu, kvarkle,— tarė ji: — aš verkiu savo aukso sviedinio, įkritusio man į šulnį.

— Nurimk ir neverk,— sako varlė: — tau galiu padėt, bet ką man duosi, kad aš tau sviedinį išimsiu?

— Viską, ką tik panorėsi, varlyte,— atsakė karalaitė: — savo drabužius, savo deimantus, brangiuosius akmenis, net ir aukso karūną, kurią turiu ant galvos!

Varlė jai tarė:

— Nereikia man tavo drabužių nei deimantų, nei brangiųjų akmenų, nereikia nei aukso karūnos; bet jei mane pamilsi ir leisi būti tavo draugu ir sutiksi kartu žaisti, sėdėti greta prie stalo, valgyti iš tavo aukso lėkštelės, gerti iš tavo stiklo, miegoti tavo lovelėj,— jei tą viską prižadėsi padaryti, tai aš nusileisiu į šulnio dugną ir išnešiu aukso sviedinį.

— Gerai,— atsakė mergaitė,— prižadu viską, ką tik nori, padaryti, kad tik aukso sviedinį man išimtum.— Tuos žodžius sakydama tačiau ji galvojo: „Niekus kalba neišmanėlė! Riogso su kitomis varlėmis vandeny, kurkia ten, ir ji, mat, galės žmogaus draugu būti!"

Gavus karalaitės sutikimą, varlė murkt pasinėrė į vandenį, pabuvo ten kiek ir iškilo į viršų, laikydama gerklėj aukso sviedinį, paskui prinešė prie krašto ir pametė ant žolės. Karalaitė neapsakomai nudžiugo. Pamačius savo mėgstamąjį žaislą, pagavo jį ir šoko bėgti.

— Palauk, palauk,— ėmė šaukti varlė,— imk ir mane drauge, aš negaliu paspėti!

Veltui šaukė varlė, karalaitė nieko nebežiūrėjo ir trūkčiagalviais parbėgo namo; netrukus ir visai pamiršo apie varlę, kuri vėl sugrįžo į šulnio dugną.

Kitą dieną, kai karalius su savo šeima ir visais kiemiškiais sėdėjo prie stalo, o karalaitė valgė iš savo aukso lėkštelės, staiga pasigirdo kažkas marmuro laiptais šlept šlept šlept, pabeldė į duris ir sako:

— Miela karalaite, atidaryk!

Ji pribėgo prie durų pažiūrėti, kas čia galėtų būti, ir atidariusi pamatė varlę. Ji greit užtrenkė duris, sėdo už stalo, bet iš baimės vis negalėjo atsipeikėti. Karalius pastebėjo, kaip smarkiai plakė dukters širdis, ir paklausė:

— Mano vaikeli, ko taip išsigandai, gal už durų stovi koks milžinas ir nori tave pagauti?

— O ne,— atsakė ji,— ne milžinas, tik bjauriausia varlė.

— Ko gi ta varlė iš tavęs nori?

— O tėveli, kai aš vakar miške prie šulnio žaidžiau, netyčia įmečiau į vandenį savo aukso sviedinį. Man ėmus verkti, atsirado varlė, atnešė

mano sviedinį ir pareikalavo, kad aš padaryčiau ją savo draugu; aš tą tikrai jai pažadėjau, bet niekuomet nemaniau, kad ji galėtų pamesti savo šulnį. Aure dabar ji už durų ir nori įslinkti pas mane.

Tuo tarpu vėl pasibeldė, ir iš anapus durų pasigirdo:

Leisk, jaunoji karalaite,
Savo žodį išlaikyk:
Ką prie šulnio pažadėjai,
Tą dabar man padaryk!
Leisk, jaunoji karalaite,
Savo žodį išlaikyk!

— Ką pažadėjai, dabar turi padaryti: eik ir įleisk ją,— pasakė karalius.

Karalaitė priėjo ir atidarė duris; į kambarį įšoko varlė ir, prišokavus karalaitės krėslą, tarė:

— Pakelk mane.

Mergaitė tik tėvo liepta ją pakėlė. Nuo krėslo varlė šoko ant stalo ir sako:

— Pristumk man savo aukso lėkštelę, kad galėtume kartu valgyti.

Karalaitė pristūmė lėkštę, bet buvo matyt, kad tai daro nenoromis. Varlė ragavo labai gardžiai; bet mergaitei kiekvienas kąsnis stojo skersai gerklės. Galop varlė tarė:

— Jau pavalgiau, esu nuvargusi, nešk į savo kambarį, pataisyk man savo lovą, ir eisim gulti kartu.

Karalaitė ėmė verkti, ji bijojo tos šaltos varlės, kurios ir paliesti bjaurėjosi ir kuri dabar turėjo gulėti jos gražioj ir švarioj lovelėj. Bet karalius supyko ir tarė:

— Negali niekinti to, kas tave iš bėdos gelbėjo.

Tuomet karalaitė pagavo varlę dviem pirštais, nunešė ją į savo kambarį ir pametė kertėj. Bet kada ji pati atsigulė į lovą, varlė išlindo iš savo kertės ir tarė:

— Aš pavargau, aš noriu miego, taip pat kaip ir tu, įsikelk mane, kitaip aš eisiu tavo tėvui skųstis.

Čia karalaitė ne juokais supyko ir, pagriebus varlę, kad tėkš ją, kiek tik gali, į sieną, sakydama:

— Daugiau tu man nebelįsi, bjaurybe!

Bet čia tikras stebuklas pasidarė — varlė, susidavus į grindis, staiga pavirto į karalaitį gražiomis, maloniomis akimis. Tėvo sutikimu, jis tapo jos draugu ir vyru. Tada karalaitis apsakė, kaip viena pikta ragana pavertusi jį į varlę ir kaip jo be karalaitės niekas negalėjęs iš šulnio išvaduoti, ir jie nusprendė kitą dieną važiuoti į savo karalystę. Kitą rytą privažiavo karieta, pakinkyta aštuoniais baltais žirgais, su aukso pakinklais, su strauso plunksnomis ant galvų, o užpakaly stovėjo jaunojo karalaičio tarnas, ištikimasis Henrikas. Tas Henrikas baisiai gailėjo savo karaliaus, kai piktoji ragana buvo pavertusi į varlę, savo širdį apsikalė trimis geležiniais žiedais, kad ji iš gailesčio ir skausmo neplyštų. Henrikas susodino jaunuosius į karietą, o pats vėl atsistojo užpakaly ir be galo džiaugėsi susilaukęs savo pono. Jiems kiek pavažiavus, karalaitis išgirdo kažką trūkus užpakaly karietos. Jis apsigręžė ir paklausė:

— Kas ten, Henrik, subraškėjo,
Ratai gal pasigadino?
— Ne, čia žiedas sutrupėjo,
Širdį mano kur rakino
Ir ją spaudė tol kietai,
Kol varle šulny buvai.

Dar ir dar kartą kažkas važiuojant brakštelėjo, ir karalaičiui vis rodėsi, kad čia karieta lūžta; bet čia tik žiedai nuo ištikimojo Henriko širdies trūko, ir trūko dėl to, kad jo ponas pagaliau buvo išvaduotas ir laimingas.

KAIP DRAUGAVO KATĖ SU PELE

Kartą katė susipažino su pele, susidraugavo su ja ir tiek jai prikalbėjo apie savo meilę, jog ta sutiko drauge gyventi ir šeimininkauti.

— Reikia mums pasirūpinti žiemai maisto,— tarė kartą katė,— tik tau, pelyte, pavojinga eiti iš namų, gali dar į spąstus įkliūti.

Pasakyta — padaryta, ir nupirko puodą taukų. Nupirkusios, jos nežinojo, kur tuos taukus dėti, galvojo galvojo ir galų gale katė tarė:

— Aš nerandu geresnės vietos puodui paslėpti, kaip bažnyčioje po altorium, ten niekas jo nelies; mes pastatysim jį po altorium ir ragausim tik tada, kada ateis didelė bėda.

Puodas buvo pastatytas geroj vietoj, bet netrukus katytė panoro pasismaguriauti ir sako pelei:

— Štai ką aš tau pasakysiu, pelyte: kviečia mane draugė į krikštynas; gimė jai sūnelis, baltas su geltonais taškeliais, ir aš turiu būti krikšto motina. Leisk man šiandien išeiti ir pašeimininkauk viena.

— Gerai, gerai,— atsakė pelė,— keliauk sveika, tik nepamiršk ir manęs, parnešk krikštynų ragaišio.

Tačiau tas viskas buvo netiesa: katė neturėjo jokios draugės, ir niekas jos nekvietė į krikštynas. Ji nubėgo tiesiog į bažnyčią, prislinko prie taukų puodo, ėmė laižyti ir nulaižė visą paviršių. Paskui užlipo ant namų stogo, išsirinko patogią vietelę, išsitiesė prieš saulę ir, minėdama taukus, šluostėsi kojyte savo snukelį. Tik vakarop grįžo ji namo.

— Sveika, katyte, — tarė pelė,— ar smagu tau buvo?

— Viskas puiku,— atsakė katė.

— Kuo gi vardu vaikas? — paklausė pelė.

— Paviršėlis,— tarė visai ramiai katė.

— Paviršėlis! — sušuko pelė.— Labai keistas vardas, ar jis iš kartos į kartą eina?

— Ką čia daug sakinėsi! — atkirto katė.— Jis nei kiek ne prastesnis už Duonvagius, kaip vadinami tavo krikštavaikiai.

Po kiek laiko katė vėl įsigeidė palaižyti taukų.

— Pelyte, būk gera, pažiūrėk viena namus, antrą kartą esu kviečiama krikšto motina; vaikas toks gražus, su baltu perkakliu aplinkui, aš jokiu būdu negaliu atsisakyti.

Geroji pelytė sutiko, o katė, apsukusi miesto sieną, vėl įlindo į bažnyčią ir suėdė pusę puodo taukų. „Tik tas ir gardu, ką pati suvalgai",— tarė ji sau ir labai džiaugėsi savo elgesiu. Namie pelė jos paklausė:

— Kuo gi pakrikštijot vaiką?

— Vidurėlis,— atsakė katė.

— Aure kaip: Vidurėlis! Tokio vardo dar nesu girdėjusi, man rodos, kad jo ir kalendoriuje nerastum.

Netrukus katė vėl atsiminė taukus, ir jai ėmė varvėti seilės. Ir ji sako pelei:

— Štai trečią kartą mane prašo būti krikšto motina; vaikelis visas juodas, tik letenėlės baltos, o daugiau nei vieno balto plaukelio, tas tik kartą per dvejus metus atsitinka, tu mane, tikiuosi, leisi?

— Paviršėlis, Vidurėlis,— kalbėjo pelė,— tokie keisti vardai, jog nenoromis imi kažką galvoti.

— Lindi visados namie tu su savo pilkai tamsiais drabužiais,— atsakė katė,— ir įsimanai visokių niekų!

Pelė pradėjo ruošti namus, o katė tuo tarpu pabaigė ėsti visus taukus „Tik tuomet tėr smagu, kada esi viską suvalgiusi",— tarė ji sau viena ir išputusi parsvyravo namo. Kaip tik ji sugrįžo, pelė ėmė klausinėti, kuc vardu trečias vaikas.

— Jis tau irgi turbūt netiks,— atsakė katė: — jis vadinasi Pagrandėlis.

— Pagrandėlis! — nusistebėjo pelė.— Tai baisiai įmantrus vardas, knygose tokio niekados nesu mačiusi. Pagrandėlis! Ką gi jis galėtų reikšti? — pakraipė ji galvą, susirietė į kamuoliuką ir užmigo.

Nuo to laiko niekas daugiau nebekvietė katės į krikštynas. Kada atėjo žiema ir apie namus nebegalima buvo jokio maisto gauti, pelė atsiminė taukus ir tarė:

— Katyte, einam pažiūrėti mūsų taukų, kur padėti bažnyčioj, dabar jie mums labai pravers.

— Žinoma,— atsakė katė,— jie tau taip patiks, kaip patiktų iškišus pro langelį ploną savo liežuvėlį į šaltį.

Jos susiruošė į kelionę, nuėjo į bažnyčią, puodą rado toj pačioj vietoj, bet jis buvo visai tuščias.

— A! — tarė pelė,— dabar suprantu, kas čia yra, dabar man aišku, kokia tu gera mano draugė! Bevaikščiodama į krikštynas, tu susprogai visus taukus! Iš pradžios paviršių nulaižei, paskui vidurį suėdei, o galop...

— Ar nenutilsi! — suriko katė.— Dar vieną žodį, ir tavęs nebebus!

Vargšė peliukė nebesusilaikė ir pasakė: „Pagrandėlis". Vos tik ištarė tą žodį, katė strykt prišoko prie jos, pagriebė ir prarijo.

Štai kaip esti šiam margam pasauly!

PASAKA APIE JAUNIKAITĮ, ĖJUSĮ BAIMĖS IEŠKOTI

Vienas tėvas turėjo du sūnus: vyresnysis buvo išmintingas, sumanus ir geras darbininkas, o jaunesnysis toks prastos galvos, kažkoks nevykėlis. Žmonės, jį matydami, sakė:

— Daug bus vargo tėvui su juo.

Jei atsitikdavo koks reikalas, visuomet atlikdavo jį vyresnysis; tik kada tėvas siųsdavo kur vėlai vakare arba naktį ir eiti reikėdavo pro kapines arba šiaip kokią baisią vietą, jis atsakydavo:

— Oi ne, tėve, ten aš neisiu, bijau!

Jis buvo baikštus. Bet kai kartais vakarais imdavo prie žiburio sakyti tokias baisias istorijas, jog ne vienam eidavo per nugarą šiurpas ir dažnas sakydavo: „Oi, kaip baisu", jaunesnysis sėdėdavo sau kampelyje, klausydavo išsižiojęs ir negalėdavo suprasti, ką tai reiškia.

— Visi jie sako: „Kaip baisu, kaip baisu", o man jokios baimės nėra; čia, matyt, bus koks dalykas, kurio aš nesuprantu.

Vieną kartą tėvas tarė jam:

— Klausyk, sūneli, tu esi jau suaugęs ir stiprus, laikas būtų ko nors išmokti, kad pats galėtum sau duoną pelnyti. Žiūrėk, kaip tavo brolis dirba, o iš tavęs tiek naudos, kaip iš ožio vilnų.

— Oi tėve,— atsakė sūnus,— aš ir pats norėčiau ko išmokti; jei taip reikia, tai aš norėčiau išmokti bijoti, nes lig šiol nežinau, kas yra baimė.

Girdėdamas tuos žodžius, vyresnysis negalėjo tverti juokais ir pamanė: „Dieve, koks kvailas mano brolis! Matyt, nieko doro iš jo nebus; koks gimė, toks ir mirs."

Tėvas atsiduso ir atsakė:

— Bijoti tu išmoksi, bet tuo sau duonos nepelnysi.

Netrukus po to atėjo zakristijonas, ir tėvas jam pradėjo dejuoti, kad jo jaunesnysis sūnus jokio darbo nemoka, niekas jam nerūpi ir nieko nenori išmokti.

— Pagalvok tik, kai aš jo klausiau, kaip jis mano duoną pelnyti, man atsakė, kad norėtų išmokti bijoti.

— Jei tik tiek,— tarė zakristijonas,— tai ir aš galiu išmokyti; tik prašom jį atsiųsti, aš tuoj tą mokslą jam įdėsiu.

Tėvas sutiko, manydamas, kad jo vaikas, pakliuvęs į svetimų žmonių tarpą, šiek tiek apsitrins.

Zakristijonas parsivedė jį pas save ir pristatė varpais skambinti. Po kelių dienų zakristijonas prikėlė jį vidunaktį ir liepia eiti į varpinę skambinti.

„Parodysiu aš tau dabar baimę",— pagalvojo zakristijonas ir išėjo tylomis pirma. Kada berniokas, įlipęs į viršų, atsigręžė, norėdamas paimti virvę, pririštą prie varpo, pamatė tiesiai prieš langą ant laiptų stovint kažką baltą.

— Kas ten? — sušuko jis, bet tas baltas neatsakė ir nesijudino iš vietos.

— Sakyk,— suriko berniokas,— arba eik šalin, tau čia naktį nėr ką veikti.

Zakristijonas nei nekrutėjo, norėdamas, kad berniokas palaikytų jį šmėkla. Berniokas suriko antrą kartą:

— Ko tau čia reikia? Sakyk, jei tu esi doras žmogus; kitaip tuoj nustumsiu nuo laiptų.

Zakristijonas galvojo, kad jis to nedrįs daryti, todėl nieko nesakė ir vis stovėjo lyg akmuo. Tada berniokas suriko trečią kartą ir, negavęs jokio atsakymo, prišoko ir pastūmė šmėklą nuo laiptų; ta stačia galva nubrazdėjo pakopomis žemyn. Paskui berniokas paskambino, sugrįžo, atsigulė į lovą, nesakydamas niekam nei žodžio, ir užmigo. Ilgai laukė zakristijonienė savo vyro, bet tas vis negrįžo. Galop ją pradėjo imti baimė. Ji prikėlė berniоką ir paklausė:

— Ar nežinai, kur dingo mano vyras? Jis pirma tavęs nuėjo į varpinę.

— Ne, nežinau,— atsakė berniokas,— tik ant laiptų prieš langą kažkas stovėjo, nenorėjo nei atsakyti, nei pasišalinti; aš palaikiau piktadariu ir nustūmiau nuo laiptų. Prašom eiti pažiūrėti, gal ten jis ir bus; gaila, jei taip būtų.

Pati nubėgo į varpinę ir rado ten savo vyrą gulint kampe ir vaitojant; jo kojos būta sulaužyta.

Ji parnešė vyrą į namus ir balsu raudodama nubėgo pas bernioko tėvą.

— Tavo sūnus,— šaukė ji,— padarė man didelę nelaimę, jis nustūmė mano vyrą nuo laiptų ir jam koją nulaužė, atsiimk tą nenaudėlį atgal.

Tėvas išsigando, atbėgo ir ėmė barti sūnų:

— Gal tave nelabasis apsėdo, kad žmonėms kojas laužai?

— Tėve,— atsakė sūnus,— prašom paklausyti, aš visai nekaltas; jis stovėjo ten naktį kaip koks piktadarys. Aš nežinojau, kas jis yra, ir tris kartus liepiau arba atsakyti, arba nueiti.

— O,— atsakė tėvas,— man vien vargas su tavim, eik nuo manęs, kad mano akys daugiau tavęs nematytų.

— Gerai, tėve, su mielu noru, palauk tik išaušiant, iškeliausiu tada į platų pasaulį, išmoksiu baimės ir iš to valgysiu duoną.

— Mokykis, ko tik nori,— atsakė tėvas,— man vis tiek. Štai tau penkiasdešimt dolerių, eik tu su jais į visas keturias puses, bet niekur nesisakyk, iš kur esi ir kas tavo tėvas, nedaryk man gėdos!

— Jūsų valia, tėveli; jei iš manęs nieko daugiau nereikalauji, tą aš galiu padaryti.

Išaušus berniokas susidėjo savo penkiasdešimt dolerių į kišenę, išėjo į vieškelį ir eidamas vis sako: „Kad mane paimtų baimė! Kad mane paimtų baimė!"

Netrukus jį pavijo žmogus, tas išgirdo tuos žodžius, ir toliau abudu ėmė eiti kartu. Kiek paėję, jie pamatė kartuves, ir tas pakeleivis sako:

— Aure ten stovi medis, kur septyni kėlė su virvininko dukteria vestuves, o dabar mokosi skraidyti; sėsk po juo, palauk nakties, tada suprasi, kas yra baimė.

— Jei daugiau nieko nereikia,— atsakė jaunikaitis,— tai labai lengva; jei aš taip greit išmoksiu bijoti, tai gausi iš manęs penkiasdešimt dolerių, ateik ryt rytą vėl pas mane.

Berniokas priėjo prie kartuvių, atsisėdo po jomis ir laukia nakties. Jam pasidarė šalta, ir jis susikūrė ugnį, bet vidunaktį pakilo toks aštrus vėjas, jog jis, sėdėdamas arti ugnies, negalėjo sušilti. Kada vėjas pradėjo supti pakaruoklius, jis pamanė: „Tau šalta prie ugnies, bet kaip tiems aukštai reikia šalti ir drebėti?" Vaikinas buvo geros širdies, ir jam pagailo pakaruoklių; jis pastatė kopėčias, įlipo į viršų, atraišiojo juos nuo kilpų ir po viens kito nuleido visus septynis žemėn. Paskui pakurstė ugnį ir aplink susodino pakaruoklius, kad galėtų jie sušilti. Bet jie sėdėjo nekrutėdami, ir ugnis pradėjo siekti jų drabužius.

— Pasitraukit kiek toliau, kitaip aš jus vėl pakabinsiu! — sušuko berniokas, bet negyvėliai neklausė, sėdėjo tylėdami ir davė degti savo skarmalams. Jis supyko.

— Jei jūs patys nesisaugojat, tai aš jums nieko negaliu padėti, o su jumis degti nenoriu,— pasakė jaunikaitis ir juos vėl pakorė po viens kito. Paskui jis vėl atsisėdo prie ugnies ir užmigo. Rytą atėjo pas jį vakarykštis nepažįstamas atsiimti penkiasdešimt dolerių ir paklausė:

— O ką, dabar žinai, kas yra baimė?

— Ne,— atsakė jis,— iš kur aš žinosiu? Aure tie, kur čia kaba, nei burnos neatvėrė ir buvo tokie kvaili, jog davė degti skarmalams, dengiantiems jų kūną.

Nepažįstamas suprato, kad penkiasdešimt dolerių jis nematys kaip savo ausų, ir nukeliavo tolyn, sakydamas: „Tokio drąsuolio aš dar nesu matęs."

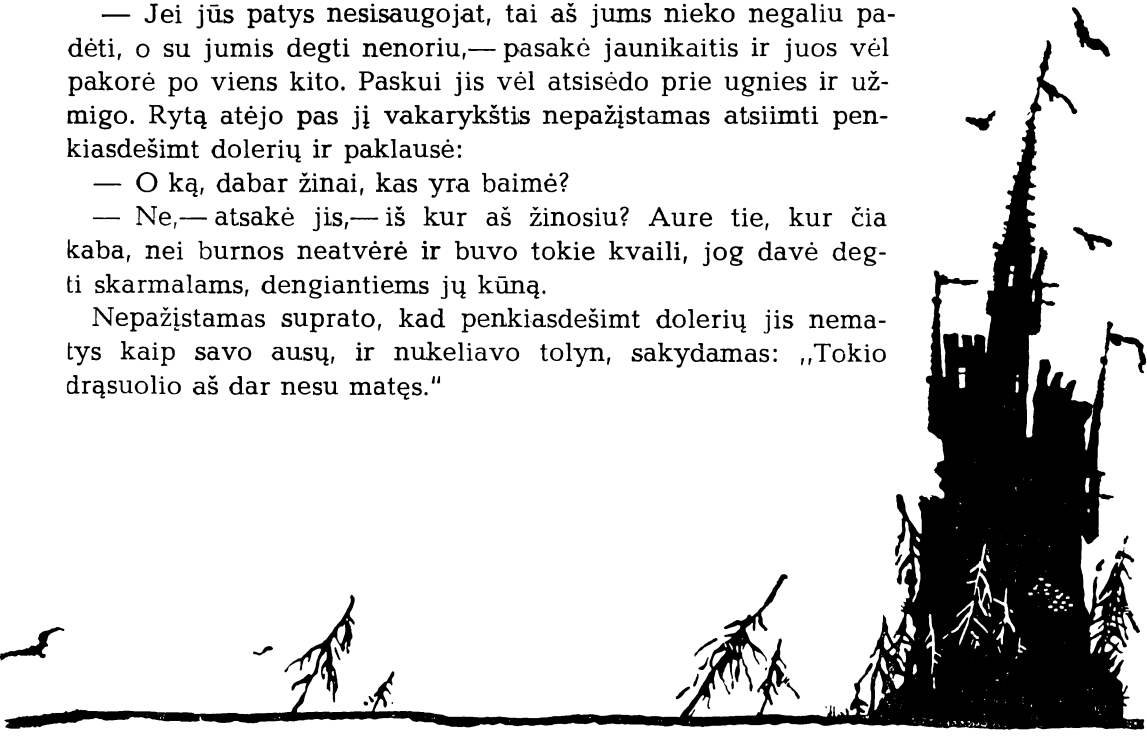

Jaunikaitis nuėjo savo keliu ir pradėjo vėl sau kalbėti:

— O, kad mane paimtų baimė! O, kad mane paimtų baimė!

Tuos žodžius išgirdo iš paskos vežėjas ir paklausė:

— Kas tu esi?

— Nežinau,— atsakė jaunikaitis.

Vežėjas klausia toliau:

— Iš kur tu?

— Nežinau.

— Kas tavo tėvas?

— To nedrįstu sakyti.

— Ką gi tu vis kalbi pats vienas?

— Norėčiau, kad mane paimtų baimė, bet niekas negali manęs to išmokyti.

— Liaukis niekus kalbėti,— atsakė vežėjas,— važiuok su manim, aš tave nuvešiu, kur reikia.

Jaunikaitis įsisėdo į vežėjo ratus ir vakarop privažiavo smuklę, kur jis norėjo apsinakvoti. Įeidamas į vidų, vėl jis tarė balsu:

— O, kad mane paimtų baimė!

Tai išgirdęs, šeimininkas nusijuokė ir tarė:

— Jei to taip nori, čia galėsi gauti.

— O, tylėk tu,— atsiliepė šeimininkė,— kiek jau drąsuolių čia padėjo galvas, būtų labai skaudu ir gaila, kad ir šios skaisčios akys nustotų regėti dienos šviesą.

Bet jaunikaitis atsakė:

— Kad ir sunku, aš vis tiek noriu to išmokti, dėl to ir iš tėvo namų išėjau.

Jis tol nedavė šeimininkui ramybės, kol tas nepapasakojo jam, kad netoli esanti užkeikta pilis, kur jis galėtų pamatyti visokių baisenybių, jei apsiimtų pernakvoti ten tris naktis.

— Kas pernakvotų tris naktis,— baigdamas pasakė šeimininkas,— tas gautų karaliaus dukterį, gražiausią pasauly mergaitę, ir visus turtus, paslėptus pily, lig laiko saugomus piktųjų dvasių; daug drąsuolių ėjo į pilį, bet niekas dar gyvas negrįžo iš ten.

Kitą dieną berniokas nuėjo pas karalių ir sako:

— Jei jūs leisite, aš apsiimsiu pernakvoti pily tris naktis.

Karalius pažiūrėjo į jį, jaunikaitis jam patiko, ir jis tarė:

— Tu gali pasirinkti tris daiktus, bet jie turi būti nedvasingi, ir pasiimti su savim į pilį.

Ilgai negalvodamas, jaunikaitis paprašė duoti jam ugnies, suolelį ir tekinamąsias stakles su kaltu.

Karalius liepė visus tuos daiktus nunešti į pilį dar su šviesa. Sulaukęs nakties, jaunikaitis nuėjo į pilį, susikūrė vienam kambary ugnį, šalimais pastatė stakles, o pats atsisėdo ant suolelio.

— O, kad mane paimtų baimė,— tarė jis,— bet ir čia, matyti, aš to neišmoksiu.

Apie vidunaktį jis norėjo pasidaryti dar didesnę ugnį ir pradėjo pūsti, tik staiga iš kampo pasigirdo: „Miau, kaip mums šalta!"

— Kvailos,— sušuko jis,— ko ten jūs miauksite; jei jums šalta, eikite prie ugnies ir pasišildykite.

Vos tik tą jis pasakė, tuoj dvi juodos katės prišoko iš abiejų jo pusių ir ėmė žiūrėti į jį savo baisiomis blizgančiomis akimis. Pasišildžiusios jos tarė:

— Bičiuli, ar nenori pažaisti su mumis kortomis?

— Kodėl gi ne? — atsakė jis.— Tiktai pirma prašom parodyti man savo letenas.

Katės išleido savo nagus.

— Aure,— tarė jis,— kokie ilgi jūsų nagai! Palaukite, reikia juos apkarpyti.

Jis pagriebė kates už sprando, pakėlė ant staklių ir priveržė joms letenas.

— Pamatęs jūsų pirštus, nebeturiu noro žaisti su jumis kortomis,— pasakė jis, užmušė kates ir išmetė pro langą į vandenį. Bet vos tik jis atsikratė nuo tų dviejų kačių ir norėjo vėl atsisėsti prie ugnies, iš visų kampų pradėjo šliaužti juodos katės ir šunys su liepsnojančiomis grandinėmis, ir juo tolyn, juo ėjo jų daugyn, ir galop berniokas nebeturėjo kur dėtis. Katės ir šunys baisiai kaukė, lipo į ugnį, traukė malkas ir norėjo jas užgesinti.

Valandėlę pastovėjo jaunikaitis ramiai, kol jam pakyrėjo, paskui pagriebė savo kaltą ir pradėjo su juo švaistytis į visas puses, sakydamas: „Šalin, bjaurybės!" Dalis jų išlakstė, o daugiau išmušė ir sumetė į tvenkinį. Sugrįžęs jis vėl įsipūtė ugnį ir pradėjo šildytis. Besėdint jį ėmė marinti miegas. Apsidairęs pamatė kampe didelę lovą, priėjo ir atsigulė į ją. Bet vos užmerkė akis, lova pradėjo judėti ir lakstyti po visą pilį.

— Kaip malonu,— tarė jis,— tik dar greičiau!

Ir lova ėmė švilpti, lyg į ją būtų pakinkyta šešetas žirgų, per slenksčius, laiptus, aukštyn ir žemyn; bet staiga pašoko dukart, apvirto ir prislėgė jį tartum kalnas. Tada jaunikaitis numetė apklotus, pagalvius, išlindo iš po lovos ir, taręs: „Tegu dabar su ja važiuoja, kas nori", atsigulė prie ugnies ir išmiegojo iki ryto. Rytą atėjo karalius ir, pamatęs jį žemėj gulint, manė, kad jis jau nebegyvas, kad jį piktosios dvasios nusmaugė.

— Gaila tokio gražaus jaunikaičio,— prabilo jis.

Berniokas išgirdo tuos žodžius, atsikėlė ir tarė:

— Ne, toli gražu dar ne taip!

Karalius nustebo, bet apsidžiaugė ir paklausė, kaip jis praleido naktį.

— Puikiai,— atsakė jaunikaitis,— viena naktis praėjo, praeis ir kitos dvi.

O kada jis sugrįžo pas smuklės šeimininką, šis išplėtė akis ir tarė:

— Aš maniau, kad tavęs gyvo daugiau nebematysiu. O ką, ar pažinai, kas yra baimė?

— Ne,— atsakė jaunikaitis,— viskas veltui. Kad kas nors galėtų man tą dalyką išaiškinti!

Kitą naktį jis vėl nuėjo į pilį, atsisėdo prie ugnies ir užtraukė savo senąją giesmę: „O, kad mane paimtų baimė!“ Vidunaktį pasigirdo trenksmas ir bildesys, iš pradžių menkas, o toliau vis didesnis; o paskui valandėlę viskas nurimo, bet staiga su dideliu riksmu per kaminą įlėkė pusė žmogaus ir nukrito prieš jaunikaitį.

— Ei! — suriko jis.— Duokite antrą pusę, tos maža.

Vėl subildėjo, suūžė, sušvilpė, ir nuvirto antra pusė.

— Palauk,— tarė jis,— aš tau sukursiu ugnį!

Jis sukūrė ugnį, atsigręžė ir mato, kad abi pusės suaugo, ir jo vietoje sėdi žilas žmogelis.

— Tokios sutarties aš nedariau,— tarė jaunikaitis,— suolas mano.

Žmogelis norėjo jį nustumti, bet jaunikaitis nepasidavė, nutėškė jį žemėn ir atsisėdo savo vietoje.

Tada nukrito paskui vienas kitą dar keletas žmonių. Jie paėmė devynias numirėlių kojas ir du kiaušus, sustatė juos ir ėmė lyg kėgliais žaisti.

Jaunikaitis norėjo irgi pažaisti ir paklausė:

— Klausykite, ar nepriimsite manęs?

— Kodėl ne, jei turi pinigų.

— Pinigų užteks,— atsakė jis,— tik jūsų rutuliai nelabai apvalūs.

Jis paėmė kiaušus, įspraudė į stakles ir aptekino.

— Štai dabar jie geriau riedės,— pasakė jis,— skelkim, kiek tik lenda!

Jis pradėjo žaisti ir truputį pralaimėjo. Išmušus dvyliktą, viskas prapuolė. Jis ramiai atsigulė ir užmigo.

Rytą atėjo karalius ir paklausė:

— Kaip šią naktį nakvojai?

— Žaidžiau kėgliais ir truputį pralaimėjau.

— Ir tau nebuvo baisu?

— Kur ten, man net linksma buvo. Kad aš galėčiau pažinti, kas yra baimė!

Trečią naktį vėl atsisėdo jaunikaitis ant savo suolelio ir nuliūdęs tarė:

— Kad mane paimtų baimė!

Visai sutemus, įėjo šeši dideli vyrai ir įnešė grabą.

— A, čia bus mano pusbrolis, miręs prieš kelias dienas,— tarė jis ir, pamojęs pirštu, pašaukė:

— Eikš, broliukai, eikš!

Vyrai pastatė grabą, berniokas priėjo prie jo, nuėmė viršų ir pamatė grabe gulint numirėlį. Jis palietė jo veidą — veidas buvo šaltas kaip ledas.

— Palauk, aš tave sušildysiu,— tarė jis, priėjo prie ugnies, pakaitino savo ranką ir pridėjo prie lavono veido, bet jis nei kiek nešilo. Jaunikaitis išėmė jį iš grabo, atsisėdo prie ugnies, pasidėjo numirėlį ant kelių ir ėmė trinti jam rankas, kad pradėtų kraujas vaikščioti. Bet kai tas nepadėjo, atėjo jam staiga į galvą, kad sušildyti galima atsigulus kartu į lovą; todėl, nieko negaišdamas, nunešė numirėlį į savo lovą, gerai apklostė ir pats atsigulė greta. Netrukus numirėlis sušilo ir pradėjo krutėti.

— Matai, bičiuli, aš tave sušildžiau,— tarė jaunikaitis.

Bet numirėlis staiga pakilo ir sušuko:

— Dabar aš tave pasmaugsiu.

— Ką? Taip tu man dėkoji? Lįsk vėl į grabą! — Jis pagriebė numirėlį, įgrūdo į grabą ir užvožė; vėl atėjo šeši vyrai ir išnešė numirėlį.

— Jokia baimė manęs neima,— tarė jis,— čia niekados aš neišmoksiu.

Tuo tarpu atėjo dar aukštesnis už anuos vyrus ir baisus senis su ilga žila barzda.

— A, tu varvanosi! — sušuko jis.— Tu greit žinosi, kas yra baimė, nes tuojau turi mirti.

— Neskubėk,— atsakė jaunikaitis,— jei man priėjo mirtis, tai nuo jos nepabėgsi.

— Aš tave pamokysiu,— tarė ilgabarzdis.

— Tylėk, tylėk, nesigirk pirm laiko; aš tiek pat stiprus, kaip ir tu, jei ne daugiau.

— Pamatysime,— tarė senis,— jei pasirodys, kad tu stipresnis už mane, aš tave paliksiu gyvą; eikime — pamėginkime.

Tamsiais tarpusieniais atvedė jį į kalvę, čia pagriebė kirvį ir vienu smūgiu įvarė priekalą į žemę.

— Aš galiu dar geriau parodyti,— atsakė jaunikaitis ir priėjo prie kito priekalo.

Senis atsistojo priešais, norėjo pažiūrėti ir atkišo savo ilgąją barzdą per priekalą. Jaunikaitis čiupo kirvį, vienu smūgiu praskėlė priekalą ir sužnybo seniui barzdą.

— Štai tu mano rankose,— tarė jaunikaitis,— dabar tau galas.

Jis paėmė geležinę lazdą ir tol mušė senį, kol tas nepradėjo rėkti ir prašyti dovanoti, žadėdamas jam didelius turtus. Jaunikaitis ištraukė kirvį ir paleido senį.

Senis nuvedė jį į pilį ir parodė pogrindy tris skrynias, pilnas aukso.

— Viena skrynia yra pavargėliams,— tarė jis,— antra — karaliui, o trečia — tau!

Tuo laiku išmušė dvyliktą, ir dvasia išnyko, o jaunikaitis liko patamsy.

„Kaip nors išeisiu",— pagalvojo jis, pradėjo graibytis, rado kelią į savo kambarėlį ir atsigulė prie ugnies.

Rytą atėjo pas jį karalius ir sako:

— Dabar tu tikrai žinosi, kas yra baimė.

— Ne,— atsakė jaunikaitis,— buvo čia atėjęs mano velionis pusbrolis, paskui dar kažkoks barzdotas vyras, ir tas man parodė daug pinigų pogrindy; bet apie baimę nei vienas, nei antras man nieko nepasakė.

— Tu išvadavai pilį ir gali vesti dabar mano dukterį,— tarė karalius.

— Viskas labai gerai,— atsakė jaunikaitis,— bet aš vis dar nežinau, kas yra baimė.

Auksas iš pogrindžio buvo išimtas ir pakeltos vestuvės. Nors labai mylėjo jaunasis karalius savo pačią ir linksmai su ja gyveno, bet žodžiai: „O, kad mane paimtų baimė! O, kad mane paimtų baimė!" nėjo jam nuo lūpų. Jaunajai karalienei nusibodo galop ta kalba, ir jos tarnaitė sako jai vieną kartą:

— Aš galiu jums padėti gerai jį išgąsdinti.

Ji nuėjo į upelį, kur tekėjo pro sodą, ir pasėmė pilną kibirą pyplių. Naktį, kada karalius miegojo, karalienė nutraukė apklotą ir išpylė ant jo visą kibirą šalto vandens su žuvim, o ta ėmė aplink jį raitytis. Čia atbudo jaunasis karalius ir sušuko:

— A, kaip mane šiurpas paėmė, žmonele, kaip man baisu! Dabar aš žinau, kas yra baimė.

VILKAS IR SEPTYNI OŽKELIAI

Buvo kartą ožka ir turėjo septynis ožkelius; ji juos taip mylėjo, kaip kiekviena motina savo vaikus myli. Kartą ji taisėsi eiti į girią parnešti ėdesio, sušaukė visus savo ožkelius ir sako:

— Mano vaikeliai, aš einu į girią, o jūs be manęs, žiūrėkit, saugokitės vilko! Jei jis čia įlįs, jūsų neliks nei kaulų. Tas nenaudėlis dažnai apsimeta kuo kitu, bet galit jį tuojau pažinti iš drūto balso ir juodų kojų.

Ožkeliai atsakė:

— Miela motute, prašom eiti ir nesirūpinti, mes mokėsim pasisaugoti.

Tada senė ožka subliovė ir ramiai išėjo iš namų.

Neilgai trukus po jos išėjimo kas pabeldė į triobelės duris ir suriko:

— Atidarykit, mieli vaikeliai, sugrįžo jūsų motutė ir parnešė kiekvienam po dovanėlę.

Bet ožkeliai iš drūto balso suprato, kad čia vilkas, ir jam atsakė:

— Nedarysim durų, tu ne mūsų motutė! Jos balselis plonas ir malonus, o tavo drūtas! Tu esi vilkas!

Tada vilkas nubėgo į krautuvę, nusipirko didelį gabalą kreidos, suėdė jį — ir jo balsas pasidarė laibas. Sugrįžo jis vėl prie tos triobelės, pasibeldė į duris ir suriko:

— Atidarykite, mieli vaikeliai, sugrįžo jūsų motutė ir parnešė kiekvienam po dovanėlę.

Bet jis užkėlė koją ant lango staktos, vaikai pamatė ir atsiliepė:

— Nedarysim durų, mūsų motutės ne juodos kojos kaip tavo! Tu esi vilkas!

Tada vilkas nubėgo pas kepėją ir sako:

— Susižeidžiau koją, ištepk man tešla.

Ir kai kepėjas ištepė jam koją, vilkas nubėgo pas malūninką ir sako:

— Apibarstyk man koją baltais miltais.

Malūninkas pagalvojo: „Vilkas bus sumanęs kokias pinkles",— ir norėjo atsikalbėti, bet vilkas tarė:

— Kad man kojos nebarstysi, aš tave suėsiu.

Malūninkas pabūgo ir nubaltino jam koją miltais. Tokie, mat, yra žmonės!

Štai ir nuėjo tas nedorėlis trečią kartą prie tos triobelės, pasibeldė ir tarė:

— Atidarykit, vaikeliai, sugrįžo jūsų motutė ir parnešė kiekvienam po dovanėlę iš miško.

Ožkeliai suriko:

— Pirma parodyk mums savo koją, kad galėtume pažinti, ar tikrai esi mūsų mamytė!

Tada jis parodė pro langą koją, ir kai tie pamatė, kad ji tikrai balta, patikėjo ir atidarė duris. O čia vilko būta! Ožkeliai persigando ir šoko nuo durų slėptis.

Vienas palindo po stalu, antras įsikasė į patalą, trečias užlindo už krosnies, ketvirtas nubėgo į virtuvę, penktas pasislėpė indaujoj, šeštas po loviu, septintas — laikrodžio atsvarų makštyje. Tačiau vilkas juos visus rado ir, nieko nelaukdamas, ryte prarijo, tik septintojo negalėjo laikrodžio makštyje rasti. Prisisprogęs ramiai išėjo iš triobelės, išsitiesė pievoj po medžiu ir užmigo.

Netrukus senė ožka parėjo iš girios į savo triobelę. O, ką ji ten išvydo! Durys buvo atlapos, stalas, krėslai, kėdės — išvartyti, lovys suskaldytas į šipulius, apklotas ir pagalviai išmėtyti iš lovos. Pradėjo ji ieškoti savo vaikelių, bet niekur negalėjo rasti. Paskui ėmė šaukti juos vardais, bet niekas neatsakė. Galop, kai priėjo prie jaunėlio, laibas balselis atsiliepė:

— Brangiausia motute, aš esu laikrodžio makšty.

Ji tuojau iš ten ištraukė savo vaiką, tas jai apsakė, kaip buvo atėjęs vilkas ir suėdė visus kitus ožkelius. Galite suprasti, kaip ji verkė savo nelaimingų vaikelių!

Pagaliau senė ožka, visa susikrimtusi, išėjo iš savo namelių, o mažėlis ožkelis išsekė paskui. Atėjus į pievą, ožka žiūri — po medžiu vilkas išsikėtęs guli ir taip baisiai knarkia, jog ties juo net šakos juda. Ožka apėjo aplink, apžiūrėjo ir mato, kad jo išputusiame pilve kažkas kruta. „O dieve,— pagalvojo ji,— ar tik nebus čia mano vaikeliai? Tas bjaurybė juos surijo, o jie, vargšai, matyti, gyvi tebėra."

Ir parsiuntė ožkelį namo žirklių, adatos ir siūlo. Paskui ėmė kirpti nedorėliui pilvą, ir vos kiek prakirpo — vienas ožkelis tuoj iškišo galvą, o pakirpus toliau, visi šeši ožkeliai po viens kito iššoko iš vilko pilvo, ir visi buvo sveikutėliai, nes tas bjaurybė iš godumo juos rijo nekramtydamas. Kiek buvo džiaugsmo! Jie ėmė malonėtis prie motinos ir šokinėti aplink ją. O senė ožka tarė:

— Dabar eikit, pririnkit akmenų, mes juos sugrūsim tam bjaurybei į pilvą, kol jis miega.

Ožkeliai beregint prinešė akmenų ir prikrovė į vilko pilvą, kiek tik lindo. O senė ožka dar greičiau susiuvo tą vietą, kur buvo perkirpta, ir vilkas nei justi to nejuto... Kai jis pagaliau išsimiegojo, pakilo, ir kadangi nuo akmenų pilve turėjo didelį troškulį, tai nusprendė eiti prie šaltinio ir atsigerti. Jam pradėjus eiti, akmenys pilve ėmė trankytis į vienas kitą ir barškėti. Tada jis tarė:

Kas į žemę pilvą traukia,
Kas ten juda, kas ten barška?
Aš maniau — ožkeliai šneka,
O čia akmenys tik tarška!

Ir kai jis atėjo prie šaltinio ir pasilenkė gerti, sunkieji akmenys jį persvėrė, jis įkrito į vandenį ir prigėrė. Tai pamatę, ožkeliai nubėgo pas motiną ir sako:

— Vilkas žuvo! Vilkas prigėrė!

Ir kartu su motina ėmė šokti aplink šaltinį.

BROLIUKAS IR SESUTĖ

Kartą broliukas paėmė sesutę už rankos ir sako:

— Nuo to laiko, kaip mirė motutė, mes neturime nei vienos geros dienos: pamotė nuolat mus muša, o kada prieinam prie jos, spardo mus su kojomis ir varo šalin. Sužiedėjusios plutos, kur lieka nuo pietų, yra mū-

sų valgis; net šuva po stalu geriau gyvena: ji jam kada ne kada numeta gardesnį kąsnelį. Dieve, kad tai žinotų mūsų motutė! Eisim geriau pa žmones pakeliauti.

Jie paliko namus ir ėjo visą dieną per pievas, laukus ir akmenis; lietu lyjant, sesutė sakė: „Viešpatie, mūsų širdys taip pat verkia!"

Vakare priėjo jie didelį mišką, toli bekeliaudami buvo išalkę ir laba pavargę, todėl, radę drevę, sulindo į ją ir užmigo.

Kada jie rytą atbudo, saulė jau buvo aukštai pakilusi ir labai kaitino medį. Broliukas tada tarė:

— Sesut, aš noriu gerti; kad galėčiau rasti kokį šaltinį, eičiau ir atsi gerčiau; man rodosi, čia kur netolumais vanduo čiurlena.

Broliukas pakilo, paėmė sesutę už rankos, ir abudu ėmė ieškoti šalti nio. Reikia pasakyti, kad piktoji pamotė buvo ragana; kai išėjo vaikai ji nusekė paskui tylomis, kaip daro raganos, ir pakerėjo visus miško šal tinius. Kada pagaliau jie rado šaltinį, smagiai bėgantį akmenėliais, bro liukas norėjo tuoj gerti, bet sesutė, išgirdusi jo vandenį kalbant: „Kas čia gers, tas pavirs į tigrą, kas čia gers, tas pavirs į tigrą", sušuko:

— Negerk, broliuk, negerk, kitaip tu pavirsi į laukinį žvėrį ir sudras kysi mane!

Broliukas, nors ir labai ištroškęs buvo, bet paklausė ir tare:

— Aš pakentėsiu, gal toliau dar rasime šaltinį.

Kada jie priėjo antrą šaltinį, sesutė vėl išgirdo sakant: „Kas čia gers, tas pavirs į vilką, kas čia gers, tas pavirs į vilką." Sesutė vėl sušuko:

— Broliuk, negerk, kitaip virsi į vilką ir suėsi mane.

Broliukas vėl paklausė ir tarė:

— Gerai, aš pakentėsiu iki kito šaltinio, bet tada tikrai jau gersiu, kad ir kažką man sakytum, baisiai mane troškina.

Kada jie priėjo trečią šaltinį, sesutė išgirdo, kaip jis srovendamas sako: „Kas čia gers, tas pavirs į stirniuką, kas čia gers, tas pavirs į stirniuką!" Sesutė norėjo jį atkalbėti:

— O broliuk, klausyk, negerk, tu pavirsi į stirniuką ir nubėgsi nuo manęs!

Bet broliukas, nieko nelaukdamas, atsiklaupė ir ėmė lenktis, ir lig savo lūpomis palietė vandenį, tuojau pavirto į stirniuką.

Verkė sesutė nelaimingo broliuko, verkė taip pat stirniukas, ir jis nuliūdęs atsigulė šaly jos. Pagaliau mergytė tarė:

— Neverk, mielas stirniukai, nuo tavęs aš niekados nesiskirsiu.

Tada nusiėmė ji savo auksinį raištelį ir užsegė stirniukui ant kaklo; paskui priraškė narcizų ir iš jų nupynė minkštą pynelę; prie jos pririšo stirniuką ir nusivedė tolyn per girią.

Ėjo ėjo jie ilgai ir pagaliau priėjo mažą triobelę; mergaitė pažiūrėjo, pamatė, kad triobelė buvo tuščia, ir pagalvojo: „Čia galim sustoti ir apsigyventi." Stirniukui ji pataisė patalą iš lapų ir samanų; kas rytas eidavo pasirinkti sau šaknelių, uogų ir riešutų, o stirniukui parnešdavo minkštos žolelės, kurią jis ėdė iš jos rankų, buvo smagus ir žaidė su ja. Vakare, nuvargus ir pasimeldus, padėdavo savo galvą ant stirniuko nugaros lyg ant pagalvio ir greit saldžiai užmigdavo. Ir jeigu broliukas būtų žmogaus pavidalą turėjęs, tai jiems nieko nebūtų trūkę.

Taip jie vieni gyveno girioj kiek laiko. Kartą ten medžiojo tos šalies karalius. Sklido per girią ragų balsas, šunų lojimas ir smagus medžiotojų šūkavimas.

Visa tai girdėjo stirniukas ir labai norėjo tenai būti.

— O,— tarė jis sesutei,— negaliu ilgiau čia tverti, leisk mane į medžioklę,— ir tol prašė, kol ji sutiko.

— Bet,— jam ji sakė,— vakare sugrįžk, nuo medžiotojų aš būsiu užsidariusi duris; kad tave galėčiau pažinti, pabelsk ir sakyk: „Sesute, leisk." Jei taip nesakysi, aš tau nedarysiu durų.

Stirniukas išbėgo į mišką, šokinėjo ir džiaugėsi, gavęs laisvę. Karalius ir jo medžiotojai, pamatę gražų stirniuką, šoko gaudyti, bet negalėjo pavyti; jiems prisiartinus, jis pasispardė ir dingo krūmuose. Sutemus pribėgo prie triobelės, pabeldė į duris ir tarė:

— Sesute, leisk.

Tada atsidarė durelės, jis šoko į vidų, atsigulė ir visą naktį išgulėjo minkštame savo patale.

Kitą rytą medžioklė vėl prasidėjo. Išgirdęs ragų balsą ir medžiotojų šūkavimą, stirniukas ėmė nerimti ir prašyti sesutės:

— Sesute, daryk duris, leisk mane į mišką.

Sesutė atidarė jam duris ir pasakė:

— Vakare tu vėl turi būti čia ir atkartoti tuos pačius žodžius.

Vėl pamatę stirniuką su aukso raišteliu ant kaklo, karalius ir medžiotojai ėmė vytis, bet vikrus žvėrelis nei nuo tolo jų neprisileido. Visą dieną medžiotojai jį vaikė, bet vakarop pavyko jiems apsupti, o vienas net koją jam pažeidė, ir jis ėmė šlubuoti ir nebe taip greit bėgti. Vienas

medžiotojas pasekė jį lig triobelės, girdėjo, kaip jis pasakė: „Sesute, leisk", ir matė, kaip prasivėrė durys ir jis įsmuko į vidų. Medžiotojas viską gerai įsidėmėjo ir sugrįžęs apsakė karaliui, ką matęs ir girdėjęs. Tada karalius tarė:

— Rytoj dar kartą pamedžiosime.

Pamačiusi sužeistą stirniuką, sesutė labai išsigando. Ji numazgojo užkepusį kraują, pridėjo prie žaizdos žolių ir tarė:

— Eik atsigulk, mielas stirniukai, kad greičiau pasveiktum.

Bet žaizda buvo tokia menka, rytą stirniukas nieko nebejautė. Kada miške vėl prasidėjo medžioklė, jis tarė:

— Aš negaliu ilgiau tverti, bėgsiu pas medžiotojus; ne taip lengva mane pavyti.

Sesutė pravirko ir tarė:

— Dabar jie tave nukaus, aš liksiu viena miške, be tavęs nieko daugiau neturiu pasaulyje; aš tavęs neleisiu!

— Tada aš mirsiu iš sielvarto,— atsakė stirniukas,— girdėdamas rago balsą, negaliu rimti.

Sesutė pagaliau nusileido ir su širdies skausmu atidarė jam duris; stirniukas smagus išbėgo į mišką.

Pamatęs jį, karalius tarė medžiotojams:

— Vaikykit visą dieną, lig sutemstant, tik žiūrėkit, kad jam nieko pikto nepadarytumėt.

Saulei nusileidus, karalius tarė medžiotojui, sekusiam stirniuką:

— Eikim, man parodysi tą triobelę.

Priėjęs prie durų, jis pabeldė ir tarė:

— Sesute, leisk.

Tada atsidarė durys, ir karalius įėjęs išvydo neregėto gražumo mergaitę. Ji labai išsigando, kai pamatė, kad įėjo ne jos stirniukas, bet kažkoks vyras su aukso karūna ant galvos. Bet karalius maloniai pažvelgė, padavė jai ranką ir tarė:

— Ar netiktum vykti kartu į mano pilį ir tapti mano žmona?

— Gerai, tinku,— atsakė ji,— bet stirniukas turi būti su manim, aš nuo jo negaliu skirtis.

— Jis gyvens kartu, kol tu gyva būsi,— pasakė karalius,— ir niekada nestigs jam nieko.

Tuo tarpu atbėgo stirniukas, sesutė pririšo jį prie nupintos iš narcizų pynelės ir kartu iškeliavo iš girios.

Pasodinęs gražuolę ant žirgo, karalius parvyko į savo pilį ir iškėlė puikias vestuves. Sesutė tapo karaliene ir ilgą laiką gyveno su savo vyru didelėj santaikoj, stirniuką saugojo ir mylėjo, o jis linksmas lakstė po pilies sodą. Tuo tarpu piktoji pamotė, nuo kurios vaikai turėjo iš namų išeiti, galvojo, kad sesutė bus girioj plėšriųjų žvėrių sudraskyta, o broliukas, virtęs į stirniuką, medžiotojų nušautas. O kada ji išgirdo, kad jie abudu gyvi ir gerai gyvena, iš pavydo ir piktumo nebegalėjo tverti ir ėmė sukti galvą, kaip juos vėl padaryti nelaimingus.

Tikroji jos duktė, kuri buvo nematytai bjauri ir turėjo tiktai vieną akį, pradėjo prikaišinėti motinai:

— Aš turėčiau būti karaliene, o ne ji.

— Tik tylėk,— tarė motina,— ateis laikas, ir aš parodysiu, ką galiu!

Senė ragana, palaukusi, kada karalienė pagimdė gražų berniuką, o karalius išėjo medžioti, pasivertė į karalienės tarnaitę, įėjo į kambarį, kur gulėjo ligonė, ir pasakė:

— Prašom eiti maudytis, vonia jau šilta; tas ne tik malonu, bet ir atgaivina žmogų; tik prašom skubinti, kad neatauštų vanduo.

Jai padėti atlėkė duktė, abidvi nunešė silpną karalienę į pirtį ir įkėlė į vonią, o pačios, užrakinusios duris, pabėgo. Pirtis buvo taip baisiai prikūrinta, jog gražioji karalienė turėjo tikrai nutrokšti.

Tai padariusi, senė uždėjo dukteriai kepuraitę ir paguldė karalienės lovoje. Ji ją padarė panašią į karalienę, bet negalėjo įdėti kitos akies. Kad karalius to nepastebėtų, raganos duktė atsigulė ant to šono, kur nebuvo akies.

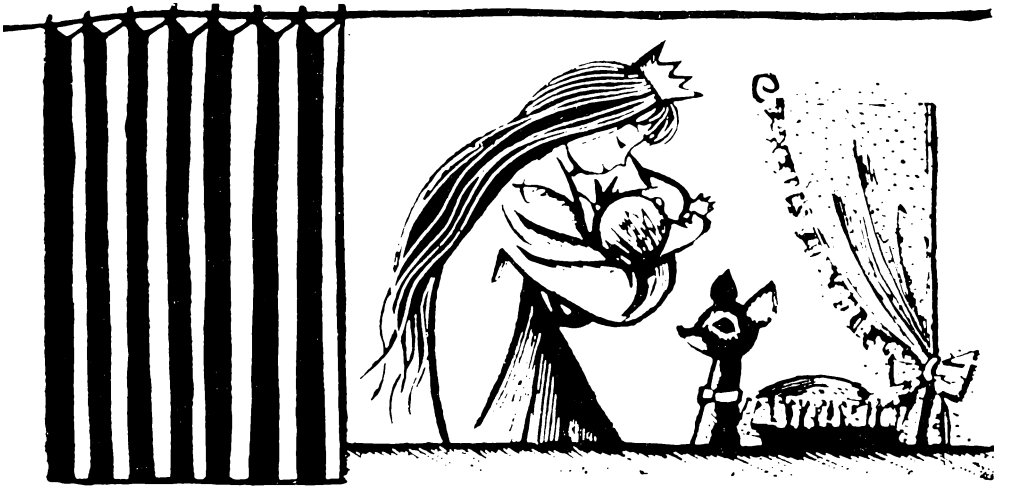

Vakare sugrįžo karalius ir, sužinojęs, kad gimė sūnus, labai apsidžiaugė. Jis norėjo prieit prie lovos ir pažiūrėt savo mylimos pačios, bet senė staiga suriko:

— Tik nuleisk uždangą, karalienė negali žiūrėti į šviesą, jai reikalinga ramybė.

Karalius atsitraukė ir nesuprato, kad lovoj guli ne jo pati.

Pusiaunaktį, kada visi miegojo, auklė, kuri viena budėjo sėdėdama prie lopšio, matė, kaip atsidarė durys ir atėjo tikroji karalienė. Ji išėmė vaiką iš lopšio ir pažindė. Paskui išpurtė pagalvį, paguldė jį į lopšį ir užklojo apklotu. Nepamiršo taip pat ir stirniuko, nuėjo į kampą, kur jis gulėjo, paglostė jį ir tylomis išėjo iš kambario. Kitą rytą auklė klausė sargų, ar jie nematė naktį ką einant į rūmus, bet jie atsakė:

— Ne, mes nieko nematėm.

Taip karalienė ėjo daug naktų pagrečiai, bet nei vieną kartą nepratarė nei žodžio: auklė matė ją kas naktį, bet nedrįso niekam nieko apie tai sakyti.

Po kiek laiko karalienė staiga naktį prabilo:

Kaip sveikas, stirniukai; kaip sveikas, vaikeli?
Poryt paskutinį ateisiu kartelį!

Auklė jai nieko neatsakė, bet kai ji išnyko, nuėjo pas karalių ir viską jam papasakojo.

Karalius tarė:

— O dieve, kas gi čia galėtų būti? Kitą naktį aš pats eisiu saugoti vaiko.

Vakare jis nuėjo į vaiko kambarį, o pusiaunaktį vėl pasirodė karalienė ir tarė:

Kaip sveikas stirniukai; kaip sveikas, vaikeli?
Rytoj paskutinį ateisiu kartelį!

Tada ji priėjo prie vaiko, pamylavo ir išnyko. Karalius nedrįso jos užkalbinti, bet kitą naktį jis vėl nuėjo į vaiko kambarį laukti karalienės. Šį kartą ji tarė:

Kaip sveikas, stirniukai; kaip sveikas, vaikeli?
Šiandieną aš čia paskutinį kartelį!

Čia karalius nebesusilaikė, pribėgo prie jos ir tarė:

— Tu esi ne kas kitas, tik mano brangioji žmona!

— Taip, aš esu tavo žmona,— atsakė ji, ir tuo pačiu akimirksniu iš dievo malonės ji atgijo, tapo sveika, raudona ir graži. Paskui ji apsakė karaliui, kiek pikto buvo padariusi nedoroji ragana ir jos duktė.

Karalius liepė atiduoti abidvi į teismą, ir teismas nusprendė jas nužudyti. Duktė buvo nuvesta į mišką, ten ją laukiniai žvėrys sudraskė, o ragana buvo sudeginta. Kada jos teliko vieni pelenai, stirniukas vėl atvirto į žmogų; nuo to laiko broliukas ir sesutė gyveno laimingai iki pat mirties.

VALKATOS

Gaidžiukas tarė vištytei:

— Dabar pats riešutų brendimas, einam abudu ant kalno ir privalgysim jų iki soties, kol dar voverės visų neišnešiojo.

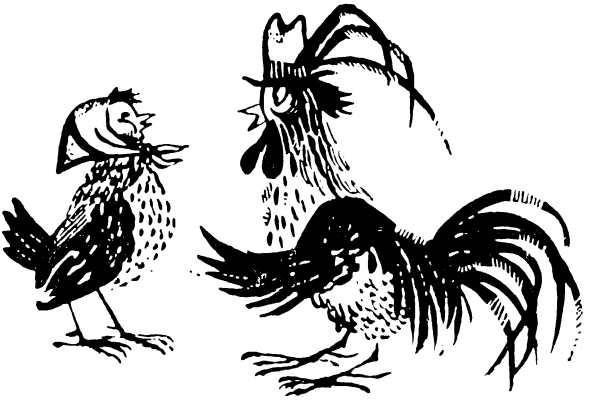

— Gerai,— atsakė vištytė,— einam pakrimsti.

Abudu nuėjo ant kalno, diena buvo graži, ir jie išriešutavo iki vakaro. Nežinau, ar čia jie tiek daug prisivalgė, ar išpuikėjo, tiktai pėsti nebenorėjo grįžti, ir gaidžiukas turėjo padaryti račiukus iš riešuto kevalų. Pabaigus darbą, vištytė įsisėdo į račiukus ir sako gaidžiukui:

— O tu mane vežk.

— Kokia tu gudri! — atsakė gaidžiukas.— Aš geriau eisiu namo pėsčias, nekaip tave vešiu. Ne, aš tokios sutarties su tavim nedariau. Būti vežėju ir sėdėti priešaky aš dar galiu tikti, bet kad įsikinkęs į račiukus tave vilkčiau, to niekados nesulauksi.

Jiems taip besiderant, staiga sukvarksėjo antis:

— O jūs, vagys, kas jums leido į mano riešutus vaikščioti? Palaukit, aš jus pamokysiu! — Ir išsižiojusi puolė į gaidžiuką.

Bet ir gaidžiukas nesnaudė; jis tuojau šoko ant anties ir ėmė su savo snapu ją kapoti, ta pagaliau pradėjo prašyti pasigailėjimo ir už bausmę sutiko įsikinkyti į račiukus. Gaidžiukas sėdo vežėjo vietoj ir pradėjo antį raginti:

— Na, bėk greičiau!

Kiek pavažiavę, jie pavijo du keleivius: segtuką ir adatą.

— Stok! stok! — suriko keleiviai.— Greit sutems, nors į akį durk, negalėsim nei žingsnio žengti, ant kelio purvas neišbrendamas, ar nepriimtumėt mūsų į račiukus? Mes buvom siuvėjų viešbuty ties miesto vartais ir besivaišindami alum pasivėlinom.

Matydamas tokius liesus keleivius, kurie daug vietos negalėjo užimti, gaidžiukas liepė jiems sėsti į ratus, tik žiūrėti, kad vištytei ar jam kojų nenumintų. Vėlai vakare jie privažiavo viešbutį; jau buvo labai tamsu, naktį toliau keliauti nenorėjo, antis irgi buvo pavargusi kojas ir krypavo į šonus, todėl jie nutarė čia sustoti ir prašyti nakvynės. Šeimininkas iš karto nenorėjo jų leisti, manydamas, jog čia menki kokie ponai, ir sakė, kad visi namai užimti. Bet kai jie ėmė gražiai kalbėti, sakydami, kad jis gaus kiaušinį, padėtą vištytės kelyje, ir galės pasilikti sau antį, taip pat kiekvieną dieną dedančią po kiaušinį, jis pagaliau sutiko duoti nakvynę. Paskui jie paprašė vakarienės ir gerai pavalgė.

Anksti rytą, auštant, kada visi tebemiegojo, gaidžiukas prikėlė vištytę, paėmė kiaušinį, prakirto jį, ir abu išgėrė, o lukštą įmetė į židinį. Paskui jie priėjo prie adatos, dar miegančios, paėmė ją už ąselės ir įbedė į šeimininko krėslo sėdynę; segtuką įsmeigė į jo rankšluostį, o patys, kaip

nieko nekalti, suplasnojo sparnais ir išskrido. Antis, mėgstanti tupėti lauke, buvo apsinakvojusi kieme, išgirdo juos prašlamant, pati pakilo, rado upelį ir nuplaukė tolyn; plaukti vandeniu jai sekėsi greičiau kaip vežti račiukus. Po kelių valandų šeimininkas išlindo iš savo patalo, nusiprausė ir pradėjo šluostytis su rankšluosčiu, tik staiga segtukas drykst ir išvarė jam per veidą rėžį nuo vienos ausies ligi kitos. Paskui jis nuėjo į virtuvę ir norėjo užsidegti pypkę, bet vos prisiartino prie židinio, kiaušinio lukštas tik pykšt ir šovė jam į akis.

— Kas čia šiandien yra, kad man visur kliūva! — tarė jis supykęs ir sėdo į savo krėslą, bet tuojau pašoko aukštyn ir suriko: „Oi, oi!" Mat, jam adata labai skaudžiai įdūrė. Jis visai supyko, manydamas, kad tai bus padarę vakarykščiai vėlyvi svečiai. Bet kada jis nuėjo jų ieškoti, nieko jau neberado. Čia jis davė sau žodį nesileisti jokių valkatų, kurie daug ėda, nieko nemoka ir dar dėkingumo vietoj piktus juokus daro.

KATILĖLIS

Gyveno kartą pats su pačia, ilgai neturėjo jie vaikų; galop pati ėmė tikėtis, kad išsipildys jų troškimas. Iš antro savo namų galo tie žmonės turėjo nedidelį langelį, pro jį buvo matyti puikus sodas, pilnas gražiausių augalų ir žolynų. Bet sodas buvo aptvertas aukšta tvora, ir niekas nedrįso į jį eiti. Tas sodas priderėjo galingai žynei, kurios visi bijojo.

Kartą pati, stovėdama prie to langelio, žiūrėjo į sodą ir pamatė vieną lysę, visą apsėtą puikiausiais katilėliais: jie

buvo tokie gražūs, tokie žali, ir ją paėmė neapsakomas noras jų paragauti. Tas noras kasdien augo, o kaip ji žinojo, kad negalės jų prieiti, nusiminė, išblyško ir sulyso. Vyras išsigando ir paklausė:

— Kas tau pasidarė, žmonele?

— Oi,— atsakė ji,— jei aš negausiu paragauti katilėlių iš to sodo, kur už mūsų namų, tai numirsiu.

Vyras ją labai mylėjo ir tarė sau: „Lyg tu duosi pačiai numirti, turėsi jai parnešti katilėlių, kad ir kažin kaip brangiai reiktų užmokėti." Priėtemoj perlipo jis per tvorą į žynės sodą, skubindamas pridrėskė pilną saują katilėlių ir parnešė pačiai. Ta tuojau susitaisė ir gardžiuodamasi suvalgė. Bet tas valgis jai taip patiko, jog kitą dieną tris kartus labiau jų norėjo. Kad ji nurimtų, vyras turėjo dar kartą eiti į sodą. Temstant jis vėl ten buvo, bet vos tik peršoko tvorą, baisiai persigando, nes visai arti pamatė žynę.

— Kaip tu drįsti,— sušuko ji piktai,— lįsti į mano sodą ir vogti katilėlius? Aš tau dabar parodysiu!

— Oi,— atsakė jis,— pasigailėk šį kartą, aš čia turėjau eiti iš didelės bėdos; mano pati pamatė šiame sode katilėlius pro langą ir labai jų įsigeidė; ji tikrai mirtų, jei negautų paragauti.

Tada žynė atlyžo ir tarė jam:

— Jei tas tiesa, ką sakai, tai aš tau duosiu kiek nori katilėlių, bet su viena sąlyga: turėsi atiduoti vaiką, kuris gims tavo pačiai. Jam nieko netrūks, aš juo rūpinsiuosi kaip tikra motina.

Iš baimės jis su viskuo sutiko, ir kai pačiai gimė duktė, tuojau atėjo žynė, praminė kūdikį Katilėliu ir išsinešė.

Katilėlis buvo gražiausia mergaitė pasauly. Kai jai sukako dvylika metų, žynė nuvedė ją į girią ir uždarė bokšte, neturėjusiam nei durų, nei laiptų, tik mažą langelį aukštai. Kai žynė norėdavo įlipti į bokštą, priėjusi iš apačios surikdavo:

Katilėli, Katilėli,
Leisk į žemę savo kasą!

Katilėlis turėjo ilgus puikius plaukus, žibančius kaip auksas. Išgirdusi žynės balsą, išpindavo ji kasas, apvyniodavo aplink lango kablelį, ir tada jos plaukai išsiskleisdavo per dvidešimt uolekčių į apačią, ir žynė įsirisdavo jais į viršų.

Po kelerių metų jojo per girią pro tą bokštą karaliaus sūnus. Jis išgirdo gražiai bokšte dainuojant, sustojo ir ėmė klausytis. Dainavo Katilėlis, ji, žaisdama savo maloniu balseliu, trumpino sunkios atskirybės valandas. Karalaitis norėjo į tą bokštą lipti ir ėmė ieškoti durų, bet negalėjo niekur rasti kelio. Jis parjojo namo, bet dainavimas baisiai jam patiko, ir kasdien pradėjo lankyti bokštą ir klausytis to gražaus balso. Kartą jis ten stovėjo už medžio ir pamatė ateinant žynę, ta prisiartinusi sušuko nuo žemės:

Katilėli, Katilėli,
Leisk į žemę savo kasą!

Tada Katilėlis nuleido žemėn savo kasą, ir žynė įsikabinus užčiaužė į bokštą. „Jei į bokštą lipama tokiomis kopėčiomis, tai ir aš galiu pabandyti",— tarė sau karalaitis. Ir kitą dieną, tik pradėjus temti, jis priėjo prie bokšto ir suriko:

Katilėli, Katilėli,
Leisk į žemę savo kasą!

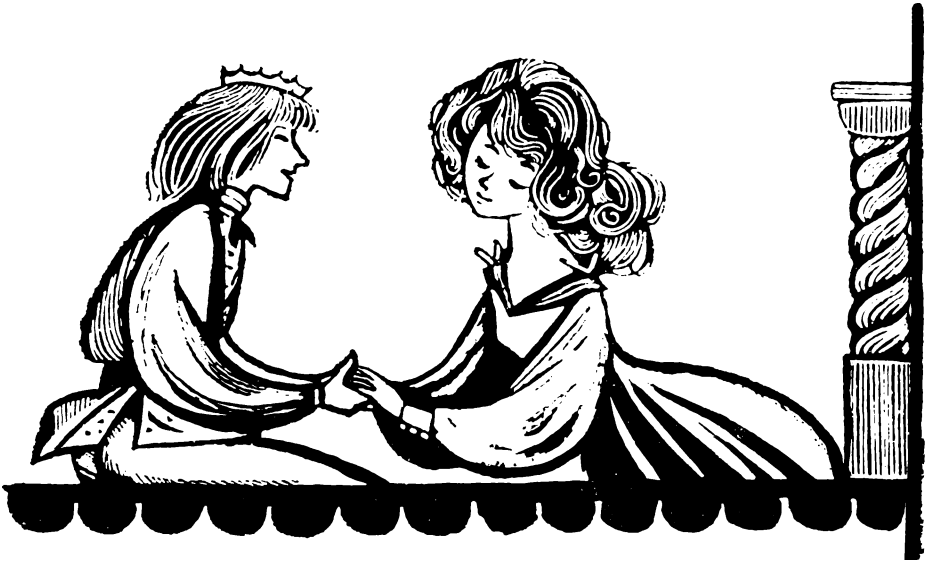

Tuojau kasa nukrito į žemę, ir karalaitis užlipo į bokštą.

Iš pradžios Katilėlis baisiai persigando, kai pas ją įėjo vyras, nes nei vieno ji nebuvo lig tol mačiusi. Bet karalaitis pradėjo su ja meiliai kalbėti ir papasakojo, kaip jo širdžiai tikęs jos dainavimas, kaip nuo to laiko neturėjęs ramybės ir nusprendęs ją pačią pamatyti. Tada Katilėliui praėjo baimė, ir karalaičio paklausta, ar nenorėtų už jo tekėti, ji, matydama, kad jis jaunas ir gražus, pagalvojo: „Jis mane labiau mylės kaip ta sena ragana" ir padavė jam ranką, tuo reikšdama savo sutikimą. Ji tarė:

— Aš mielai su tavim eisiu, tik nežinau, kaip nulipti žemėn. Ateidamas kiekvieną kartą atnešk man žiupsnelį šilkų, aš iš jų nusimegsiu kopėčias ir nusileisiu į žemę, o tu paėmęs pasisodinsi mane tada ant savo žirgo.

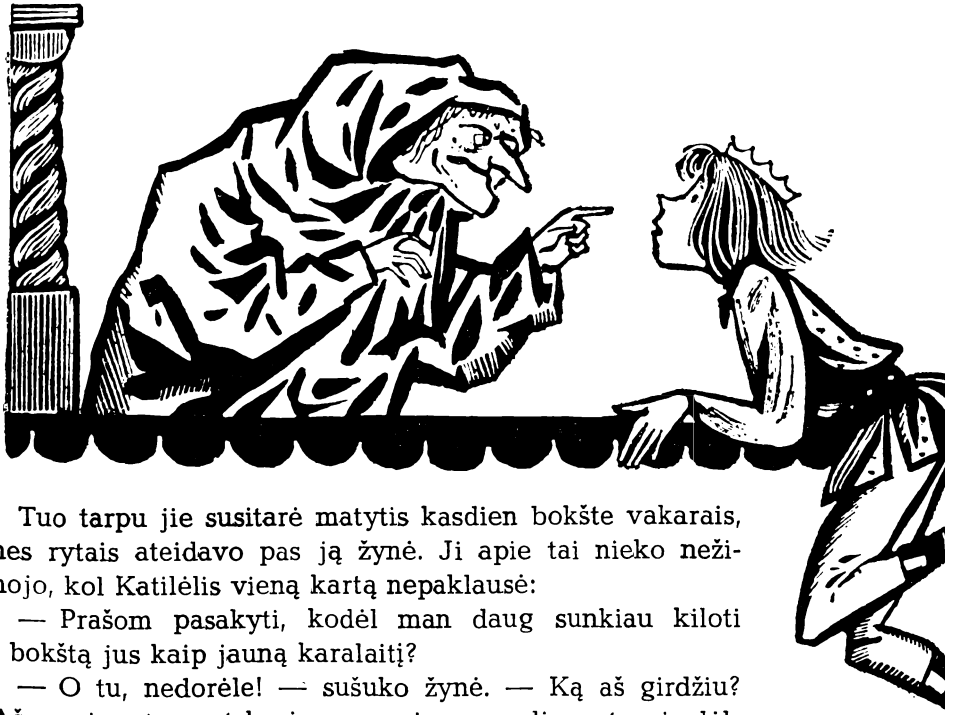

Tuo tarpu jie susitarė matytis kasdien bokšte vakarais, nes rytais ateidavo pas ją žynė. Ji apie tai nieko nežinojo, kol Katilėlis vieną kartą nepaklausė:

— Prašom pasakyti, kodėl man daug sunkiau kiloti į bokštą jus kaip jauną karalaitį?

— O tu, nedorėle! — sušuko žynė. — Ką aš girdžiu? Aš maniau, tave atskyriau nuo viso pasaulio, o tu vis dėlto mane apgavai!

Ir perpykusi pagriebė gražiuosius Katilėlio plaukus, ap-

sivyniojo aplink kairę ranką, o dešine paėmė žirkles, džirkšt džirkšt juos nukirpo, ir puikioji kasa nukrito žemėn. Nesitenkindama tuo, beširdė žynė nunešė ją vargšę į dykumą, kur ji, palikta viena, turėjo didžiausiam varge gyventi.

Tos pačios dienos vakare žynė pririšo prie lango nupjautąją Katilėlio kasą, ir kai karalaitis atėjęs suriko:

Katilėli, Katilėli,
Leisk į žemę savo kasą!

ji nuleido ją į apačią. Karalaitis užlipo į viršų, bet ten rado ne savo mielą Katilėlį, o bjaurią raganą, žiūrinčią į jį piktomis akimis.

— A! — sušuko ji juokdamasi.— Tu nori pasiimti savo mylimąją, bet gražiojo paukštelio nebėr lizde ir nebegieda, katė jį pagavo ir tau dar akis išdrėks. Žuvo tau Katilėlis, jos daugiau neberegėsi.

Karalaičiui labai skaudu pasidarė, ir jis iš to skausmo šoko iš bokšto: negyvai neužsimušė, bet erškėtis, į kurį jis įkrito, išdūrė jam akis. Tada jis ėmė klaidžioti po mišką, mito vienomis šaknimis ir uogomis, nieko daugiau neveikė, tik verkė savo brangiosios žmonelės. Taip jis nelaimingas klajojo kiek metų ir pagaliau atsidūrė dykumoj, kur Katilėlis su jai gimusiais dvyniais, su berniuku ir mergaite, dideliam varge gyveno. Čia jis išgirdo lyg pažįstamą balsą ir ėmė eiti į tą pusę. Kai jis prisiartino, Katilėlis pažino jį ir su ašaromis akyse puolė jam ant kaklo. Dvi ašaros nukrito jam ant akių, ir akys vėl praregėjo; jis galėjo viską matyti, kaip pirma. Tada jis parsivedė ją į savo karalystę, kur visi juos sutiko su džiaugsmu, ir jie gyveno dar ilgai ir laimingai.

TRYS VERPĖJOS

Buvo kartą mergaitė, ji labai tingėjo verpti, ir motina jokiais žodžiais negalėjo jos privaryti prie darbo. Galop motinai pritrūko kantrybės, ir ji papykusi ją aplupo, o ta ėmė balsu raudoti. Tuo tarpu pro šalį važiavo karalienė, išgirdo verksmą ir liepė sustoti arklius; paskui įėjo į pirkią ir paklausė motinos, kam ji taip lupa dukterį, net girdėti riksmas gatvėj. Motinai gėda buvo prisipažinti, kad jos duktė tokia tinginė, ir ji atsakė:

— Aš negaliu jos nuvaryti nuo ratelio, ji vis verpia ir verpia, o esu neturtinga, kur jai pakakinsiu linų!

Tada karalienė tarė:

— Nieko aš taip nemėgstu klausyti, kaip verpiant, ir nėr malonesnio man daikto, kaip girdėti ratelį ūžiant, todėl leisk savo dukterį pas mane, aš turiu linų užtenkamai, galės ji verpti, kiek norės.

Motina su džiaugsmu sutiko, ir karalienė jos dukterį išsivežė su savim. Sugrįžus į pilį, ji parodė mergaitei tris kambarius, prikrautus nuo apačios lig viršaus puikiausių linų.

— Štai verpk man tuos linus,— tarė karalienė,— ir kai suverpsi, tave išleisiu už savo vyresniojo sūnaus; nežiūrėsiu, kad esi neturtinga, tavo darbštumas atstos kraitį.

Mergaitė labai išsigando, tokios daugybės linų negalėjo suverpti net per tris šimtus metų, dirbdama kasdien nuo ryto iki vakaro. Palikusi viena, ji ėmė verkti, ir taip išsėdėjo tris dienas nepalietusi linų net su pirštu. Trečią dieną atėjo karalienė ir labai nustebo, pamačiusi, kad nei kiek dar nepradėta verpti, bet mergaitė teisinosi tuo, jog ji labai liūdėjusi be motinos, todėl negalėjusi pradėti darbo. Karalienė patikėjo, bet išeidama pasakė:

— Nuo rytdienos turi pradėti verpti.

Palikusi viena, mergaitė taip pat nežinojo, ką daryti, ir nuliūdusi priėjo prie lango. Čia žiūri — į kiemą beeinančios trys moteriškės; viena iš

jų turėjo plačią ilgą koją, kita — didelę apatinę lūpą, ji kabėjo žemiau smakro, o trečia — neregėto didumo nykštį. Jos sustojo ties langu, pažvelgė aukštyn ir klausia mergaitės, ko ji taip nuliūdusi. Ši apsakė savo bėdą, o tos sako:

— Jei tu mus pakviesi į vestuves, mūsų nesigėdinsi, vadinsi savo tetulėmis ir pasodinsi kartu su svečiais už stalo, tai mes tau linus bematant suverpsim.

— Su mielu noru,— atsakė mergaitė,— prašom čia eiti ir tuojau pradėkite darbą.

Tada įsileido ji neregėtas moteris, atkraustė pirmajam kambary vietą, ir jos visos trys susėdusios ėmė verpti. Viena traukė siūlą ir mynė ratelį, kita vilgė siūlą, trečia suko jį ir su pirštu barškino į stalą, ir lig tiktai barkštelės, tuojau krinta ploniausi siūlai žemėn. Nuo karalienės savo verpėjas mergaitė slėpė, atėjusiai terodė krūvas puikiausio verpalo, o ta nežinojo, kaip ją begirti. Pabaigusios pirmą kambarį, jos ėmė verpti antrą, o paskui ir trečią, ir pagaliau nebeliko linų nei saujos. Tada verpėjos atsisveikino ir išeidamos pasakė mergaitei:

— Nepamiršk, ką esi mums prižadėjusi, tai būsi laiminga.

Kai mergaitė parodė karalienei dykus kambarius ir visą stirtą verpalo, ta ėmė taisyti vestuves, o jaunikis džiaugėsi gausiantis tokią nagingą ir darbščią pačią ir negalėjo ja atsigėrėti.

— Aš turiu tris tetules,— tarė mergaitė: — jos daug gero yra man padariusios, ir aš nenorėčiau jų laimėje pamiršti, todėl prašom leisti jas pakviesti į vestuves ir pasodinti kartu prie stalo.

Karalienė ir jaunikis atsakė:

— Kam mes ginsim kviesti?

Prasidėjus iškilmei, į salę įėjo trys keistai apsidariusios moteriškės, o jaunoji, prišokus prie jų, tarė:

— Sveikos gyvos, tetulytės, prašom prie stalo!

— Oi,— sušuko jaunikis,— kaip tu gali draugautis su tokiomis bjauriomis bobomis?

Paskui jis priėjo prie plačiakojės verpėjos ir klausia:

— Kodėl tetos tokia plati koja?

— Nuo mynimo,— atsakė ta,— nuo mynimo.

Toliau jis priėjo prie kitos ir tarė:

— Kodėl tetos tokia kabanti lūpa?

— Nuo vilgymo,— atsakė ji,— nuo vilgymo.

Galop paklausė trečios:
— Kodėl tetos toks didelis nykštys?
— Nuo siūlo sukimo,— atsakė,— nuo siūlo sukimo.
Karaliaus sūnus išsigando ir tarė:
— Tad mano gražioji pati niekados neturi liesti ratelio!
Tokiu būdu ji išsivadavo nuo nekenčiamo darbo.

JONIUKAS IR GRYTUTĖ

Prie didelės girios gyveno kirtėjas su pačia ir dviem vaikais. Berniuko vardas buvo Joniukas, mergaitės — Grytutė. Tas kirtėjas gyveno labai vargingai, ir kai sykį krašte pakilo didelė brangenybė, dažnai namuose nebuvo juodos duonos kąsnelio. Vieną vakarą, atsigulęs į lovą, kirtėjas ilgai iš rūpesčio negalėjo užmigti ir, besivartydamas nuo vieno šono ant kito, tarė pačiai:

— Kaip čia mes dabar versimės? Kuo maitinsime vaikus, kad patys nieko daugiau nebeturime?

— Žinai ką,— atsakė pati,— nuveskim rytoj anksti vaikus toli į girią, kur labai tanku, sukurkim ugnį, paduokim kiekvienam po riekelę duonos, o patys nejučiomis pasišalinkim ir sugrįžkim namo. Kelio namo jie neras, ir mes būsime nuo jų atsikratę.

— Ne,— atsakė vyras,— aš to nepadarysiu. Man širdis neleidžia pamesti vaikus vienus miške, kur juos gali užpulti ir sudraskyti žvėrys.

— O tu neišmanėli,— tarė pati,— tada juk mes visi keturi turėsim mirti, o tau teks tik grabai dirbti.

Ir tol ji griaužė vyrą, kol tas galop sutiko.

— Tačiau man gaila nelaimingų vaikų,— sakė kirtėjas.

Alkani vaikai irgi negalėjo užmigti ir girdėjo visą tėvo ir pamotės kalbą. Grytutė ėmė gailiai verkti ir tarė Joniukui:

— Dabar mes žuvome.

— Neverk, Grytute,— ramino Joniukas,— nebijok, aš rasiu, kaip išsigelbėti.

Užmigus tėvams, jis atsikėlė, apsivilko savo drabužėlį, atsidarė duris ir išsmuko iš pirkios. Mėnuo skaisčiai švietė, ir balti akmenėliai, kurių

buvo pribarstyta aplink namus, blizgėjo kaip nauji pinigėliai. Jis pasigūžęs prisirinko jų pilną kišenę. Paskui sugrįžo į triobą ir tarė Grytutei:

— Dabar būk rami, sesute, ir miegok. Dievas mūsų neapleis.

Ir vėl atsigulė į savo lovą.

Tik pradėjus aušti, dar prieš saulės tekėjimą, atėjo pamotė ir ėmė kelti vaikus:

— Kelkit, tinginiai, einam į mišką malkų.

Paskui ji padavė abiem po kąsnelį duonos ir tarė:

— Štai jūsų pietūs, tik nesuvalgykit anksčiau, daugiau nieko negausite.

Grytutė paslėpė duoną po prikyšte, nes Joniuko kišenė buvo prigrūsta akmenėlių, ir visi išėjo į mišką.

Kiek paėjus, Joniukas sustojo ir atsigręžė į namus, o paskui dar ir dar kartą. Tėvas klausė:

— Joniukai, ko tu dairaisi atgal ir vis atlieki, eik greičiau!

— O tėveli,— atsakė vaikas,— aš žiūriu į savo baltą katytę, ji tupi ant stogo ir nori man sudieu pasakyti.

Pamotė atsiliepė:

— Kvaily, ten visai ne tavo katytė, tik kaminas baltuoja prieš saulę.

Bet Joniukas žiūrėjo ne į katytę, jis mėtė iš kišenės ant kelio akmenėlius.

Nuėjus toli į girią, tėvas tarė vaikams:

— Pažabaukit, vaikai, aš jums sukursiu ugnį, kad nesušaltumėt.

Joniukas ir Grytutė privilko žabų didelę krūvą, ir tėvas juos uždegė. Gerai įsidegus žabams, pamotė tarė:

— Dabar gulkit, vaikai, prie ugnies ir pasilsėkit, o mes eisim malkų kirsti. Pabaigę darbą, čia sugrįšim jūsų pasiimti.

Joniukas ir Grytutė susėdo prie ugnies ir, atėjus pietų laikui, kiekvienas suvalgė savo kąsnelį duonos. Jie vis girdėjo kirvio pokšėjimą, todėl manė, kad tėvas dirba netoli. Bet ten pokšėjo ne kirvis, o šaka, tėvo pririšta prie sauso medžio, ir vėjas ją daužė į liemenį.

Ilgai jie ten sėdėjo, galop iš nuovargio ėmė jų akys merktis, ir jie užmigo. Atbudo pačiam vidunakty. Grytutė ėmė verkti, sakydama:

— Kaip dabar mes išeisim iš to miško?

Joniukas ėmė ją raminti:

— Palauk truputį, kol patekės mėnuo, tada rasime kelią namo.

Kai patekėjo mėnuo, Joniukas paėmė sesutę už rankos ir ėmė vesti tuo daiktu, kur gulėjo išmėtyti akmenėliai; jie blizgėjo kaip nauji skatikai ir puikiai rodė jiems kelią. Jie ėjo visą naktį ir auštant pasiekė tėvo namus. Kai jie pasibeldė, jiems duris atidarė pamotė ir, pamačiusi, kad čia Joniukas su Grytute, tarė:

— Ko jūs, netikėliai, taip ilgai miške kirmijote? Mes manėme, kad jūs visai nebegrįšite.

Bet tėvas labai apsidžiaugė, nes jam griaužė širdį, kad jis juos vienus paliko girioj.

Netrukus vėl atėjo badas, ir vaikai išgirdo, kaip pamotė gulėdama naktį tėvui tarė:

— Vėl viską suvalgėm, pusę kepalėlio duonos beturim, o toliau nors dantis pakabink. Vėl vaikus reikia vesti į girią, tik daug toliau, kad jie neberastų namo kelio; kitaip mes patys nudvėsim.

Tėvui sunku buvo taip daryti, jis mėgino priešintis, sakydamas, kad su vaikais reiktų dalintis paskutiniu duonos trupiniu, bet pamotė nenorėjo nei klausyti, ką jis sakė, niekais vertė visą jo kalbą. Kas sako A, tas turi sakyti ir B, ir kaip jis nusileido pačiai pirmą kartą, taip gavo nusileisti ir antrą.

Vaikai nemiegojo ir girdėjo visą jų kalbą. Kai tėvai užmigo, Joniukas vėl atsikėlė ir norėjo, kaip aną kartą, išbėgęs pasirinkti akmenėlių, bet pamotės buvo uždarytos durys, ir jis negalėjo išeiti. O savo seserį guodė šiais žodžiais:

— Neverk, Grytute, ir ramiai miegok, gerasis dievas mums padės.

Anksti rytą atėjo pamotė ir ištraukė vaikus iš lovos. Jie vėl gavo duonos po riekelę, bet dabar riekelės buvo mažesnės kaip aną kartą. Eidamas į girią, Joniukas trupino kišenėj savo duoną ir, nuolat stabčiodamas, mėtė po trupinėlį žemėn.

— Joniukai, ko tu vis stoviniuoji ir dairaisi? — klausė jo tėvas.— Eik kaip reikia.

— Aš žiūriu į savo karvelį, kur tupi ant stogo ir nori man sudieu pasakyti,— atsakė Joniukas.

— Kvaily,— atsiliepė pamotė,— ten visai ne tavo karvelis, tik kaminas baltuoja prieš saulę.

Bet Joniukas išmėtė visus trupinėlius ant kelio.

Pamotė nuvedė vaikus į tokią girios vietą, kur ji pati niekados nebuvo. Vėl buvo sukurta ugnis, ir pamotė tarė:

— Pasėdėkit čia, vaikeliai, jūs esate nuvargę, galite kiek snustelti; mes eisim kirsti malkų, o vakare, pabaigę darbą, ateisim jūsų pasiimti.

Per pietus Grytutė atidavė pusę savo duonos Joniukui, jis savo riekelę buvo ištrupinęs ir išbarstęs ant kelio, o paskui abudu sugulė ir užmigo. Atėjo vakaras, sutemo, bet niekas jų nekėlė. Jie atbudo apie vidunaktį, ir Joniukas ėmė guosti sesutę:

— Palauk, Grytute, kol užtekės mėnuo, tada paieškosim mano išbarstytų duonos trupinėlių, ir jie parodys mums kelią namo.

Patekėjus mėnesiui, jie ėmė ieškoti, bet neberado nei vieno trupinėlio, nes paukščiai, kurių tūkstančiai gyvena ir skraido aplink po laukus, juos visus sulesė. Joniukas tarė Grytutei:

— Vis dėlto mes rasim kelią.

Tačiau niekur jo nerado. Jie ėjo kiaurą naktį ir dar vieną dieną nuo ryto iki vakaro, bet negalėjo prieiti girios krašto; jie baisiai išalko, per visą tą laiką tik kelias uogeles teprarijo. Galop taip pavargo, jog kojos ėmė linkti, tada vėl atsigulė po medžiu ir užmigo.

Išaušo trečias rytas, kai jie buvo palikę tėvo namus. Vėl ėmė eiti, bet vis gilyn į girią; jie būtų žuvę, jei nebūtų tuojau pasitaikiusi pagelba. Apie vidudienį vaikai pamatė tupint ant šakelės baltą paukštelį ir taip gražiai giedant, jog jie sustojo ir ėmė klausytis. Pagiedojęs jis suplasnojo sparneliais ir leidosi skristi prieš juos, lyg rodydamas kelią; o vaikai nusekė paskui ir netrukus išvydo priešais mažą triobelę; paukštelis priskrido prie tų namelių ir nusileido ant stogo. Priėję arčiau, vaikai pamatė, kad visa triobelė pastatyta iš duonos, o apdengta meduoliais; langai buvo vieno cukraus.

— Dabar puikiai čia pavalgysim,— tarė Joniukas.— Aš kąsnelį stogo suvalgysiu, o tu, Grytute, gali paragauti lango.

Joniukas pašoko aukštyn ir atsilaužė kąsnelį stogo, o Grytutė priėjo prie lango ir ėmė čiulpti stiklą. Čia sušuko laibas balsas iš triobelės:

Kas po stogą vaikštinėja,
Kas už lango brazdinėja?

Vaikai atsakė:

Čia vėjelis, čia vėjelis,
Šalto debesio brolelis,

ir valgė sau nieko nežiūrėdami. Joniukui labai patiko stogas, ir jis atsiplėšė jo nemažą gabalą, o Grytutė išmušė visą apskritą stiklą ir atsisėdus ėmė gardžiuodamasi krimsti. Staiga atsidarė durys, ir iš triobelės iškūprino sena, bjauri moteriškė su lazda rankoje. Joniukas ir Grytutė baisiai išsigando ir paleido iš rankų savo gardėsius. Senelė pakraipė galvą ir tarė:

— Sakykit, vaikeliai, kas jus čia atvedė? Eikit į mano namelius pasiviešėti, nieko pikto jums nebus.

Ji paėmė vaikus už rankų ir įvedė į triobelę. Čia buvo prikrauta ant stalo gardžiausių valgių: pieno ir sklindžių su cukrum, obuolių ir riešu-

tų. Vaikai valgė ir gėrė, kiek norėjo. O kai šeimininkė juos paguldė į gražias, minkštas loveles, tai jie manė, kad čia tiesiog į dangų pakliuvę.

Bet senelė tik dėjosi gera, o iš tikrųjų buvo pikta ragana, ji gaudė vaikus ir duonos triobelę buvo pastačiusi tik jiems vilioti. Jei pagaudavo kokį vaiką, tuoj nusmaugdavo, iškepdavo ir suvalgydavo. Raganų raudonos akys, ir netoli jos mato, bet turi tokią gerą uoslę kaip žvėrys ir greit pajunta ateinant žmogų. Kai prisiartino Joniukas ir Grytutė, ji piktai nusijuokė ir tarė:

— Tie jau nebeišbėgs iš mano nagų.

Anksti rytą, kol dar vaikai tebemiegojo, atsikėlė ji ir, pasižiūrėjusi, kaip jie saldžiai miega ir kokie gražūs jų išraudę veideliai, tarė sau:

— Tai bent gardžios bus mėselės!

Tada ji paėmė Joniuką su savo kieta ranka, nunešė į mažą tvartelį ir uždarė už grotinių durų; čia jis galėjo rėkti, kiek jam lindo, bet jo niekas negirdėjo. Paskui ji nuėjo pas Grytutę, išjudino ją iš miegų ir sušuko:

— Kelkis, tingine, nešk vandenį ir taisyk broliui ką gardžiai pavalgyti; jis dabar uždarytas tvartely, aš noriu jį gerai atšerti. Kai jis atsipenės, aš jį suvalgysiu.

Grytutė ėmė gailiai verkti, bet tas nieko nepadėjo, ji turėjo daryti, ką ragana liepė.

Joniukui buvo verdami gardžiausi valgiai, o Grytutė mito vėžio kiautais. Kas rytas ragana atknopindavo prie tvartelio ir šaukdavo:

— Joniuk, iškišk ranką, noriu pažiūrėti, ar tu greit atsipenėsi.

Bet Joniukas jai kaišė kaulą, o ragana, būdama apyžabalė, negalėjo apgavimo suprasti ir manė, kad čia vaiko pirštai, tik stebėjosi, kad jis neina nei kiek riebyn. Praėjo keturios savaitės, o Joniukas vis toks pat buvo liesas; ragana pritrūko kantrybės ir nusprendė ilgiau nebelaukti

— Eik, Gryte,— tarė ji mergaitei,— prinešk vandens; riebus ar liesas Joniukas — noriu rytoj pjauti ir virti.

Kaip sopėjo širdį nelaimingai sesutei, nešančiai vandenį, gailios ašaros riedėjo jai per skruostus!

Ji šaukė:

— O, kodėl mūsų nesudraskė girios žvėrys, tada bent kartu būtume žuvę?!

— Liaukis bliovusi,— barėsi ragana: — vis tiek tau ašaros nepadės!

Anksti rytą Grytutė turėjo užkaisti katilą su vandeniu ir sukurti ugnį.

— Pirma mes duoną pakepsim,— tarė ragana,— aš jau pakūrinau krosnį ir užmaišiau tešlą.

Taip sakydama, ji pastūmė Grytutę prie krosnies, iš kurios dar tebeėjo liepsna.

— Lįsk į krosnį,— tarė ragana,— ir pažiūrėk, ar jau karšta, kad galėtume kišti duoną.

Ji norėjo uždaryti palindusią ją krosny, iškepti ir suvalgyti. Bet Grytutė suprato, kam jai ragana liepia lįsti į krosnį, ir tarė:

— Aš nemoku, kaip čia padaryti, prašom parodyt.

— Kvaiša! — sušuko ragana.— Skylė tokia didelė, jog ir aš galiu lįsti, žiūrėk kaip,— ir priėjusi įkišo galvą į krosnį.

Čia Grytutė smarkiai pastūmė ir ją visą įgrūdo į krosnį, uždarė geležines dureles ir užšovė velkę. Ū, kaip ji baisiai ėmė kaukti! Bet Grytutė išbėgo, ir piktoji ragana sudegė.

Grytutė tiesiai nubėgo pas Joniuką, atidarė jo tvartelį ir sušuko:

— Joniukai, mes išgelbėti, senosios raganos nebėr!

Joniukas išlėkė kaip paukštis iš narvelio, kai jam atidarė duris. O, kaip jie džiaugėsi, kaip mylavosi, kaip jie šokinėjo, kaip bučiavosi! Dabar nieko daugiau nebebuvo bijoti, ir jie drąsiai įėjo į raganos triobelę, kur visose kertėse stovėjo dėžės su perlais ir deimantais.

— Čia geresni daiktai kaip akmenėliai,— tarė Joniukas ir jų prisikimšo pilnas kišenes.

— Aš irgi noriu ką parsinešti namo,— tarė Grytutė ir prisisėmė pilną prikyštę.

— O dabar kraustykimės iš tos prakeiktos girios,— tarė Joniukas. Jie ėjo kelias valandas ir priėjo didelę upę.

— Čia mes nepereisim,— tarė Joniukas: — nematyti niekur nei liepto, nei tilto.

— Nei laivelio nėra,— atsakė Grytutė,— bet aure ten plauko balta antis, aš jos paprašysiu mus perkelti.

Ir ji sušuko:

Antyte, baltoji antyte,
Čia stovi broliuks su sesyte;
Per upę nerandame kelio,
Mus pernešk ant savo sparnelio.

Antelė tuoj priplaukė prie kranto, Joniukas atsisėdo ant jos ir liepė, kad sėstų šalimais ir sesuo. Bet Grytutė atsakė:

— Ne, iš karto abudu antelei bus per sunku, tegu kelia paskui vienas kitą.

Gerasis paukštelis taip padarė, ir kai jie, laimingai persikėlę į kitą pusę, kiek laiko paėjo, miškas ėmė rodytis vis labiau ir labiau pažįstamas, ir galop išvydo savo tėvo namus. Tada jie ėmė tekini bėgti, sulėkė be dvasios į pirkią ir puolė tėvui ant kaklo. Tėvas nebuvo turėjęs nei vienos smagios valandos nuo to laiko, kai juos paliko girioj. Pati jau buvo mirus. Grytutė iškratė iš savo prikyštės perlus ir deimantus, tie šokinėdami pabiro po visą pirkią, o Joniukas ėmė saujomis semti brange-

nybes iš kišenės. Čia pasibaigė visi vargai, toliau gyveno jie gražiai ir laimingai.

Mano pasaka baigta,
Bėga ten pelė greita:
Kas tą pelę pasigaus,
Šiltus kailinius sau gaus.

BALTA GYVATĖ

Labai seniai gyveno vienas toks karalius, apie jo išmintį ėjo garsas per visą kraštą. Jis viską žinojo, ir rodėsi, kad apie slapčiausius daiktus jam pranešdavo kas oru. O jis keistą turėjo įprotį. Per kiekvienus pietus, kai stalas jau būdavo nukraustytas ir visi išsiskyrę, ištikimas tarnas turėdavo atnešti dar vieną valgį. Tik jis būdavo visados užvožtas, ir pats tarnas nežinojo, kas ten yra, nes karalius jį voždavo ir valgydavo tik tada, kai nieko kito kambary nebelikdavo.

Taip karalius darė ilgą laiką, galop kartą nešančiam tarnui labai parūpo pažiūrėti, kas užvožta, jis nebegalėjo išturėti ir nusinešė su visu indu į savo kambarį.

Užsirakinęs duris, atvožė viršelį ir pamatė gulint baltą gyvatę. Bežiūrint jį paėmė noras paragauti, atsipjovė jos kąsnelį ir įsidėjo į burną. Lig tik liežuvis palietė tą kąsnelį, tarnas tuojau išgirdo čirškiant pro langą laibus balsus. Jis pažengė kiek artyn ir pamatė kelis žvirblius, o tie viens kitam pasakojosi, ką matę lauke ir miške. Suvalgęs gyvatės kąsnelį, jis galėjo suprasti gyvulių ir paukščių kalbą.

Tą pačią dieną pražuvo brangiausias karalienės žiedas, ir negalėjo įtarti nieko kito pavogus, kaip tik tą ištikimąjį tarną, nes tik jam vienam buvo visos durys atviros. Karalius pasišaukė jį pas save ir pasakė, kad jis turės atsakyti savo galva, jei per vieną dieną neras kaltininko. Nors tarnas visaip teisinosi esantis nekaltas, bet įtikinti karaliaus niekaip negalėjo. Išsigandęs ir susirūpinęs jis išėjo į kiemą ir ėmė galvoti, kaip galėtų iš tos bėdos išsisukti.

Ten prie bėgančio vandens tupėjo kelios antys, šalimais sutūpusios ramiai ilsėjosi ir atvirai tarp savęs šnekėjo. Tarnas sustojo ir ėmė klausytis. Jos pasakojosi, kur tą rytą kiekvienai teko būti ir kuo pasistiprinti; viena iš jų nuliūdusiu balsu tarė:

— Man kažkas sunkus yra pilve — matyti, būsiu besiskubindama prarijusi tą žiedą, kur gulėjo po karalienės langu.

Tarnas tuojau kapt ją už kaklo, nunešė į virtuvę ir sako virėjui:

— Še pjauk tą antį, žiūrėk, kokia nutukusi.

— Tiesa,— atsakė virėjas, keldamas ant rankos,— gerai atsipenėjusi ir jau seniai laukia, kad aš ją iškepčiau.

Jis jai nusuko galvą ir beskrosdamas rado pilve karalienės žiedą. Tarnas dabar lengvai galėjo įrodyti savo nekaltumą, o karalius, norėdamas atitaisyti neteisybę, prižadėjo jam padaryti viską, ką tik prašys, ir duoti garbingiausią prie rūmų vietą.

Tarnas atsisakė nuo garbės ir visko, tik prašė karaliaus duoti jam arklį ir kiek pinigų, nes labai norėjo pakeliauti po platųjį pasaulį. Karalius išpildė jo prašymą, ir jis išjojo.

Jojo jis kartą pro tvenkinį ir pamatė tris žuvis, įkliuvusias seklumoj tarp nendrių ir niekaip negalėjusias iš ten išsipainioti. Nors sakoma, jog žuvys neturi žado, tačiau tarnas nugirdo jas dejuojant, kad joms reiks taip nelaimingai žūti. Jis turėjo gailestingą širdį, nulipo nuo arklio ir visas tris sukilojo į vandenį. Žuvys iš džiaugsmo ėmė šokinėti, iškišo galvas iš vandens ir riktelėjo jam:

— Mes niekados nepamiršim, kad tu mus išgelbėjai, ir atsilyginsim.

Jis nujojo tolyn, ir po kiek laiko jam pasirodė kažkas iš po arklio kojų cypiant. Jis pasiklausė ir išgirdo skundžiantis skruzdėlių karalių:

— Kiek mums nelaimių daro žmonės su savo gyvuliais! Aure kaip dabar sunkiomis kanopomis tas arklys be pasigailėjimo mano giminę mindo!

Tarnas pasuko iš kelio į šalį, o skruzdėlių karalius suriko jam iš paskos:

— Mes to nepamiršim ir tau atsilyginsim.

Toliau jo kelias ėjo per mišką, ir jis čia pamatė senius varnus metant iš lizdo savo vaikus.

— Kraustykitės, dykaduoniai,— šaukė tėvai,— mes nebegalim jūsų išpenėti, esate dideli, ieškokite maisto patys.

Varniukai nemokėjo dar skraidyti, pleveno sparnais ir rėkė:

— Kaip mes ieškosim maisto, kad dar silpni esam, negalim paskristi! Mes visi badu išdvėsim!

Tada gerasis jaunikaitis nušoko žemėn, nukirto su kalaviju savo arklį ir paliko varniukams lesti. Varniukai pričiaužė prie negyvo arklio, palesė mėsos ir sukranksėjo jam:

— Mes to niekados nepamiršim ir tau atsilyginsim.

Dabar jis turėjo keliauti pėsčias, ėjo labai ilgai ir galop priėjo didelį miestą. Mieste buvo baisus triukšmas, gatvėmis jodinėjo raitelis ir šaukė:

— Karalaitė žada tekėti, bet kas nori jos ranką gauti, turi padaryti sunkų darbą, o jei nepadarys, palydės savo galvą.

Daug jau buvo mėginę tą darbą daryti, tik veltui tie prikaitė kailius. Bet kai jaunikaitis išvydo karalaitę, jis taip buvo apakintas jos neregėtu gražumu, jog pamiršo visą pavojų, nuėjo pas karalių ir pasipiršo dukteriai.

Drąsuolis tuojau buvo nuvestas ant jūros kranto, ir jo akyse įmestas žiedas į gilų vandenį. Paskui karalius liepė jam išgriebti žiedą iš jūros dugno ir pasakė:

— Jei iš vandens išlipsi be žiedo, tol būsi mėtomas atgal, kol žūsi bangose.

Visi apgailėjo gražųjį jaunikaitį ir paliko vieną prie jūros. Jis stovėjo ant kranto ir galvojo, ką turėjo daryti; čia jis pamatė atplaukiant tris žuvis, o jos buvo tos pačios, kur jis išgelbėjo nuo pražūties. Vidurinė laikė gerklėj straigę ir priplaukusi ją padėjo prie jaunikaičio kojų; kai tas ją pakėlė ir atvožė, rado vidury aukso žiedą. Pilnas džiaugsmo nunešė jis jį karaliui, tikėdamasis tuojau gauti žadėtąją dovaną. Bet kai karaliaus duktė sužinojo, kad jis jai nelygus, atsisakė tekėti ir liepė dar vieną padaryti darbą.

Ji nuėjo į sodą ir pati išbarstė po žolę dešimtį maišų sorų.

— Jis turi visas surinkti, lig rytoj saulė patekės,— tarė ji,— ir kad nestigtų nei vieno grūdelio.

Jaunikaitis atsisėdo sode ir ėmė svarstyti: ką jis turi daryti, bet nieko gero negalėjo nuspręsti, nuliūdęs laukė ryto, galvodamas, kaip jį ves žudyti. Bet vos pirmieji saulės spinduliai nušvietė sodą, jis pamatė visus dešimt maišų stovint pilnus — žemėj nebebuvo nei vieno grūdelio. Naktį būta ateita skruzdėlių karaliaus su tūkstančiais padėjėjų, jų surinktos visos soros ir supiltos į maišus. Karalaitė pati nuvyko į sodą pažiūrėti ir nemaža nustebo, pamačiusi, kad jaunikaičio darbas atliktas gerai. Bet ji vis dar negalėjo palenkti savo puikios širdies ir tarė:

— Nors tuos abudu darbus jis padarė gerai, bet tekėsiu už jo tik tada, kai atneš obuolį nuo gyvybės medžio.

Jis nieko nežinojo, kur auga gyvybės medis, bet vis dėlto iškeliavo jo ieškoti; berniokas nusprendė tol eiti, kol paneš kojas, nors visai neturėjo vilties rasti.

Kai jis jau buvo perkeliavęs tris karalystes, kartą vakare priėjo didelę girią, atsisėdo po medžiu ir norėjo čia nakvoti; tada šakose kažkas sušlamėjo, ir jam nukrito į ranką aukso obuolys. Tuo tarpu nusileido trys varnai, atsitūpė ant jo kelių ir tarė:

— Mes esam tie patys varniukai, kur tu išgelbėjai nuo bado; išgirdę tave ieškant aukso obuolio, mes nuskridom per jūrą į pasaulio galą, kur auga gyvybės medis, ir gavom tau tą obuolį.

Visas nudžiugęs grįžo jaunikaitis atgal ir parnešė aukso obuolį karalaitei, ir ta dabar nieko nebeturėjo sakyti. Jie pasidalino gyvybės obuolį ir abudu suvalgė. Tada karalaitė pamilo jaunikaitį iš visos širdies, ir toliau visą amžių jie gyveno laimingai.

ŠIAUDAS, ŽARIJA IR PUPA

Viename sodžiuje gyveno sena moteriškė. Kartą ji norėjo išsivirti pupų ir užkūrė virtuvę. Kad greičiau įsidegtų malkos, ji pakišo saują šiaudų. Beriant pupas į puodą, viena nematant nukrito žemėn ir pririedėjo prie gulinčio ten šiaudo; o netrukus šalia jų atsirado žarija. Šiaudas prabilo pirmas:

— Bičiuliai, kaip jūs čia patekot?

Žarija atsakė:

— Aš labai laimingai iššokau iš ugnies, ir jei nebūčiau pasprukus, tikrai būčiau galą gavus, kitaip sakant, į pelenus pavirtus.

Pupa tarė:

— Aš irgi dar sveiką kailį išnešiau; jei būčiau pakliuvus į senės puodą, būčiau suvirus į košę, kaip kitos mano draugės.

— Ar manęs kitokia laukė laimė? — atsiliepė šiaudas.— Visus mano brolius senė paleido pelenais ir dūmais, šešiasdešimt pagriebė ji iš karto ir išvarė juos iš šio pasaulio. Tik aš vienas pro pirštus išslinkau.

— Ką gi mes dabar veiksim? — paklausė žarija.

— Žiūrėkit, ką aš sugalvojau,— atsakė pupa: — kaip mes visi laimingai išsigelbėjom nuo pražūties, tai būkime geri bičiuliai, o kad vėl neištiktų mūsų nelaimė, kraustykimės iš čia į svetimą kraštą.

Sumanymas patiko kitiems, ir visi iškeliavo. Greit jie prikeliavo siaurą upelį, bet ten nebuvo tilto nei liepto, ir jie nežinojo, kaip pereiti į kitą pusę. Šiaudas pagalvojęs tarė:

— Aš atsigulsiu skersai upelio, o jūs pereisit per mane kaip per tiltą.

Šiaudas išsitiesė nuo vieno upelio kranto ligi kito, ir žarija, būdama karšto būdo, pirma užsirito ant naujai pastatyto tilto. Bet kai prislinko vidurį ir išgirdo po savim ūžiant vandenį, pabūgo ji, sustojo ir nebedrįso toliau eiti. Nuo to šiaudas tuojau užsidegė, pertrūko perpus ir įkrito į upelį; kartu su juo įkrito ir žarija, palietusi vandenį sušnypštė ir galą gavo. Kai pupa, palikusi iš atsargumo ant kranto, pamatė, kas atsitiko, ėmė juoktis ir tol juokėsi, kol perplyšo. Ji taip pat būtų galą gavusi, kad tuo laiku ant kranto nebūtų ilsėjęsis siuvėjas. Tas pagailėjo pupos, išsiėmė adatą su siūlu ir susiuvo jai abidvi puses. Pupa gražiai padėkojo siuvėjui, o kaip ji buvo susiūta juodu siūlu, tai nuo to laiko visos pupos turi per vidurį juodą siūlę.

APIE ŽVEJĮ IR JO PAČIĄ

Pajūry mažoj triobelėj gyveno žvejys su pačia. Kiekvieną dieną eidavo žvejys į jūrą meškerioti.

Sėdėjo jis kartą su meškere ir žiūrėjo į skaidrų vandenį; sėdėjo jis ilgai, bet nieko negalėjo pagauti.

Staiga plūdė giliai pasinėrė į vandenį. Žvejys ištraukė meškerę, gi žiūri — ant kabliuko bespurdanti didelė plekšnė.

— Klausyk, žvejy,— prabilo staiga žuvis,— prašom mane paleisti, aš nesu tikra plekšnė, bet užkeiktas princas. Kokia bus tau nauda, kad man

galą padarysi? Vis tiek mano mėsa valgyti netiks; geriau paleisk mane į vandenį, kad vėl galėčiau plaukyti.

— Čia nėr ko daug kalbėti,— atsakė žvejys: — mokančią kalbėti plekšnę kaip neleisi?

Sulig tais žodžiais įmetė jis ją į vandenį, ir plekšnė nunėrė į dugną, palikusi paskui save ilgą kraujo juostą. Žvejys pakilo ir nuėjo pas pačią į savo triobelę.

— O ką, seniukai,— paklausė pati,— nieko šiandien nepagavai?

— Nieko,— atsakė žvejys: — buvau ištraukęs plekšnę, bet ji man pasakė esanti užkeiktas princas, ir aš ją paleidau.

— Ir nieko tu jos nepaprašei? — tarė pati.

— Nieko,— atsakė pats: — galop ko gi aš jos prašysiu?

— O,— atkirto pati,— argi ne vargas mums gyventi čia, toj lūšnoj, purve ir smarvėj, juk galėjai paprašyti žmoniškos triobos. Eik dar kartą į jūrą ir pasakyk plekšnei, kad mes norim turėti gerą pirkią, ji tikrai išpildys.

— O,— tarė pats,— ko gi aš dabar ten vaikščiosiu?

— Juk tu buvai ją pagavęs ir vėl paleidai į vandenį, ji turi išpildyti tavo prašymą. Eik tik greitai!

Senis labai nenorėjo eiti, bet nemėgo bartis su pačia, ir išėjo į jūrą.

Nuėjęs žiūri, kad jūros vanduo susidrumstęs ir kažkoks žaliai geltonas. Jis prisiartino prie vandens ir tarė:

Plekšne, jūros tu žuvie!
Rimti negaliu namie:
Ein pati man iš galvos,
Aš su prašymu nuo jos.

Plekšnė atplaukė ir paklausė:

— Ko gi nori tavo pati?

— O,— atsakė žvejys,— kaip aš tave pagavau, sako pati, tai turėjau ko nors paprašyti. Nebenori ji gyvent toj lūšnoj, nori naujos pirkios.

— Grįžk namo,— tarė plekšnė: — bus pirkia.

Sugrįžo vyras namo ir randa savo lūšnos vietoj puikią naują pirkią, o pati sėdi ant suolo prie durų. Pati paėmė jį už rankos ir sako:

— Eik į vidų, apžiūrėk, dabar atrodo viskas geriau.

Jie suėjo. Trioba buvo plati, turėjo kelis švarius kambarius, su dideliu priesėniu ir sandėliais. Visur stovėjo reikalingi namams dalykai, viskas buvo sutvarkyta. Po kiemą vaikščiojo vištos ir antys, sode ir darže augo brendo vaisiai.

— Žiūrėk,— tarė pati,— argi ne gražu?

— Kad taip viskas paliktų, kaip mes puikiai galėtume gyventi!

— Bet apie tai dar pagalvosim,— atsakė pati.

Jie šio to užkando ir nuėjo gulti.

Pagyvenus dvejetą savaičių, pati sako žvejui:

— Klausyk, seniukai, mūsų pirkia vis dėlto ankštoka, sodas su daržu irgi maži, plekšnė būtų galėjusi mums duoti didesnius namus. Noriu gyventi didelėj pily. Eik ir prašyk plekšnės, kad mums duotų pilį.

— Oi širdele,— atsakė žvejys,— mūsų pirkia visai gera, kam mums reikalinga pilis?

— Ką, tu dar kalbėsi? Eik į jūrą, plekšnė tikrai išpildys prašymą.

— Ne, žmonele,— tarė vyras: — jau plekšnė yra davus mums pirkią, nebenoriu daugiau lįsti į akis, gali dar papykti.

— Vis dėlto turi eiti,— atkirto pati: — jai tas pigu padaryti, ir mielai išpildys prašymą, tik eik.

Žvejys baisiai nenorėjo eiti, bet pagaliau nusileido. „Negerai, negerai“,— sakė jis sau, eidamas į jūrą.

Jūros vanduo buvo ramus, bet drumzlinesnis kaip aną kartą ir nuolat mainėsi, gaudamas čia šviesiai ar tamsiai mėlyną, čia pilką spalvą. Atsistojęs ant kranto, žvejys tarė:

Plekšne, jūros tu žuvie!
Rimti negaliu namie:
Ein pati man iš galvos,
Aš su prašymu nuo jos.

— Ko gi ji nori? — paklausė plekšnė.

— Oi,— prabilo nedrąsiai žvejys. — ji nori gyventi dideliuose pilies namuose.

— Grįžk namo,— tarė plekšnė: — tavo pati jau stovi prie pilies durų.

Sugrįžęs namo, pirkios vietoj jis pamatė didelius mūro namus, o jo pati tikrai stovėjo ant lipynės ir buvo beeinanti į naują gyvenimą. Ji paėmė vyrą už rankos ir tarė:

— Dabar einam į vidų.

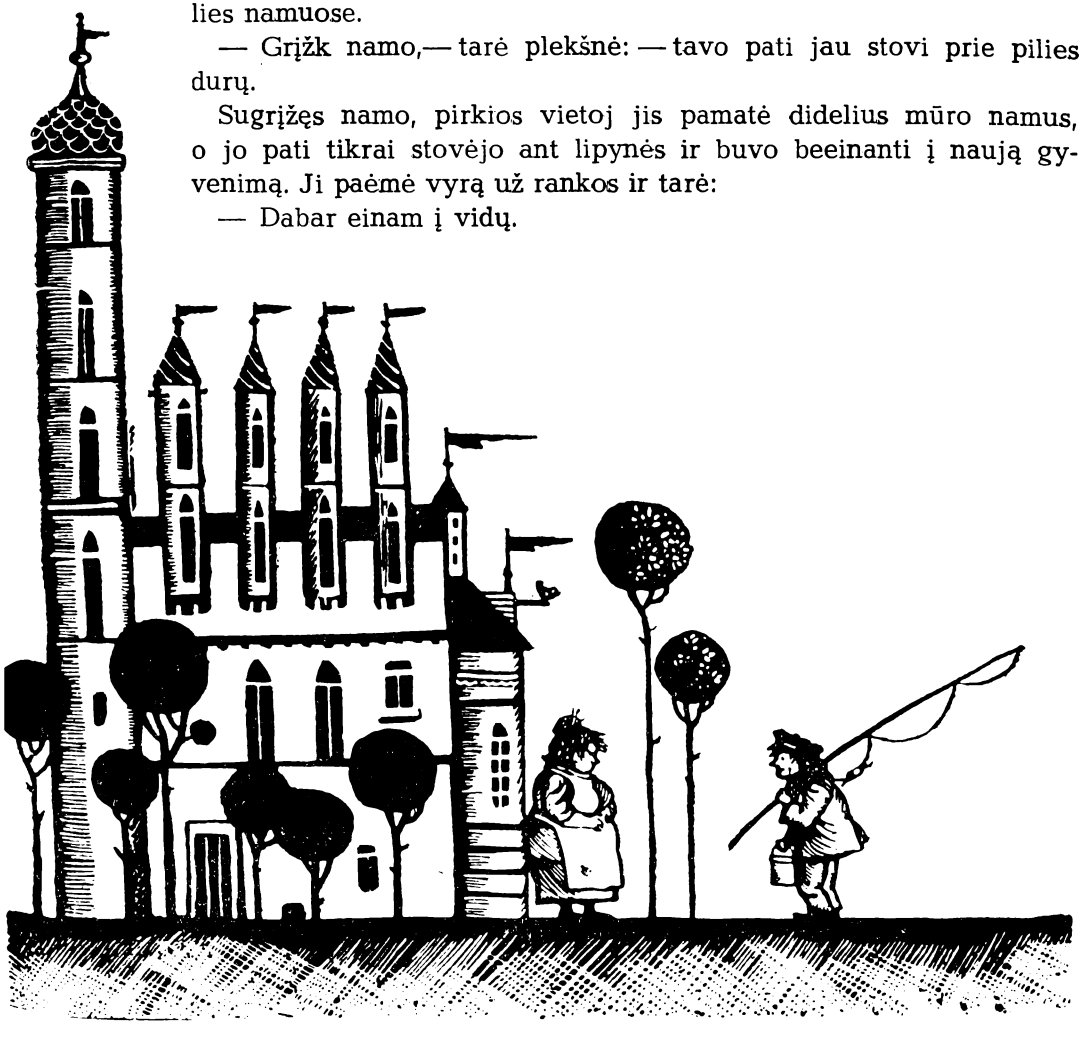

Jie suėjo. Visos rūmų grindys buvo išdėtos marmuru, po kambarius vaikščiojo daugybė tarnų ir varstė einantiems ponams duris; sienos buvo apmuštos puikiausiais popieriais, o rakandai, stalai ir krėslai, viskas buvo aukso; nuo lubų kabėjo krištoliniai sietynai, visi kambariai buvo ištiesti kilimais, o stalai lūžo nuo daugybės gardžiausių valgių ir brangiausių vynų. Už namų buvo didelis kiemas su gražiomis arklidėmis, tvartais ir pastogėmis karietoms statyti; čia pat buvo puikus sodas su nuostabiausiomis gėlėmis, neregėtais vaisiniais medžiais, o toliau traukėsi septynių mylių ilgumo giria, kur gyveno kiškiai, stirnos, briedžiai ir visi kiti žvėrys, kokių tik širdis trokšta.

— Argi tas viskas ne gražu? — paklausė galop pati.

Senis tarė:

— Kad tik taip viskas paliktų, puikiai mes galėtumėm tuose rūmuose gyventi ir būtumėm laimingi.

— Apie tai reikia dar pagalvoti,— atsakė pati. Ir po tos kalbos jie nuėjo gulti.

Rytą pati atbudo pirma, jau buvo visai šviesu; nesikeldama iš lovos, ji matė gražias savo žemės apylinkes ir negalėjo jomis atsigėrėti. Vyras vis dar miegojo; tada pati dunkstelėjo su alkūne jam į šoną ir tarė:

— Kelk, seniukai, ir pažvelk pro langą. Žiūrėk, ar mes negalim tapti visos tos žemės karaliais? Eik ir sakyk plekšnei, kad tu nori tapti karalium, o aš karaliene.

— Ką tu išgalvojai, žmonel! — sušuko žvejys. — Kam to reikia? Aš visai nenoriu būti karalium!

— Jei tu nenori būti karalium, tai aš noriu būti karaliene. Eik pas plekšnę, aš būtinai noriu tapti karaliene.

— Oi žmonel, kaipgi aš jai dabar pasakysiu, kad tu nori būti karaliene?

— Ko gi tu bijai? — atkirto pati.— Tuojau keliauk pas ją; aš turiu būti karalienė!

Vyras nedrįso prieštarauti ir išėjo, susisielojęs, kad pati nori tapti karaliene. „Negerai, negerai",— galvojo jis vienas. Baisiai jis nenorėjo eiti, bet vis dėlto ėjo.

Jūra buvo juodai pilka, vanduo kunkuliavo ir puveniu dvokė. Žvejys prisiartino ir tarė:

Plekšne, jūros tu žuvie!
Rimti negaliu namie:
Ein pati man iš galvos,
Aš su prašymu nuo jos.

— Ko gi jinai nori? — paklausė plekšnė.

— Oi žuvele,— dejavo žvejys,— ji nori tapti karaliene.

— Grįžk namo,— atsakė plekšnė: — jos noras bus išpildytas.

Žvejys nuėjo. Pagrįžęs namo, žiūri, kad toj vietoj atsiradę didesni ir gražesni rūmai; prie didžiųjų vartų stovi kareivių sargyba su trimitais ir būgnais. Jis įėjo į rūmus; visos sienos buvo balto marmuro ir paauksuotos, rakandai aptraukti puikiausiu aksomu. Staiga atsidarė durys, ir jis išvydo salę, pilną kiemiškių; pati sėdėjo aukso soste, ant galvos turėjo aukso karūną, o rankoj galybės lazdą, padarytą iš vieno aukso ir apsagstytą brangiaisiais akmenimis; iš abiejų sosto pusių stovėjo eilėj po šešias mergaites, sustatytas pagal didumą; arčiau prie sosto stovėjo pati didžioji, o toliau ėjo vis mažesnės visa galva. Vyras atsistojo prieš pačią ir sako:

— Štai, žmonele, tu jau karalienė!

— Taip, dabar aš karalienė,— atsakė pati.

Pastovėjo žvejys, pasigražėjo pačia ir vėl sako:

— Tapai, žmonele, karaliene, ir nieko tau daugiau nebereiks!

— Ne, vyreli,— atšovė ji piktu balsu: — yra dar vienas noras, ir jis turi būti išpildytas. Eik ir pasakyk plekšnei, kad noriu tapti imperatoriene!

— Oi žmonele,— tarė vyras,— kas bus iš to, kad tu tapsi imperatoriene?

— Sakau tau, eik ir pasakyk plekšnei, kad noriu būti imperatoriene! — suriko jam pati.

— Širdele,— atsakė vyras,— žuvis negali padaryti tavęs imperatoriene, o antra, aš to prašyti nedrįsiu; karalių gali būti daug, o imperatorius

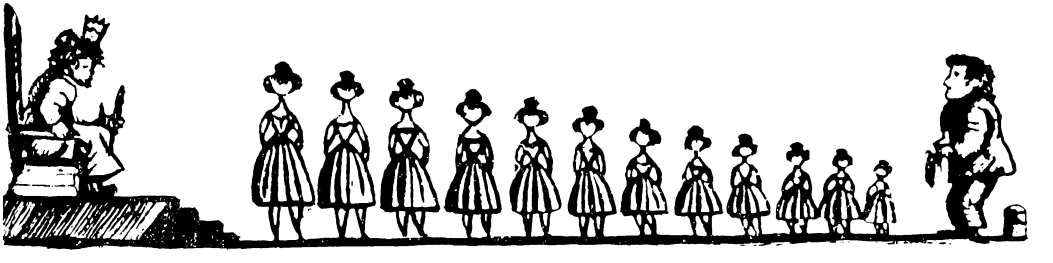

viešpatijoj tėra vienas, kaipgi tad plekšnė padarys tave imperatoriene? Ne, ne, niekaip neisiu!

— O čia kas? Aš karalienė, o tu mano vyras, kaip tu drįsti manęs neklausyti! Tuojau keliauk pas plekšnę; jei padarė mane karaliene, tai galės padaryti ir imperatoriene, aš būtinai noriu tapti imperatoriene; tuojau eik į jūrą!

Ką darys vargšas žvejys, turėjo eiti. Einant jį pradėjo imti baimė. „Negerai, negerai mes elgiamės,— galvojo jis eidamas: — išsimanė tapti imperatoriene, tai visai negražu, galop ji visai nukankins plekšnę."

Taip galvodamas, priėjo jis prie jūros. Jūra buvo juoda, nerami, smarkus vėjas varinėjo putotas bangas ir taip baisiai ūžė, jog žvejui pasidarė tikrai baugu. Bet vis dėlto jis priėjo prie kranto ir tarė:

Plekšne, jūros tu žuvie!
Rimti negaliu namie:
Ein pati man iš galvos,
Aš su prašymu nuo jos.

— Ko gi nori? — paklausė plekšnė.

— Oi žuvele, mano pati nori tapti imperatoriene.

— Grįžk namo,— atsakė žuvis: — jos prašymas bus išpildytas.

Sugrįžęs namo, žvejys rado dar gražesnius rūmus; jie buvo statyti iš šlifuoto marmuro su alebastro statulomis ir auksiniais papuošalais. Prieš viešąsias duris vaikščiojo kareiviai, trimitavo su trimitais ir mušė būgnus, o pačiuose rūmuose tarnavo baronai, grafai ir hercogai. Jie atidarė jam duris, jis įėjo į salę, gi žiūri: jo pati sėdi aukštam aukso soste, ant galvos didžiausia aukso karūna, aukštumo per tris uolektis; o ji visa išpuošta briliantais ir jacintais; vienoje rankoje laiko galybės lazdą, kitoj — žemę; iš abiejų sosto pusių stovi per dvi eiles drabantai, vienas gražesnis už kitą, visokio didumo, pradedant nuo milžino ir baigiant nykštuku; o prieš sostą stovi vis kunigaikščiai ir hercogai. Žvejys praslinko pro juos, atsistojo prieš sostą ir sako:

— Šit, žmonele, tu jau imperatorienė!

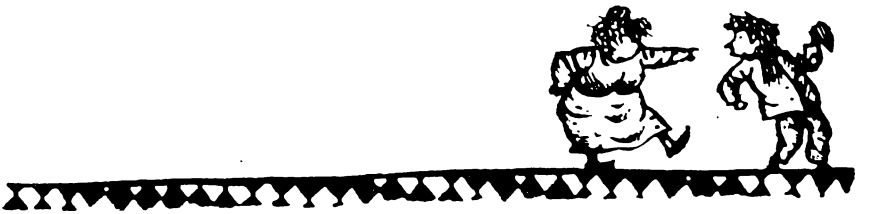

— Tiesa,— ji atsakė,— aš dabar imperatorienė.

Pastovėjo kiek žvejys, pasigražėjo pačia, netrukus ir vėl sako:

— Oi žmonele, kaip gražu, kad tu tapai imperatoriene!

O ji purpso kaip puodas, nei iš vietos nejuda.

— Jau dabar gali būti visai laiminga,— vėl prabilo senis: — tapai imperatoriene, daugiau nebėr ko trokšti.

— Bet dėl to aš dar pagalvosiu,— atsiliepė pati.

Po tos kalbos jie nuėjo gulti, bet pati buvo nesmagi, godumas jai nedavė užmigti, ji vis galvojo, kuo dar galėtų tapti.

Per dieną nemaža prisilakstęs, žvejys miegojo gerai ir kietai, bet pati visai negalėjo užmigti; visą naktį ji vartėsi nuo vieno šono ant kito, galvojo, kuo čia dar galėtų būti, bet nieko negalėjo išgalvoti. Išaušus ji pakilo nuo patalo ir ėmė žiūrėti į tekančią saulę.

— Tai būtų gerai,— pagalvojo ji,— kad mano valdžios turėtų klausyti saulė ir mėnuo. Seniukai,— tarė ji, kumštelėjusi jam su alkūne į šoną,— kelk, eik pas plekšnę, aš noriu būti viso pasaulio valdove.

Vyras iš miegų taip išsigando, jog nukrito nuo lovos. Tardamasis negerai nugirdęs, jis patrynė akis ir paklausė:

— Ką tu, žmonel, pasakei?

— Klausyk,— atsakė pati: — jei nebus mano valdžioj saulė ir mėnuo, o aš vis dėlto matysiu saulę ir mėnesį tekant, tai niekados neturėsiu ramybės.— Ir ji taip rūsčiai pažvelgė į vyrą, tam net šiurpas per visą perėjo kūną.— Tuojau keliauk ant kranto, noriu būti viso pasaulio valdove.

— Žmonele,— tarė vyras ir puolė prieš ją keliais,— juk plekšnė to negali padaryti. Tu dabar esi imperatorienė, daugiau nieko nebetrokšk.

Čia pati baisiai papyko, net jai plaukai ant galvos pasišiaušė, ir suriko:

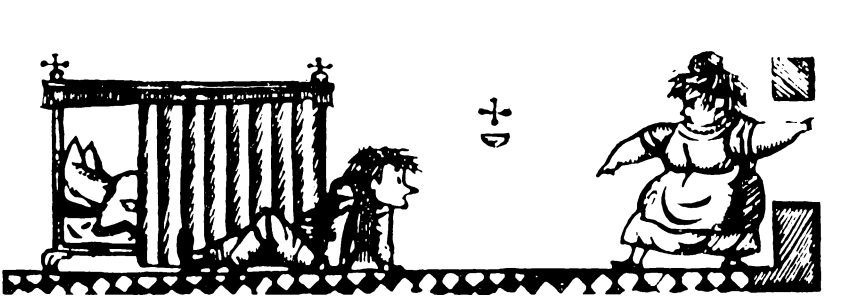

— Tu man neprieštarauk, nedrįsk man priešintis, eik greičiau!

Vargšas tuojau apsivilko ir išbėgo lyg patrakęs.

Jūroj buvo pakilusi baisi audra, žvejys vos galėjo nustovėti. Triobos, medžiai treškėjo ir lūžo, kalnai drebėjo, uolų skeveldros riedėjo į jūrą, dangus buvo aptrauktas juodais debesiais, griaudė ir žaibavo, bangos su baltomis putų viršūnėmis buvo didumo sulig kalnais.

Žvejys suriko, bet pats negalėjo išgirsti nei vieno žodžio:

Plekšne, jūros tu žuvie!
Rimti negaliu namie:
Ein pati man iš galvos,
Aš su prašymu nuo jos.

— Bet ko gi ji nori? — paklausė plekšnė.
— Ogi nori tapti viso pasaulio valdove.
— Grįžk namo ir rasi ją vėl sėdint toj pačioj lūšnoj.
Ir jie sėdi ten abudu dar lig šios dienos.

NARSUS SIUVĖJAS

Vieną vasaros rytą prie stalo palangėj sėdėjo siuvėjas; jis buvo jaunas, smagus ir smarkiai dirbo. Tuo laiku pro šalį ėjo gatve moteriškė ir šaukė: „Kriaušių košė, kriaušių košė!" Tie žodžiai siuvėjo ausiai pasirodė labai malonūs, ir jis, iškišęs galvą, suriko:

— Užeik čia, tetule, rasi puikią savo prekėms vietą.

Moteriškė įsigrozdojo į kambarį su savo sunkiomis kraitėmis ir sustatė prieš jį visus puodus. Jis išžiūrėjo visus, išuostė kiekvieną ir sako:

— Košė gera, atsverk keturis lotus, o kad nori, tai drožk ir visą ket virtį svaro.

Moteriškė, kuri tikėjosi čia rasianti gerą pirkėją, atsvėrė, kiek jis pra šė, bet išėjo pikta ir bambėdama.

— Dabar su dievo padėjimu tai jau galėsiu pasistiprinti,— tarė siuvė jas, išsiėmė iš indaujos duoną, atsivanojo riekę per visą kepalą ir apte pė kriaušių koše.

— Tai bus gardumėlio! — sakė jis sau.— Bet pirma baigsiu siūti lieme nę, tada imsiu ragauti.

Pasidėjo jis duoną šaly savęs, ėmė vėl dirbti, bet iš džiaugsmo vis re tesniais dygsniais siuvo. Tuo tarpu kriaušių kvapas pasiekė sienas, ku gulėjo daugybės musių, ir jos, pajutusios saldų daiktą, ėmė ten spiestis

— O jus kas kvietė? — tarė siuvėjas ir nuvijo neprašytas viešnias Bet musės, nesuprasdamos jo kalbos, nelabai išsigando ir ėmė dar pik čiau pulti gardėsius. Tada siuvėjas paėmė skudurą ir tarė:

— Palaukit, aš jus pamokysiu! — smagiai sušėrė per muses. Pakėlę skudurą ir suskaitęs, rado jų lygiai septynias, jos visos gulėjo ištiesusio kojas.

— Tai bent narsuolis! — tarė jis, gėrėdamasis savo smarkumu.— Tegu apie tai išgirsta visas miestas.

Beregint sukirpęs pasiuvo diržą ir didelėmis raidėmis išsiuvo parašą „Septynis vienu kirčiu."

— Ką miestas! — sušuko jis po valandėlės.— Visas pasaulis apie ta sužinos,— ir iš džiaugsmo jo širdis net suvirpėjo.

Siuvėjas susijuosė su tuo diržu ir nusprendė keliauti į platųjį pasaulį, dirbtuvė pasirodė jam per maža jo narsumui. Prieš kelionę jis gerai apieškojo visus namus, norėdamas ką nors pasiimti su savim, bet nieko daugiau nerado, tik seną sūrį, ir tą tuojau įsidėjo į kišenę. Išėjęs pro vartus, pamatė įkliuvusį krūme paukštį; jis jį irgi įkišo į kišenę, kur gulėjo sūris. Paskui ėmė toliau eiti.

Jis turėjo greitas ir lengvas kojas, keliauti jam buvo nesunku. Netrukus priėjo kalną ir, įlipęs į viršūnę, pamatė ten sėdint ir į visas puses dairantis milžiną. Siuvėjas drąsiai prisiartino prie jo ir tarė:

— Sveikas gyvas, bičiuli! Ko tu čia taip sėdi ir žiopsai? Aš keliauju žmonių pamatyti ir savęs parodyti. Gal nori ir tu drauge eiti su manim?

Milžinas pažvelgė iš aukšto į siuvėją ir tarė:

— O tu, varvanosi, pagyrų tu maiše!

— Prašom per daug nesipūsti! — atsakė siuvėjas, atsisegė apsiaustą ir parodė milžinui diržą: — čia gali paskaityti, koks esu vyras!

Milžinas perskaitė: „Septynis vienu kirčiu", pamanė, kad čia buvę žmonės, kuriuos siuvėjas nukovęs, ir labiau ėmė jį gerbti. Tačiau norėdamas išbandyti, jis paėmė akmenį ir taip suspaudė, net vanduo ištryško.

— Jei gali, tai tu taip padaryk,— tarė milžinas.

— Daugiau nieko? — atsakė siuvėjas.— Tai man tik juokas,— ištraukė iš kišenės sūrį, suspaudė, ir ėmė skystimas iš jo sunktis.

— Žiūrėk, čia puikesnis dalykas,— pridėjo jis.

Milžinas nieko negalėjo pasakyti ir nenorėjo tikėti, kad jis būtų toks stiprus. Jis vėl paėmė akmenį ir taip aukštai išmetė, jog visą minutę nebuvo matyti.

— Padaryk gi tu, nykštukai, taip, kad esi toks gudrus,— tarė jis.

— Moki mėtyti,— atsakė siuvėjas,— bet tavo akmuo vis dėlto nukrito žemėn, o kad aš išmesiu, tai jis niekados nebegrįš.

Jis išsitraukė iš kišenės paukštį ir paleido iš rankų. Apsidžiaugęs paukštelis iškilo ir nuskrido tolyn.

— O ką, bičiuli,— paklausė siuvėjas,— patiko mano metimas?

— Tiesa, gali gerai išmesti,— atsakė milžinas,— bet pažiūrėsim, ar tu gali sunkų daiktą panešti.

Jis privedė siuvėją prie nukirsto drūto ąžuolo ir tarė:

— Jei tu esi stiprus, tai padėk man tą medį iš miško išnešti.

— Mielai,— atsakė mažylis,— tik tu užsidėk ant pečių liemenį, o aš imsiu nešti šakas, jose juk yra visas sunkumas.

Milžinas užsidėjo liemenį ant pečių, o siuvėjas atsisėdo ant vienos šakos, ir kaip milžinas negalėjo atsigręžti, tai gavo vilkti visą ąžuolą vienas ir dar siuvėją priedo. Siuvėjas, tupėdamas ant šakos ir norėdamas parodyti, kad medžio nešimas jam yra menkniekis, dėjosi labai linksmas ir visą laiką dainavo dainelę: „Išjojo trys siuvėjai pro vartus." Milžinas, gerokai pavilkęs ąžuolą, sustojo ir sako:

— Klausyk, aš jau pavargau, nebegaliu toliau nešti.

Siuvėjas tuojau nušoko nuo šakos, pagriebė medį su abiem rankom, lyg būtų jį nešęs, ir tarė milžinui:

— Tu toks didelis ir negali tokio medžio panešti.

Toliau jie keliavo abudu. Einant pro vyšnią, milžinas pagriebė jos viršūnę, kur augo puikiausios uogos, palenkė žemyn, davė paimt siuvėjui ir liepė jam valgyt. Bet tas buvo per silpnas, ir kai milžinas paleido, vyšnia atsitiesė ir išmetė į orą siuvėją. Kai jis vėl sveikas nušoko žemėn, milžinas tarė:

— Kas čia yra, tau nėr sveikatos tokiai rykštelei išlaikyti?

— Sveikatos ganėtų,— atsakė siuvėjas.— Išlaikyti vyšnelę tam, kas vienu kirčiu nukovė septynetą, yra tuščias daiktas, o aš šokau per medį dėl to, kad apačioj į jį šovė medžiotojas. Šok ir tu, jei gali.

Milžinas pamėgino, bet sukliuvo tarp šakų ir negalėjo peršokti. Ir čia siuvėjas paėmė viršų.

Milžinas tarė:

— Kad esi toks narsus, tai eik į mūsų griovą ir pernakvok pas mus.

Siuvėjas sutiko ir nuėjo kartu. Atėjęs į tą griovą, jis pamatė sėdint prie ugnies kitus milžinus, laikant juos kiekvieną po keptą avį ir ją valgant. Siuvėjas apsidairė ir pagalvojo: „Čia kur kas plačiau kaip mano dirbtuvėje." Milžinas parodė jam lovą, liepė gulti ir miegoti. Lova siuvėjui buvo per didelė, jis ne išilgai atsigulė į ją, bet įsirangė į jos vieną kertę. Apie vidunaktį milžinas, manydamas siuvėją kietai miegant, pakilo, paėmė didelę geležinę lazdą ir vienu sykiu perkirto lovą perpus.

— Dabar bus galą gavęs tas žiogas,— tarė milžinas ir vėl atsigulė. O siuvėjas, lindėdamas lovos kertėj, išliko sveikas ir gyvas. Anksti rytą milžinai išėjo į mišką ir siuvėją visai užmiršo, o tas, išlindęs iš lovos, drąsiai eina į juos. Milžinai išsigando, kad jis neišmuštų jų visų, ir išsilakstė į visas puses.

Siuvėjas vėl ėmė eiti savo nosies tiesumu. Ilgai jis ėjo, galop priėjo karaliaus rūmus. Buvo labai nuvargęs, įėjo į kiemą ir atsigulė žolėj. Jam gulint, prisirinko žmonių, ėmė iš visų pusių jį žiūrinėti ir perskaitė ant diržo parašą: „Septynis vienu kirčiu."

— A,— sakė jie,— ko gi čia nori tas narsuolis taikos metu? Matyti, jis labai galingas.

Jie nuėjo ir pranešė apie tai karaliui, sakydami, kad karo laiku toks vyras labai praverstų, kad nereikėtų jo paleisti. Patarimas karaliui patiko, ir jis nusiuntė pas siuvėją vieną rūmų žmogų; tas turėjo palaukti ligi siuvėjui pabundant ir samdyti jį stoti į karaliaus kariuomenę. Pasiuntinys nuėjo pas siuvėją, palaukė, kol tas išsitįsojęs atmerkė akis, ir pasakė karaliaus norą.

— Tikrai sakant, aš tik to čia ir atėjau,— atsakė siuvėjas.— Gerai, tinku tarnauti karaliui.

Jį priėmė su didele garbe ir davė gyventi atskirus namus.

Bet karo žmonės nesidžiaugė siuvėju ir norėjo, kad jis toliausia nuo jų būtų.

— Bus prastai,— kalbėjosi jie tarp savęs,— jei mes kartais su juo susibarsim: kai ims mušti, tai nuo kiekvieno kirčio vis neteksim septynių. Kas prieš jį išsilaikys?

Jie nuėjo visi pas karalių ir prašė paleisti iš tarnybos.

— Mes negalim,— sakė jie,— gyventi su žmogum, kuris vienu kirčiu septynis padeda.

Karalius nuliūdo, kad dėl vieno turi nustoti visų savo ištikimų tarnų, ir labai gailėjosi pasisamdęs tokį narsuolį. Tačiau jis nedrįso siuvėjo

atleisti, bijodamas, kad tas nenugalėtų jo su visa tauta ir neatsisėstų į sostą. Ilgai karalius laužė galvą, pagaliau sugalvojo, kaip nuo jo atsikratyti. Jis nusiuntė pas siuvėją vieną valdininką ir liepė jam pasakyti, kad jis, būdamas toks narsus, turėtų atlikti vieną darbą. Viename jo žemės miške gyvenantys du milžinai, kurie plėšimais, žudymais ir deginimais darantys žmonėms daug pikto, ir niekas nedrįstantis prie jų prisiartinti iš baimės, kad nepalydėtų savo galvos. Jei jis tuos abudu milžinus nugalėtų ir užmuštų, tai karalius atiduotų jam vienturtę savo dukterį ir kraičio pusę karalystės; jam padėti tinkantis dar leisti šimtą raitelių.

„Tai neprastas daiktas,— pagalvojo siuvėjas: — graži karaliaus duktė ir pusė karalystės ne kiekvieną dieną tau pasitaikys gauti."

— Gerai,— atsakė jis,— milžinus aš sudorosiu, man nereikia nei to šimto raitelių: kas vienu kirčiu padeda septynis, tam nėr ko bijoti dviejų.

Siuvėjas išjojo, o šimtas raitelių išsekė paskui jį. Prijojęs mišką, kur gyveno milžinai, jis tarė savo palydovams:

— Jūs čia pabūkit, aš vienas apsieisiu su milžinais.

Jis įlindo į mišką ir ėmė dairytis į dešinę ir į kairę. Netrukus pamatė abudu milžinus: jie miegojo po medžiu ir taip šnarpštė, net šakos ties jais lingavo. Siuvėjas tuojau sumetė, ką padaryti — prisirinko pilnas ki-

šenes akmenų ir įlipo į medį. Atslinkęs lig pusės, atsisėdo ant šakos kaip tik ties miegančiais milžinais ir ėmė mėtyti akmenis po viens kito, vis taikydamas vienam milžinui į krūtinę. Milžinas ilgai nieko nejautė, bet galop atbudo, pastūmė savo draugą ir sako:

— Ko tu mušiesi?

— Tu sapnuoji,— atsakė kitas: — aš tavęs visai nemušu.

Jie vėl sugulė, o siuvėjas metė akmenį į antrą milžiną.

— O čia kas? — sušuko tas.— Tu metei į mane akmenį!

— Nieko aš į tave nemečiau,— atsakė pirmasis ir suniurzgėjo.

Jie truputį pasibarė, bet buvo labai nuvargę, susitaikė ir vėl greit užmigo. Bet siuvėjas nepaleido savo darbo, išsirinko didžiausią akmenį ir sviedė pirmajam milžinui tiesiai į krūtinę.

— Tas jau per daug! — sušuko jis, šoko lyg pasiutęs ir taip davė savo draugą į medį, net tas sudrebėjo. Antrasis neapsileido, ir jie taip įniršo, jog ėmė rauti medžius, mušė viens antrą, ir tol ėmėsi, kol abu krito kartu žemėn negyvi. Dabar siuvėjas strykt iš medžio ir sako:

— Laimė, kad jie neišrovė medžio, ant kurio aš tupėjau, kitaip būčiau gavęs kaip voverė šokti nuo vieno į kitą; bet aš lengvas turiu juk kojas!

Tada jis išsitraukė kalaviją ir kirto kiekvienam kelis kartus per krūtinę, paskui sugrįžo pas raitelius ir sako:

— Darbas padarytas, abu nugalėjau. Bet nepigu buvo su jais kautis, išsirovė jie po medį ir smarkiai gynėsi, tik kaip jie išsitūrės prieš mane, padedantį vienu kirčiu septynis!

— Jie tavęs net nesužeidė? — paklausė raiteliai.

— Viskas laimingai pavyko,— atsakė siuvėjas: — nei vieno plauko jie nepalietė.

Raiteliai nenorėjo tiesiog tikėti ir nujojo į tą vietą; bet jie tenai tikrai rado du milžinus plaukant kraujuose, o šalia jų gulint išrautus medžius.

Siuvėjas pareikalavo iš karaliaus žadėto atlyginimo, bet tas dabar gailėjosi pažadėjęs dukterį ir galvojo, kaip čia nuo to narsuolio atsikračius.

— Ligi gausi mano dukterį ir pusę karalystės,— tarė jis jam,— turi dar vieną darbą atlikti. Mano miške gyvena vienragis, tas man daro daug eibių, turi jį pagauti.

— Vieno vienragio bijau mažiau kaip dviejų milžinų: septynis vienu kirčiu — štai mano darbas.

Jis pasiėmė virvę su kirviu ir nuėjo į mišką, o tarnams, kurie buvo siųsti kartu, liepė pabūti pakrašty. Jam nereikėjo ilgai ieškoti, netrukus pasirodė vienragis ir šoko bėgti į siuvėją, norėdamas jį nudurti.

— Ne taip smarkiai, ne taip smarkiai,— tarė drąsuolis, nesitraukdamas nuo vietos, ir palaukęs, kol žvėris visai prisiartino, greit pasislėpė už medžio. Įsibėgėjęs vienragis su visu smarkumu puolė į medį ir taip giliai įvarė savo ragą, jog nebegalėjo atgal ištraukti ir pakliuvo siuvėjui į rankas.

— Dabar aš turiu paukštelį,— tarė siuvėjas, išlindo iš už medžio, pirma užnėrė vienragiui virvę ant kaklo, paskui iškirto jam ragą su kirviu iš medžio ir nuvedė pas karalių.

Bet karalius vis dar nenorėjo duoti prižadėtos dovanos ir jam uždavė trečią darbą. Siuvėjas prieš vestuves turėjo dar pagauti šerną, darius miške daug eibių; jam padėti karalius davė medžiotojų.

— Gerai,— tarė siuvėjas,— čia vaikų darbas.

Medžiotojus jis paliko vėl pamiškėj, o tie net džiaugėsi, nes šerna ne kartą tiek jiems buvo padaręs baimės, jog dabar neturėjo visai noro jo gaudyti. Vos tik pamatė siuvėją, šernas apsiputojęs ir čeksėdama dantimis pasileido tiesiai bėgti, norėdamas jį sudraskyti; bet drąsuoli dulkt į čia pat stovėjusią koplytėlę ir vienu šuoliu atgal pro langą laukan. Šernas įsivijo iš paskos, bet siuvėjas apibėgo greit aplink ir užtrenkė duris; įnirtęs žvėris buvo pagautas, nes dėl savo storumo negalėjo pro langą išlįsti.

Siuvėjas pašaukė medžiotojus, kad jie pagautą žvėrį pamatytų savo akimis, ir nuėjo pas karalių. Noroms nenoroms turėjo karalius išpildyt prižadėjimą, atidavė jam savo dukterį ir pusę karalystės. O jei jis būtų žinojęs, kad čia joks karžygys, tik paprastas siuvėjas, tai būtų dar labiau jam širdį skaudėję. Buvo pakeltos vestuvės, nors nelabai linksmos bet puikios, ir siuvėjas tapo karaliumi.

Po kiek laiko jaunoji karalienė girdi naktį savo vyrą per sapną kalbant:

— Klausyk, berniuk, pasiūk man liemenę ir sulopyk kelnes, kitaip tuoj gausi su uolekčia per kaktą.

Čia ji suprato, kokio kilimo buvo jaunasis valdovas, ir rytą skųsdamasi ėmė prašyti tėvo gelbėti ją nuo vyro, kuris buvo ne kas kitas kaip siuvėjas. Karalius paguodė ją ir tarė:

— Kitą naktį savo miegamąjį kambarį palik atvirą, už durų stovės mano tarnai, ir kai jis užmigs, jie sueis, jį suriš ir nugabens į laivą, kuris jį išveš iš tų kraštų.

Duktė apsidžiaugė, bet karaliaus ginklanešys, kuris viską girdėjo, buvo atsidavęs jaunajam valdovui ir jam apie tai pranešė.

— Tam reiks padaryti galą,— tarė siuvėjas.

Vakare paprastu laiku jis nuėjo gulti su pačia. Manydama, kad jis jau užmigęs, ji atsikėlė, atidarė duris ir vėl atsigulė. O siuvėjas tik dėjosi miegantis ir vėl ėmė balsu kalbėti:

— Klausyk, berniuk, pasiūk man liemenę ir sulopyk kelnes, kitaip tuoj gausi su uolekčia per kaktą! Aš septynis vienu kirčiu padėjau, du milžinus nukoviau, išvedžiau iš miško vienragį, pagavau šerną ir dabar turėčiau išsigąsti tų, kur ten stovi už durų!

Išgirdę tokią siuvėjo kalbą, tarnai baisiai išsigando ir taip ėmė lėkti, lyg juos būtų vijusi visa kariuomenė, ir niekas daugiau nuo to laiko nebedrįso pakelti prieš jį rankos. Tokiu būdu siuvėjas liko karaliumi per visą savo gyvenimą.

VĖTRŲ KARALIENĖ

Našlė turėjo dvi dukteris, iš tų viena buvo graži ir darbšti, o kita negraži ir tinginė. Ji labiau mylėjo tą, kur buvo negraži ir tinginė, nes ji buvo jos tikra duktė, o kitą vertė visus darbus dirbti.

Nelaiminga mergaitė turėjo kasdien atsisėdus pagal vieškelį prie šulnio tol verpti, kol iš pirštų tryško kraujas. Kartą susikruvino visi siūlai,

ir ji pasilenkė į šulnį jų nuplauti, bet jie išslydo jai iš rankų ir įkritc į vandenį. Ji parbėgo verkdama namo ir pasakė pamotei, kokia atsitikc nelaimė. Ta ją išbarė ir tiek neturėjo širdies, jog tarė:

— Kad tu įmetei siūlus į šulnį, tai dabar ištrauk.

Mergaitė nuėjo vėl prie šulnio, bet nežinojo, ką daryti, ir iš baimės šoko tiesiog į vandenį. Ji nustojo sąmonės, ir kai vėl atsigavo, pasimatė begulinti puikioj pievoj, kur švietė saulė ir žydėjo tūkstančiai gėlių. Atsistojusi ji ėmė eiti ta pieva ir priėjo didelę krosnį, kur kepė duoną ir kepalai šaukė:

— Trauk mus greičiau, trauk mus greičiau, mes sudegsim, mes senia esame iškepę.

Mergaitė priėjo ir ištraukė visą duoną. Ji nuėjo toliau ir priėjo obelę, aplipusią obuoliais, o tie šaukė:

— Nupurtyk mus, nupurtyk mus, mes esam jau visi nunokę.

Mergaitė paėmė purtyti ir tol purtė, kol ant medžio neliko nei vieno

obuolio; obuolių prikrito žemėj kaip gruodo, ji juos sudėjo į krūvą ir nukeliavo toliau. Galop priėjo mažą triobelę, iš jos pro langą žiūrėjo sena moteriškė tokiais dideliais dantimis, jog ji išsigando ir norėjo bėgti. Bet senė jai sušuko:

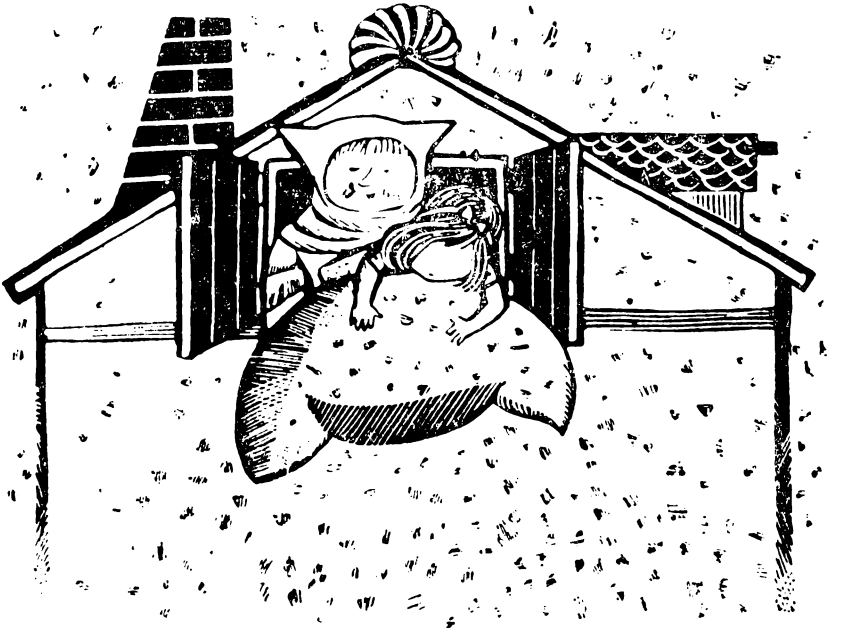

— Ko tu bijai, mielas vaikeli? Lik pas mane, ir jei namų darbus ge rai dirbsi, puikiai čia gyvensi. Tik gerai man taisyk lovą ir taip purtyk patalus, kad iš jų lėktų plunksnos, nes tada žemėj ima snigti ir pustyti aš esu vėtrų karalienė.

Meili senelės kalba patiko mergaitei, ji padrąsėjo ir apsiėmė pas ją tarnauti. Ji dirbo viską netingėdama ir taip purtė patalus, jog plunks nos kaip sniegulės aplink tik lakstė; užtat ji turėjo puikų gyvenimą niekados negirdėjo pikto žodžio, kasdien valgė sočiai ir gardžiai. Pagy veno ji kurį laiką pas vėtrų karalienę, ir staiga jai pasidarė ilgu; iš pra džios pati nežinojo, kas jai yra, bet galop suprato, kad ji pradėjo ilgėti savo krašto; nors čia ji gyveno tūkstantį kartų geriau kaip namie, be vis dėlto ją kažkas traukė pas savuosius. Pagaliau ji tarė šeimininkei:

— Labai pasiilgau namų, ir nors čia man labai gerai, bet ilgiau būt nebegaliu, noriu grįžti į tėviškę.

Ta jai atsakė:

— Man patinka, kad tu nori grįžti namo, ir už tai, kad man taip ge rai tarnavai, pati iškelsiu tave į viršų.

Ji paėmė mergaitę už rankų ir privedė prie didelių vartų. Vartai atsi vėrė, ir, kai mergaitė tarp jų atsistojo, ėmė lyti aukso lietus, ir ji apli po auksu nuo galvos iki kojų.

— Tai tau už darbštumą,— tarė vėtrų karalienė ir atidavė jai siūlus kurie buvo įkritę į šulnį.

Paskui vartai užsidarė, ir mergaitė atsidūrė aukštai žemėj, netoli savo namų. Tik įėjus jai į kiemą, gaidelis, tupėdamas ant šulnio, sugiedojo:

Kakariko,
Parėjo dukrelė paauksuota!

Ji nuėjo pas pamotę, o kaip ji visa buvo apdėta auksu, tai pamotė ir jos duktė pasitiko ją meilingai.

Mergaitė apsakė, kaip viskas atsitiko, ir kai pamotė sužinojo, kokiu būdu ji tiek lobio gavo, panorėjo ten siųsti ir savo tinginę dukterį. Ta turėjo atsisėsti prie šulnio ir verpti.

Norėdama greičiau sukruvinti verpalą, ji tyčia susibadė pirštus. Paskui įmetė siūlus į šulnį ir pati įšoko. Kaip ir sesuo, ji atsidūrė gražioj pievoj ir ėjo tuo pačiu taku. Kai priėjo krosnį, duonos kepalai šaukė:

— Trauk mus greičiau, trauk mus greičiau, mes sudegsim, mes seniai esam iškepę.

Bet tinginė atsakė:

— Imsiu aš dabar paišintis su jumis,— ir nuėjo sau. Netrukus ji priėjo obelę, ir obuoliai šaukė:

— Nupurtyk mus, nupurtyk, mes esam jau visi nunokę.

Bet ji atsakė:

— Nebepurčius, dar koks obuolys gali nukristi man ant galvos,— ir nuėjo toliau.

Priėjusi vėtrų karalienės namus, ji neišsigando, nes apie jos didžiuosius dantis jau buvo girdėjusi, ir tuojau apsiėmė pas ją tarnauti.

Pirmą dieną stengėsi ji nugalėti savo tinginį, dirbo, ką jai liepė šeimininkė, tikėdamasi už tai gauti daug aukso; bet antrą dieną jau pradėjo tinginiauti, trečią dar daugiau, galop ir keltis rytais nebenorėjo. Ji netaisė lovos taip, kaip reikia, ir nepurtė taip patalų, kad plunksnos lėktų. Toks darbas nepatiko šeimininkei, ir ji ją atstatė.

Tinginė apsidžiaugė, manydama, kad jau dabar turės lyti aukso lietus; šeimininkė nuvedė ją prie vartų, ir kai ji tarp jų atsistojo, aukso lietaus vietoj pūkštelėjo ant jos visas katilas deguto.

— Štai tau atpildas už tavo darbą,— tarė vėtrų karalienė ir uždarė vartus.

Tinginė sugrįžo namo visa degutuota. Pamatęs ją gaidelis, tupėdamas ant šulnio, sugiedojo:

Kakariko,
Parėjo dukrelė degutuota!

O tas degutas taip prie jos prilipo, jog per visą gyvenimą negalėjo nueiti.

Vienas žmogus turėjo septynis sūnus, bet nei vienos dukters, nors labai jos troško. Galop gimė jam duktė. Visi labai džiaugėsi, bet kūdikis buvo silpnas, ir tėvai norėjo greičiausiai ją pakrikštyti. Tėvas išsiuntė vieną savo sūnų greit parnešti iš šaltinio vandens krikštui; paskui jį išbėgo ir kiti šeši, jie kiekvienas norėjo pirmas prilėkti prie šaltinio, bet besiskubinant kažkaip netyčia jiems įkrito į vandenį ąsotis. Jie išsigandę sustojo, nežinodami, ką daryti, ir nei vienas nedrįso eiti namo. Jiems negrįžtant, tėvas ėmė nekantrauti ir tarė:

— Matyti, tie nutrūktagalviai, išbėgę visi, ėmė žaisti ir pamiršo, kas buvo liepta parnešti.

Bijodamas, kad mergaitė nemirtų nekrikštyta, papykęs sukeikė:

— O kad jie visi pavirstų į varnus.

Tik jis ištarė tuos žodžius, tuoj išgirdo ties savo galva ore šlamant, pažvelgė aukštyn, gi žiūri — septyni juodi varnai skrenda pro šalį.

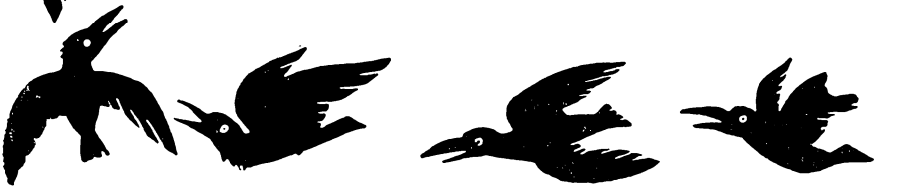

Tėvai negalėjo atsiimti savo prakeikimo ir labai gailėjosi netekę sūnų; tačiau juos guodė kiek duktė, kuri sustiprėjo ir diena iš dienos ėjo gražyn. Ji ilgai nežinojo, kad turėjo brolių, nes tėvai prie jos saugojosi apie juos užsiminti; bet kartą netyčia išgirdo žmones tarp savęs kalbant, kad mergaitė nors esanti graži, bet dėl jos kaltės žuvę septyni broliai. Nuliūdo tada mergaitė, nuėjo pas tėvus ir paklausė, ar ji turėjo brolių

ir kur jie dingo. Tėvai nebegalėjo ilgiau slėpti, bet pasakė, kad taip dievo buvę lemta, o jos gimimas buvęs tik nekalta vada tai nelaimei. Bet mergaitę ėmė griaužti sąžinė, ir jai rodėsi, kad ji turi juos gelbėti.

Ta mintis vis nedavė jai ramybės, galop ji išėjo slapčia iš namų ir ėmė keliauti per žmones, norėdama kad ir kažkur rasti ir išvaduoti savo brolius. Išeidama nieko daugiau neėmė, tik tėvų žiedą atminimui, kepalėlį duonos nuo bado, ąsotį vandens atsigerti ir kėslelį pasilsėti.

Keliavo ji, keliavo ir pasiekė žemės galą. Tada ji nuėjo pas saulę, bet ta buvo labai karšta ir ėdė mažus vaikus. Greit ji nuo jos pabėgo ir nu-

ėjo pas mėnesį; bet tas buvo perdaug šaltas, baisus ir piktas ir, pamatęs vaiką, tarė:

— Jaučiu žmogaus mėsą.

Ji skubiai pasitraukė nuo jo ir nuėjo pas žvaigždes; tos buvo meilios ir geros, ir kiekviena sėdėjo atskirame kėslely. O aušros žvaigždė atsistojo, padavė jai raktelį ir tarė:

— Jei neturėsi to raktelio, negalėsi atrakinti stiklo kalno, o tame stiklo kalne gyvena tavo broliai.

Mergaitė paėmė raktelį, įsivyniojo į skepetėlę ir išėjo. Ėjo ji ilgai ir pagaliau priėjo stiklo kalną. Vartai buvo uždaryti, ir ji norėjo išsiimti raktelį. Bet atvyniojusi skepetėlę, rakto neberado: gerosios žvaigždės dovana buvo pamesta! Ką dabar darys vargšė? Ji labai norėjo išvaduoti savo brolius, bet nebebuvo rakto, su kuriuo galėjo atrakinti stiklo kalną. Geroji sesutė paėmė peiliuką, nupjovė mažėlį savo pirštą, įkišo į vartų spyną ir atrakino. Kai ji įėjo, ją pasitiko nykštukas ir paklausė:

— Mielas vaikeli, ko tu ieškai?

— Aš ieškau savo brolių, septynių varnų,— atsakė ji.

Nykštukas tarė:

— Varnų nėra namie, bet jei nori jų pamatyti, tai prašom čia įėjus palaukti.

Paskui jis atnešė varnams valgymą septyniose lėkštėse ir gėrimą septyniose taurelėse, ir sesutė iš kiekvienos lėkštės suvalgė po kąsnelį ir iš kiekvienos taurelės išgėrė po gurkšnelį, o į paskutinę taurelę įleido žiedą, pasiimtą su savim iš namų.

Staiga ore suūžė sušvilpė, ir nykštukas tarė:

— Čia grįžta varnai.

Suėję varnai susiieškojo kiekvienas savo lėkštę ir taurelę ir ėmė valgyti gerti. Bet tuojau vienas po kito tarė:

— Kas valgė iš mano lėkštelės? Kas gėrė iš mano taurelės? Čia žmogaus būta!

O kai septintasis varnas pabaigė gerti sa-

vo taurelę, iš jos iškrito žiedas. Jis apžiūrėjo, pažino, kad čia jo tėvų žiedas, ir tarė:

— Duok dieve, kad čia būtų mūsų sesuo, tada mes būtume išvaduoti!

Vos tik sesutė, stovėjusi už durų, išgirdo tuos žodžius ir jiems pasirodė, tuojau visi atvirto į žmones. Ėmė jie tada apsikabinę bučiuotis ir, prisidžiaugę, kiek tik širdis troško, grįžo visi linksmi namo.

PELENĖ

Vienam turtingam žmogui apsirgo pati. Matydama ateinant mirtį, ji pasišaukė prie patalo savo vienturtę dukterį ir tarė:

— Mielas vaikeli, būk visados dora ir gera, tai dievas padės, o aš iš dangaus žiūrėsiu ir tavim rūpinsiuosi.

Tai pasakiusi, ji užmerkė akis ir nuėjo į aną pasaulį. Mergaitė kas dieną vaikščiojo prie motinos kapo, liejo ten griaudžias ašaras, buvo dora ir gera. Kai atėjo žiema, sniegas apklojo kapą baltu apdangalu, o kai pavasarį saulė jį nušildė, tėvas vedė antrą pačią.

Pamotė atsivedė į namus dvi dukteris, tos pažiūrėti buvo gražios ir skaisčios, bet labai piktos ir bjauraus būdo. Tada atėjo sunkios našlaitei dienos.

— Argi ta kvaišė sėdės kambary! — sakė jos.— Kas nori valgyti duoną, turi užsidirbti: tegu eina puodų mazgoti.

Jos atėmė jai gražius drabužius, užvilko seną pilką apsiaustą ir davė movėti medines klumpes.

— Žiūrėkite, kokia graži, pasipuošus kaip karalaitė! — juokėsi jos ir nuvedė į virtuvę.

Čia ji turėjo nuo ryto lig vakaro sunkius darbus dirbti, prieš aušrą kelti, nešti vandenį, kurti ugnį, virti ir mazgoti. Be to, seserys visaip ją skaudė, juokėsi iš jos, bėrė į pelenus žirnius ir lęšius ir liepė jai rinkti. Vakare, pavargusi nuo darbo, gulė ne į lovą, bet į pelenus prie židinio. O kadangi dėl to ji visados buvo dulkina ir pelenuota, seserys ją praminė Pelene.

Atsitiko kartą tėvui keliauti į prekymetį ir paklausė podukrų, ką joms reikia parvežti.

— Gražių drabužių,— atsakė viena.

— Perlų ir brangiųjų akmenų,— atsakė kita.

— O tu, Pelenute,— tarė jis,— ką tu nori gauti?

— Tėveli, nulaužkit man pirmutinę šakelę, kuri grįžtant namo sušers jums per skrybėlę.

Jis pripirko podukroms gražių drabužių, perlų ir brangiųjų akmenų, o kai grįždamas jojo per žalius krūmus, lazdyno šakelė užkliuvo ir numetė jam skrybėlę. Tada jis nulaužė tą šakelę ir pasiėmė su savim. Sugrįžęs namo, jis atidavė podukroms tą, ką jos buvo prašiusios, o Pelenė gavo lazdyno šakelę. Pelenė padėkojo, nuėjo prie motinos kapo, paso-

dino ant jo šakelę ir taip verkė, jog savo ašaromis ją palaistė. Šakelė prigijo, ir išaugo gražus medelis. Pelenė tenai ėjo tris kartus per dieną, verkė ir meldėsi, ir kiekvieną sykį nusileisdavo ant lazdyno baltas paukštelis, ir ką tik ji paprašydavo, visados jis jai numesdavo.

Tos šalies karalius rengė pokylį, kuris turėjo trauktis tris dienas; į tą pokylį buvo kviestos visos gražuolės, kad jo sūnus galėtų išsirinkti sau pačią. Abidvi podukros, sužinojusios, kad jos irgi yra ten kviestos, labai apsidžiaugė, pasišaukė Pelenę ir tarė:

— Sušukuok mums galvas, nušveisk kurpes ir pritaisyk sagteles, mes einam pas karalių į pokylį.

Pelenė viską padarė, bet ji irgi norėjo ten pašokti, ėmė verkti ir prašyti pamotės, kad ir ją kartu leistų.

— Tu, Pelene,— atsakė ji,— visa dulkina ir purvina, nori eiti į pokylį? Kaip tu šoksi, kad neturi drabužių nei kurpių?

Bet Pelenė nesiliovė prašyti, ir pamotė pagaliau tarė:

— Aš ten pabėriau tau į pelenus dubenį lęšių, jei tu juos per dvi valandas išrinksi, tai leisiu kartu.

Mergaitė išėjo pro užpakalines duris į sodą ir suriko:

— Jūs karvelėliai, jūs purpleliai, visi jūs dangaus paukšteliai, skriskit pas mane ir padėkit rinkti,

Gerus į puodelį,
Prastus į gurklelį.

Iš pradžios pro virtuvės langą atskrido du balti karveliai, paskui juos purpliai, o toliau ėmė pulkais skristi visokie paukščiai ir leistis prie pelenų. Karveliai, linksėdami galvas, pradėjo rinkti dziubt, dziubt, dziubt, paskui ir kiti paukščiai tą pat darė dziubt, dziubt, dziubt ir išrinko į dubenį visus geruosius grūdelius. Darbas netruko ilgiau kaip valandą, ir visi paukščiai išskrido. Mergaitė nunešė pamotei dubenį, džiaugdamasi, kad dabar jau galėsianti eiti į pokylį. Bet pamotė pasakė:

— Ne, Pelenute, tu neturi drabužių, todėl negali šokti: tave ten išjuoks.

Kai ji ėmė verkti, pamotė tarė:

— Gerai, jei tu per valandą du dubenis lęšių iš pelenų išrinksi, tai galėsi kartu eiti,— ir pagalvojo: „To ji niekados nepadarys." Jai pabė-

rus į pelenus du dubenis lęšių, mergaitė išėjo pro užpakalines duris sodą ir suriko:

— Jūs karvelėliai, jūs purpleliai, visi jūs dangaus paukšteliai, skriski pas mane ir padėkit rinkti,

Gerus į puodelį,
Prastus į gurklelį.

Iš pradžios pro virtuvės langą atskrido du balti karveliai, paskui juo purpliai, o toliau ėmė pulkais skristi visokie paukščiai ir leistis prie pele nų. Karveliai, linksėdami galvas, pradėjo rinkti dziubt, dziubt, dziubt, pas kui ir kiti paukščiai tą pat darė dziubt, dziubt, dziubt ir išrinko į dubeni visus geruosius grūdelius. Darbas netruko ilgiau kaip pusvalandį, ir vis paukščiai išskrido. Mergaitė nunešė pamotei dubenis, džiaugdamasi, kac jau dabar galėsianti eiti kartu į pokylį. Bet pamotė tarė:

— Tas viskas tau nieko nepadės: kartu su mumis negali eiti, tu netur drabužių ir nemoki šokti; dėl tavęs mums bus gėda.

Čia ji atsigręžė nuo jos ir su savo puikiomis dukterimis išėjo.

Palikusi viena namie, Pelenė nuėjo ant motinos kapo ir, atsistojusi prie lazdyno, sušuko:

Lazdynėli, lazdynėli, sujudėk,
Aukso ir sidabro man nepagailėk.

Tada paukštelis numetė jai auksu ir sidabru siūtus drabužius ir šilkc kurpeles. Ji tuojau apsivilko ir nuėjo į pokylį. Seserys ir pamotė jos ne·

pažino ir palaikė svetimos šalies karalaite, nes su aukso drabužiais ji buvo labai graži. Kad čia būtų Pelenė, joms negalėjo nei į galvą ateiti, ir jos manė, kad ji sėdi sustirusi namie ir renka iš pelenų lęšius. Karaliaus sūnus pats ją pasitiko, paėmė už rankos ir ėmė šokti. Jis su kita net šokti nenorėjo, visą laiką nepaleido jos rankos iš savo: jei kas kitas priėjęs norėjo ją išvesti, jis sakė:

— Čia mano šokėja.

Pašokusi lig vakaro, ji norėjo eiti namo. Karalaitis tarė:

— Aš eisiu kartu ir tave palydėsiu,— jis norėjo žinoti, kur ji gyvena ir kas tokia yra. Bet ji nuo jo pabėgo ir pasislėpė karvelidėj.

Karalaitis kiek palaukė jos išeinant ir, pamatęs Pelenės tėvą, pasakė, kad kažkokia mergaitė įlindusi į karvelidę. „Ar tik nebus Pelenė",— pagalvojo tėvas ir liepė duoti kirvį su karčia, norėdamas karvelidę perkirsti; bet ten nieko nebuvo. Suėję į triobą, rado Pelenę sėdint sustingusią pelenuose, o ant prieždos tamsiai degant aliejaus lempelę. Pelenės būta vikrios; išlindusi greit pro kitą karvelidės pusę, ji nubėgo pas lazdyną, nusivilko ir padėjo ant kapo savo gražiuosius drabužius, o paukštelis juos nusinešė; paskui ji tuoj apsivilko savo kasdieniais skarmalais, nulėkė į virtuvę ir atsisėdo į pelenus.

Kitą dieną, kada pokylis vėl prasidėjo ir seserys su tėvais išėjo iš namų, Pelenė nuėjo pas lazdyną ir sušuko:

Lazdynėli, lazdynėli, sujudėk,
Aukso ir sidabro man nepagailėk.

Paukštelis vėl jai numetė dar gražesnius drabužius kaip aną dieną. Kai ji su tais drabužiais pasirodė pokyly, visi negalėjo atsistebėti jos gražumu. Sulaukęs jos, karalaitis paėmė už rankos ir šoko tik su ja. Kai kiti norėjo ją išvesti, jis sakė:

— Čia mano šokėja.

Vakare išėjo ji namo; karalaitis išsekė paskui, norėdamas pamatyti, į kuriuos namus ji eis. Bet ji pabėgo nuo jo ir pasislėpė sode už namų. Čia augo puiki kriaušė, ant jos buvo daug gražių vaisių; greit, kaip voverė, įsirito ji į medį ir pasislėpė tarp šakų, ir karalaitis nebežinojo, kur ji dingo. Jis palaukė pareinant tėvo ir tarė jam:

— Kažkokia mergaitė vėl pasislėpė, ir man rodos, kad ji įlipo į tą kriaušę.

Tėvas pagalvojo: „Argi čia būtų Pelenė?", liepė atnešti kirvį ir nukirto medį, bet ten nieko nebuvo. Atėję į virtuvę, jie rado Pelenę, kaip ir paprastai, gulint pelenuose; nuo medžio ji bematant nušoko į kitą pusę, atidavė pas lazdyną apdarą paukšteliui ir apsivilko savo pilkais drabužėliais.

Trečią dieną, kada seserys su tėvais vėl išėjo iš namų, Pelenė nuėjo ant motinos kapo ir tarė lazdynui:

Lazdynėli, lazdynėli, sujudėk,
Aukso ir sidabro man nepagailėk.

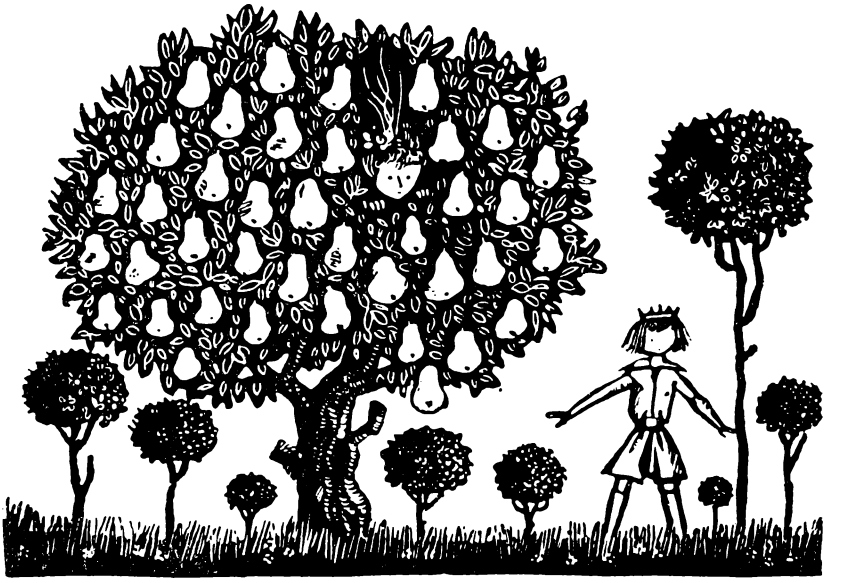

Paukštelis jai numetė tokius gražius ir puikius drabužius, kokių ji nebuvo dar turėjusi, o kurpės buvo vieno aukso. Kai ji su tais drabužiais atėjo į pokylį, visi nežinojo, ką iš nustebimo besakyti. Karalaitis tik su ja viena šoko, o jei kas kitas norėjo vesti, jis sakė:

— Čia mano šokėja.

Kai atėjo vakaras, ji vėl susiruošė eiti namo; karalaitis norėjo ją palydėti, bet ji taip greit išnyko, ir jis nespėjo jos pavyti. Bet karalaičio

buvo pavartota gudrybė: jis buvo liepęs visus laiptus ištepti degutu; kai bėgo Pelenė pakopomis, kairės kojos kurpelė prilipo prie deguto ir paliko ant laiptų. Karalaitis pakėlė kurpelę; ji buvo maža, labai dailaus darbo ir vieno aukso.

Kitą rytą jis nuvyko pas Pelenės tėvą ir tarė:

— Bus mano pati tik ta, kuriai tiks ta kurpelė.

Seserys labai apsidžiaugė, jų irgi mažos buvo kojos. Vyresnioji išėjo su kurpele į atskirą kambarį ir ėmė tinkinti motinos akyse. Bet didžiulis pirštas netilpo kurpelėje, ji buvo per maža; tada motina padavė jai peilį ir sako:

— Pjauk pirštą: tapsi karaliene, pėsčiai nebereiks vaikščioti.

Duktė nupjovė pirštą ir įspraudė koją į kurpelę, užslopino skausmą ir pasirodė karalaičiui. Tas pasisodino ją ant žirgo ir išjojo.

Kelias ėjo pro Pelenės motinos kapą; ten lazdyne tupėjo du karveliai, ir jie suburkavo:

Kurpė kraujo pritekėjo,
Kurpė buvo per maža,
Pirštą pjauti jai reikėjo:
Nuotaka čia netikra.

Karalaitis pažiūrėjo į jos koją ir mato — tikrai kraujas bevarvantis. Jis apgręžė žirgą atgal, parnešė ją namo ir pasakė, kad čia esanti ne ta duktė, kad kita turinti užsimauti kurpę.

Ta irgi nuėjo į kitą kambarį ir ėmė tinkinti; pirštai lindo, bet kulnas buvo per didelis. Tada motina padavė jai peilį ir sako:

— Pjauk kulno galą: tapsi karaliene, pėsčiai nebereiks vaikščioti.

Duktė nupjovė kulno galą, įspraudė koją į kurpelę, užslopino skausmą ir pasirodė karalaičiui. Tas pasisodino ją ant žirgo ir išjojo.

Jojant pro lazdyną, du karveliai vėl nuo šakelės suburkavo:

Kurpė kraujo pritekėjo,
Kurpė buvo per maža,
Kulną pjauti jai reikėjo:
Nuotaka čia netikra.

Karalaitis pažiūrėjo žemyn ir mato — vėl iš kurpės kraujas bevarvantis, ir net balta kojinė aplašėjusi. Jis apgręžė žirgą atgal ir parnešė namo.

— Čia taip pat netikra,— tarė jis,— ar neturit dar kitos dukters?

— Ne,— atsakė tėvas,— tik nuo pirmosios mano pačios yra maža ap stirusi Pelenė; ji negali būti ta, kurios ieškai.

Karalaitis liepė ją atsiųsti, bet motina atsiliepė:

— Ji tokia nešvari, niekam pasirodyti negali.

Bet jis griežtai pareikalavo, ir Pelenė buvo pašaukta. Prieš ateidam ji nusimazgojo rankas ir veidą, atėjusi žemai nusilenkė karalaičiui, ir ta jai padavė aukso kurpelę. Tada atsisėdo ji ant kėdės, išsitraukė koją i sunkios klumpės ir įmovė į kurpelę, ir ta jai tiko, lyg priaugus būtų. Ka ji atsistojo ir karalaitis pažvelgė jai į veidą, pažino, kad čia ta pati gra žuolė, su kuria jis šoko, ir nudžiugęs tarė:

— Štai kur tikroji!

Pamotė ir abidvi seserys išsigando ir iš apmaudo pabalo. O jis pasiso dino Pelenę ant žirgo ir išjojo.

Jojant pro tą lazdyną, balti karveliai suburkavo:

Kurpėj kraujas netekėjo,
Kurpė buvo ne maža,
Piršto pjauti nereikėjo:
Šita nuotaka tikra.

Paskui karveliai pakilo nuo lazdyno, nusileido ant Pelenės pečių, vie nas ant dešinio, antras ant kairio, ir taip jie ten tupėjo.

Per vestuvių iškilmes atvyko ir nedorosios seserys, ėmė gerintis ka ralaičiui ir rodėsi, kad labai džiaugiasi jo laime. Kai jaunieji ėjo į bažny čią, vyresnioji atsistojo iš dešinės pusės, jaunesnioji iš kairės; karvelia paėmė ir iškirto joms kiekvienai po akį. Grįžtant iš bažnyčios, vyresnioj stovėjo iš kairės pusės, jaunesnioji iš dešinės; tada joms karveliai iš kirto po kitą akį. Tokiu būdu jos tapo aklos ir tą bausmę už savo piktu mą ir klastingumą turėjo kentėti, kol buvo gyvos.

UTĖLĖ IR BLUSA

Utėlė su blusa gyveno kartu, iš vieno šeimininkavo ir sykį darė alų kiaušinio kevale. Utėlė nepasisaugojo, įkrito į karštą misą ir nusiplikė Blusa ėmė balsu raudoti. Pirkios durys paklausė:

— Ko tu raudi, blusele?
— Utėlė nusiplikė.
Tada durys ėmė girgždėti. Šluota iš kertės tarė:
— Ko jūs girgždat, durelės?
— Kaip mes negirgždėsim?

Utėlė nusiplikė,
Blusa rauda.

Ir ėmė šluota kiek galėdama šluoti. Pro šalį riedėjo račiukai, ir jie tarė:
— Ko tu taip šluoji, šluotele?
— Kaip aš nešluosiu?

Utėlė nusiplikė,
Blusa rauda,
Durys girgžda.

Račiukai tarė:
— Tai ir mes riedėsim.
Ir ėmė kaip pasiutę riedėti. Čia jų paklausė mėšlo krūvelė, pro kurią jie važiavo:
— Kur taip riedate, račiukai?
— Kaip mes neriedėsim?

Utėlė nusiplikė,
Blusa rauda,
Durys girgžda,
Šluota šluoja.

Mėšlo krūvelė tarė:

— Tad aš imsiu degti.

Ir ėmė liepsnoti. Netoli nuo mėšlo krūvelės stovėjo medelis, ir tas pa klausė:

— Kas tau, mėšleli, pasidarė, kad tu ėmei degti?

— Kaip aš nedegsiu?

Utėlė nusiplikė,
Blusa rauda,
Durys girgžda,
Šluota šluoja,
Račiukai rieda.

Ir medelis tarė:

— Tad aš imsiu siūbuoti.

Ir taip ėmė siūbuoti, net jo visi lapai nukrito. Tai pamatė mergaitė, ėjusi pro šalį su puodu vandens, ir paklausė:

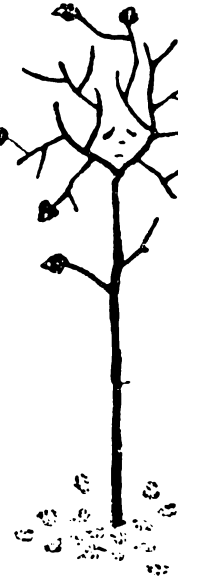

— Medeli, ko tu taip siūbuoji?

— Kaip aš nesiūbuosiu?

Utėlė nusiplikė,
Blusa rauda,
Durys girgžda,
Šluota šluoja,
Račiukai rieda,
Mėšlas dega.

Ir mergaitė tarė:

— Tad aš daužysiu puodą.

Ir ji sudaužė puodą. Tai regėdamas, šaltinis, iš kurio tekėjo vanduo, paklausė:

— Mergele, kam tu sudaužei puodą?
— Kaip aš nedaužysiu?

Utėlė nusiplikė,
Blusa rauda,
Durys girgžda,
Šluota šluoja,
Račiukai rieda,
Mėšlas dega,
Medelis siūbuoja.

— Ei,— tarė šaltiņis,— tad aš ištvinsiu.

Ir jis ėmė labai tvinti. Pritvino daug vandens, ir visi kartu prigėrė: mergaitė, medelis, mėšlas, račiukai, šluota, durys, blusa ir utėlė.

ANSAS GUDRAGALVIS

Motina klausia Anso:
— Kurgi taip keliauji, Ansai?
Ansas atsako:
— Pas Grytę.
— Tik žiūrėk, Ansai, neapsijuok.
— Prašom nebijoti. Sudieu, motute.
— Sudieu, Anseli.
Ansas nueina pas Grytę.
— Sveika gyva, Grytute.

— Sveikas gyvas, Anseli. Ką man gero atnešei?
— Nieko neatnešiau, noriu iš tavęs gauti.
Grytė duoda jam adatą. Ansas sako:
— Sudieu, Grytute.
— Sudieu, Anseli.
Ansas ima adatą, kiša ją į šieno vežimą ir eina paskui ratus namo.
— Labas vakaras, motute.
— Labas vakaras, Anseli. Kur tu buvai?
— Pas Grytę buvau.
— Ką tu jai nunešei?
— Nieko nenunešiau, iš jos gavau.
— Ką tau Grytė davė?
— Adatą davė.
— O kur ta adata?
— Aš ją į šieno vežimą įkišau.
— Kvailai padarei, Anseli: adatą reikėjo į rankovę įsibest.
— Menka bėda, kitą kartą gudresnis būsiu.

— Kur keliauji, Ansai?
— Pas Grytę, motute.
— Žiūrėk, Anseli, neapsijuok.
— Prašom nebijoti. Sudieu, motute.
— Sudieu, Anseli.
Ansas nueina pas Grytę.
— Sveika gyva, Grytute.
— Sveikas gyvas, Anseli. Ką man gero atnešei?
— Nieko neatnešiau, noriu iš tavęs gauti.
Grytė duoda jam peilį.
— Sudieu, Grytute.
— Sudieu, Anseli.
Ansas ima peilį, beda į rankovę ir eina namo.
— Labas vakaras, motute.
— Labas vakaras, Anseli. Kur tu buvai?
— Pas Grytę buvau.
— Ką tu jai nunešei?
— Nieko nenunešiau, iš jos gavau.
— Ką tau Grytė davė?

— Peilį davė.
— O kur tas peilis?
— Į rankovę įsibedžiau.
— Kvailai padarei, Anseli: peilį reikėjo į kišenę įsidėti.
— Menka bėda, kitą kartą gudresnis būsiu.

— Kur keliauji, Ansai?
— Pas Grytę, motute.
— Žiūrėk, Anseli, neapsijuok.
— Prašom nebijoti. Sudieu, motute.
— Sudieu, Anseli.

Ansas nueina pas Grytę.

— Sveika gyva, Grytute.
— Sveikas gyvas, Anseli. Ką man gero atnešei?
— Nieko neatnešiau, noriu iš tavęs gauti.

Grytė duoda jam ožkiuką.

— Sudieu, Grytute.
— Sudieu, Anseli.

Ansas ima ožkiuką, riša jam kojas ir kiša į kišenę. Kol parėjo namo, ožkiukas nutroško.

— Labas vakaras, motute.
— Labas vakaras, Anseli. Kur tu buvai?
— Pas Grytę buvau.
— Ką tu jai nunešei?
— Nieko nenunešiau, iš jos gavau.
— Ką tau Grytė davė?
— Ožkiuką davė.
— O kur tas ožkiukas?
— Į kišenę įsidėjau.
— Kvailai padarei, Anseli: ožkiuką reikėjo už virvelės prisirišti.
— Menka bėda, kitą kartą gudresnis būsiu.

— Kur keliauji, Ansai?
— Pas Grytę, motute.
— Žiūrėk, Anseli, neapsijuok.
— Prašom nebijoti. Sudieu, motute.
— Sudieu, Anseli.

Ansas nueina pas Grytę.

— Sveika gyva, Grytute.

— Sveikas gyvas, Anseli. Ką man gero atnešei?

— Nieko neatnešiau, noriu iš tavęs gauti.

Grytė duoda Ansui lašinių gabalą.

— Sudieu, Grytute.

— Sudieu, Anseli.

Ansas ima lašinius, riša už virvelės ir velka paskui save. Šunys apipuola ir nuėda lašinius. Kol pareina namo, jam belieka viena virvelė.

— Labas vakaras, motute.

— Labas vakaras, Anseli. Kur tu buvai?

— Pas Grytę buvau.

— Ką tu jai nunešei?

— Nieko nenunešiau, iš jos gavau.

— Ką tau Grytė davė?

— Lašinių gabalą davė.

— O kur tie lašiniai?

— Buvau prisirišęs už virvelės, vilkau paskui save, šunys apipuolė ir nuėdė.

— Kvailai padarei, Anseli: lašinius reikėjo ant galvos nešti.

— Menka bėda, kitą kartą gudresnis būsiu.

— Kur keliauji, Ansai?

— Pas Grytę, motute.

— Žiūrėk, Anseli, neapsijuok.

— Prašom nebijoti. Sudieu, motute.

— Sudieu, Anseli.

Ansas nueina pas Grytę.

— Sveika gyva, Grytute.

— Sveikas gyvas, Anseli. Ką man gero atnešei?

— Nieko neatnešiau, noriu iš tavęs gauti.

Grytė duoda Ansui veršelį.

— Sudieu, Grytute.

— Sudieu, Anseli.

Ansas ima veršį, deda ant galvos, bet veršis besispardydamas apdrasko jam veidą.

— Labas vakaras, motute.
— Labas vakaras, Anseli. Kur tu buvai?
— Pas Grytę buvau.
— Ką tu jai nunešei?
— Nieko nenunešiau, iš jos gavau.
— Ką tau Grytė davė?
— Veršelį davė.
— O kur tas veršelis?
— Buvau užsidėjęs ant galvos, o jis besipardydamas man veidą apdraskė.
— Kvailai padarei, Anseli: veršį reikėjo varyte parsivaryti ir prie sieto pririšti.
— Menka bėda, kitą kartą gudresnis būsiu.

— Kur keliauji, Ansai?
— Pas Grytę, motute.
— Žiūrėk, Anseli, neapsijuok.
— Prašom nebijoti. Sudieu, motute.
— Sudieu, Anseli.
Ansas nueina pas Grytę.
— Sveika gyva, Grytute.
— Sveikas gyvas, Anseli. Ką man gero atnešei?
— Nieko neatnešiau, noriu iš tavęs gauti.
Grytė sako Ansui:
— Aš pati kartu eisiu.
Ansas ima Grytę, neria jai virvę, varosi namo ir parsivaręs riša prie sieto. Paskui eina pas motiną.
— Labas vakaras, motute.
— Labas vakaras, Anseli. Kur tu buvai?
— Pas Grytę buvau.
— Ką tu jai nunešei?

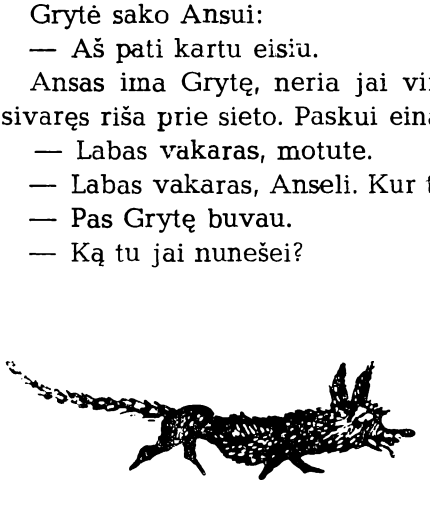

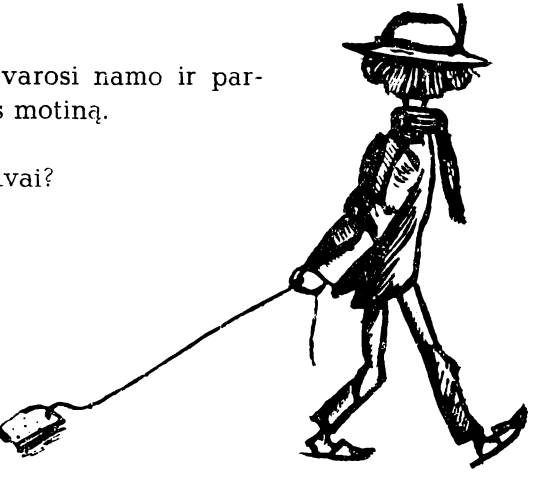

— Nieko nenunešiau.
— Ką tau Grytė davė?
— Nieko nedavė, pati atėjo.
— O kur tu Grytę palikai?
— Už virvės parsivariau, pririšau prie sieto ir pamečiau žolės.
— Kvailai padarei, Anseli: reikėjo į ją meiliomis akimis žiūrėti.
— Menka bėda, kitą kartą būsiu gudresnis.

Ansas nueina į tvartą, išlupinėja visiems veršiams ir avims akis ir meta jas Grytei į veidą. Ta papyksta, nusitraukia nuo sieto ir išbėga. O ji buvo Ansui pažadėta.

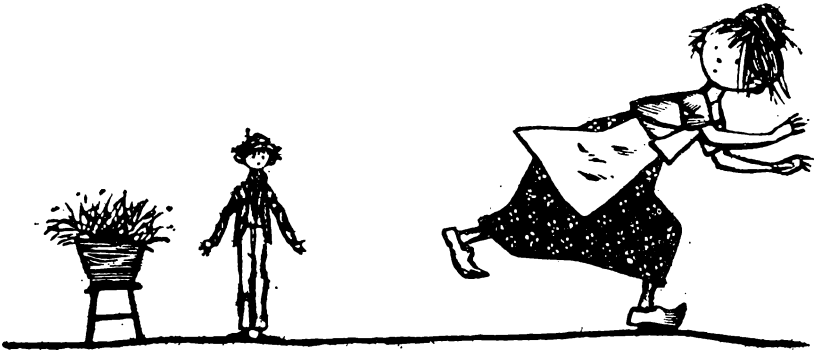

IŠMINTINGOJI ELZĖ

Buvo kartą žmogus, jis turėjo dukterį; ta duktė vadinosi išmintingoji Elzė. Kai ji paaugo, tėvas tarė:

— Reikės ją išleisti.

— Gerai,— atsakė motina,— jei kas pasipirš.

Pagaliau atvyko iš tolo jaunikis, vardu Ansas. Jis tiko imti Elzę, tik reikalavo, kad ji pasirodytų ne tik išmintinga, bet ir sumani.

— O,— tarė tėvas,— tokios galvotos niekur nerasi,— o motina dar pridėjo:

— Ji mato vėją keliu lekiant ir girdi muses kosint.

— Gerai,— atsakė Ansas,— bet jei ji pasirodys nesumani, aš jos neimsiu.

Kai jie susėdo už stalo ir pavalgė, motina tarė:

— Bėk, Elzyte, į viralinę ir atnešk alaus.

Išmintingoji Elzė paėmė ąsotį ir išėjo, o kad jai nebūtų nuobodu, visą laiką barškino su viršeliu. Nuėjusi į viralinę, ji paėmė ir pasistatė prieš statinę kėdelę, kad jai nereikėtų lenktis ir kad neįsoptų nugaros. Paskui ji pastatė ąsotį ir ištraukė volę. Kol bėgo alus, ji ėmė žvalgytis ir pamatė aukštai ties savim kabant kirtiklį, pamirštą mūrininkų. Išmintingoji Elzė ėmė verkti, sakydama:

— Kai ištekėsiu už Anso ir man gims sūnus, kai vaikas paaugs ir aš jį nusiųsiu į viralinę įleisti alaus, tas kirtiklis nukris jam ant galvos ir užmuš jį.

Ten ji sėdėjo, verkė ir raudojo, vis galvodama apie būsimą nelaimę. Visi pirkioj sėdėjo prie stalo ir laukė atnešant alaus, bet išmintingoji Elzė vis negrįžo. Pagaliau motina tarė tarnaitei:

— Bėk į viralinę ir pažiūrėk, kur pasidėjo Elzytė.

Tarnaitė nuėjo, rado ją sėdint prie statinės ir raudant.

— Elze, ko tu verki? — paklausė tarnaitė.

— Oi,— atsakė Elzė,— kur aš neverksiu? Jei ištekėsiu už Anso ir man gims sūnus, kai jis paaugs ir jį nusiųsiu įleisti alaus, kirtiklis staiga nukris jam ant galvos ir užmuš negyvai.

— Kokia išmintinga mūsų Elzė! — tarė tarnaitė, atsisėdo kartu ir taip pat ėmė verkti dėl būsimos nelaimės.

Palikę prie stalo norėjo gerti, bet ilgai negrįžo nei tarnaitė, ir kiek palaukęs tėvas tarė bernui:

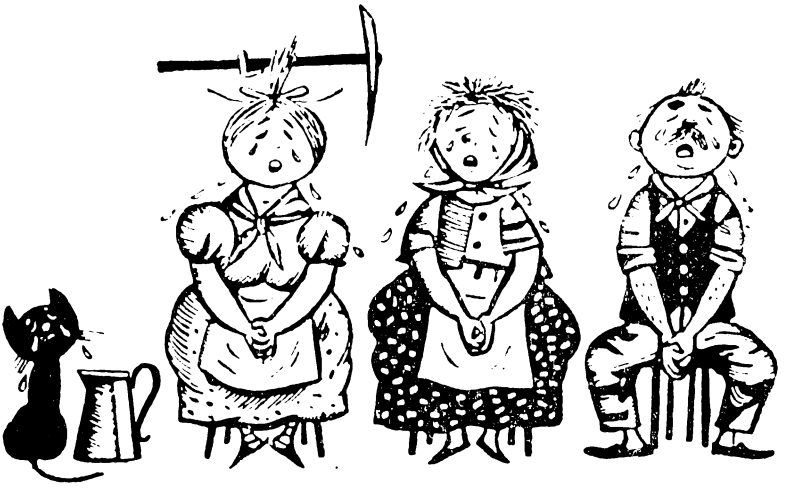

— Paeik į viralinę ir pažiūrėk, kur pasidėjo Elzė su tarnaite.

Tas nuėjo, žiūri — abi susėdusios ir verkia. Jis paklausė:

— Ko jūs čia dabar verkiate?

— Oi,— atsakė Elzė,— kaipgi aš neverksiu? Jei ištekėsiu už Anso ir man gims sūnus, kai jis paaugs ir jį nusiųsiu leist alaus, kirtiklis staiga nukris jam ant galvos ir užmuš negyvai.

— Kokia išmintinga mūsų Elzė! — tarė bernas, atsisėdo kartu ir ėmė balsu raudoti. Tie pirkioj ilgai laukė grįžtant berno, bet kaip jo vis nebuvo, tėvas tarė pačiai:

— Eik ir pažiūrėk, kas ten Elzei atsitiko.

Nuėjo pati į viralinę ir rado visus tris beverkiant. Motina norėjo sužinoti priežastį, ir Elzė jai atsakė:

— Bijau, kad čia neužmuštų krisdamas žemyn kirtiklis mano sūnaus, kai jis paaugs ir nusiųsiu vaiką atnešti alaus.

Motina taip pat tarė:

— Kokia išmintinga mano Elzytė! — atsisėdo ir ėmė verkti.

Vyras palaukė truputį,— pati negrįžo, o čia troškulys vis didėjo,— ir tarė:

— Matyti, pats gausiu eiti į viralinę ir pažiūrėti, kas atsitiko Elzei.

Bet kai nuėjęs pamatė visus susėdusius verkiant ir išgirdo, kad jų ašarų priežastis esantis vaikas, kur galės Elzei gimti ir būti užmuštas kir-

tiklio, jei kirtiklis kristų žemėn tuo laiku, kada tas sėdės ties juo ir leis alų, jis sušuko:

— Kokia išmintinga mūsų Elzė! — atsisėdo kartu ir ėmė verkti.

Jaunikis ilgai laukė vienas, bet niekam negrįžtant pagalvojo: „Matyti, jie manęs laukia, eisiu pažiūrėsiu, ką jie ten veikia."

Kai jis ten nuėjo, rado visus penkis sėdint šalimais ir visus raudant, vieną balsiau už kitą.

— Kokia nelaimė atsitiko? — jis paklausė.

— Oi mielas Anseli,— atsakė Elzė,— jei aš už tavęs ištekėsiu ir mums gims sūnus, kai jis paaugs ir mes jį nusiųsim čia prileist alaus, kirtiklis, kur paliktas aukštai, galės krist jam ant galvos ir užmušti vaiką negyvai. Kaipgi mes neverksim?

— Daugiau išminties,— tarė Ansas,— mano namams nereikia; matau, tikrai esi sumani, ir tave imu.

Paėmė Elzę už rankos ir išsivedė iš viralinės; netrukus buvo pakeltos jų vestuvės.

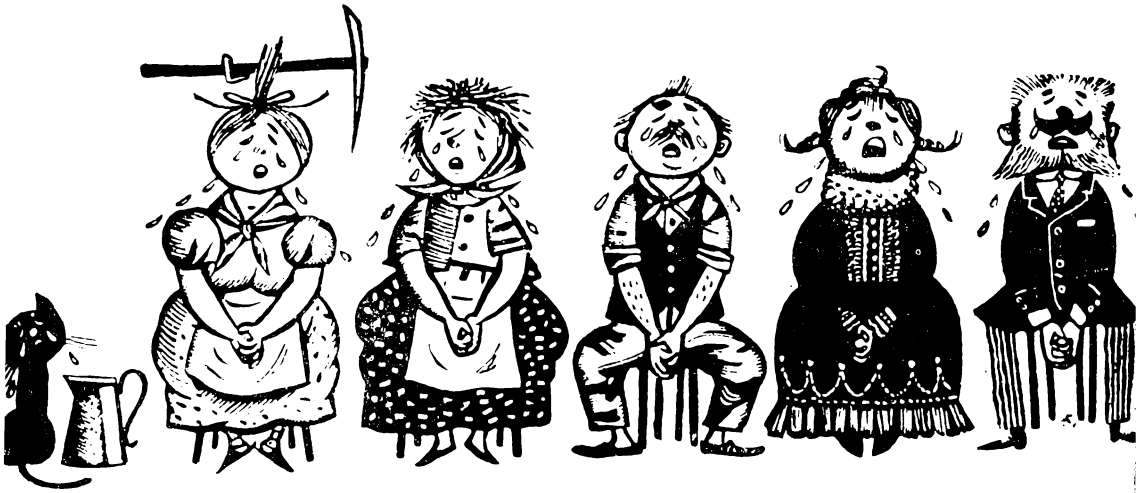

Pagyvenęs kiek laiko su Elze, Ansas sako:

— Aš turiu eiti užsidirbti pinigų, o tu, Elze, eik į lauką kirst rugių, kad mes turėtume duonos.

— Gerai, mielas Anseli, aš viską padarysiu.

Išėjus Ansui, ji išsivirė gardžios košės ir nusinešė į lauką. Nuėjusi pas rugius, tarė sau pati: „Ką aš dabar veiksiu? Pirma kirsiu ar košę valgysiu? Geriau pirma pavalgysiu."

Ji išvalgė visą puodelį košės, o kai sočiai prisivalgė, vėl savęs paklausė: „Ką dabar veiksiu? Pirma kirsiu ar išsimiegosiu? Geriau išsimiegosiu."

Ji atsigulė į rugius ir užmigo. Ansas seniai jau buvo grįžęs namo, o Elzės vis nėra ir nėra.

— Kokia išmintinga mano Elzė,— tarė Ansas,— ji tokia darbšti, namo nei valgyti nesiskubina.

Bet ji labai ilgai negrįžo, jau pradėjo temti, ir Ansas nusprendė eiti pažiūrėti, kiek ji pripjovė; bet rugiai buvo neliesti, Elzė gulėjo javuose ir miegojo. Ansas greit parbėgo į namus, atsinešė paukščių gaudomą tinklelį su skambalėliais ir apnarpliojo Elzę; ji vis miegojo. Sugrįžo jis namo, užsidarė duris ir atsisėdo prie darbo. Kai pagaliau išmintingoji Elzė atbudo, buvo jau visai sutemę. Vos tik atbudusi pasijudino, tuoj skambalėliai ėmė barškėti. Ji išsigando ir pradėjo abejoti, ar tikrai ji yra išmintingoji Elzė, ir klausė savęs: „Ar čia aš, ar ne aš?"

Ji pati nežinojo, kaip atsakyti į tą klausimą, ir ilgai stovėjo svyruodama; pagaliau nutarė: „Eisiu namo ir paklausiu, ar čia aš, ar ne. Namiškiai tikrai žinos, kas aš tokia."

Ji pribėgo prie savo namų durų, bet jos buvo uždarytos; tada pabeldė į langą ir sušuko:

— Ansai, ar Elzė namie?

— Namie,— atsakė Ansas.

Čia ji visai persigandusi tarė:

— Oi, vadinasi, čia ne aš,— ir nuėjo prie kitų durų; bet niekas, išgirdęs kankalėlių barškėjimą, nenorėjo daryti durų ir jos įsileisti. Tada ji išbėgo iš sodžiaus ir kažkur dingo.

NYKŠTUKAS

Buvo kartą neturtingas sodžiaus žmogus; vieną vakarą sėdėjo jis prie židinio ir kurstė, o pati verpė.

— Kaip mums nuobodu,— prabilo staiga vyras,— kad neturim vaikų; mūsų namuose visada tylu, o kitiems nuo riksmo ir juokų net sienos plyšta.

— Tiesa,— atsakė atsidususi pati,— kad nors vieną mums vaiką dievas duotų, nors visai mažą, tegu kaip pirštą, kiek tada būtų džiaugsmo, kaip mes jį mylėtumėm!

Atsitiko, kad netrukus jiems gimė vaikas; vaikas buvo labai gražus, bet ne didesnis už pirštą.

— Tokio mes norėjom,— sakė tėvai,— todėl jį mylėsim iš visos širdies,— ir praminė sūnų dėl mažo ūgio Nykštuku. Jie kūdikį penėjo, bet jis neaugo, vis buvo toks, koks gimė; tačiau jo protas didėjo, kasdien jis darėsi gudresnis, ir jam sekėsi kiekvienas darbas, kurio tik ėmėsi.

Susiruošė kartą tas žmogus į mišką malkų kirsti ir sako sau: „Būtų gerai, kad kas paskui atvažiuotų su ratais malkų parvežti."

— Tėveli,— sušuko Nykštukas,— aš galiu atvažiuoti ratus, prašom nesirūpinti, būsiu miške laiku.

Tėvas nusijuokė ir tarė:

— Tu per daug mažas, kad galėtum pavadelėti arklį.

— Tai niekis, tėveli, tegu tik mama pakinko arklį, o aš įlįsiu arkliui į ausį ir rodysiu jam kelią.

— Gerai,— atsakė tėvas,— pamėginkim.

Kai buvo metas važiuoti, motina pakinkė ratus ir pasodino vaiką į arklio ausį, o jis iš ten ėmė rėkoti, ragindamas arklį bėgti arba stoti. Arklys jo klausė, ir ratai važiavo tiesiai į mišką. Vienoj vietoj reikėjo pasukti į šoną, vaikas suriko: „Dešinėn, dešinėn", ir jį raginant išgirdo du keleiviai, kurie tuo tarpu pro šalį ėjo.

— Kas čia gali būti? — tarė vienas.— Važiuoja ratai, vežėjas ragina arklį, o paties vežėjo nematyti.

— Tikrai neregėtas daiktas,— atsakė kitas: — sekim paskui ratus ir žiūrėkim, kur jie sustos.

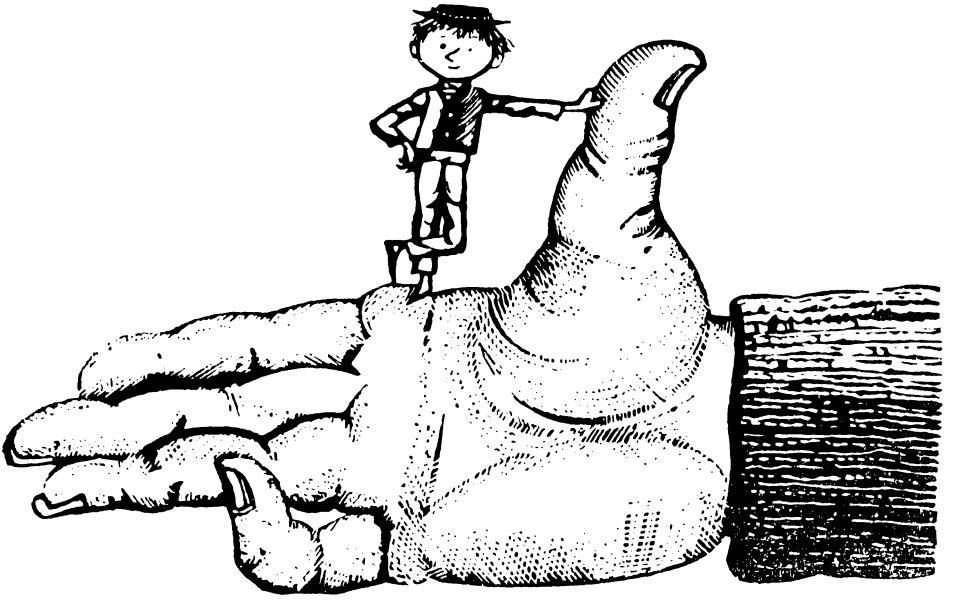

Netrukus ratai įvažiavo į mišką ir sustojo ties ta vieta, kur gulėjo sukirstos malkos. Pamatęs tėvą, Nykštukas suriko:

— Še, tėveli, ratai, iškelk mane iš ausies ir pastatyk žemėj.

Tėvas paėmė su kaire ranka arkliui už apinasrio, o su dešine ištraukė iš arklio ausies sūnelį, ir tas, pastatytas žemėj, atsisėdo ant šiaudo. Pamatę Nykštuką, nustebinti keleiviai nežinojo, ką sakyti. Bet paskui vienas pasivedė kitą į šalį ir sako:

— Klausyk, tas mažiulis padarytų mus turtingus, jei mes jį imtumėm rodyti už pinigus dideliam mieste; pirkim jį.

Jie prisiartino prie sodžiaus žmogaus ir tarė:

— Parduok mums tą mažą žmogelį, mes jį gerai laikysim.

— Ne,— atsakė tėvas,— čia mano vienintelis vaikas, ir aš jo neduosiu už visą auksą, kiek yra pasauly.

Bet Nykštukas, išgirdęs tą kalbą, užlipo per liemenę jam ant peties ir pakuždėjo į ausį:

— Tėveli, parduok mane, aš vėl pas jus grįšiu.

Tada tėvas atidavė jį keleiviams už didelius pinigus.

— Kurgi tu nori sėsti? — paklausė jie jo.

— Prašom pasistatyti mane ant skrybėlės krašto, aš ten sau vaikštinėsiu, žvalgysiuos į apylinkes ir nekrisiu žemėn.

Jie taip padarė ir, kai Nykštukas atsisveikino su tėvu, nukeliavo toliau. Ėjo jie lig sutemos, staiga mažulis ėmė prašytis:

— Prašom nukelti, man reikia lipti žemėn.

— Menkas daiktas, gali nesirūpinti,— atsakė tas, ant katro skrybėlės jis buvo: — aš nepyksiu, jei kas atsitiks, paukščiai man irgi kartais padaro.

— Ne,— atsakė Nykštukas,— aš žinau, kaip turiu elgtis, prašom greičiau kelti.

Keleivis nusiėmė skrybėlę ir paleido Nykštuką šaly kelio padirvy; vaikiukas palakstė, pagūrinėjo tarp vagų, rado pelių urvą ir įlindo.

— Sudieu, ponuliai, keliaukit be manęs namo,— sušuko jis iš urvo ir nusijuokė.

Keleiviai pribėgo prie urvo, ėmė badinėti su lazdomis, bet nieko nepešė: Nykštukas nulindo gilyn, ir, kai visai sutemo, jie noromis nenoromis turėjo keliauti namo, pikti ir be pinigų.

Vaikiukas palaukė, kol jie nuėjo, išlindo iš urvo ir tarė:

— Eit per lauką tokiu tamsumu labai pavojinga, gali dar sprandą nusisukti!

Savo laimei čia pat rado sraigės kriauklę.

— Garbė dievui,— tarė jis,— čia galėsiu ramiai nakvoti,— ir įlindo į ją.

Netrukus jis jau ėmė migti, tik staiga išgirdo einant pro šalį du žmones, ir vienas jų tarė:

— Ką čia reikia padaryti, kad galėtumėm pavogti nuo turtingo klebono pinigus ir sidabrą?

— O aš žinau, kaip pavogti,— atsiliepė Nykštukas.

— Kas čia? — paklausė išsigandęs vienas vagis.— Aš girdėjau, kažkas sukalbėjo!

Jie sustojo ir ėmė klausyti. Nykštukas vėl atsiliepė:

— Imkit mane kartu, aš padėsiu.

— Bet kurgi tu?

— Paieškokit žemėj ir paklausykit, iš kur eina balsas,— atsakė jis.

Galop vagys jį rado ir pakėlė.

— Toks pipiras ir nori mums padėti! — tarė jie.

— Tik jūs paklausykit,— atsakė jis: — aš įlįsiu pro geležinius virbalus į klebono podėlį ir jums padavinėsiu, ką tik man liepsit.

— Gerai,— tarė vagys,— žiūrėsim, kaip mums padėsi.

Kai jie priėjo kunigo namus, Nykštukas įlindo į podėlį ir iš visos gerklės suriko:

— Duoti viską, kas čia yra?

Vagys išsigando ir tarė:

— Nerėk taip, visus žmones sukelsi!

Bet Nykštukas apsimetė nenugirdęs ir vėl suriko:

— Ką jums duoti? Ar viską, kas čia yra?

Jo balsą išgirdo virėja, miegojusi gretimam kambary, pakilo iš lovos ir ėmė klausytis. Vagys buvo iš baimės pradėję bėgti, bet paskui atsigodo ir nusprendė, kad Nykštukas norėjęs tik juos paerzinti. Jie vėl sugrįžo atgal ir tarė pašnibždom vaikiukui:

— Dabar duok, ką tenai turi.

Bet Nykštukas dar kartą kiek galėdamas suriko:

— Aš jums viską duosiu, tik ištieskit rankas.

Tarnaitė viską aiškiai išgirdo, šoko iš lovos ir atidarė podėlio duris. Vagys ėmė bėgti, lyg juos būtų vijęs pats nelabasis, o tarnaitė, nieko nematydama, nuėjo užsidegti žiburio. Kol ta sugrįžo su žiburiu, Nykštukas tuo tarpu nusikrapštė į daržinę. Tarnaitė apieškojo visus kampelius, bet nieko nerado ir vėl atsigulė, pamaniusi, kad tas viskas jai prisisapnavę.

Nykštukas palandė po šieną ir rado sau patogią vietą gulėti; čia jis norėjo išsimiegoti lig išauštant ir grįžti pas tėvus. Bet jis daug dar turėjo pamatyti! Taip, daug yra bėdų ir vargų šiam pasauly!

Rytą atsikėlė merga šerti karvių. Ji nuėjo į daržinę ir paėmė gabaną šieno kaip tik toj vietoj, kur gulėjo Nykštukas. Jis labai kietai miegojo,

nešant nieko nejuto, ir atbudo tik tada, kada atsidūrė karvės gerklėj, kai ta apžiojo jį kartu su šienu.

— Oi dieve,— sušuko jis,— kaipgi aš pakliuvau į malūno piklių!

Tačiau jis greit susiprato, kur patekęs. Reikėjo labai saugotis, kad karvė nesukramtytų, nors buvo aišku, jog kartu su šienu turėjo keliauti į jos pilvą.

— Matyti, toj pirkelėj pamiršo iškirsti langelį,— tarė jis: — čia nei saulė nešviečia, nei žvakių nedega.

Apskritai jam butas nepatiko, bet pikčiausia buvo tas, kad pro duris vis slinko ir slinko šienas, ir ten darėsi kas kartas mažiau vietos. Pagaliau balsu suriko:

— Nebeduokit man daugiau maisto!

Merga tuo laiku melžė karvę, išgirdo tuos žodžius, bet nieko nematydama ir atsimindama, kad čia tas pats balsas, kur girdėjo naktį, taip išsigando, jog nugriuvo nuo kėdės ir išliejo pieną. Paimta baimės, nubėgo ji pas kleboną ir tarė:

— Tėveli, mūsų karvė ėmė kalbėti!

— Tau galvoj gal negerai,— atsakė kunigas, bet vis dėlto nuėjo į tvartą pažiūrėti, kas atsitiko. Tik jis peržengė slenkstį, o Nykštukas vėl suriko:

— Nebeduokit man daugiau maisto, nebeduokit man daugiau maisto!

Išsigando ir pats kunigas ir pamanė, kad į karvę įlindusi piktoji dvasia, ir liepė ją papjauti. Karvę papjovė, o jos pilvą, kur buvo Nykštukas, išmetė ant mėšlyno.

Daug privargo Nykštukas, besikasdamas iš karvės pilvo, galop buvo jau visai belendantis į orą, tik čia atsitiko nauja nelaimė. Kur buvęs kur nebuvęs, atbėgo tuo laiku alkanas vilkas, kapt ir prarijo visą pilvą. Tačiau Nykštukas neišsigando. „Gal aš su vilku susikalbėsiu",— pagalvojo vienas ir suriko iš pilvo:

— Vilkeli, aš žinau, kur tu gali gerai pasivaišinti.

— O kur taip? — paklausė vilkas.

— Tuose ir tuose namuose; tik įlįsk pro langą į viralinę, rasi ten ir ragaišio, ir dešrų, ir lašinių tiek, kiek tik širdis trokšta,— ir jam smulkiai nupiešė tėvo namus.

Vilkui nereikėjo dviejų kartų sakyti, naktį jis įlindo į nurodytus namus ir priėdė viralinėj, kiek tilpo. Priėdęs norėjo vėl išbėgti, bet pilvas taip išputo, jog pro langą nebelindo. Nykštukas numatė, kad taip atsitiks, pakėlė dabar vilko pilve baisų triukšmą ir ėmė rėkti, kiek galėjo.

— Ar tu nenutilsi! — sušuko vilkas.— Taip rėkdamas, visus namus sukelsi.

— O man kas darbo,— atsakė mažulis: — tu sočiai priėdei, dabar noriu ir aš pasilinksminti,— ir ėmė vėl kiek tik gali rėkti. Nuo to riksmo atbudo pagaliau tėvas su motina, nubėgo prie viralinės ir pažiūrėjo pro plyšį. Pamatę vilką, tėvas pagriebė kirvį, motina — dalgę.

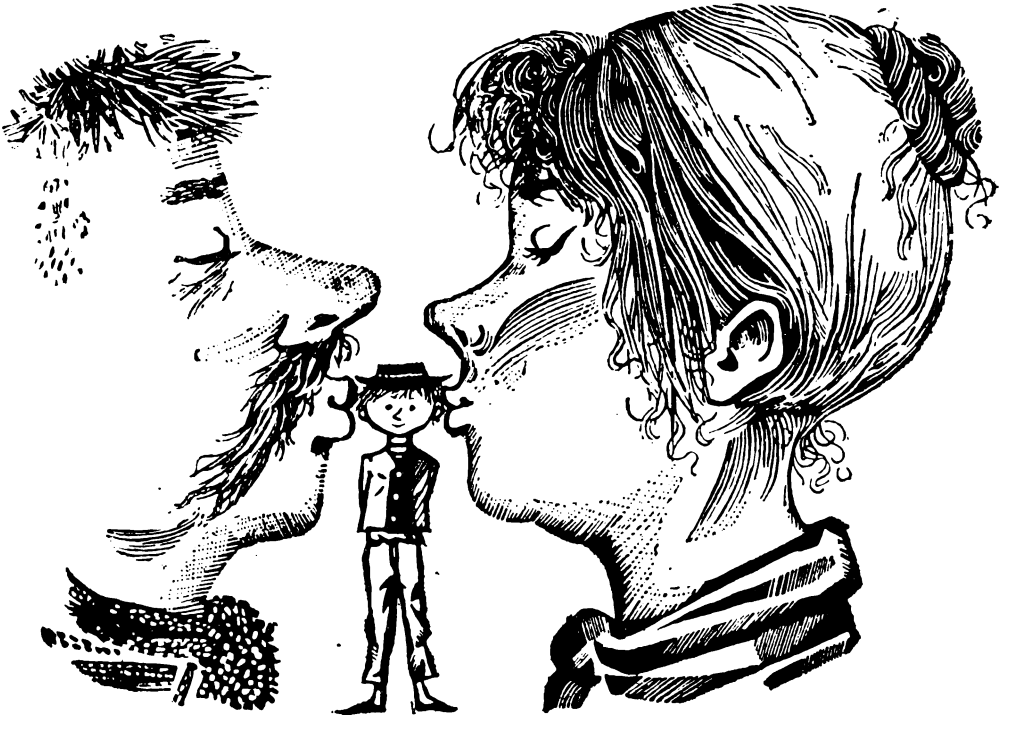

— Stok užpakaly,— tarė vyras, kai jie įėjo į viralinę: — jei aš iš karto su kirviu nenudėsiu, tai tu su dalge perpjauk jam pilvą.

Nykštukas išgirdo tėvo balsą ir suriko:

— Tėveli, aš čia, vilko pilve esu.

— Garbė dievui,— sušuko nudžiugęs tėvas,— atsirado mūsų brangiausias vaikelis,— ir liepė pačiai padėti dalgę, kad kaip netyčia nepažeistų Nykštuko. Paskui jis užsimojo su kirviu ir taip smogė vilkui per galvą, jog tas tuoj negyvas krito. Tada jis atsinešė peilį ir žirkles, prarėžė vilkui pilvą ir ištraukė Nykštuką.

— O,— tarė tėvas,— kaip mes buvom susirūpinę dėl tavęs.

— Taip, tėveli, visur man teko per tą laiką būti, bet dabar, garbė dievui, vėl kvėpuoju grynu oru!

— O kurgi tu buvai?

— Tėveli, buvau aš ir pelės urve, ir karvės viduriuose, ir vilko pilve, bet dabar jau nesitrauksiu iš namų.

— O mes tavęs už jokius turtus daugiau niekam nebeduosim,— atsakė tėvai ir ėmė jį apkabinę bučiuoti ir myluoti. Jie jį papenėjo ir pagirdė ir pasiuvo naujus drabužėlius, nes senieji kelionėj visai suplyšę buvo.

GILTINĖ KŪMA

Vienam beturčiui buvo dvylika vaikų, ir jis turėjo dieną naktį dirbti, kad galėtų juos išpenėti. O kai gimė tryliktas, vargšas nebeišmanė, kaip toliau verstis. Negalėdamas niekur gauti kam pakrikštyti, jis nusprendė kviesti į kūmus pirmą žmogų, kurį sutiks, ir išėjo į vieškelį. Pirmutinis, ką jis sutiko, buvo viešpats dievas. Jis žinojo jo bėdą ir tarė:

— Vargše, man gaila tavęs, aš noriu pakrikštyti tau vaiką, rūpinsiuosi juo ir padarysiu žemėj jį laimingą.

— O kas tu toks? — paklausė jo beturtis.

— Aš esu dievas.

— Tai nenoriu tokio kūmo,— atsakė žmogelis: — dievas padeda didžturčiui, o varguolį badu marina.

Tuos neapgalvotus žodžius žmogelis pasakė dėl to, kad jis nežinojo, kaip išmintingai dievas dalina turtus ir vargus. Taip jis atsisakė nuo dievo ir nuėjo toliau. Netrukus jis patiko velnią, tas jam tarė:

— Ko daugiau benori? Duok man krikštyti savo vaiką, aš jį auksu apipilsiu ir viso pasaulio gėrybėmis apdovanosiu.

Žmogus paklausė:

— O kas tu toks?

— Aš esu velnias.

— Ne, čia man netikęs kūmas,— atsakė vargšas: — tu apgaudinėji ir gundai žmones.

Jis nuėjo toliau ir sutiko laibakoję giltinę, kuri jam tarė:

— Imk mane už kūmą.

Žmogus paklausė:

— O kas tu esi?

— Aš esu giltinė, aš visus lyginu.

— Tave galėsiu imti kūma, tu be jokio skirtumo pjauni turtingus ir vargšus, tau duosiu krikštyti vaiką.

Giltinė tarė:

— Tavo vaiką padarysiu turtingą ir garbingą; kas su manim draugauja, tam nieko nestinga.

Beturtis atsakė:

— Krikštynos bus kitą sekmadienį, prašom laiku ateiti.

Giltinė atvyko sutartą dieną ir pakrikštijo kūdikį.

Kai paaugo vaikas, atėjo sykį krikšto motina ir jam liepė sekti paskui. Ji nuvedė jaunikaitį į mišką, suieškojo kažkokį žolyną ir tarė:

— Nusiraškyk tą žolyną, čia tau dovana nuo manęs. Aš tave padarysiu garsiu daktaru. Kai tave šauks pas ligonį, ir aš kiekvieną kartą atvyksiu: jei tu mane pamatysi stovint ligonio galvūgaly, galėsi drąsiai sakyti, kad išgydysi, ir ligonis, išgėręs tavo vaistą, tikrai pasveiks; bet jei mane pamatysi stovint kojūgaly, tai žinok, kad tas ligonis mano, ir paskelbk, kad nebėr jokios vilties pasveikti ir kad joks daktaras negali jo išgelbėti. Bet žiūrėk, niekados nevartok to žolyno prieš mano valią, kitaip pakliūsi į bėdą.

Praėjo nedaug laiko, ir jaunikaitis tapo garsiu daktaru. „Jis tik pažiūri į ligonį ir žino, ar pagis, ar mirs",— sakė apie jį žmonės ir plaukė iš visų pasaulio kraštų, veždami sergančius ir mokėdami didelius pinigus. Netrukus jis susikrovė didelius turtus. Kartą apsirgo karalius; jį pašaukė ir prašė pasakyti, išgis ar ne. Nuėjęs pas ligonį, pamatė giltinę stovint kojūgaly; vadinas, joks vaistas nebegalėjo karaliaus išgelbėti. „Kaip čia man giltinę apgavus? — galvojo sau gydytojas.— Tiesa, ji ant manęs užpyktų, bet aš jos krikšto sūnus, tai gal pabartų pabartų ir dovanotų; reikia pamėginti." Jis pakėlė ligonį ir paguldė taip, jog giltinė atsidūrė galvūgaly, ir tuomet jam padavė vaistą. Karalius ėmė taisytis ir išgijo. Tada giltinė atėjo susirūstinusi pas tą daktarą, pagrasė su pirštu ir tarė:

— Tu mane apgavai, pirmą kartą dovanoju tau, kaip savo krikšto vaikui, bet jei dar kartą taip padarysi, tai tave patį pasmaugsiu.

Netrukus paskui sunkiai apsirgo karaliaus duktė. Karalius turėjo tą vieną vaiką ir taip gailėjo, jog verkė dieną naktį, net galop apako. Tada jis paskelbė, kad tam, kas išgelbės nuo mirties jo dukterį, atiduos jos ranką ir savo sostą. Atvykęs daktaras pamatė, kad giltinė stovi prie kojų. Jis turėjo atsiminti jos grasymą, bet karalaitės gražumas ir laimė tapti jos vyru taip jį apdūmė, ir jis pamiršo visą pavojų. Jis nieko nežiūrėjo ir tada, kai giltinė rūsčiai pažvelgė į jį ir iškėlusi ranką pagrasė su pirštu; jis pakėlė ligonę ir padėjo galvą ten, kur buvo kojos. Paskui davė jai savo vaisto, nuo kurio tuojau paraudo jos skruostai ir vėl sugrįžo sveikata.

Pasimačiusi antrą kartą apgauta, prisiartino retais žingsniais giltinė prie daktaro ir tarė:

— Galas tau, dabar atėjo mano eilė.

Ji taip stipriai pagriebė jį su savo šalta kaip ledas ranka, jog tas nebegalėjo priešintis ir nusekė paskui ją į platų požemį. Čia jis išvydo tūkstančių tūkstančius degančių žvakių, stovinčių eilėmis, kurios traukėsi į neišmatomas tolybes; vienos žvakės buvo didesnės, kitos mažesnės, o kitos visai mažos. Kas minutė vienos žvakės geso, kitos naujai degė, todėl rodėsi, kad žiburiai nuolat iš vienos vietos lakstė į kitą.

— Žiūrėk,— tarė giltinė,— čia žmonių gyvenimo žiburiai. Didelės žvakės — vaikų, vidutinės — suaugusių, o mažos — senų žmonių. Tačiau kartais vaikai ir jauni žmonės turi trumpas žvakeles.

— Parodyk gi mano žvakę,— tarė gydytojas, manydamas, kad jo bus dar gana ilga. Giltinė parodė baigiantį degti žvakgalį ir tarė:

— Štai kur ji.

— O mano krikšto motinėle,— sušuko išsigandęs gydytojas,— prašom man uždegti naują, prašom padaryti malonę, kad galėčiau pasidžiaugti šiuo gyvenimu, nes aš galiu tapti karaliumi ir gražios karalaitės vyru.

— Ne, negaliu,— atsakė giltinė: — ligi užsidegs nauja žvakė, viena iš senų turi gesti.

— Tai prašom seną uždėti ant naujos, kad ji tuojau užsidegtų, kai senoji pasibaigs,— prašė daktaras.

Giltinė apsimetė norinti išpildyti jo prašymą ir paėmė naują didelę žvakę; bet norėdama jam atkeršyti, dėdama žvakgalį ant naujos žvakės, lyg netyčia, jį numetė. Žvakgalis užgeso, daktaras išvirto žemėn ir teko į mirties nagus.

LAPĖS TEKĖJIMAS

Pirma pasaka

Kartą buvo senas lapinas su devyniomis uodegomis. Jis norėjo žinoti, ar labai myli jį pati, išsitiesė po suolu ir nejudėjo, tartum būtų tikrai negyvas. Jo pati tuo laiku buvo savo kambary, o jos tarnaitė katytė ant prieždos virė. Pasklidus žiniai, kad nebegyvena senis lapinas, tuoj ėmė plaukti jaunikiai. Netrukus tarnaitė išgirdo, kad prie durų kas stovi ir beldžia. Ji nubėgus atidarė duris. Stovėjo jaunas lapinas, jis tarė:

— Kaip gyvuoji, katyte, ką gero beveiki?

Ji atsakė:

— Aš nemiegu, dirbu. Verdu alų su sviestu. Gal nori, aš tave pavaišinsiu šiltu alučiu.

— Labai dėkui,— tarė lapinas.— Ką gi veikia ponia lapė?

Tarnaitė atsakė:

— Ji sėdi savo kambary ir lieja griaudžias ašaras. Matai, senis lapinas mirė.

— Tai pasakyk jai, miela katyte, kad čia atėjęs jaunas lapinas ir nori ją vesti.

— Gerai, bičiuli.

Katė pit pit pit pribėgo prie durų, pradarė ir sako:

— Ponia lape, ar esi čia?

— Taip, katyte, čia.

— Atėjo jaunikis.

— Kaip jis atrodo? Ar jis turi devynias gražias uodegas, kaip velionis lapinas?

— Ne,— atsakė katė,— jis turi tik vieną.

— Tai man jo nereikia.

Katė išėjo ir jaunikį pavarė. Paskui netrukus vėl kas pasibeldė. Prie durų buvo kitas lapinas, jis irgi norėjo vesti našlę. Tas turėjo dvi uodegas, ir jam pasisekė ne geriau, kaip pirmajam. Toliau ėjo kiti vis su viena uodega daugiau, bet jie visi buvo atmesti, lig atėjo toks, kurs turėjo devynias uodegas, kaip senis lapinas. Tada našlė apsidžiaugusi tarė katei:

— Dabar atidaryk duris ir senį lapiną išmesk laukan.

Bet kai vestuvės buvo pradėtos kelti, pakrutėjo senis lapinas po suolu, šoko, išpėrė visiems vestuvninkams gerai kailį ir išvijo juos pro duris kartu su savo pačia.

Antra pasaka

Pasimirus seniui lapinui, atėjo pirštis vilkas, pasibeldė, ir katė, ponios lapės tarnaitė, atidarė duris. Vilkas pasveikino ir sako:

— Laba diena, miela katyte, ką gero čia viena veiki?

Katė atsakė:

— Trupinu ragaišį į pieną, gal tu nori paragauti?

— Labai dėkui, katyte,— atsakė vilkas,— ar ponia lapė namie?

Katė atsakė:

— Ji užsidarius savo kambary griaudžiai rauda, kad mirė jos vyras, senis lapinas.

Vilkas atsiliepė:

— Jei ji nori kito vyro, tegu čia ateina.

Katė nubėgo, pasibeldė poniai lapei ir pranešė, kas atėjo pirštis.

Lapė paklausė:

— Ar jaunikis turi raudonas kelnes ir smailų snukelį?

— Ne,— atsakė katė.

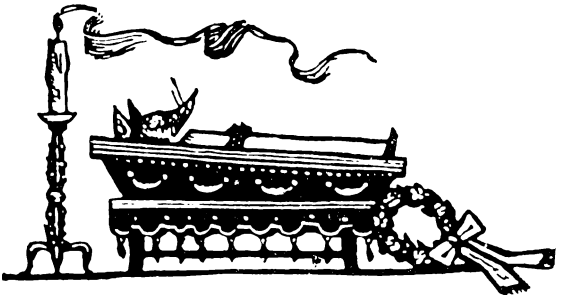

— Tai jis man netinka.

Pavarius vilką, toliau po viens kito ėjo šuva, briedis, kiškis, lokys, liūtas ir kiti miško žvėrys. Bet jiems visiems trūko bent vienos iš tų gerų ypatybių, kur turėjo senis lapinas, ir katė kiekvieną kartą liepė jaunikiui kraustytis atgal. Į galą atėjo jaunas lapinas. Našlė paklausė:

— Ar jaunikis turi raudonas kelnes, ar jis turi smailų snukelį?

— Turi,— atsakė katė.

— Tegu jis čia eina,— tarė ponia lapė ir liepė tarnaitei taisyti vestuves: — iššluok pirkią, išmesk pro langą seną lapiną; atnešk keletą riebių pelių, tu sprogai vis jas viena, man dar jokios nedavei.

Tada buvo pakeltos smagios vestuvės su jaunu lapinu, visi linksminosi ir šoko, o jei nesiliovė, dar tebešoka jie ir šiandien.

KAUKAI

Pirma pasaka

Gyveno kartą teisingas kurpius, bet kažin ko ir ne dėl savo kaltės taip pavargo, jog nieko galop daugiau nebeturėjo, tik kąsnelį odos, iš kurios galėjo sukirpti vieną porą kurpių. Sukirpo jis vakare kurpes, o rytą manė pradėti siūti. Turėjo jis gryną sąžinę, atsigulė ir ramiai užmigo. Rytą atsikėlė, žiūri — kurpės ant stalo pasiūtos bestovinčios! Jis labai nustebo, nesuprasdamas, kaip čia galėjo atsitikti. Paėmė jis kurpes į rankas, apvartė, apžiūrėjo, mato, kad jos pasiūtos taip gerai, kaip gali pasiūti

tik puikiausias meistras. Netrukus atėjo pirkėjas, kurpės jam labai patiko, jis užmokėjo už jas daugiau, kaip buvo vertos, o kurpius už tuos pinigus nusipirko odos dviem porom.

Vakare jis sukirpo, o rytą ketino išsimiegojęs imtis darbo; bet jam dirbti nereikėjo, atsikėlęs rado jau pasiūtas. Greit atsirado pirkėjų, tie jam užmokėjo tiek, kiek už tuos pinigus galėjo nupirkti odos keturioms poroms kurpių. Kitą rytą kurpius rado pasiūtas keturias poras, ir taip traukėsi ilgą laiką: ką jis vakare sukirpdavo, rytą būdavo vis pasiūta.

Netrukus jis galėjo sudurti galus su galais ir net visai žmoniškai gyventi. Vieną vakarą prieš kalėdas kurpius sukirpo kelias poras ir tarė pačiai:

— Neikim gulti šią naktį ir žiūrėkim, kas mums taip padeda dirbti.

Pati sutiko ir uždegė žvakę; paskui jie susislėpė kertėse už pakabintų drabužių ir ėmė laukti, kas bus. Lygiai dvyliktą atėjo du mažučiai, gražūs, nuogi žmogeliai, tai buvo kaukai. Jie susėdo už stalo, paėmė sukirptus odos kąsnelius ir ėmė taip greit su savo mažais pirščiukais siūti, kaukšėti su plaktukais, jog nustebęs kurpius negalėjo nuo jų akių atitraukti. Jie tol dirbo, kol pabaigė siūti ir pastatė pasiūtas kurpes ant stalo, o paskui vienu metu išnyko.

Kitą rytą tarė pati vyrui:

— Tie kaukai padarė mus turtingus, reikia jiems kuo atsilygint. Jie laksto be drabužėlių ir šąla. Žinai ką? Aš jiems pasiūsiu marškinėlius, liemenėles ir kelneles ir numegsiu kiekvienam po porą kojinių; o tu pasiūk po porą kurpelių.

Vyras tuojau sutiko, ir vakare, kada viskas buvo sutaisyta, vietoj kirptos odos jie ant stalo sudėjo visas savo dovanas, o patys vėl pasislėpė; jie norėjo žinoti, kaip žmogeliams patiks jų dovanos. Pusiaunaktį atbėgo jie šokinėdami į kambarį ir norėjo pradėti dirbti, bet, pamatę sukarpytos odos vietoj drabužėlius, iš pradžios nustebo, o paskui labai apsidžiaugė. Beregint jie apsitaisė, nusipūkštė ir sudainavo:

Kur matėt taip gražius daugiau?
Nenorim kurpiais būt ilgiau!

Ir ėmė šokti, lakstyti, šokinėti per suolus ir krėslus. Galop bešokdami prisiartino prie durų ir išnyko už jų. Nuo to laiko daugiau jie nebegrįžo, bet kurpius paskui gyveno gerai visą savo amžių.

Antra pasaka

Tarnavo pas svetimus viena varginga mergaitė, buvo darbšti, švari, kasdien šlavė namus ir šiukšles pylė ant didelės krūvos prieš duris. Vieną rytą, pradėjusi ruoštis, rado ant tos krūvos laišką, bet kaip ji nemokėjo skaityti, tai šluotą pastatė kertėj ir nuėjusi prašė savo ponų pažiūrėti, kas ten parašyta. Laiške kvietė kaukai mergaitę pabūti krikšto motina jų vaikui.

Mergaitė nežinojo, ką daryti, galop ji sutiko prikalbėta savo ponų, aiškinusių, kad atsisakyti būtų negražu. Tada atėjo trys kaukai ir nusivedė ją į kalno vidurį, kur gyveno tie nykštukai. Čia buvo viskas maža, bet dailu ir puiku, niekur negalėjai prikišti. Gimdyvė gulėjo juodojo medžio lovelėj, apklotas buvo išsiuvinėtas perlais, lopšelis buvo iš dramblio kaulo ir vonia aukso. Mergaitė pastovėjo prie krikšto ir norėjo vėl namo keliauti, bet kaukai labai prašė pasilikti pas juos dar tris dienas. Ji pasiliko, leido laiką gerai ir linksmai, nykštukai darė viską, kad jai būtų malonu. Galop ji nusprendė keliauti į namus, tada jie prigrūdo jai pilnas kišenes aukso ir išvedė iš kalno.

Sugrįžusi namo, ji vėl norėjo pradėti darbą, nutvėrė į rankas šluotą, tebestovėjusią kertėj, ir ėmė šluoti. Tada išėjo iš namų svetimi žmonės ir klausė, kas ji tokia ir ko jai čia reikia. Pasirodė, kad ji išbuvo kalne pas tuos žmogiukus ne tris dienas, kaip galvojo, bet septynerius metus, ir per tą laiką išmirė jos buvusieji ponai.

KURPIUS YLA

Kurpius Yla buvo mažas, liesas, bet labai judrus žmogus; jis nei minutės negalėjo vienoj vietoj nustygti. Jo išblyškęs veidas buvo visas raupuotas, plaukai žili, nosis didelė, o akys mažos ir nuolat į visas puses žvalgėsi. Jis viską pastebėdavo, viską peikdavo, viską geriau žinodavo ir visados turėdavo tiesą.

Eidamas gatve, taip smarkiai mojuodavo abiem rankom, jog kartą vienai mergaitei, nešančiai vandenį, išmušė aukštyn kibirą ir pats apsiliejo.

— Išsižiojėle! — sušuko jis jai, purtydamasis vandenį.— Ar nematei, kad ėjau paskui tave?

Siūdamas batus, taip plačiai kėtodavo rankas, jog kiekvienas, priėjęs arčiau, gaudavo nuo jo su kumščiu. Nei vienas mokinys neišbūdavo pas jį ilgiau kaip mėnesį, nes geriausiam darbui jis rasdavo ką prikišti: tai peltakys būdavo nelygus, tai viena kurpė ilgesnė, tai vienas kulnas aukštesnis, tai negerai išmušta oda.

— Palauk,— sakydavo mokiniui,— aš tau parodysiu, kaip reikia mušti odą,— ir, pagavęs diržą, imdavo pilti per nugarą.

Jis juos visus vadindavo tinginiais. Bet pats nebuvo labai geras amatininkas, nes nei ketvirčio valandos negalėjo vienoj vietoj pasėdėti. Jei

pati, atsikėlusi anksti rytą, sukurdavo ugnį, jis tuoj šokdavo iš lovos ir basas bėgdavo į virtuvę.

— Gal nori sudeginti man namus? — rėkdavo jis. — Ant tokios ugnies gali jautį iškepti! O gal už malkas nereikia mokėti pinigų?

Pamatys skalbėjas sustojus pasilsėti ir tarp savęs šnekant, tuojau ims barti:

— Stovi kaip žąsys ir gagena, o savo darbą užmiršo! Ir kam dar tas muilas? Nereikalingos išlaidos ir tinginiavimas; jos saugoja savo rankas ir menkai trina skalbinius.

Bėgdamas tolyn, išvers kibirą šarmo ir prilies pilną virtuvę. Statys kas namus, jis nuolat prilėkdamas žiūrės pro langą ir neiškęs nepasakęs:

— Aure sienas mūrija pusiau žalių plytų, jos niekados neišdžius. Tuose namuose visi žmonės paliks be sveikatos. Tik pažiūrėk, kaip mūrininkai prastai krauna plytas! Kalkės taip pat niekam vertos: čia reikia žvirgždų, o ne smėlio! Aš dar sulauksiu, kaip užguls tie namai žmones, kurie ten gyvens.

Paskui kiek prisės, ištrauks kelias adatas, vėl atsikels, nusimes savo šikšninę prijuostę ir tars:

— Reikia eiti su žmonėmis pašnekėti.

Kartą išėjęs užpuolė barti žmones, statančius medinius namus:

— Ogi čia kas? — sušuko jis. — Jūs dirbat ne pagal svambalą! Manot, sijos tiesiai jums gulės? Kada nors viskas išklyps.

Ištraukė vienam darbininkui iš rankos kirvį, norėdamas parodyti, kaip reikia tašyti sienojus, bet tuo tarpu pamatė važiuojant žmogų su molio vežimu, greit numetė kirvį ir prilėkęs ėmė jį barti:

— Ar turi kiek proto kinkyti jaunus arklius į tokį sunkų vežimą? Beregint gyvulėliai pakris!

Žmogus, kur vežė molį, nieko neatsakė, ir kurpius piktas parbėgo namo. Kai jis vėl atsisėdo prie darbo, mokinys padavė kurpę.

— O čia vėl kas? — suriko jis. — Ar aš tau nesakiau taip giliai nepjauti? Kas bepirks kurpes, kur vieni padai tėra? Visados reikia daryti, kaip aš liepiu!

— Gal ir negera kurpė,— atsiliepė mokinys,— bet meistras pats ją sukirpai ir buvai pradėjęs siūti. Kai, bėgdamas iš namų, ją numetei ant stalo, aš paėmiau ir pabaigiau. Matyti, jums nei pats angelas iš dangaus negalėtų įtikti!

Vieną naktį kurpius sapnuoja, kad jis numiręs ir einantis į dangų. Priėjęs prie vartų ir pasibeldęs.

— Mane stebina,— tarės jis,— kad dangaus vartai neturi ąsos, nėra už ko patraukti, gali kruvinai nagus nusidaužyti.

Apaštalas Petras atidaręs vartus ir pažiūrėjęs, kas prašosi leisti.

— A, tai tu čia,— tarės šventas Petras,— gerai, įleisiu, tik pamesk savo papratimą visur kištis ir nepeik, ką danguj pamatysi, kitaip bus tau prastai.

— Prašom tuo nesirūpinti,— atsiliepęs kurpius Yla: — pats žinau, kas dera ir kas nedera; čia, dėkui dievui, viskas tobula ir nėra ko peikti, kaip žemėj.

Įleistas pro vartus, kurpius ėmęs vaikščioti po dangaus platybes. Dairęsis į dešinę ir į kairę, bet kartais kraipęs galvą ir ką vienas sau kalbėjęs. Tuo tarpu pamatęs du angelus nešant rąstą. Čia buvęs tas rąstas, kurio žmogus savo aky nemato, o ieško krislo kitų akyse. Jie nešę rąstą ne išilgą, bet skersą. „Kas matė tokį nesupratimą? — pagalvojęs kurpius, bet nutylėjęs, save ramindamas: — Antra vertus, juk vis tiek, kaip rąstą neši, išilgą ar skersą, svarbu tik į vietą nunešti ir niekur neužkliūti."

Paskui netrukus pamatęs du angelus semiant iš šulnio vandenį ir pilant į statinę, o statinė buvusi kiaura ir per visus šonus bėgusi. Angelai laistę žemę lietum. „Šimts pypkių! — jau išsižiojęs jis, bet susipratęs ir laiku prikandęs liežuvį, sau galvodamas: — Gal čia tėra koks žaidimas, o iš žaidimo, žinoma, rimto darbo nenorėk; kaip matau, danguj yra daug tinginiavimo." Toliau paėjęs pamatęs vežimą, įlindusį į gilią duobę.

— Nėr ko stebėtis,— taręs jis šalia jo stovinčiam vyrui: — jei taip be saiko krauna! Kas čia pridėta?

— Geri žmonių norai,— atsiliepęs vyras,— negalėjau jų užvežti ant tikro kelio, bet čia toj vietoj jų nepaliks.

Tikrai, atėjęs angelas ir įkinkęs porą arklių. „Gerai,— pagalvojęs kurpius,— bet du arkliai neištrauks, reiktų mažiausia keturių." Atėjęs kitas angelas ir atsivedęs dar porą arklių, tik juos pakinkęs ne iš priešais, o iš užpakalio. Tas buvę kurpiui per daug.

— Besmegeni! — surikęs jis nebeiškentęs. — Ką gi darai? Kas matė nuo pasaulio pradžios, kad galėtum taip vežimą pavežti? Tik jūs per savo aklą puikybę dedatės viską geriau žinantys.

Jis buvęs norėjęs dar ką sakyti, bet vienas dangaus gyventojas pagavęs jį už sprando, švilpt ir išmetęs laukan. Prie vartų jis dar atsigręžęs į ratus ir pamatęs, kaip keturi sparnuoti arkliai iškėlė juos aukštyn.

Tuo metu kurpius atbudo. „Tikrai danguj darosi viskas kitaip, kaip žemėj,— tarė jis sau,— ir galima kitą daiktą dovanoti, bet kas gali ramiai žiūrėti, matydamas kinkant arklius iš priešais ir iš užpakalio? Tiesa,

jie turėjo sparnus, bet kas gali tą žinoti? Iš kitos pusės, didelis kvailumas duoti po du sparnus arkliams, turintiems keturias kojas bėgti. Bet reikia keltis, kitaip rasiu visus namus aukštyn kojomis apverstus. Tačiau laimė, kad aš nesu miręs tikrai."

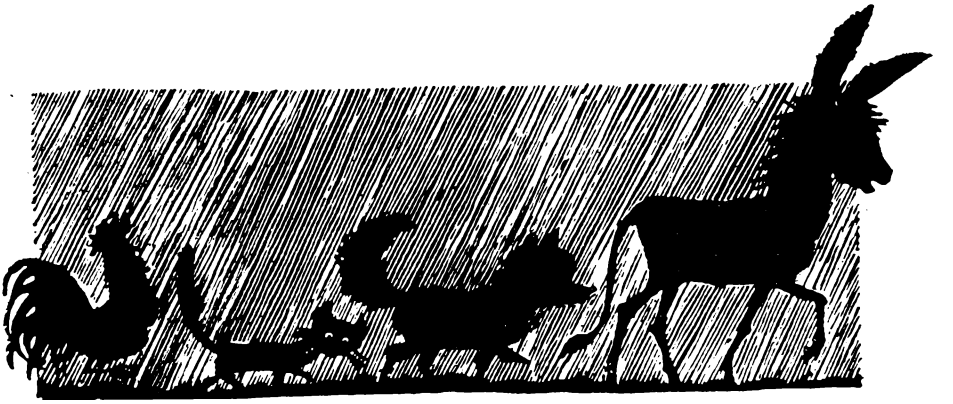

BRĖMŲ MIESTO MUZIKANTAI

Turėjo kartą žmogus asilą, tas ilgus metus jam nešiojo maišus į malūną, bet galop paseno ir darbui nebetiko. Šeimininkas nebenorėjo daugiau jo šerti, ir asilas, pamatęs, kad čia jam gali būti riestai, pabėgo ir nutraukė keliu į Brėmų miestą, kur manė tapti muzikantu. Besivarydamas rado pakely sunkiai alsuojantį šunį; jis buvo labai pavargęs.

— Ko tu čia steni, rudi? — paklausė asilas.

— O,— atsakė šuva,— pasenau, einu kasdien silpnyn, nebetinku medžioti, šeimininkas rengėsi mane šauti, todėl aš nuo jo pabėgau, bet nežinau, kaip reiks pelnyti dabar duoną.

— Žinai ką,— tarė asilas: — aš keliauju į Brėmus ir noriu pasidaryti miesto muzikantu; drožk kartu ir imkis muzikos. Aš trimituosiu, tu galėsi barškinti vario lėkštes.

Šuva sutiko, ir toliau ėjo abu kartu. Neilgai truko, ir jie rado pakely katiną tupint susirietusį.

— Ko tu čia snapsai susitraukęs, žebraburni? — paklausė asilas.

— Iš kur būsi smagus, kad tau galą žada daryt,— atsakė katinas: — pasenau, atšipo mano dantys, labiau mėgstu ant krosnies gulėti ir murkti, kaip peles gaudyti, todėl šeimininkė norėjo mane prigirdyti; nors kailį sveiką dar išnešiau, bet būtų labai ne pro šalį geras patarimas, kaip toliau man verstis.

— Keliauk kartu į Brėmus, turi nemažą nusimanymą apie nakties muziką, galėsi tapti miesto muzikantu.

Katinas sutiko ir prisidėjo prie jų. Eidami pro vieną viensėdį, pabėgėliai pamatė ant tvoros atsistojusį gaidį ir rėkiantį iš visos gerklės.

— Kas tau pasidarė,— tarė asilas,— kad taip rėki paleidęs gerklę kaip mintuvus?

— Išpranašavau gerą orą,— atsakė gaidys,— rytoj šventė, turi atvažiuoti svečių, šeimininkė liepė virėjai nusukti man sprandą ir išvirti su sriuba. Jau šiandien vakare kirs man galvą, todėl rėkiu dabar, kiek galiu.

— Niekus darai, raudonkepuri,— atsakė asilas.— Geriau prisidėk prie mūsų, mes keliaujam į Brėmus. Visur rasi geriau, kaip virti sriuboj. Tu turi gražų balsą, ir jei kartu su mumis užtrauksi, tai išeis visai daili muzika.

Sumanymas gaidžiui patiko, ir visi keturi nutraukė toliau.

Tačiau per vieną dieną jie negalėjo nukeliauti į miestą. Vakare priėjo girią ir joj apsinakvojo. Asilas su šunim atsigulė po dideliu medžiu, katinas įsiritęs susirangė ant šakos, o gaidys įkopė į pačią viršūnę, kur jam buvo mažiausia pavojaus. Prieš sumerkdamas akis, jis apsidairė į visas puses ir, pamatęs viename šone žybsant ugnelę, sušuko savo draugams, kad netoli esanti triobelė, kad ten matyti šviesa. Asilas tarė:

— Kelkim ir eikim tenai, čia nakvynė nėr gera.

Šuva, atsiminęs pilvą, pagalvojo, kad tikrai neprastas būtų daiktas gavus kokį kaulą arba mėsgalį. Visi pakilo ir nuėjo į tą pusę, kur buvo matyti žiburys. Žiburys ėjo vis didyn ir didyn, pagaliau jie prislinko galvažudžių namus, iš jų pro langus plačiai krito skaisti šviesa. Asilas, kaip didžiausias, priėjo ir pažiūrėjo pro langą.

— Ką tu ten matai, ilgaausi? — paklausė gaidys.

— Ką aš matau? — atsakė asilas.— Matau apkrautą stalą visokiais valgymais ir gėrimais, o prie jo sėdi galvažudžiai ir valgo.

— Kad taip mums pavakarieniavus! — sušuko gaidys.

— Tiesa, tik kad galėtum tenai atsisėsti! — atsiliepė asilas.

Ėmė jie tartis, kaip išvyti galvažudžius, ir pagaliau sugalvojo. Asilas užkėlė pirmutines kojas ant palangės, šuva užšoko jam ant nugaros, katinas užlipo ant šunies, o gaidys užlėkė ir atsistojo katinui ant galvos. Tada susitarę vienu kartu jie pradėjo savo muziką: asilas suriko, šuva sulojo, katinas sukniaukė, o gaidys sugiedojo; paskui visi puolė į kambarį, net stiklai išbyrėjo. Išgirdę tokį baisų riksmą, galvažudžiai pamanė, kad čia šmėkla lenda pro langą, ir išsigandę išlakstė į mišką. O keturi draugai susėdo už stalo, ėmė valgyti ir taip privalgė, lyg priešais būtų turėję keturias savaites badauti.

Pabaigę vakarienę, muzikantai užgesino ugnį ir sugulė, kur kam pagal prigimimą geriau ir patogiau. Asilas išvirto ant mėšlyno, šuva susirietė prie durų, katinas atsigulė ant prieždos, arčiau šiltų pelenų, o gaidys užskrido ant kartelės; visi iš kelionės buvo pavargę ir greit užmigo.

Apie vidunaktį galvažudžiai prislinko prie namų ir mato, kad ugnis užgesinta, visur ramu, nieko negirdėt. Jų viršininkas tarė:

— Argi čia buvo ko išsigąsti? — ir nusiuntė vieną galvažudį į namus ištirti.

Tas, matydamas, kad visuose namuose tylu, įėjo į virtuvę ir norėjo uždegti žvakę; palaikęs žibančias katino akis žarijomis, prikišo prie jų deg-

tuką, kad jis įsidegtų. Bet katinas juokų daryt nenorėjo, šoko jam į veidą ir ėmė spjaudyti ir draskyti. Išsigandęs galvažudys šoko lėkti pro duris, bet čia puolė jį šuva ir įkando į koją, o lekiant per kiemą pro mėšlyną, asilas smagiai spyrė su paskutine koja; nuo to triukšmo atbudo gaidys ir, suplasnojęs sparnais, suriko ant kartelės: „Kakariko!" Galvažudys nulėkė kaip tik gali pas savo viršininką ir sako:

— Namuose yra baisi ragana, griebė ji man su nagais ir sudraskė visą veidą; o prie durų stovi žmogus su peiliu, jis man blauzdą perpjovė; kieme guli juoda baidyklė, ta man kad davė su vėzdu, ko galą negavau; o ant stogo sėdi teisėjas, tai tas liepė mane sugauti ir jam nuvesti. Bet aš pasprukau.

Nuo to laiko galvažudžiai nebedrįso grįžti namo, o tiems Brėmų muzikantams labai patiko ten gyventi, ir jie niekur daugiau nenorėjo eiti.

KARALIUS STRAZDABARZDIS

Vienas karalius turėjo dukterį, ji buvo neapsakomai graži, bet labai puiki, nei vienas jaunikis jai negalėjo tikti. Ji atsakinėjo vienam už kito ir dar juokus iš jų darė. Kartą karalius iškėlė didelį pokylį ir sukvietė į jį iš apylinkės ir iš toli visus jaunikaičius, kurie manė vesti. Visi jo buvo sustatyti į eilę pagal vardą ir kilmę; iš pradžios ėjo karaliai, paskui kunigaikščiai, grafai ir baronai, o po jų jau paprasti bajorai. Ir pradėjo vedžioti karalaitę per eiles, bet kiekvienas jaunikis jai turėjo kokią nors ydą. Vienas jai buvo per drūtas, ir sakė: „Panašus į vyno bosą." Kitas jai rodėsi per aukštas: „Aukštas laibas kaip sliekas." Trečias — per mažas: „Trumpas drūtas kaip ridikas." Ketvirtas per daug išblyškęs: „Kaip giltinė." Penktas labai raudonas: „Kaip buro-

kas." Šeštas — kreivokas: „Kaip žalias medis, už krosnies išdžiovintas!" Tokiu būdu ji rado kiekvienam ką prikišti ir ypač išjuokė vieną karalių, stovėjusį pirmoj vietoj ir turėjusį kreivoką smakrą: „Aure,— sušuko ji juokdamasi,— to smakras kaip strazdo snapas", ir nuo to laiko jis gavo Strazdabarzdžio vardą. Senis karalius, matydamas savo dukterį vienus juokus darant ir visaip tyčiojantis iš susirinkusių jaunikių, labai supyko ir nusprendė išleisti ją už pirmutinio elgetos, kur ateis prie jo durų.

Po kelių dienų atėjęs sudainavo po langais gatvės muzikantas, norėdamas už tai gauti bent mažą išmaldą. Išgirdęs karalius liepė jį pašaukti pas save. Muzikantas buvo apdriskęs, nuplyšęs, padainavo karaliui ir jo dukteriai kelias daineles ir padainavęs paprašė atlyginimo. Karalius atsakė:

— Tavo dainavimas man labai patiko, aš mielai atiduosiu tau savo dukterį.

Karalaitė išsigando, bet karalius tarė:

— Aš esu prisiekęs išduoti tave už pirmutinio elgetos ir žodžio nelaužysiu.

Jokie dukters prašymai nepadėjo, buvo pakviestas kunigas, ir ji turėjo ištekėti už gatvės muzikanto. Po vestuvių karalius pasakė:

— Tau, kaip elgetos pačiai, nedera gyventi mano rūmuose, eik sau su savo vyru, kur tu nori.

Elgeta išvedė ją už rankos iš rūmų, ir jai reikėjo eiti su juo pėsčiai. Kai jie atėjo į didelį mišką, ji paklausė:

— O miškas tas puikus kieno?
— Tai Strazdabarzdis ponas jo;
Tekėt už jo turėjai tu,
Ir miškas tavo būt kartu.
— Kiek sau nelaimės padariau,
Kad aš karalių pavariau!

Eidama per gražią pievą, ji vėl paklausė:

— Kas pievos yr valdovas tos?
— Tai Strazdabarzdis ponas jos;
Tekėt už jo turėjai tu,
Ir pieva tavo būt kartu.

— Kiek sau nelaimės padariau,
Kad aš karalių pavariau!

Toliau jiems teko eiti per didelį miestą, ir ji vėl paklausė:

— O miestas tas gražus kieno?
— Tai Strazdabarzdis ponas jo;
Tekėt už jo turėjai tu,
Ir miestas tavo būt kartu.
— Kiek sau nelaimės padariau,
Kad aš karalių pavariau!

— Man tas visai nepatinka,— pasakė muzikantas,— kad tu vis nori kito vyro: ar aš tau negeras?

Galop jie priėjo mažus namelius, ir ji sušuko:

— O dieve, mažas koks namelis!
Kieno gi būtų tas lauželis?

— Čia mano namai, ir čia kartu gyvensim,— atsakė muzikantas.

Durys buvo žemos, ir eidama ji gavo pasilenkti.

— Kurgi tarnai? — paklausė karalaitė.

— Kokie tarnai! — atsakė driskis. — Tu pati turėsi viską daryti. Tuojau kurk ugnį, kaisk vandenį ir ką nors išvirk, aš labai pavargęs.

Bet karalaitė nemokėjo nei ugnies kurti, nei virti, ir vyrui pačiam reikėjo taisyti valgyti. Kiek užkandę, jie sugulė, bet rytą jis prikėlė pačią

anksti ir liepė ruošti namus. Taip jie pagyveno kelias dienas ir suvalgė viską, ką turėjo. Tada vyras tarė:

— Taip nieko nepribūsim, reikia ką nors pelnyti. Imk tu kraiteles dirbti.

Jis nuėjo, pripjovė vytelių ir parnešė namo; bet kietos vytelės greit jai subadė ir sukruvino gležnas rankas.

— Matau, kad iš to nieko neišeis,— tarė vyras: — mėgink verpti, gal tas darbas labiau seksis.

Ji tuojau sėdo verpti, bet kietas siūlas pjovė jos minkštus pirštelius, ir iš jų ėmė varvėti kraujas.

— Matai,— tarė vyras,— tu netinki jokiam darbui, kur aš tave dėsiu? Bet dar kartą bandysiu, duosiu tau verstis molio puodais; eik į rinką ir juos pardavinėk.

„Dieve,— galvojo ji,— kokia bus man gėda, kai mane pamatys prekiaujant rinkoj mano tėvo karalystės žmonės! Kiek iš to turės jie juoko!" Bet nieko neveikė, badas išvarė ją į rinką. Pirmą kartą prekyba karalaitei gerai pavyko, žmonės mielai pirko, nes pardavėja buvo graži, ir nesiderėdami davė tiek, kiek ji prašė; kiti mokėjo pinigus ir puodų visai neėmė. Išverstais pinigais pagyveno jie kiek laiko, paskui vyras vėl pripirko puodų. Pati nusigabeno juos į rinką, sustatė aplink save vienam pakrašty ir ėmė pardavinėti. Tuo tarpu atjojo iš kažkur girtas husaras, įšoko su arkliu į vidurį ir visus puodus išdaužė — vienos šukės beliko. Karalaitė ėmė verkti ir iš baimės nežinojo, ką daryti.

— O, kas man bus! — dejavo ji. — Ką dabar pasakys vyras!

Ji parbėgo namo ir apsakė savo nelaimę vyrui. Tas tarė:

— Kas gi puodus stato rinkos pakrašty! Gana raudoti, aš matau, kad tu jokiam geram darbui netinki. Andai buvau karaliaus rūmuose ir klausiau, ar nereikalinga moteriškė puodams mazgoti, ir man prižadėjo tave paimti; tenai už tai tave bent šers.

Ir karaliaus duktė tapo virtuvės tarnaite, turėjo padėti virėjui ir dirbti prasčiausią darbą. Ji prisitaisė abiejose kišenėse po puodą, kuriuose nešiojo namo viską, kas jai tekdavo nuo karaliaus stalo liekanų, ir tuo mito su savo vyru. Kartą rūmuose buvo didelė iškilmė, darė vestuves vyresnysis karalaitis; vestuvių pamatyti norėjo ir ta nelaiminga moteriškė, atslinko iš virtuvės ir atsistojo prie salės durų. Salėj degė daugybė žvakių, pro duris ėjo vis svečiai, vienas gražesnis už kitą, aplink viskas spindėjo ir buvo neapsakomai gražu. Suspaudė karalaitei širdį, kai ji pagalvojo apie save, ir ėmė keikti savo puikybę, kuri ją taip pažemino ir įstūmė į tokį vargą. Eidami pro šalį, tarnai kartais kišo jai vieną kitą kąsnelį gardaus valgio, ir ji nematant dėjo juos į puodą, norėdama parsinešti namo. Šit bežiūrint įėjo į salę karalaitis, apsidaręs šilkais ir aksomu, su aukso grandinėlėmis ant kaklo. Pamatęs prie durų gražuolę, paėmė ją už rankos vesti šokti, bet ta išsigando ir spyrėsi neiti, nes pažino, kad čia buvo karalius Strazdabarzdis, kuris jai piršosi, o ji tik pasijuokė iš jo. Tačiau jis jos nepaleido ir išvedė į vidurį salės. Tuo tarpu nutrūko virvelė, su kuria buvo pririštas prie kišenės puodas, tas nukrito, sriuba išsiliejo ant grindų, valgių kąsneliai išlakstė į visas puses. Tai matydami, visi svečiai ėmė baisiai juoktis, ir karalaitei tokia buvo gėda, nors į žemę gyva lįsk. Ji šoko pro duris ir norėjo pabėgti, bet ant laiptų pavijo ją kažkoks žmogus ir vėl sugrąžino į salę; čia vėl buvo karalius Strazdabarzdis. Jis jai tarė maloniai:

— Prašom nebijoti! Aš ir tas muzikantas, kuris gyveno su tavim sulūžusiam namely, yra tas pats žmogus: mylėdamas tave, buvau į jį pasivertęs, ir tas husaras, kuris sudaužė tau puodus, buvo ne kas kitas, kaip aš pats. Tas viskas buvo padaryta tam, kad tu būtum pamokyta už savo puikumą ir nubausta už mano išjuokimą.

Karalaitė susigriaudinusi pravirko ir tarė:

— Aš buvau tau neteisinga ir nesu verta tavo pati būti.

Bet jis atsakė:

— Prašom nurimti, vargų dienos pasibaigė, dabar kelsim savo vestuves.

Tada priėjo prie jos rūmų ponios ir aptaisė ją puikiausiais drabužiais; paskui atvyko tėvas ir visas kiemas, visi linkėjo jai laimės ištekant už karaliaus Strazdabarzdžio, ir tuomet prasidėjo linksmybės. Tik gaila, kad mūsų ten nebuvo.

VERŠENIKĖ, SKRYBĖLĖ IR RAGAS

Kartą buvo trys broliai, jie tiek nusigyveno, jog visai nebeturėjo ką valgyti. Tada ėmė jie kalbėtis:

— Taip ilgiau nebegalime būti, geriau eikime į pasaulį laimės ieškoti.

Greitai jie susiruošė į kelionę, keliavo ilgai ilgai, bet laimės niekur negalėjo rasti.

Vieną dieną priėjo jie didelę girią, girios viduryje stovėjo kalnas; prisiartinę pamatė, kad tas kalnas visas buvo sidabro. Vyresnysis brolis tarė:

— Dabar aš savo laimę radau, nieko man daugiau nebereikia.

Pasiėmė jis sidabro, kiek panešti galėjo, ir sugrįžo namo. Kiti du broliai sakė:

— Mes norime iš laimės daugiau kaip sidabro,— ir jo nelietę nuėjo toliau.

Po kelių dienų jie priėjo kalną, tas visas buvo aukso. Antrasis brolis sustojo ir ėmė svarstyti:

— Ką man dabar daryti: ar pasiimti tiek aukso, kad užtektų mano gyvenimui, ar toliau keliauti?

Pagaliau nusprendė, prisipylė pilnas kišenes aukso, pasakė broliui sudieu ir sugrįžo atgal.

Trečiasis tarė:

— Sidabras ir auksas manęs netraukia, nuo savo laimės aš neatsisakysiu, gal man kas geresnis skirta.

Ir nuėjo toliau, o po trijų dienų kelionės priėjo girią, ta buvo daug didesnė už anas, ir jos nesimatė galo. Girioj nebuvo nieko valgyti nei gerti, ir jo ten laukė bado mirtis. Tada jis įlipo į aukštą medį, ar nepamatys kur girios krašto, bet, kiek tik akys siekė, nieko daugiau nematė, tik medžių viršūnes. Tada jis pradėjo lipti iš medžio atgal, vis galvodamas, kuo galėtų dar nors kartą pasistiprinti.

Kada jis išlipo, labai nustebęs pamatė po medžiu stalą, visą apkrautą įvairiausiais valgiais, nuo kurių ėjo gardus kvapas.

— Šį kartą,— tarė jis,— mano noras kaip tik laiku išsipildė,— ir neklausdamas, kas valgyti atnešė ir kas išvirė, priėjo prie stalo ir valgė, kol badą atgavo.

Pavalgęs vienas sau galvojo: „Gaila, kad tokia graži staltiesė miške žūtų", susilankstė ją ir nusinešė. Eidamas toliau, vakare išalko ir nusprendė išmėginti savo staltiesę; jis ją ištiesė ir tarė:

— Norėčiau, kad tu vėl gardžiais valgiais apsikrautum!

Ir vos tik tuos žodžius pasakė, tuoj daugelis indų su puikiausiais valgymais ant staltiesės stovėjo.

— Dabar matau,— sakė jis,— kokioj virtuvėj man valgyti virta; tokia staltiesė, kur pati apsikrauna, yra brangesnė už sidabro ir aukso kalną.

Bet staltiesė per menkas jam buvo daiktas, kad ramiai sau namie galėtų sėdėti, jis vis dar norėjo po pasaulį trankytis ir laimės ieškoti. Vieną vakarą, keliaudamas per mišką, užėjo jis angliadegį, kuris ten degė anglis; jis turėjo pasidėjęs prie ugnies bulvių ir rengėsi vakarieniauti.

— Labas vakaras, švilpokai,— tarė jis,— kaip tau vienam čia einasi?

— Viena diena kaip kita,— atsakė angliadegys,— o kas vakaras tos pačios bulvės; prašom sėsti, pavaišinsiu ir sveiką.

— Labai dėkui,— atsakė keleivis,— aš nenoriu kito skriausti, tu nelaukei svečio, bet jei sutiktum, galėčiau aš tave pamylėti.

— Kuo gi mane mylėsi,— tarė angliadegys,— kad tu, kaip matau, prie savęs nieko neturi, o be poros valandų kelionės aplinkui nieko negali gauti.

— Tačiau pataisysiu tau vakarienę,— tas atsakė,— kokios tu kaip gyvas neregėjai.

Tada jis išėmė savo staltiesę iš krepšelio, patiesė ją ant žemės ir tarė:

— Staltiese, pasidėk,— ir tuojau ten atsirado virtų ir keptų valgių, tokių šiltų, lyg tik iš virtuvės atneštų.

Angliadegys išpūtė akis, bet nereikėjo ilgai jo prašyti; prislinko arčiau ir ėmė dideliais kąsniais ryti. Kada jie pavalgė, angliadegys apsilaižė ir sako:

— Tavo staltiesė puikus daiktas, ji labai praverstų miške, kur man niekas nieko gero neišverda. Noriu su tavim mainus daryti: aure ten kertėj kaba kareiviška veršenikė, ji nors sena ir nuvalkiota, bet turi stebuklingą jėgą; man ji nebereikalinga, ir aš mielai tau už staltiesę ją atiduočiau.

— Pirma norėčiau žinoti, kokia yra tà jėga,— atsakė anas.

— Tuoj pasakysiu,— tarė angliadegys: — jei tu su ranka į ją pabarškinsi, kiekvieną kartą išeis grandininkas su šešiais apsiginklavusiais nuo galvos iki kojų vyrais, ir ką paliepsi, jie viską padarys.

— Jei taip, tinku mainyti,— atsakė tas, atidavė staltiesę angliadegiui, nusikabino nuo kablio veršenikę, užsidėjo ant pečių, atsisveikino ir išėjo.

Kiek paėjęs, nusprendė išbandyti veršenikės galią ir pabarškino. Tuojau stojo prieš jį septyni ginkluoti vyrai, ir grandininkas paklausė:

— Ką liepsi padaryti, mūsų viešpatie ir valdove?

— Eikit ir tuojau atimkit iš angliadegio mano staltiesę.

Jie apsisuko ir neilgai trukę parnešė jam staltiesę, atėmę iš angliadegio. Tada jis juos atleido, o pats nuėjo toliau, galvodamas, ar nepatiks dar didesnės laimės.

Saulei leidžiantis, jis priėjo kitą angliadegį, verdantį prie ugnelės vakarienę.

— Jei nori su manim vakarieniauti,— tarė paišinas vaikinas,— tai prašom sėsti šaly: turiu bulvių su druska, tik be taukų.

— Ne,— atsakė tas,— šį kartą tu būk mano svečias,— ir paklojo staltiesę, ant kurios beregint puikiausių valgių atsirado. Jie valgė, gėrė, linksmi buvo. Pavalgęs angliadegys tarė:

— Ten ant lentynėlės guli sena, apiplyšusi skrybėlė, kuri turi nepaprastą ypatybę: jei kas ją užsideda ir pasuka aplink galvą, tada atsiranda arti dvylika armotų ir jos ima taip duoti, jog niekas negali atsiturėti. Man ta skrybėlė nereikalinga, ir tau už staltiesę mielai atiduočiau.

— Gerai,— atsakė pakeleivis, paėmė skrybėlę ir užsidėjo ant galvos, o staltiesę atidavė angliadegiui.

Kiek paėjėjęs, vėl pabarškino į savo veršenikę ir liepė kareiviams atnešti staltiesę. „Sekasi man,— galvojo jis,— ir rodosi, kad mano laimei dar ne galas." Ir jis neklydo.

Dar paėjęs vieną dieną, priėjo trečią angliadegį, tas, kaip ir anie, kvietė prie sausų bulvių. Bet ir tą jis pavaišino nuo savo staltiesės, ir angliadegiui taip patiko, jog jis panorėjo ją mainyti į ragą, turėjusį, kaip ir skrybėlė, labai nepaprastą ypatybę. Jį papūtus, virsta tvirčiausi mūrai, miestelių ir sodžių vietoj belieka griuvėsių krūvos. Nors angliadegiui atidavė už jį staltiesę, bet jam kareiviai vėl atėmė, ir jis galop turėjo veršenikę, skrybėlę ir ragą.

— Dabar,— tarė jis,— nieko man daugiau nebetrūksta, grįšiu namo pažiūrėti, kaip gyvena broliai.

Pagrįžęs rado savo brolius už auksą ir sidabrą pasistačius gražius namus ir puikiai begyvenant. O tie, pamatę jį nuskarusį, su nudėvėta skrybėle ir sena veršenike ant nugaros, nenorėjo už brolį pripažinti. Jie ėmė juoktis, sakydami:

— Tu dediesi mūsų broliu, kuris sidabrą ir auksą laikė menku daiktu ir norėjo didesnės laimės; jis turi sugrįžti puikus kaip koks karalius, bet ne elgeta,— ir išvarė pro duris.

Tada jis supyko ir pradėjo barškinti į savo veršenikę tol, kol šimtas penkiasdešimt kareivių prieš jį į eilę sustojo. Tuojau jiems liepė apsupti brolių namus, dviem pasiimti po gerą vytinę ir duoti broliams į kailį, ligi jie pažins, kas jis yra. Pakilo riksmas, žmonės subėgo gelbėti mušamųjų, bet prieš kareivius nieko negalėjo padaryti.

Pagaliau apie tai išgirdo karalius ir liepė vienam pulkininkui su savo pulku išvyti triukšmadarį iš miesto; bet jaunikaitis su veršenike tuojau surinko didesnį kareivių būrį, sumušė pulkininką, ir jo žmonės grįžo atgal su kruvinomis nosimis. Tada karalius tarė:

— Argi negalėtume to snarglio suvaldyti? — ir kitą dieną nusiuntė didesnį būrį, bet ir tas nieko nepadarė.

Jaunikaitis taip pat padidino savo gynėjus ir, norėdamas greičiau baigti, pasuko porą kartų skrybėlę aplink galvą: tada didžiosios armotos paleido baisią ugnį, ir karaliaus žmonės beregint buvo sumušti ir išvaikyti į visas puses.

— Dabar aš nesitaikysiu,— tarė jis,— kol karalius neleis už manęs savo dukters ir nepaves man valdyti visos karalystės.

Gavęs apie tai žinoti, karalius tarė savo dukteriai:

— Su delnu kūjo neatmuši, nieko man daugiau nebelieka, kaip išpildyti jo reikalavimą. Nebus taikos ir neturėsiu ant galvos karūnos, jei tavęs jam neatiduosiu.

Vestuves atšoko, bet karaliaus duktė buvo nesmagi, kad jos vyras prastas žmogus, vaikščioja su nuplyšusia skrybėle ir sena veršenike. Dieną naktį ji galvojo, kaip nuo jo nusikratyti. „Ar tik neina jam ta galybė iš veršenikės?" — tarė ji sau kartą ir ėmė prie jo malonėtis. Kai suminkštėjo jo širdis, ji jam tarė:

— Kad tu galop mestum tą veršenikę, ji tave taip bjaurina, man gėda žiūrėti.

— Mielas vaikeli,— atsakė vyras,— ta veršenikė yra didžiausias turtas; kol ją turiu, nieko pasauly nebijau,— ir viską jai pasipasakojo.

Tada puolė ji jam ant kaklo, lyg bučiuoti norėdama, bet tuo tarpu nukabino nuo jo pečių veršenikę ir greitai pabėgo. Pabėgėjusi pabarškino į veršenikę ir sustojusiems kareiviams liepė suimti savo vyrą ir išmesti iš karaliaus rūmų. Tie paklausė, o ji nusiuntė paskui dar daugiau žmonių, kad jį visai iš to krašto išvytų.

Vargšas būtų žuvęs, jei nebūtų turėjęs skrybėlės. Ir vos tik gavo sau laisvas rankas, tuojau pasuko ją kelis kartus aplink galvą, ir beregint pradėjo armotos griausti, visus sudaužė, ir karaliaus duktė pati turėjo eiti prašyti pasigailėjimo. Ji labai prašė, žadėdama pasitaisyti, tas davėsi prikalbėti, ir jie susitaikė. Tada ji vėl buvo jam labai meili, dėjosi tikrai mylinti ir per trumpą laiką taip jį sužavėjo, jog jis neiškentęs pasisakė, kad nieko jam nepadarytų, jei kas paimtų jo veršenikę, kol jis turės tą nuplyšusią skrybėlę. Tai sužinojusi, ji palaukė, kol jis užmigo, paėmė jo skrybėlę ir liepė jį išmesti į gatvę. Bet dar jam buvo likęs ragas, kurį jis tuojau ėmė pūsti. Beregint pradėjo griūti mūrai ir tvirtovės, miestai, miesteliai ir sodžiai ir begriūdami užmušė karalių ir jo dukterį. Jei jis būtų nesustojęs ir dar kiek pūtęs, tai būtų viskas pavirtę į griuvėsius, nebūtų akmens ant akmens likę.

Dabar jam niekas daugiau nebesipriešino, ir jis tapo visos šalies karaliumi.

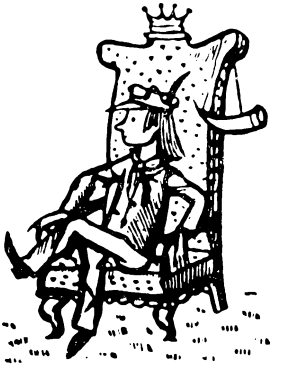

Gyveno kartą berniokas, vardu Prydas, ir vedė pačią, vardu Katrytę.

Vieną rytą Prydas tarė:

— Aš eisiu, Katryt, į lauką, o tu tuo tarpu pataisyk ką valgyti ir gerti, jei aš sugrįšiu alkanas ir ištroškęs.

— Eik, Prydai,— atsakė Katrytė,— aš viską padarysiu.

Atėjus pietų laikui, Katrytė atsinešė iš kamino dešros, padėjo ją ant keptuvės, pridėjo sviesto ir pastatė ant ugnies. Greitai dešra pradėjo čirkšti, o šeimininkė, stovėdama prie virtuvės, laikė keptuvės rankeną ir galvojo: „Kol dešra keps, aš nulėksiu į rūsį ir atnešiu gerti."

Ji atsitraukė nuo krosnies, pasiėmė ąsotį, nuėjo į rūsį, atkišo statinę ir pradėjo leisti alų Ji gėrėdamasi žiūrėjo į bėgantį alų, ir kažkaip pamanė: „Šuva nepririštas, dar gali man dešrą nunešti. Reikia pažiūrėti!" Greitai ji užbėgo laiptais aukštyn, bet šuva jau buvo pagriebęs dešrą ir, atsitūpęs vidury aslos, ėdė. Katrytė norėjo atimti, o šuva šmukšt ir paspruko pro duris; ji šoko vytis ir nusivijo į lauką, bet šuva buvo greitesnis ir nusinešė dešrą. „Kas žuvo, tas pražuvo!" — tarė ji sau ir ėmė grįžti į namus, bet buvo pailsus ir negalėjo greitai eiti.

Tuo laiku alus vis bėgo ir bėgo iš statinės. Katrytė beskubėdama už miršo užkišti volę, o kai ąsotis buvo pilnas, alus pradėjo bėgti per kraš tus žemėn ir tol bėgo, kol statinėj neliko nei lašo. Katrytė jau nuo laip tų pastebėjo, kas atsitiko.

— O, kad tave šunys! — sušuko ji.— Ką čia daryti, kad nepastebėtų Prydas?

Valandėlę pasvarsčiusi, ji atsiminė turinti ant aukšto pilną maišą kvie tinių miltų ir nusprendė su tais miltais išbarstyti aslą.

— Matai,— sakė ji,— kiekvienas paliktas daiktas praverčia,— užlipc ant aukšto, nusinešė maišą žemyn ir metė tiesiai ant alaus ąsočio, tas iš virto, ir Prydo gėrimas taip išsiliejo.— Kad žūva, tegu jau viskas žūva,— tarė ji ir ėmė barstyti miltus po visą rūsį. Išbarsčiusi visą maišą, ji atsi stojo ant slenksčio ir, gėrėdamasi savo darbu, tarė:

— Kaip čia dabar švaru ir gražu!

Apie pietus parėjo Prydas.

— Ką gi, pačiute, man pataisei pietų?

— O Prydai,— atsakė ji,— aš norėjau tau pakepinti dešros, bet ko nuėjau į rūsį ir leidau alų, šuva nunešė ją nuo keptuvės, o bevaikan man šunį, visas alus išbėgo, tada ėmiau barstyti žemę kviečių miltais ir netyčia išverčiau ąsotį; bet nepyk, rūsys dabar visai jau sausas.

— Katryte, taip visai nereikėjo daryti! Nepamatei, kaip šuva nunešė dešrą, kaip alus išbėgo iš šulės, ir dar išbarstei visus mūsų geriausius miltus.

— Tiesa, Prydai, bet aš to nežinojau, kodėl tu man pirmiau nieko ne sakei?

Vyras pagalvojo: „Jei pati ir toliau taip darys, tai reikia man pačiam būti nekvailam."

Jis turėjo prisirinkęs nemažą sumą dolerių, išmainė juos į auksą ir ta rė pačiai:

— Matai tas geltonas šukeles, aš sudėsiu jas į puodą ir užkasiu tvarte po ėdžiomis, tik tu jų neliesk, kitaip bus prastai.

— Nesirūpink, Prydai, aš jų neimsiu.

Kai Prydo nebuvo namie, atvažiavo į sodžių puodžiai ir paklausė jau nos šeimininkės, ar jai ko nereikia.

— Aš neturiu pinigų ir nieko negaliu pirkti,— atsakė ji,— bet jei jums tiktų geltonos šukelės, gal tada ką iš jūsų paimčiau.

— Geltonos šukelės? Kodėl ne, tik prašom parodyti.

— Eikite į tvartą, pakapstykite ties karvės ėdžiomis ir rasite puodą su geltonomis šukelėmis, man užginta tenai eiti.

Puodžiai nuėjo į tvartą, prakasė ir rado auksą. Jie tuoj susisėmė tą auksą ir, nieko nelaukdami, pabėgo, palikę kieme visus savo puodus. Katrytė pagalvojo, kad virtuvėj ir be to daug indų, norėdama kam nors suvartoti paliktus puodus, išdaužė jiems dugnus ir užmaustė visus dėl gražumo ant tvoros baslių aplink namus.

Pareina Prydas, mato naują pagražinimą ir klausia pačios:

— Katryt, kur gavai tuos puodus?

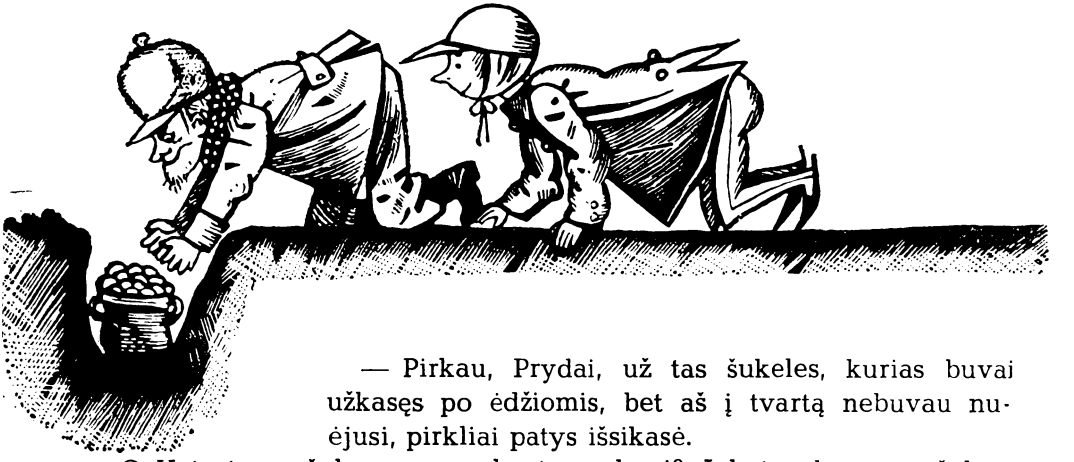

— Pirkau, Prydai, už tas šukeles, kurias buvai užkasęs po ėdžiomis, bet aš į tvartą nebuvau nuėjusi, pirkliai patys išsikasė.

— O Katryt,— sušuko vyras,— ką tu padarei? Juk ten buvo ne šukelės, tik grynas auksas, visas mūsų turtas! Taip nereikėjo tau daryti!

— Tiesa, Prydel, bet aš to nežinojau, kodėl tu pirmiau man nieko nesakei?

Katrytė kiek pastovėjo, pagalvojo ir tarė:

— Prydai, vykim vagis ir atsiimsim auksą.

— Pamėginkim,— atsakė Prydas,— tik pasiimk sūrio su sviestu, kad turėtum kely ko užkąsti.

— Gerai, Prydai, paimsiu.

Jie ėmė vytis, bet Prydas buvo greitesnis, ir Katrytė vis liko užpakaly. „Man dar geriau,— galvojo ji: — kai reikės grįžti, mažiau bus kelio."

Bevydami jie priėjo kalną, o ten iš abiejų pusių kelio buvo gilios vėžės. „Aure,— pagalvojo sau Katrytė,— kaip čia visa žemė sudraskyta,

suraižyta ir sumaigyta! Ji niekados nebeatsitaisys." Pasigailėjusi ji paėmė ir ištepė su sviestu abidvi vėžes, kad ratai per daug jų nemygtų, o kai lenkėsi, iškrito vienas sūris ir nuriedėjo nuo kalno.

„Gana, kad vieną kartą užlipau, antrą kartą nebelipsiu, tegu kitas sūris jį atveda." Tai pasakiusi, ji ėmė ir paleido nuo kalno kitą sūrį. Bet sūriai negrįžo; tada ji numetė trečią sūrį, manydama, kad tie laukia sau draugo ir vieni nenori eiti. Bet kai ir tie negrįžo, tada ji tarė: „Kas čia gali būti? Gal trečias sūris paklydo, reikia mest ketvirtą, kad juos pašauktų." Bet ketvirtas laimėjo ne daugiau kaip ir trečias.

Tada Katrytė papyko ir numetė nuo kalno penktą ir šeštą sūrį — tie buvo paskutiniai. Kiek laiko ji stovėjo ir laukė jų ateinant, bet jie vis nėjo, ir ji piktai sušuko:

— Jūs tiktumėt siųsti mirties šaukti; nemanykite, kad aš jūsų lauksiu! Aš eisiu savo keliu, o jūs galėsite mane vytis, turit jaunesnes kojas.

Katrytė ėjo toliau ir netrukus pavijo Prydą, tas išalkęs seniai jau jos laukė.

— Duok man dabar, ką turi pasiėmusi.

Ji padavė jam sausą duoną.

— O kur sviestas ir sūris?

— O Prydel,— atsakė Katrytė,— su sviestu aš ištepiau vėžes, o sūriai greitai grįš; vienas man nuriedėjo žemyn, tai kitus nusiunčiau jo pašaukti.

— O Katryte, kam gi tu su sviestu tepei kelią ir sūrius ritai nuo kalno? Taip nereikėjo daryti!

— Tiesa, Prydai, bet aš to nežinojau, kodėl tu pirmiau man nieko nesakei?

Pavalgė jie sausos duonos, ir Prydas sako:

— Ar uždarei, Katryt, išeidama duris?

— Ne, Prydai, kodėl tu pirmiau man nieko nesakei?

— Tai grįžk ir gerai užrakink namus; eidama atsinešk ką valgyti, aš tavęs čia lauksiu.

Katrytė ėjo namo ir kely galvojo: „Prydas nori ko kito, turbūt sūris su sviestu jam netinka; atnešiu jam valgyti pilną skarelę džiovintų kriaušių ir gerti ąsotį acto." Ji užrakino tuščio aukšto duris, o pirkios duris išėmė iš staktų, užsidėjo ant

pečių ir išėjo, tarydama: „Jei aš išsinešiu duris, tai į namus niekas juk negalės įeiti." Eiti ji nesiskubino, galvodama: „Bent Prydas geriau atsilsės."

Pagaliau priėjo vyrą ir sako:

— Še tau duris, gali pats namus saugoti.

— O dieve brangus, kokia gudri mano pati! — sušuko jis. — Tuščią aukštą užrakino, o pirkios duris pasiėmė su savim, vadinas, kas tik norės, tas galės įeiti į namus. Grįžti namo dabar jau vėlu, pati atnešei čia duris, tai nešk ir toliau.

— Durís galėsiu nešti, bet kriaušės su ąsočiu bus man per sunku, pakabinsiu ant durų, tegu jos neša.

Pagaliau jie priėjo mišką ir pradėjo ieškoti vagių, tik niekur negalėjo rasti. Sutemus įlipo jie į medį ir norėjo ten nakvoti. Bet tuojau pamatė einant per mišką žmones, kurie moka išsivesti, kas nenori kartu eiti, ir rasti dar nepamestus daiktus. Jie susėdo kaip tik po tuo pačiu medžiu, kur buvo Prydas su Katryte, susikūrė ugnį ir ėmė tartis, kaip pasidalinti grobį. Prydas nulipo kita puse žemėn, prisirinko akmenų, vėl įlipo į medį ir pradėjo svaidyti į vagis. Bet akmenys lėkė pro šalį, o vagys sakė:

— Greit bus rytas, vėjas eglių skujas krečia.

Katrytė vis dar tebelaikė ant pečių duris, tos baisiai ją spaudė, o ji manė, kad čia kaltos kriaušės, ir tarė:

— Prydel, aš mesiu kriaušes!

— Ne, Katryt, truputį palauk,— atsakė tas,— nemesk, kad mūsų nepamatytų!

— Bet jos baisiai sunkios, mesiu!

— Tai mesk, kad taip nori!

Kriaušės ėmė kristi šlamėdamos tarp šakų, o vagys apačioje šneka:

— Aure, paukščiai krabžda.

Bet durys vis tiek dar spaudė pečius, ir ji tarė:

— O Prydel, aš liesiu actą.

— Ne, neliek, dar gali mus pamatyti.

— O Prydel, aš nebegaliu, man labai sunku!

— Tai liek, kad taip nori!

Beliedama ji aptėškė ir vagis.

— Aure, rasa nuo medžių krinta,— sakė jie.

„Ar ne durys taip mane spaudžia",— galop pagalvojo Katrytė ir tarė:

— Aš leisiu ir duris.

— Ne, neleisk, kitaip mus pamatys.

— Bet, Prydel, aš nebegaliu jų nuturėti, baisiai mane spaudžia.

— Pakentėk, Katryt, pamėgink dar paturėti!

— Ne, Prydel, aš leisiu.

— Tai leisk, kad taip nori! — atsakė supykęs Prydas.

Durys bildėdamos nubrazdėjo žemėn, vagys tiktai suriko:

— Čia jau pats velnias lipa iš medžio! — šoko bėgti, kur tik kas galėdamas, ir paliko visą grobį.

O tie, išlipę iš medžio anksti rytą, rado visą savo auksą ir parsinešė namo.

Parėjus namo, Prydas tarė:

— Dabar, Katryte, turi jau imtis darbo.

— Gerai, Prydel, reiks pradėti, eisiu į lauką rugių pjauti.

Nuėjo Katrytė į lauką ir svarsto: „Ką čia pirma daryt — pavalgyti ar pamiegoti prieš pjaunant? Geriau pavalgysiu." Valgant ją pradėjo imti miegas, o kai priėjo prie darbo, visai užmigo ir, bemojuodama per miegus su pjautuvu, susipjaustė visus drabužius. Atbudusi po ilgo miego, pasimatė esanti visai be drabužių ir klausia savęs:

— Ar čia aš, ar ne aš? Ne, čia ne aš!

Sutemus parbėgo ji į sodžių, pasibeldė į savo namų langą ir sušuko:

— Prydai!

— Kas ten?

— Pasakyk, ar Katrytė namie?
— Namie,— atsakė vyras,— ji namie ir seniai miega.
— Vadinas, aš namie,— ir ji nubėgo.
Kely ji sutiko vagis, einančius vogti. Ji tarė:
— Gal norite, aš jums padėsiu vogti.

Vagys manė, kad ji žinanti, kur kieno kas padėta, ir pasiėmė kartu. Katrytė ėjo pro namus ir šaukė:

— Žmonės, žmonės, ar jūs ką turite? Mes norime apvogti!

„Toks bandžius dar gali mus įklampinti",— pagalvojo vagys ir nutarė kaip nors nuo jos atsikratyti. Tada jie jai tarė:

— Už kaimo klebonas turi lauką ropių, tu nueik ir mums prirauk.

Katrytė paklausė, nuėjo į lauką, bet atsisėdusi tarp ropių taip sutingo, jog nebenorėjo iš jų keltis. Pro šalį ėjo tuo tarpu keleivis ir pamanė, kad ten pats velnias ropėse kapstosi. Greitai nubėgo jis pas kunigą ir pasakė, kad nelabasis į ropes įlindęs.

— O viešpatie! — sušuko kunigas.— Aš šlubas, nepaeinu ir negaliu jo išvyti.

— Aš nešte jus nunešiu,— jis atsakė ir nunešė užsidėjęs ant pečių kunigą.

Prisiartinus jiems prie ropių, Katrytė pakilo nuo žemės.

— Tikrai kipšas! — tarė išsigandęs kunigas, ir abu šoko bėgti atgal, bet kunigas, nors ir šlubuodamas, iš baimės bėgo daug greičiau, kaip tas keleivis su sveikomis kojomis.

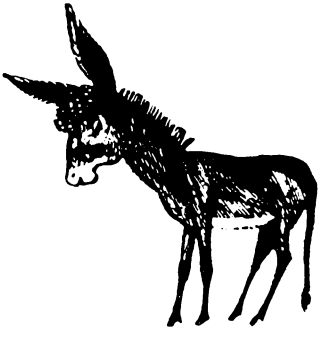

Gyveno kartą siuvėjas, turėjo tris sūnus ir tik vieną ožką. Ta ožka savo pienu maitino visus, todėl ją reikėjo gerai šerti ir kasdien ganyti po žolę. Ją ganė sūnūs iš eilės. Sykį vyresnysis sūnus nusivarė į kapus, kur augo graži žolė, ir priganė, kiek tik ji norėjo. Vakare, kada jau buvo metas varyti namo, jis paklausė jos:

— Ožkele, ar gana paėdei?

Ožka atsakė:

Aš priėdžiau tiek žolės,
Kurgi man čia neganės: mee! mee!

— Tai eik namo,— tarė berniokas, paėmė už virvės, parvedė į tvartą ir pririšo.

— Ar gerai priganei ožką? — paklausė senis siuvėjas.

— O,— atsakė sūnus,— priėdė, kiek norėjo.

Bet tėvas norėjo pats pamatyti, nuėjo į tvartą, paglostė savo gyvulėlį ir klausia:

— Ožkele, ar gerai paėdei?

Ožka atsakė:

Kur paėsti aš galėjau?
Tik per griovį šokinėjau,
Nei lapelio neregėjau: mee! mee!

— Ką aš girdžiu! — sušuko siuvėjas, nubėgo į pirkią ir tarė savo sūnui:

— Tu, melagi, man sakei, kad ožka paėdusi, o tiktai ją badu marinai!

Papykęs pagavo uolektį nuo sienos ir išvijo sūnų iš namų.

Kitą dieną išginė ožką antras sūnus; jis jai parinko vietą sodo patvory, kur augo minkšta žolelė, ir ją visą nuganė. Vakare, kada jau metas buvo varyti namo, jis paklausė:

— Ožkele, ar gana paėdei?

Ožka atsakė:

Aš priėdžiau tiek žolės,
Kurgi man čia neganės: mee! mee!

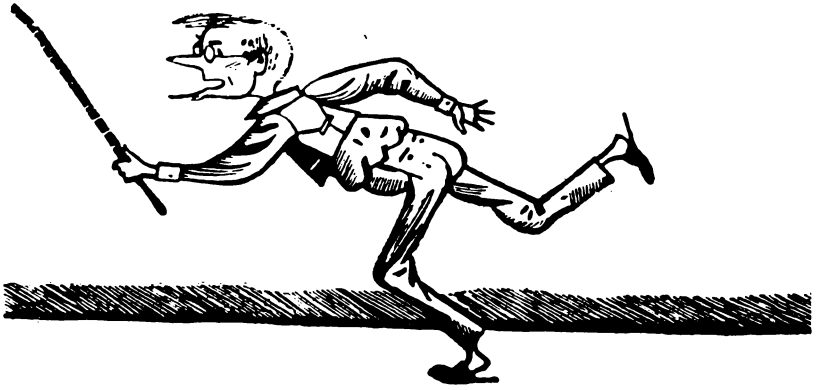

— Tai eik namo,— tarė berniokas, paėmė už virvės, parvedė į tvartą ir pririšo.

— Ar gerai priganei ožką? — paklausė senis siuvėjas.

— O,— atsakė sūnus,— priėdė, kiek norėjo.

Bet tėvas norėjo pats pažiūrėti, nuėjo į tvartą ir klausia:

— Ožkele, ar gerai priėdei?

Ožka atsakė:

Kur paėsti aš galėjau?
Tik per griovį šokinėjau,
Nei lapelio neregėjau: mee! mee!

— O, tas nedorėlis! — sušuko siuvėjas.— Marins jis man badu tokį gerą gyvulėlį!

Nubėgo į pirkią ir išvijo iš namų su uolekčia antrąjį sūnų.

Atėjo eilė trečiam sūnui, tas norėjo savo darbą atlikti gerai, nuvedė ožką į skynimą ir ją ten ganė visą dieną. Atėjus vakarui, jis paklausė:

— Ožkele, ar gana paėdei?

Ožka atsakė:

Aš priėdžiau tiek žolės,
Kurgi man čia neganės: mee! mee!

— Tai drožk namo,— tarė berniokas, parvedė į tvartą ir pririšo.

— Ar gerai priganei ožką? — paklausė senis siuvėjas.

— O,— atsakė sūnus,— priėdė, kiek norėjo.

Tėvas nepatikėjo, nuėjo pats į tvartą ir klausia:

— Ožkele, ar gerai paėdei?

Ožka atsakė:

Kur paėsti aš galėjau?
Tik per griovį šokinėjau,
Nei lapelio neregėjau: mee! mee!

— O tu nenaudėli! — sušuko siuvėjas.— Vienas piktesnis už kitą! Jūs daugiau manęs kvailio vietoj nebelaikysit!

Įniršęs nubėgo į pirkią ir taip ėmė vanoti nugarą jaunėliui sūnui su uolekčia, jog tas trūkčiagalviais pats išrūko iš namų.

Senis siuvėjas paliko dabar su savo ožka vienas.
Kitą rytą nuėjo jis į tvartą, paglostė ožką ir tarė:
— Eik, miela ožkele, aš tave pats paganysiu.
Jis pririšo ją už virvelės ir nuvedė į žalius krūmus.
— Čia gali lig soties prisiganyti,— tarė jis ir išganė lig vakaro.
Tada jis paklausė:
— Ožkele, ar gana paėdei?
Ji atsakė:

Aš priėdžiau tiek žolės,
Kurgi man čia neganės: mee! mee!

— Tai lėk namo,— tarė siuvėjas, parvedė į tvartą ir pririšo. Išeidamas jis apsigręžė ir dar kartą paklausė:
— Ką, dabar jau tikrai būsi paėdusi?
Bet ožka pasielgė su juo ne geriau ir atsakė:

Kur paėsti aš galėjau?
Tik per griovį šokinėjau,
Nei lapelio neregėjau: mee! mee!

Išgirdęs tuos žodžius, siuvėjas nusiminė ir pamatė, kad savo sūnus be reikalo iš namų išvarė.

— Palauk, tu neraliuotas gyvuly,— sušuko jis,— tave išguiti yra per maža, aš tave taip įžymėsiu, kad daugiau tu man nei iš tolo nebesirodysi!

Jis tuojau nubėgo į pirkią, atsinešė skustuvą, išmuilino ožkai galvą ir nuskuto lygiai kaip delną. Mušti su uolekčia būtų jai per daug garbės, todėl jis atsinešė drūtą virvelinį ir taip jai išdirbo šonus, jog paleista dideliais šuoliais išrūko iš namų.

Palikęs vienui vienas namie, siuvėjas labai nuliūdo ir mielai būtų grąžinęs savo sūnus, kad būtų žinojęs, kur jie yra.

Vyresnysis pristojo mokytis pas dailidę, mokėsi gerai ir rūpestingai, o kai išmoko ir turėjo keliauti, mokytojas dovanojo jam staliuką; pažiūrėti staliukas buvo nekoks ir prasto medžio, bet turėjo nepaprastą ypatybę. Ganėjo pasakyti: „Staliukai, pasidėk", tuojau ant jo atsiranda švari staltiesė, lėkštė, peilis, šakutės, virtų ir keptų valgių, kiek ten tilpsta, o prie to dar didelis stiklas raudonojo vyno; į tai žiūrint, net širdis juokiasi. Jaunikaitis pagalvojo: „Tau jo užteks visam gyvenimui" ir iškeliavo į platųjį pasaulį.

Jam visai nerūpėjo, geras viešbutis ar ne, o kur nakvodavo, neklausė, bus ko valgyti ar ne. Kartais jis visai neidavo į viešbutį, sustodavo kur miške ar gražioj pievoj, nusiimdavo nuo pečių staliuką, pasistatydavo priešais, tardavo: „Staliukai, pasidėk", ir tuojau visko atsirasdavo, ko širdis geisdavo.

Pagaliau sumanė jis keliauti namo, galvodamas, kad tėvo rūstybė gal praėjo, o su tokiu stebuklingu staliuku mielai jį priims. Grįždamas pakelėj užėjo vakare į vieną viešbutį, pilną žmonių; bet jie maloniai paprašė prie jų sėsti ir kartu pavakarieniauti, nes jis daugiau nieko čia negausiantis.

— Ne,— atsakė dailidė,— nenoriu traukti jums kelių kąsnelių nuo burnos, geriau aš vaišinsiu.

Visi ėmė juoktis, manydami, kad jis tik tyčia taip sako. Bet tas pastatė savo staliuką vidury pirkios ir tarė:

— Staliukai, pasidėk!

Beregint jis visas apsikrovė valgymais, tokių vargiai pats šeimininkas galėjo pataisyti, ir aplink pasklido gardžiausias kvapas.

— Prašom ragauti, bičiuliai,— tarė dailidė, ir svečiai, matydami, kad čia visai nėra juokas, prislinko arčiau, pagriebė peilius ir ėmė valgyti. Juos labiausiai stebino tas, kad lig tik kuris valgis pasibaigia, tuojau jo

vietoj tame dubenyje atsiranda kitas. Tuo tarpu šeimininkas stovėjo kertėj ir stebėjosi į neregėtą daiktą; jis nežinojo, ką turėjo sakyti, bet vienas sau galvojo: „Tikrai būtų puiku gavus tokį virėją."

Svečiai linksminosi lig vidunakčio, pagaliau visi sugulė, atsigulė į savo lovą ir dailidė, pasistatęs stebuklingąjį staliuką prie sienos. Tik šeimininkas negalėjo užmigti, vis staliukas jam nedavė ramybės; pagaliau atsiminė turintis tarp senų grozdų staliuką, visai panašų į tą, nuėjo, atsinešė jį tylomis ir pastatė stebuklingojo vietoj.

Kitą rytą dailidė užsimokėjo už nakvynę, užsidėjo ant pečių staliuką ir, nieko nežinodamas, kad jis yra pakeistas, iškeliavo toliau. Apie pietus parėjo namo, ir jį tėvas pasitiko su dideliu džiaugsmu.

— Ką gi tu, vaikeli, išmokai? — jis paklausė jo.

— Dailide tapau, tėveli!

— Geras amatas,— atsakė tėvas.— O ką tu iš kelionės parsinešei namo?

— Geriausias daiktas, kur parsinešiau, bus staliukas.

Siuvėjas apžiūrėjo jį iš visų pusių ir tarė:

— Pažiūrėti visai menkas darbas.

— Bet jis labai nepaprastas,— atsakė sūnus: — kaip tik aš pasistatau ir pasakau, kad jis pasidėtų, tuojau ant jo atsiranda visokių gardžiausių valgių ir net vyno, nuo kurio ima tiesiog širdis džiaugtis. Prašom sukviesti visus gimines ir bičiulius, staliukas visus sočiai pavalgydins ir pagirdys.

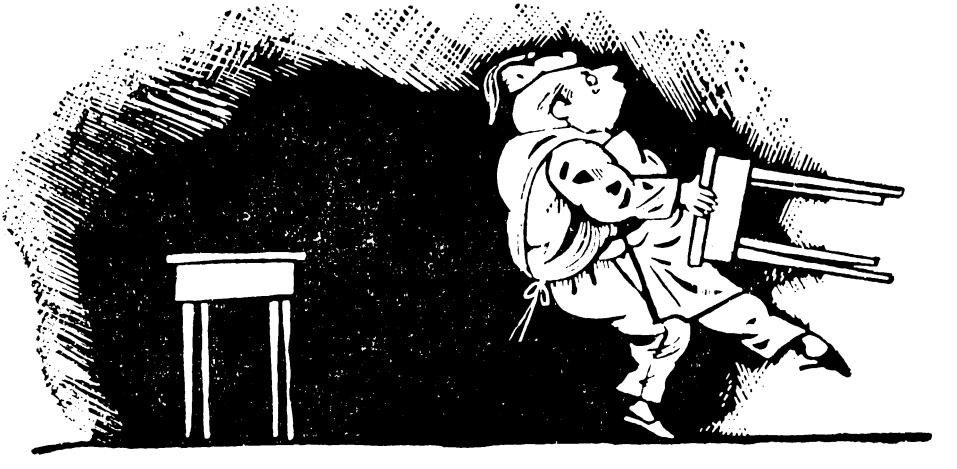

Visiems susirinkus, sūnus pastatė staliuką vidury pirkios ir tarė:

— Staliukai, pasidėk!

Bet staliukas neklausė ir stovėjo tuščias kaip kiekvienas stalas, kuris nesupranta žmogaus kalbos. Suprato berniokas, kad čia staliukas apmainytas, ir jam buvo labai nesmagu, kad visi jį palaikė melagiu. Svečiai išjuokė jį ir, nei gėrę, nei valgę, išsiskirstė į namus. Tėvas vėl išsitraukė savo skudurus ir ėmė siūti, o sūnus nuėjo dirbti pas kitą dailidę.

Antrasis siuvėjo sūnus nuėjo ir pristojo mokytis pas malūninką. Pasibaigus mokslo metams, malūninkas jam tarė:

— Už tai, kad tu visados gerai elgeisi, duodu tau ypatingos veislės asilą, bet su juo nei važinėsi, nei maišus nešiosi.

— Tai kam jis man reikalingas? — paklausė berniokas.

— Tam, kad jis duos tau aukso, kiek norėsi: reikia jį pastatyti ant patiestos paklodės ir tarti: „Briklebrit", tuojau jis ima vemti auksu.

— Tai puikus daiktas! — tarė jaunikaitis, padėkojo meistrui, sėdo ant asilo ir iškeliavo.

Kai jam prireikdavo pinigų, jis pasakydavo: „Briklebrit", ir asilas tuojau imdavo vemti auksiniais, o jis turėdavo tik juos nuo paklodės susirinkti. Kur tik jis nukakdavo, vis pirkdavo geriausius ir brangiausius daiktus, jam pinigų niekados nestigdavo. Paklajojęs kiek laiko po žmones, jis nusprendė grįžt namo. „Jei aš pasirodysiu su savo aukso asilu,— galvojo jis,— tai tėvas nustos pykti ir džiaugdamasis mane priims."

Keliaujant namo, jam atsitiko nakvoti tame pačiame viešbuty, kur jo broliui apmainė staliuką. Jis pats nuvedė savo asilą į tvartą ir, kai šeimininkas norėjo paimti iš jo gyvulį ir pririšti pravarinėj, pasakė:

— Prašom nesirūpinti, pats prisirišiu asilą, aš turiu žinoti, kur jis stovės.

Šeimininkas manė nedaug susikurti svečiu, kuris pats riša asilą tvarte, todėl labai nustebo, kai tas, įkišęs ranką į kišenę, ištraukė du auksinius ir jo paprašė nupirkti pietums geriausių daiktų, kokių ten galėjo rasti.

Po pietų svečias paklausė, kiek jis turi mokėti. Šeimininkas nepasigailėjo kreidos sąskaitai rašyti ir prirašė išlaidų už du auksinius. Malūninkas įkišo ranką į kišenę, bet ji buvo tuščia.

— Lukterėk truputį, šeimininkai,— tarė jis.— Aš eisiu atsinešti pinigų,— ir, pasiėmęs paklodę, nuėjo į tvartą.

Šeimininkui parūpo, kur jis gaus pinigų, ir nusekė paskui. Berniokas, įėjęs į tvartą, užsikišo duris, o šeimininkas ėmė žiūrėti pro skylutę, pasi-

dariusią nuo iškritusios šakos. Berniokas patiesė po asilu paklodę, pasakė: „Briklebrit", ir asilas tuojau ėmė vemti pinigais, kurie lyg koks aukso lietus ėmė byrėti žemėn. „Šimts pypkių! — sušuko šeimininkas: — Puikiai muša pinigus! Tikrai ne pro šalį būtų gavus tokį prietaisą!"

Svečias apmokėjo sąskaitą ir atsigulė, o šeimininkas nuslinko naktį į tvartą, išvedė pinigų dirbėją, o jo vietoj pririšo kitą asilą.

Kitą rytą anksti malūninkas iškeliavo su tuo asilu toliau, manydamas, kad čia yra tas pats, kur auksu vemia. Apie pietus jis parėjo namo, ir tėvas labai džiaugėsi sulaukęs sūnaus.

— Ką gi tu išmokai, vaikeli? — paklausė jis.

— Malūninku tapau,— atsakė sūnus.

— Ką gi iš kelionės parsinešei?

— Asilą parsivedžiau.

— Čia apylinkėj asilų kiek nori yra,— pasakė tėvas,— gera ožka būtų labiau tikusi.

— Sutinku su tuo, bet mano asilas ne paprastas, kai aš jam pasakau: „Briklebrit", jis man privemia pilną paklodę auksinių. Prašom sukviesti visus gimines, aš juos padarysiu turtingus.

— Tai man tinka,— tarė tėvas: — nebereiks daugiau vargti su adata,— ir išlėkė šaukti giminių.

Kai jie susirinko, malūninkas paprašė susėsti, patiesė žemėj paklodę ir atvedė į pirkią asilą.

— Dabar žiūrėkite,— tarė jis ir sušuko: „Briklebrit", bet auksiniai nekrito, asilas visai nemokėjo dirbti pinigų, tas mokslas duotas ne kiekvienam asilui. Malūninkas nuleido nosį, suprato, kad jis yra apgautas, ir prašė giminių dovanoti, o tie išėjo tokie pat pavargę, kaip ir buvo atėję.

Trečiasis brolis pristojo į mokslą pas tekintoją, o kaip tas amatas yra nelengvas, tai jis turėjo ilgiausiai mokytis. Broliai jam pranešė laišku, kokia juos ištikusi nelaimė ir kaip paskutinį vakarą prieš kelionę namo vieno viešbučio šeimininkas jiems atėmęs staliuką ir aukso asilą. Kai te-

kintojas pabaigė mokslą ir atėjo laikas keliauti, meistras dovanojo jam už gerą elgesį krepšį ir tarė:

— Jame yra lazda.

— Krepšį galiu užsikabinti, tas daug kam man pravers, bet kam reikalinga lazda, ji tik trauks man pečius?

— Tuojau tau paaiškinsiu,— tarė meistras,— jei kas tave nuskriaus, pasakyk tik: „Lazda, iš krepšio!" — ji tuojau iššoks ir ims taip kulti skriaudėjų nugaras, jog tie aštuonias dienas negalės paskui pasijudinti nei pasisukti; ir ji tol kuls, kol tu pasakysi: „Lazda, į krepšį!"

Berniokas padėkojo meistrui, užsikabino krepšį ant pečių ir iškeliavo. Kai kely mėgino jį kas užkabinti ar peštis, jis sakė: „Lazda, iš krepšio!" — ir lazda tuojau šoko iš krepšio ir davė skriaudėjui per nugarą, kiek tik lindo.

Vakare jis atėjo į tą patį viešbutį, kur šeimininkas apvogė jo brolius. Jis nusikabino krepšį, pasidėjo prieš save ant stalo ir ėmė pasakoti apie nuostabius dalykus, kurių gavęs keliaudamas matyti. Galop tarė:

— Teko man matyti ir stebuklingą staliuką, ir aukso asilą, ir daug kitų neregėtų daiktų, bet tas viskas niekis, palyginti su tuo nuostabiu daiktu, kurį turiu šiame krepšy.

Šeimininkas pastatė ausis. „Kas gi čia galėtų būti? — galvojo jis: — gal tas krepšys pridėtas brangiųjų akmenų? Tas lobis irgi man labai praverstų. Sako, gerų daiktų po tris." Atėjus miego laikui, svečias atsigulė ant suolo ir po galva pasikišo savo krepšį. Šeimininkas kiek palaukė ir, pamanęs, kad svečias jau kietai miega, priėjo prie jo ir ėmė atsargiai iš po galvos jam traukti krepšį, norėdamas jo vietoj pakišti kitą. Bet te-

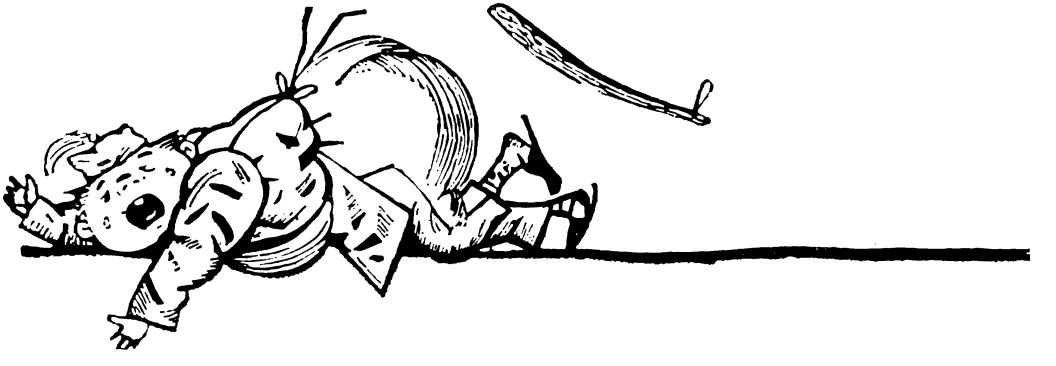

kintojas nemiegojo ir visą laiką sekė šeimininką; ir kai tas stipriau timptelėjo krepšį, jis sušuko:

— Lazda, iš krepšio!

Lazda tuojau iššoko iš krepšio ir ėmė šeimininkui perti kailį. Tas pradėjo rėkti ir prašyti dovanoti, bet kuo labiau rėkė, tuo labiau lazda kirto, pagaliau visas sudaužytas jis pargriuvo žemėn. Tada tekintojas jam tarė:

— Jei tu man neatiduosi stebuklingojo staliuko ir aukso asilo, lazda vėl ims tau nugarą skalauti.

— Oi,— atsakė šeimininkas,— aš mielai viską atiduosiu, tik liepk savo prakeiktai lazdai lįst į krepšį.

— Gerai,— tarė jaunikaitis,— aš tavęs pasigailėsiu, nors ir nesi to vertas, bet daugiau saugokis man.

Jis sušuko:

— Lazda, į krepšį! — ir davė šeimininkui ramybę.

Kitą rytą tekintojas gavo stebuklingąjį staliuką ir aukso asilą, atsisveikino su viešbučiu ir tą pačią dieną parėjo į tėvo namus. Pamatęs trečiąjį sūnų, siuvėjas labai apsidžiaugė ir paklausė, kaip ir anų dviejų, ką jis svetur išmokęs.

— Tėveli,— atsakė sūnus,— aš išmokau tekinti.

— Geras amatas,— tarė tėvas.— O ką tu iš kelionės parsinešei?

— Brangų daiktą, tėveli,— atsakė sūnus: — lazdą krepšy.

— Aure ką! — sušuko tėvas.— Lazdą! Argi verta buvo nešti? Juk ją gali iš kiekvieno krūmo išsipjauti.

— Tik ne tokią kaip mano, brangusis tėveli. Jei aš pasakau: „Lazda, iš krepšio!", tai ji tuojau iššoka ir ima duoti per nugarą tam, kas mane skriaudžia, ir tol duoda, kol skriaudėjas pargriūva žemėn arba prašo dovanoti. Ta pati lazda man padėjo atimti stebuklingą staliuką ir aukso asilą, kuriuos klastingas viešbučio šeimininkas buvo pagrobęs iš mano brolių. Prašom pašaukti juos abudu ir sukviesti visus gimines, aš juos privaišinsiu, primylėsiu ir kišenes auksu pripilsiu.

Siuvėjas nelabai norėjo tikėti, bet vis dėlto sušaukė visus gimines. Tekintojas patiesė vidury pirkios paklodę, įvedė aukso asilą ir tarė savo broliui:

— Dabar, broliukai, pakalbėk su juo!

Malūninkas pasakė: „Briklebrit", ir tuojau ant paklodės ėmė byrėti auksiniai, ir tol jie byrėjo, kol giminės prisirinko tiek, kiek galėjo pa-

nešti. (Aš matau, kad ir tu tenai norėtum būti.) Paskui tekintojas atnešė staliuką ir tarė kitam broliui:

— O dabar tu pakalbėk su juo, broliukai.

Tik pasakė dailidė: „Staliukai, pasidėk", tuojau ant jo atsirado balta staltiesė ir visokių gardžiausių valgių. Visi susėdo valgyti, ir siuvėjas turėjo prisipažinti, kad savo namuose niekados nematė tokių puikių pietų; visi svečiai valgė, gėrė ir linksminosi lig nakties. Siuvėjas padėjo adatą ir siūlus, uolektį ir laidynę į indaują, padėjęs užrakino ir toliau gyveno su savo sūnumis gražiai ir laimingai.

Bet kurgi pasidėjo ožka, dėl kurios siuvėjas buvo išvaręs savo sūnus? Aš tau tuoj papasakosiu. Ji susigėdino, kad jos skusta galva, nubėgo ir įlindo į lapės urvą. Kai lapė parėjo namo, pažvelgė į ją iš tamsos dvi žibančios akys; ji baisiai persigando ir išbėgo. Sutiko ją lokys, mato, kad ta kuria be dvasios, ir klausia:

— Lapute kūmute, kas tau atsitiko, kad tu taip trūkdama sprandą bėgi?

— Oi,— atsakė lapė,— į mano urvą įlindo baisus žvėris: akys žiba kaip žarijos.

— Mes jį tuoj išvysim,— tarė lokys, nuėjo kartu su lape ir pažiūrėjo į jos urvą; bet, pamatęs žibančias akis, taip pat išsigando, pritrūko drąsos vyti žvėrį ir pabėgo. Sutiko jį bitelė, mato, lokys, raitydamas kulnus, šveičia, ir sako:

— Lokeli, kas tau pasidarė, kad tu toks nesmagus droži?

— Bepigu tau juoktis,— atsakė lokys,— kad tu nematei, koks žvėris su žibančiomis akimis įlindo į lapės urvą, ir mes negalim jo išvaryti.

Bitė jam atsakė:

— Gaila man tavęs, lokeli, aš menkas, mažas vabzdelis, į kurį jūs sutikę nenorit nei pažvelgti, bet man rodos, kad aš čia galėsiu ką padaryti.

Ji įskrido į lapės urvą, nusileido ožkai ant nuskustos galvos ir taip įgėlė, jog ta bliaudama „mee! mee!" išrūko ir išrūko; ir niekas lig šiol nežino, kur ji nubėgo.

DU BROLIAI

Gyveno kartą du broliai: vienas buvo turtingas, antras nuskurdęs. Turtingasis buvo auksakalys ir labai nevalyvas žmogus; nuskurdėlis mito iš šluotų, bet buvo geras ir teisingas. Tas nuskurdėlis turėjo du vaikus, dvynus, tie buvo į vienas antrą taip panašūs kaip du vandens lašai. Abudu berniukai dažnai būdavo didžturčio namuose ir kartais gaudavo šiokių tokių valgio likučių.

Atsitiko kartą, kad nuskurdėlis nuėjo į mišką šluotų pjauti ir pamatė paukštį, visą aukso ir tokį gražų, kokio kaip gyvas nebuvo matęs. Jis paėmė akmenėlį, sviedė ir pataikė į paukštį; tačiau paukščio nenumušė, tik iškrito jam plunksna, o pats nuskrido tolyn. Parnešė vargšas tą plunksną broliui, tas apžiūrėjęs tarė:

— Čia grynas auksas,— ir užmokėjo jam už ją didelius pinigus.

Kitą rytą vargšas įlipo į beržą, norėdamas nusikirsti porą šakų, ir tuo tarpu iš to beržo išskrido tas pats paukštis; apsidairęs jis ten medy pamatė lizdą ir tam lizde rado aukso kiaušinį. Jis išėmė kiaušinį ir parnešė broliui. Tas taip pat pasakė:

— Čia grynas auksas,— ir davė tiek pinigų, kiek svėrė tas kiaušinis. O paskui tarė:

— Ne pro šalį būtų pagavus patį paukštį.

Vargšas ir trečią kartą nuėjo į mišką, vėl pamatė paukštį ant vieno medžio šakos, numušė jį su akmeniu žemėn ir parnešė broliui, o tas papylė jam visą krūvą pinigų. „Dabar gal ir aš prasigyvensiu!" — pagalvojo sau vargšas ir smagus sugrįžo namo.

Auksakalys buvo gudrus žmogus ir tuojau suprato, ko vertas buvo tas paukštis. Jis pasišaukė pačią ir sako:

— Iškepk man tą paukštį, tik žiūrėk, kad niekas jo nenusimestų! Aš noriu visą jį suvalgyti.

O paukštis buvo toks nepaprastas, jog kas suvalgys jo širdį ir jaknas, tas kiekvieną rytą po savo pagalviu ras auksinį pinigą.

Pati nupešė paukštį, užmovė ant iešmo ir ėmė kepti. Bekepant prireikė jai trumpą valandėlę išeiti iš virtuvės, tuo tarpu atbėgo beturčio vaikai, sustojo prie iešmo ir kelis kartus jį pasuko. Pasukus iš paukščio vidurio iškrito du kokie mėsgaliai, ir vienas vaikas tarė:

— Suvalgykim tuos abudu kąsnelius, aš taip išalkęs, niekas čia mūsų nematys.

Nebaigė dar jie valgyti tų kąsnelių, į virtuvę sugrįžo dėdienė, pamatė juos ką tebekramtant ir paklausė:

— Ką čia jūs dabar valgėt?

— Du kąsnelius, iškritusius iš paukščio,— atsakė jie.

— Juk čia buvo širdis ir jaknos! — sušuko ta išsigandus. Bijodama, kad vyras to nepastebėtų ir nesusirūstintų, greitai papjovė gaidį, išėmė jam širdį ir jaknas ir įdėjo į aukso paukštį. Iškepusi paukštį, ji nunešė vyrui ir padėjo ant stalo, o tas jį visą, ligi kruopelės, suvalgė. Atsikėlęs

anksti rytą, jis tuojau kišo ranką po pagalviu, manydamas ten rasti gražų auksinį, bet nieko ten nebuvo.

O berniukai ir sapnuoti nesapnavo, kokia laimė jų laukė. Kitą rytą, lipant iš lovos, kažkas krito žemėn ir suskambėjo; jie pasilenkė ir rado du auksinius. Vaikai nunešė pinigus tėvui, tas labai stebėjosi, nežinodamas, kaip jie galėjo čia atsirasti. Bet kai jam atnešė vėl du auksinius antrą dieną ir taip buvo kas rytas, jis nuėjo pas savo brolį ir papasakojo apie tą nuostabų dalyką. Didžturtis tuojau suprato, kaip čia atsitiko, ir lengvai spėjo, kad aukso paukščio širdį ir jaknas buvo suvalgę berniukai, ir, norėdamas jiems už tai atkeršyti, tarė savo broliui:

— Tavo vaikai pasižįsta su piktąja dvasia. Žiūrėk, neimk to aukso ir jų pačių nelaikyk savo namuose, nelabasis ne tik vaikus, bet ir tave gali į savo nagus paimti.

Bijodamas piktosios dvasios, tėvas, nors ir labai gailėjo, nuvedė savo vaikus į didelį mišką ir juos ten paliko.

Ėmė abu berniukai lakstyti po mišką ir ieškoti namo kelio, bet niekaip negalėjo rasti ir vis labiau klydo. Pagaliau sutiko medžioklį, tas jų paklausė, kieno jie vaikai.

— Mes vargdienio vaikai,— jie atsakė: — mūsų tėvas šluotomis verčiasi, ir jis nebenorėjo mūsų namie laikyti dėl to, kad mes kas rytas rasdavom po pagalviu auksinį pinigą.

— Čia nieko pikto nėra,— tarė medžioklis: — tik kad jūs būtumėt geri ir netinginiai.

Berniukai medžiokliui patiko, o jis neturėjo vaikų ir, parsivedęs namo, jiems pasakė:

— Aš būsiu jums tėvo vietoj ir laikysiu, kol užaugsit.

Jis juos ėmė mokyti savo amato, o tuos auksinius, kuriuos rasdavo kas rytas po jų galvomis, rinko ir jiems dėjo juodai dienai.

Kai jie paaugo, nusivedė kartą juos įtėvis į mišką ir sako:

— Šiandien jūs turit parodyti, ar išmokot šaudyti, kad aš galėčiau jums medžioklių vardą duoti.

Ilgai jie vaikščiojo po mišką, bet nieko nebuvo šauti. Galop medžioklis, pakėlęs galvą aukštyn, pamatė pulką laukinių žąsų trikampiu skrendant ir vienam berniukui tarė:

— Nušauk man po žąsį nuo kiekvieno kampo.

Jaunikaitis iššovė ir pataikė, kaip buvo sakyta. Netrukus skrido kitas pulkas žąsų, susimetęs į dvi lygiagretes kartis. Medžioklis liepė antram

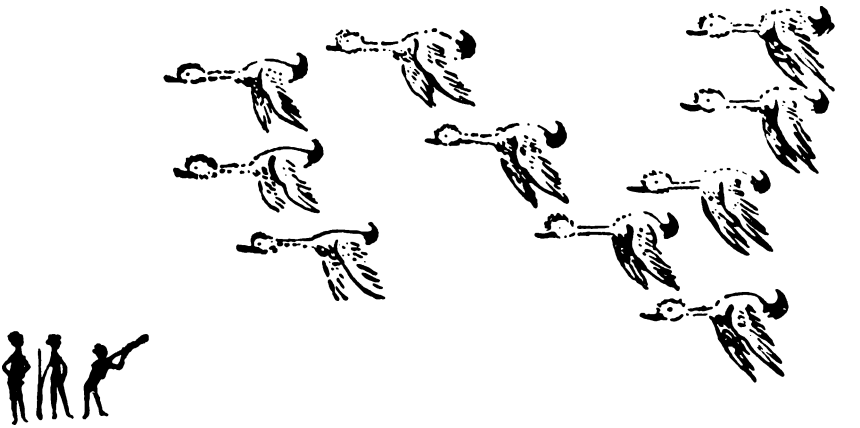

berniukui nušauti po vieną žąsį iš abiejų kiekvienos karties galų, ir tas taip padarė.

— Dabar duodu jums medžioklių vardą,— tarė tada įtėvis,— jūs jau puikiai mokat šaudyti.

Paskui jie abudu paėjo toliau į mišką, pasitarė tarp savęs ir ką nusprendė. Sugrįžus namo ir susėdus visiems vakarieniauti, tarė jie medžiokliui:

— Mes neliesim valgymo ir neprarysim nei vieno kąsnelio, kol neišpildysi mūsų prašymo.

— O ko jūs taip prašysit?

Jie atsakė:

— Mūsų mokslas pabaigtas, norėtume dabar pamatyti žmonių, prašom mus leisti pakeliauti po platųjį pasaulį.

— Jūs kalbat kaip tikri medžiokliai, jūs atspėjot mano norą; keliaukit ir būsit laimingi.— Ir paskui ėmė smagūs visi kartu valgyti.

Atėjus iškeliavimo dienai, įtėvis padovanojo kiekvienam broliui po gražų šautuvą, po šunį ir davė iš sutaupytų auksinių pasiimti tiek, kiek jie norėjo. Paskui jis palydėjo juos kelio galą, atsisveikindamas dar padovanojo peilį ir tarė:

— Kai jums teks skirtis, įbeskit tą peilį į medį prie kryžkelės; tas peilis, kai sugrįšite, pasakys kiekvienam, kaip sekasi kitam broliui: jei

peilio šonas, atsuktas į jo kelio pusę, bus surūdijęs, tai jis miręs, o jei žibės — tai bus dar gyvas.

Abu broliai iškeliavo kartu, ėjo jie ilgai ir priėjo tokį didelį mišką, jog per visą dieną negalėjo pasiekti krašto. Gavo jie nakvoti miške ir valgyti tą, ką buvo įsidėję į savo medžiojamą krepšelį. Paskui ėjo dar kitą dieną, bet vis negalėjo rasti miško galo. Jau jie nebeturėjo ką valgyti, tada vienas tarė:

— Reikia ką nors nusišauti, kitaip gausim badu mirti.

Prisimušė šautuvus ir pradėjo dairytis aplink. Netrukus pamatė kiškį, prisitaikė ir jau buvo bešaunantys, tik kiškis staiga sušuko:

Nešauk, medžiokli mielas, tu mane,
Du kiškiukus tau duosiu už save!

Jis įšoko į krūmus ir tuojau išnešė iš ten du mažus kiškiukus. Kiškiukai buvo tokie gražūs ir taip smagiai šokinėjo, jog medžiokliai nedrįso jų žudyti. Jie ėjo toliau, o kiškiukai sekė iš paskos. Po kiek laiko jie pamatė bėgant lapę ir vėl norėjo šauti, bet ta atsiliepė:

Nešauk, medžiokli mielas, tu mane,
Du lapiukus tau duosiu už save!

Ir tikrai ji tuojau atvedė du lapiukus; bet broliai pagailėjo žudyti lapiukų, ir jie, kaip ir kiškiukai, nusekė paskui. Kiek paėjus, išbėgo vilkas iš tankynės; medžiokliai ėmė taikyti, o vilkas sušuko:

Nešauk, medžiokli mielas, tu mane,
Du vilkiukus tau duosiu už save!

Broliai tikrai gavo du vilkiukus, ir tie kartu su kitais žvėrimis taip pat nusekė paskui. Toliau jie sutiko lokį, tam irgi malonu dar buvo gyventi, ir jis, pamatęs atstatytą šautuvą, suriko:

Nešauk, medžiokli mielas, tu mane,
Du lokiukus tau duosiu už save!

Abu lokiukai padidino žvėrių skaičių, ir jų jau buvo, vadinas, aštuonetas. Ką gi jie dar sutiko? Galop pasirodė liūtas, ėjo jis, purtydamas galvą. Bet medžiokliai neišsigando, prisidėjo šautuvus ir pradėjo taikyti. Liūtas taip pat atsiliepė:

Nešauk, medžiokli mielas, tu mane,
Du liūtukus tau duosiu už save!

Jis atvedė savo vaikus, ir medžiokliai dabar turėjo du liūtukus, du lokiukus, du vilkiukus, du lapiukus ir du kiškiukus, kurie sekė kartu ir jiems tarnavo. Tačiau badas nenustojo juos žudyti, ir jie tarė lapiukams:

— Raskit jūs, gudragalviai, ką nors mums pavalgyti.

Šie atsakė:

— Netoli čia yra sodžius, kur mes jau ne vienai vištelei galvą nusukom; galim parodyti, kaip ten nueiti.

Jie nuėjo į tą sodžių, nusipirko sau pavalgyti, kartu pašėrė žvėris ir nuėjo toliau keliu. Lapės puikiausiai žinojo visoj apylinkėj, kur yra vištos, ir galėjo duoti medžiokliams tiksliausių nurodymų.

Taip jie ėjo kiek laiko, bet vis nerado tarnauti vietos, kur abu galėtų kartu būti, ir galop jie tarė:

— Nieko nebus, gausim skirtis.

Jie pasidalino žvėris, kiekvienam teko po vieną liūtą, vieną lokį, vieną vilką, vieną lapę ir vieną kiškį, paskui atsisveikino, duodami pasižadėjimą broliškai mylėtis iki pat mirties, ir įbedė į medį peilį, duotą jiems įtėvio; tada vienas nuėjo į rytus, antras į vakarus.

Beeidamas jaunesnysis brolis priėjo miestą, visą aptrauktą su juodu audeklu. Jis užėjo į vieną viešbutį ir paklausė šeimininko, ar nepriimtų jo žvėrių. Šeimininkas davė tvartą, kur vienoj sienoj buvo skylė. Pro tą skylę tuojau išlindo kiškis ir gavo kopūsto galvą, o lapė nutvėrė vištą

ir, radusi, kad jos mėsa gardi, nepatingėjo dar susimedžioti gaidžiuką; tik vilkas, lokys ir liūtas, būdami didesni, negalėjo pro tą skylę išlįsti. Tada viešbučio šeimininkas išvedė juos į lauką, kur ganėsi po žolę karvė, ir davė jiems lig soties atsiėsti. Kai žvėrys buvo pašerti, medžioklis paklausė šeimininko, kam visas miestas aptrauktas su juodu audeklu. Šeimininkas tarė:

— Rytoj turi mirti vienturtė mūsų karaliaus duktė.

Medžioklis klausė:

— Ar ji taip sunkiai serga?

— Ne,— atsakė šeimininkas,— ji visai sveika, tačiau turi mirti.

— Kaipgi tas gali būti?

— Už miesto yra aukštas kalnas, ten gyvena sparnuotas slibinas, tam kasmet reikia atiduoti nekaltą mergaitę, kitaip jis tuoj sunaikintų visą kraštą. Dabar visos mergaitės atiduotos, paliko viena karaliaus duktė, bet ir jai nėra pasigailėjimo, rytoj ir ją turi slibinas praryti.

— Kodėl gi slibino niekas nenužudo? — paklausė medžioklis.

— O,— atsakė šeimininkas,— daugel jau drąsuolių bandė tą daryti, bet visi tik galvas be reikalo paguldė. Ne veltui karalius prižadėjo tam, kas nugalės slibiną, atiduoti savo dukterį, o po mirties — visą savo karalystę.

Medžioklis nieko nebesakė, bet kitą rytą, pasiėmęs visus savo žvėris, nuėjo ant to slibino kalno. Viršuj buvo nedidelė bažnytėlė, o joj ant altoriaus stovėjo trys pripiltos taurės su padėtu šalimais parašu: „Kas išgers tas taures, bus stipriausias žmogus pasauly ir galės pakelti įkastą prie bažnyčios durų kalaviją."

Medžioklis nedrįso tuojau gerti, išėjo iš bažnyčios, atkasė kalaviją, bet negalėjo nei iš vietos jo pajudinti. Tada jis sugrįžo atgal, išgėrė tas taures ir tapo toks stiprus, jog lengvai galėjo kiloti kalaviją.

Atėjus valandai, kada reikėjo mergaitę atiduoti slibinui, pats karalius su visais savo rūmų žmonėmis išvedė karalaitę už miesto. Iš tolo ji pamatė ant kalno medžioklį ir palaikė slibinu, jos pačios laukiančiu; ji jau buvo nebenorėjusi lipti į kalną, bet atsiminusi, kad dėl jos gali žūti visas kraštas, prisivertė eiti iki galo. Tada karalius ir jo žmonės sugrįžo namo labai nuliūdę; tik vienas rūmų maršalas turėjo pasilikti ir iš tolo žiūrėti, kaip kalno baidyklė atsiims savo auką.

Užlipusi ant kalno, karalaitė pamatė ten ne slibiną, bet jauną medžioklį, tas ėmė ją guosti, žadėdamas gelbėti, įvedė į bažnytėlę ir uždarė.

Neilgai trukus, baisiai ūždamas atskrido septyngalvis slibinas. Pamatęs medžioklį, nustebo ir tarė:

— Ką tu čia veiki ant kalno?

Medžioklis atsakė:

— Noriu su tavim muštis.

— Ne vienas čia už savo drąsumą padėjo galvą, ne kitoks likimas laukia ir tavęs,— pasakė nusijuokęs slibinas ir ėmė iš savo septynių gerklių spjauti ugnį.

Liepsna buvo baisiai didelė, degė žolė, ir medžioklis būtų nutroškęs dūmuose, jei nebūtų žvėrys atbėgę ir užgesinę ugnį.

Tada slibinas puolė ant medžioklio, bet tas švystelėjo su kalaviju ir iš karto nukirto tris galvas. Slibinas šoko į orą, paleido vėl baisią ugnį ir norėjo pulti ant medžioklio, bet tas vėl drąsiai smogė ir nukirto kitas tris baidyklės galvas. Baidyklė nusilpo, krito žemėn, bet vis dėlto nenorėjo paleisti jaunikaičio; tačiau tas dar kartą su kalaviju mostelėjo ir nukirto slibinui uodegą. Nebegalėdamas toliau muštis, pasišaukė jis savo žvėris, ir tie beregint sudraskė slibiną į kąsnelius. Pabaigęs kovą, jaunikaitis atidarė bažnytėlės duris ir rado karalaitę gulint žemėj išvirtusią: ji buvo apalpus iš baimės, kai mušėsi medžioklis su slibinu. Jis išnešė karalaitę į orą ir, kai toji atsigavo ir atmerkė akis, parodė sudraskytą baidyklę, sakydamas, kad ji esanti išgelbėta. Karalaitė apsidžiaugė ir tarė:

— Dabar tu būsi mano vyras; tėvas yra pažadėjęs leisti mane už to, kas nugalės slibiną.

Paskui ji nusikabino karolius ir išdalino juos žvėrims už suteiktą pagelbą, ir liūtui teko dalis su aukso spynele. O savo nosinę, kur buvo išsiūtas jos vardas, karalaitė padovanojo medžiokliui; jis priėjo prie gulinčio slibino, išpjovė jam visus septynis liežuvius, susivyniojo į nosinę ir paslėpė.

Bet būdamas po tos kovos labai nuvargęs, medžioklis tarė karalaitei:

— Mes abu esam baisiai pailsę, dabar reikėtų kiek numigti.

Karalaitė sutiko, atsigulė ir užmigo; medžioklis taip pat, liepęs liūtui pasaugoti, kad miegant kas netrukdytų, išsitiesė žemėj ir užmigo. Liūtas ėmė saugoti, bet lygiai buvo nuvargęs, pasišaukė lokį ir sako:

— Gulkis šalia manęs, aš noriu kiek pamiegoti; jei kas ateitų, prašom mane pakelti.

Lokys atsigulė, bet jis irgi buvo nuvargęs, pasišaukė vilką ir sako:

— Gulkis šalia manęs, aš noriu truputį nusnūsti, o jei kas ateitų, tuojau kelk.

Vilkas atsigulė šalia lokio, bet taip pat buvo pavargęs, pasišaukė lapę ir tarė:

— Gulkis šalia manęs, duok man kiek pamiegoti, o jei kas atsitiktų, tuojau kelk mane.

Lapė atsigulė šalia jo, bet buvo labai nusikamavus, pasišaukė kiškį ir sako:

— Tūpkis čia šalimais, duok man kiek patysoti, o jei kas ateitų, tuojau mane kelk.

Kiškis atsitūpė šalia lapės, bet vargšelis irgi buvo labai nusikankinęs, todėl atsigulė, niekam nepavedęs sargybos, ir bematant užmigo. Vadinas, dabar miegojo karalaitė, medžioklis, liūtas, lokys, vilkas, lapė ir kiškis, ir visi miegojo labai kietai.

Tuo tarpu maršalas, kuris turėjo iš tolo žiūrėti, matydamas neskrendant slibiną su karalaite ir viską aplinkui nurimus, įsidrąsino ir užlipo ant kalno. Čia jis išvydo gulint sudraskytą į kąsnelius slibiną, o netolimais miegant karalaitę, medžioklį ir visus jo žvėris. Buvo jis žmogus

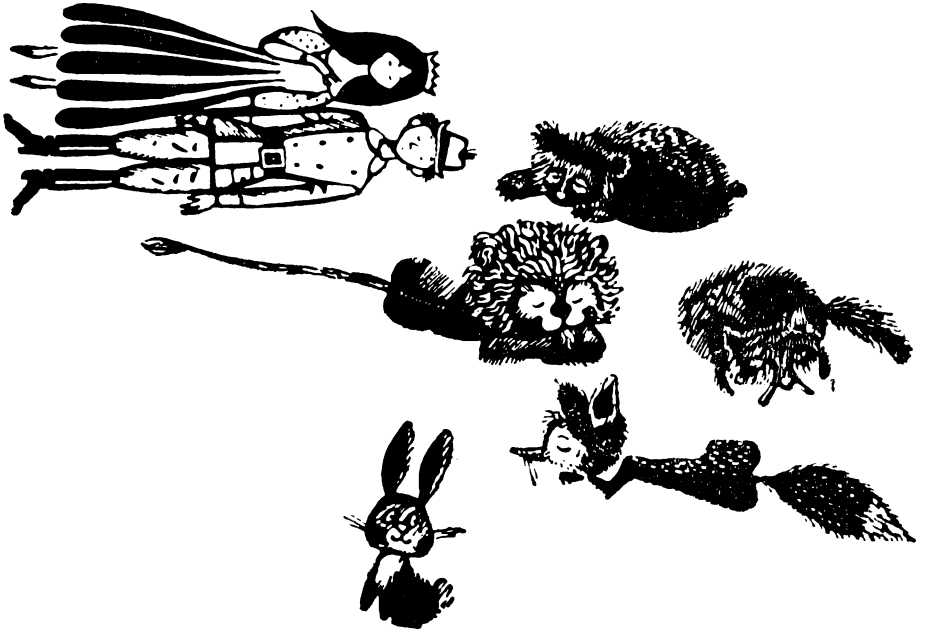

piktas, išsitraukęs kalaviją nukirto medžiokliui galvą, paėmė karalaitę ir nusinešė nuo kalno. Tada ji atbudo ir baisiai išsigando, bet maršalas tarė:

— Tu esi mano rankose ir turi sakyti, kad nužudė slibiną ne kas kitas, tiktai aš.

— Negaliu,— atsakė ji,— juk tai padarė vienas medžioklis su savo žvėrimis.

Tada jis ištraukė kalaviją ir ketino ją kirsti, jei jo nepaklausytų, ir tokiu būdu gavo jos prižadėjimą išpildyti jo norą. Tada jis nuvedė ją karaliui, tas, pamatęs savo dukterį sveiką, nebežinojo, kaip džiaugtis, nes manė, kad jo brangusis vaikas jau sudraskytas slibino. Maršalas jam tarė:

— Aš nužudžiau slibiną ir išvadavau karalaitę ir visą kraštą, todėl prašom man ją atiduoti, kaip buvo žadėta.

Karalius paklausė dukters:

— Ar tas tiesa, ką jis sako?

— Rasit, tiesa,— atsakė ji,— bet aš noriu daryti vestuves už metų ir vienos dienos.

Per tą laiką ji manė sulaukt kokių nors žinių apie savo tikrąjį išvaduotoją, medžioklį.

O ant slibino kalno visi žvėrys tebegulėjo šalia negyvo savo šeimininko ir kietai miegojo. Kur buvus kur nebuvus, atskrido didelė samanė ir nusileido kiškiui ant nosies; tas nubaidė ją su koja ir vėl užmigo. Samanė atskrido dar kartą ir vėl ten pat nusileido, bet kiškis vėl ją nuvijo su koja ir toliau miegojo. Atlėkė samanė trečią kartą ir taip jam įgėlė į nosį, jog jis tuoj atbudo. Tik jis atbudo, tuojau pakėlė lapę, o lapė vilką, vilkas lokį, o lokys liūtą. Atbudęs ir pamatęs, kad karalaitės nebėr, o jo šeimininkas guli negyvas, liūtas baisiai sumaurojo:

— Kas tai padarė? Loky, kodėl tu manęs nepakėlei?

Lokys paklausė vilko:

— Kodėl tu manęs nepakėlei?

O vilkas lapės:

— Kodėl tu manęs nepakėlei?

Lapė kiškio:

— Kodėl tu manęs nepakėlei?

Vienas kiškelis nieko negalėjo sakyti, ir jis turėjo prisiimti visą kaltę. Kiti norėjo jį sudraskyti, bet jis ėmė prašytis:

— Nežudykit manęs, aš atgaivinsiu mūsų šeimininką. Aš žinau kalną, ant kurio auga tokia šaknis, jog kas tik ją paims į burną, tuojau išsigydys nuo visų ligų ir žaizdų. Bet tas kalnas stovi nuo čia per du šimtus valandų.

Liūtas jam tarė:

— Per dvidešimt keturias valandas tu turi nubėgti ir parnešti man tą šaknį.

Kiškis tuojau išbėgo ir per dvidešimt keturias valandas tikrai parnešė šaknį. Liūtas pridėjo medžiokliui galvą, kiškis įdėjo jam į burną šaknį; galva beregint suaugo su pečiais, vėl ėmė širdis plakti, ir jaunikaitis atsigavo. Nebematydamas karalaitės, jis labai nusiminė ir pagalvojo: „Matyt, ji miegant pabėgo nuo manęs."

Liūtas besiskubindamas buvo pridėjęs savo šeimininkui galvą veidu į užpakalį, bet tas iš to nusiminimo, kad nebėr karalaitės, iš karto nepastebėjo; tik apie pietus, kada išalko valgyti, pamatė, kad jo galva žiūri į kitą pusę, bet negalėjo to suprasti ir klausė žvėrių, kas jam per miegus atsitiko.

Tada liūtas jam apsakė, kaip iš nuovargio jie visi buvo užmigę ir kaip sukilę radę jį nebegyvą, be galvos, kaip toliau kiškis parnešęs gyvybės šaknį, o jis iš greitumo pridėjęs jam atvirkščiai galvą; tačiau dabar galėtų savo klaidą pataisyti. Ir jis nutraukė medžiokliui galvą, atsuko ją, o kiškis su savo šaknim vėl sugydė.

Bet medžioklis buvo nuliūdęs, ėmė keliauti per žmones ir, šokindamas savo žvėris, pelnyti duoną. Atsitiko, kad lygiai po metų jis vėl atėjo į tą

patį miestą, kur išgelbėjo nuo slibino karaliaus dukterį, bet šį kartą visas miestas buvo aptrauktas su raudonu audeklu. Jis paklausė viešbučio šeimininko:

— Pasakyk man, kas čia yra, kad prieš metus miestas buvo aptrauktas su juodu audeklu, o šiandien su raudonu?

Šeimininkas atsakė:

— Prieš metus mūsų karaliaus duktė turėjo būti atiduota slibinui, bet rūmų maršalas stojo prieš jį į kovą ir užmušė, o rytoj bus jų vestuvės; todėl aną kartą miestas buvo aptrauktas su juodu audeklu iš nuliūdimo, o dabar raudonai išpuoštas iš džiaugsmo.

Kitą dieną, kada buvo paskirtos vestuvės, tarė medžioklis per pietus viešbučio šeimininkui:

— Tikėsi ar netikėsi, bet aš šiandien čia pas tave valgysiu nuo karaliaus stalo duoną.

— Statau šimtą raudonųjų,— atsakė šeimininkas,— kad to niekados nebus.

Medžioklis neatsisakė nuo lažybų ir lygia dalia, išėmęs iš piniginės, padėjo šimtą raudonųjų ant stalo. Jis pasišaukė kiškį ir tarė:

— Bėk, mielas greitakoji, ir atnešk man duonos, kur valgo karalius.

Kiškelis buvo visų mažiausias, to niekam kitam negalėjo pavesti, bet pats turėjo atlikti.

„Ei,— galvojo jis,— jei aš bėgsiu vienas gatvėmis, tai mėsininkų šunys gali mane sudraskyti." Kaip jis galvojo, taip ir atsitiko: šunys pradėjo iš paskos vytis, norėdami jam nuimti gražų kailelį. Bet jis šmukšt ir įlindo į sargybinio būdelę, ir kareivis jo nepastebėjo. Sekdami kiškį, šunys pribėgo prie kareivio, bet tas, nieko nelaukdamas, davė vienam kitam šuniui su šautuvo buože per galvą, ir jie visi čypdami išlakstė.

Pamatęs, kad jau kelias laisvas, kiškelis nurūko tiesiog į karaliaus rūmus, prislinko prie karalaitės, atsitūpė po jos kréslu ir kepštelėjo jai per koją. „Laukan!" — tarė karalaitė, manydama, kad čia šuva palindęs. Kiškis antrą kartą kepštelėjo per koją, karalaitė vėl palaikė jį šuniu ir pasakė: „Laukan iš čia!" Bet kiškis neišsigando ir kepštelėjo trečią kartą; tada ji pasilenkė žemyn ir pažino kiškelį iš kelių savo karolių ant jo kaklo. Ji paėmė kiškelį, nusinešė į savo kambarį ir paklausė:

— Mielas kiškuti, ką man gero pasakysi?

Jis atsakė:

— Mano šeimininkas, slibino nužudytojas, yra čia ir siunčia mane paprašyti duonos, kurią valgo karalius.

Karalaitė labai apsidžiaugė, pasišaukė duonkepį ir liepė atnešti tos duonos, kur valgo pats karalius. Kiškelis tarė:

— Prašom kartu siųsti duonkepį, kad paneštų man duoną ir apgintų nuo šunų.

Duonkepys atlydėjo kiškį lig viešbučio durų, tada jis atsistojo ant paskutinių kojų, paėmė duoną su pirmutinėmis ir nunešė savo viešpačiui.

Medžioklis tuomet tarė:

— Žiūrėk, šeimininke, šimtas raudonųjų dabar mano.

Šeimininkas stebėjosi, o medžioklis vėl sako:

— Duonos turiu, dabar noriu paragauti karaliaus kepsnio.

Šeimininkas burbtelėjo:

— Pažiūrėsim, kaip tu gausi,— bet daugiau lažybų bijojo eiti.

Medžioklis pasišaukė lapę ir tarė:

— Eik ir parnešk man kepsnio, kur karalius valgo.

Lapė buvo gudresnė, nuėjo į rūmus pakampiais ir pašaliais, nei vienas šuva nesulojo, pričiaužė prie karalaitės, susirangė po jos krėslu ir kepštelėjo jai per koją. Ta pažvelgė žemyn ir pažino lapę iš savo karolių Paskui nusivedė į savo kambarį ir paklausė:

— Miela lapute, ko tu nori?

Lapė atsakė:

— Mano šeimininkas, slibino nužudytojas, yra čia ir siunčia mane prašyti kepsnio, kur valgo karalius.

Tada ji pašaukė virėją, liepė pataisyti tokio kepsnio ir nunešti lapei lig jos šeimininko durų. Prie namų lapė paėmė kepsnį pati, nušvaistė su uodega muses, apgulusias gardžią mėsą, ir padavė savo viešpačiui

— Žiūrėk, šeimininke,— tarė medžioklis,— turiu duonos ir mėsos, dar stinga žalesų, kur valgo karalius.

Jis pasišaukė vilką ir sako:

— Mielas vilkeli, bėk ir parnešk žalesų, kur valgo pats karalius.

Vilkas nulėkė į pilį tiesiai, nes jis nieko nebijojo, įbėgo į vidų ir pa traukė karalaitei už drabužių. Ta pažino jį iš karolių, nusivedė į savo kambarį ir paklausė:

— Mielas vilkeli, ko tu nori?

Jis atsakė:

— Mano šeimininkas, slibino nužudytojas, yra čia ir atsiuntė mane paprašyti žalesų, kur valgo pats karalius.

Ji pašaukė virėją, liepė jam pataisyti žalesų, kur valgo karalius, ir panėšėti vilkui lig jo durų. Prie namų žalesas paėmė vilkas ir nunešęs padavė savo viešpačiui.

— Žiūrėk, šeimininke,— tarė medžioklis,— čia turiu duonos, mėsos ir žalesų, dabar noriu saldumynų, kur valgo karalius.

Jis pasišaukė lokį ir sako:

— Mielas lokeli, tu mėgsti saldžius daiktus, bėk ir parnešk man saldumynų, kur valgo karalius.

Lokys drožė tiesiai, ir visi jam traukėsi iš kelio, tik prie pilies sargyba atstatė šautuvus ir nenorėjo jo leisti į rūmus. Bet jis atsistojo ant paskutinių kojų, sargybai išdaužė ausis, ta beregint išlakstė į visas puses, ir jis paskui be jokių kliūčių nuėjo pas karaliaus dukterį, atsistojo užpakaly ir truputį sumaurojo. Ta atsigręžė, pažino lokį, nusivedė į savo kambarį ir paklausė:

— Mielas ļokeli, ko tu nori?

Jis atsakė:

— Mano šeimininkas, slibino nužudytojas, yra čia ir atsiuntė mane paprašyti saldumynų, kur valgo karalius.

Karalaitė pasišaukė tarną, liepė jam pagaminti saldumynų ir palydėti lokį lig viešbučio durų. Čia lokys sulaižė, kas buvo nutrupėję, atsistojo stačias, paėmė dubenį ir nunešė savo viešpačiui.

— Žiūrėk, šeimininke,— tarė medžioklis,— jau turiu duonos, mėsos, žalesų ir saldumynų, bet dar trūksta vyno, kur geria karalius.

Jis pasivadino liūtą ir sako:

— Mielas liūtai, tu mėgsti kartais išsigert, tad eik ir parnešk man vyno, kur geria pats karalius.

Liūtas keliavo tiesiai gatvėmis, ir žmonės pamatę bėgo nuo jo, tik rūmų sargyba mėgino jam užkirsti kelią, bet kai jis sukriokė, tuoj visi trūkčiagalviais išlakstė. Tada jis priėjo prie karaliaus rūmų ir pabarškino su uodega į duris. Atidaryti išėjo pati karalaitė ir buvo besigąstanti liūto, bet ji tuojau pažino iš aukso spynelės ant jo kaklo, įsivedė į savo kambarį ir paklausė:

— Mielas liūtai, ko tu nori?

Jis atsakė:

— Mano šeimininkas, slibino nužudytojas, yra čia ir mane atsiuntė paprašyti vyno, kur geria pats karalius.

Tada ji pašaukė vynanešį ir liepė atnešti liūtui vyno, kurį geria karalius. Liūtas tarė:

— Geriau aš eisiu kartu ir pažiūrėsiu, kad man duotų tikro.

Jie nuėjo į apačią, ir vynanešys norėjo jam prileisti paprasto vyno, kur geria karaliaus tarnai, bet liūtas pasakė:

— Palauk, aš turiu pats pamėginti, koks vynas,— prisileido pusę taurės ir vienu sykiu išgėrė.

— Ne,— pasakė jis,— čia netikras vynas.

Vynanešys pažiūrėjo į jį skersai ir norėjo duoti iš tos šulės, kur geria rūmų maršalas. Liūtas vėl tarė:

— Palauk, aš noriu pats paragauti,— prisileido pusę taurės ir vienu sykiu išgėrė.

— Tas geresnis, bet dar ne tikras,— pasakė jis.

Vynanešys piktai suniurzgėjo:

— Ką tas kvailas gyvulys gali išmanyti apie vyną?

Bet liūtas taip jam davė į sprandą, jog tas tuoj išvirto žemėn, ir kai atsigavo, tai, nesakydamas nei pusės žodžio, nuvedė liūtą į mažą podėlį, kur buvo vynas, skiriamas pačiam karaliui, o daugiau joks žmogus

negalėjo gauti. Liūtas pirma prisileido pusę taurės ir pamėgino, paskui tarė:

— Tas gali būti tikras,— ir liepė vynanešiui pripilti šešis butelius.

Išėjęs iš podėlio, liūtas pasijuto nusigėręs, ėmė sverdinėti, ir tarnas gavo nešti jam vyną iki namų durų; tada liūtas paėmė kraitelę į dantis ir nunešė savo viešpačiui. Tas tarė:

— Žiūrėk, šeimininke, aš čia turiu duonos, mėsos, žalesų, saldumynų, vyno, ir viskas gauta iš karaliaus, o dabar pradėsiu su savo žvėrimis tų dievo dovanų ragauti.

Jis atsisėdo, valgė ir gėrė, davė valgyt ir gerti kiškiui, lapei, vilkui, lokiui ir liūtui, visi buvo smagūs, ypač medžioklis, nes matė, kad karalaitė jo dar nepamiršo. Pabaigęs vaišes, jis tarė:

— Šeimininke, aš čia pavalgiau ir pagėriau tartum pats karalius, dabar eisiu pas karalių ir vesiu jo dukterį.

Šeimininkas paklausė:

— Kaip tas gali būti, kad ji jau turi jaunikį ir šiandien jos vestuvės?

Tada išsitraukė medžioklis iš kišenės nosinę, gautą nuo karalaitės ant kalno, su septyniais slibino liežuviais ir tarė:

— Tas man padės, ką aš čia rankoj turiu.

Šeimininkas pažiūrėjo į nosinę ir atsakė:

— Ką ne ką, bet tuo niekados nepatikėsiu. Einu lažybų iš savo visų namų!

Medžioklis išėmė tūkstantį raudonųjų, padėjo ant stalo ir sako:

— O aš statau šit ką.

Tuo tarpu karalius, atsisėdęs prie stalo, paklausė savo dukters:

— Sakyk man, ko reikalingi buvo tie žvėrys, kurie šiandien pas tave vis landė?

Ji atsakė:

— Aš negaliu sakyti, prašom geriau nusiųsti ir čia atkviesti tų žvėrių valdytoją.

Karalius nusiuntė vieną tarną ir liepė jam pakviesti svetimšalį į savo pilį. Tarnas nuėjo tuo laiku, kada medžioklis su šeimininku dėjo lažybas. Medžioklis tarė šeimininkui:

— Matai, pats karalius siunčia tarną manęs kviesti, bet aš dar taip neisiu.

O tarnui atsakė:

— Paprašyk karaliaus, kad man atsiųstų karališkus drabužius, šešetu pakinkytą karietą ir prie jos tarnų.

Išgirdęs tokį atsakymą, karalius klausia dukters:

— Ką gi dabar daryti?

Ji atsakė:

— Geriau liepk atvežti, kaip jis nori.

Tada karalius nusiuntė jam karališkus drabužius, šešetu pakinkytą karietą ir reikalingą skaičių tarnų.

Pamatęs juos atvažiuojant, tarė jis šeimininkui:

— Žiūrėk, aš būsiu dabar nuvežtas, kaip norėjau,— paskui apsivilko karališkais drabužiais, paėmė nosinę su slibino liežuviais ir nuvažiavo pas karalių.

Pamatęs jį atvažiuojant, vėl tarė karalius savo dukteriai:

— Kaip čia reikia jį priimti?

Ji atsakė:

— Geriau prašom išėjęs pasitikti.

Karalius išėjęs jaunikaitį pasitiko, įvedė į savo rūmus, ir visi žvėrys paskui sekė. Karalius parodė jam vietą šaly savęs ir savo dukters, o maršalas, tas jaunikis, sėdėjo kitoj pusėj, bet jo nepažino.

Tuo laiku buvo atneštos septynios slibino galvos, ir karalius tarė:

— Tas septynias galvas nukirto slibinui maršalas, ir už tai jam šiandien atiduodu savo dukterį.

Atsistojo tada medžioklis, pražiodė jas ir sako:

— O kurgi jų liežuviai?

Maršalas išsigando, pabalo ir, nežinodamas, ką atsakyti, iš baimės paaiškino:

— Slibinai neturi liežuvių.

Medžioklis tarė:

— Gerai būtų, kad melagiai jų neturėtų, tik slibino liežuviai yra nugalėjimo ženklas,— ir atrišo jis nosinę, parodė septynis liežuvius, paskui kiekvieną liežuvį įdėjo į gerklę, ir jie visi tiko. Tada jis paėmė nosinę, kur buvo išsiūtas karalaitės vardas, parodė jai ir paklausė, kam ji buvo dovanota. Ji atsakė:

— Tam, kas nugalėjo slibiną.

Toliau jis pasišaukė savo žvėris, nuimstė jiems nuo kaklų karalaitės karolius, o nuo liūto aukso spynelę, parodė jai ir paklausė, kieno jie yra. Ji atsakė:

— Tie karoliai ir ta aukso spynelė buvo mano, aš juos išdalinau žvėrims, padėjusiems nugalėti slibiną.

Tada medžioklis tarė:

— Kai aš nuilsęs po kovos gulėjau užmigęs, maršalas priėjo ir nukirto man galvą. Tuomet jis nusinešė nuo kalno karalaitę ir ją privertė pripažinti save slibino nugalėtoju; bet kad jis melavo, tai rodo liežuviai, nosinė ir karoliai.

Paskui jis apsakė, kaip jį žvėrys su stebuklinga šaknim atgydė, kaip jis visus metus su jais po žmones klaidžiojo, kaip galop čia vėl sugrįžo ir iš viešbučio šeimininko sužinojo apie maršalo nedorybę.

Tada karalius paklausė dukters:

— Argi tiesa, kad jis slibiną nužudė?

Ji atsakė:

— Taip, tiesa; dabar aš galiu paskelbti maršalo piktadarybę, nes jį išėjo aikštėn be manęs, o pirma aš buvau jo priversta duoti pažadėjimą apie tai tylėti. Todėl aš buvau išsiderėjusi daryti vestuves po metų ir vienos dienos.

Tada karalius pašaukė dvylika teisėjų ir atidavė jiems teisti maršalą, o tie nusprendė, kad jis būtų sudraskytas su keturiais jaučiais. Tokiu būdu maršalas buvo nužudytas, karalius išdavė savo dukterį už medžioklio ir pavedė jam valdyti visą kraštą. Vestuvės buvo pakeltos labai puikios, jaunasis karalius atsikvietė savo tėvą ir įtėvį ir juos apipylė turtais. Nepamiršo jis ir viešbučio šeimininko, liepė jam ateiti ir pasakė:

— Matai, šeimininke, aš vedžiau karaliaus dukterį, o tu turi man atiduoti savo namus.

Šeimininkas atsiliepė:

— Tiesa, aš pralaimėjau.

Bet jaunasis karalius tarė:

— Grąžinu aš tau tuos namus ir dar pridedu tūkstantį raudonųjų.

Jaunas karalius su jauna karaliene gyveno laimingai. Jis mėgo medžioti, dažnai jodavo iš namų, ir jo žvėrys kartu sekdavo. Netoli miesto buvo miškas, apie kurį ėjo negeros kalbos; žmonės pasakojo, kad kas į jį patekdavęs, nelengvai iš ten išeidavęs. Jaunasis karalius labai norėjo po jį pamedžioti ir tol prašėsi uošvio, kol tas sutiko leisti. Jis išjojo medžioti su daugybe palydovų, pamatė pamiškėj baltą kaip sniegas elnę ir tarė jiems:

— Palaukit, kol aš sugrįšiu, noriu pagauti tą gražų žvėrelį.

Tai pasakęs, paspaudė arklį ir įsivijo elnę į mišką; tik žvėrys nusekė paskui jį. Palydovai sustojo ir laukė lig vakaro, bet jis negrįžo; tada jie parjojo namo ir pasakė karalienei:

— Jaunasis karalius nusivijo į užkeiktą mišką baltą elnę ir iš ten nebegrįžo.

Ji labai dėl jo susirūpino. O jis vis vijo gražią elnę ir negalėjo privyti; kai jam rodėsi, kad jau galima šauti, ji vėl atsidurdavo toli ir galop visai iš akių išnyko. Tik dabar jis pastebėjo, kaip jo toli nujota į girią, paėmė ragą ir sutrimitavo, bet negavo jokio atsakymo, palydovai negalėjo išgirsti. Tuo tarpu visai sutemo, ir jaunasis karalius, matydamas tą dieną namo nebegrįšiantis, nulipo nuo arklio, susikūrė po medžiu ugnį ir manė čia nakvoti. Kai jis sėdėjo prie ugnies ir jo žvėrys buvo netolumais sugulę, staiga jam pasigirdo žmogaus balsas. Jis apsidairė, bet nieko nebuvo matyti. Netrukus vėl išgirdo lyg ką stenant, pakėlė akis aukštyn ir pamatė medy seną moteriškę, o ta vis sakė:

— Ui ui ui, kaip man šalta!

Jis tarė:

— Lipk žemėn ir pasišildyk, kad tau šalta.

Ta atsiliepė:

— Tavo žvėrys mane kąs.

Jis atsakė:

— Jie tau nieko nedarys, senute, tik lipk žemėn.

Bet ji buvo ragana ir tarė:

— Aš tau numesiu nuo medžio žabelį, sušerk su juo žvėrims per nugarą, tada jie nieko nebedarys.

Čia ji numetė žabelį, ir tik jis palietė su juo savo žvėris, tuojau jie nurimo ir pavirto į akmenis. Nebebijodama žvėrių, ragana nušoko žemėn, medžioklį taip pat palietė su žabu ir pavertė į akmenį. Tada ji ėmė juoktis ir nuvilko jį su žvėrimis į gilų griovį, kur jau daug tokių akmenų gulėjo.

Nebegrįžus jaunajam karaliui, karalienė vis labiau sielojosi. Atsitiko, kad tuo pačiu laiku antrasis brolis, kuris skiriantis buvo nuėjęs į rytus, atkeliavo į tą karalystę. Jis buvo norėjęs pristoti kur tarnauti, bet niekur nerado vietos, todėl turėjo, eidamas per žmones, šokinti savo žvėris. Kartą jis sugalvojo pažiūrėti peilį, kurį skirdamiesi jie buvo įbedę į medį, norėdamas žinoti, kaip einasi broliui. Atvykęs į tą daiktą, jis

žiūri, kad brolio šonas perpus surūdijęs, perpus žiba. Jis išsigando ir tarė sau: „Mano brolį bus ištikusi didelė nelaimė, tačiau gal aš jį dar išgelbėsiu, pusė peilio tebėr balta."

Jis patraukė su savo žvėrimis į vakarus, ir kai priėjo miesto vartus, pasitiko jį sargyba ir paklausė, ar nereikėtų pranešti apie sugrįžimą pačiai, kuri jau kelios dienos labai susirūpinusi esanti ir bijanti, kad jis nebūtų žuvęs užkeiktam miške. Sargyba jį palaikė jaunuoju karalium, nes buvo visai į jį panašus ir dar turėjo prie savęs tokius pat žvėris. Supratęs, kad čia kalbama apie jo brolį, pagalvojo: „Gerai, aš apsimesiu broliu, gal tada greičiau jį išgelbėsiu." Sargyba jį nuvedė į rūmus, ir visi labai džiaugėsi. Jaunoji karalienė palaikė tikru savo vyru ir klausė, kur jis taip ilgai buvo prapuolęs. Jis atsakė:

— Buvau pasiklydęs miške ir negreit galėjau rasti kelią.

Vakare jis nuėjo gulti, bet tarp karalienės ir savęs padėjo abipus aštrų kalaviją; ji nežinojo, ką tas reiškia, bet nedrįso klausti.

Per kelias dienas jis viską išklausinėjo apie užkeiktą mišką ir galop tarė:

— Aš dar kartą turiu ten pamedžioti.

Karalius su dukteria visaip mėgino jį atkalbėti, bet nieko negalėjo padaryti, ir jis su daugybe palydovų išjojo. Miške jam atsitiko tas pats, kas ir broliui. Jis pamatė baltą elnę ir tarė savo palydovams:

— Likite čia ir laukit, kol aš grįšiu, noriu pagauti tą gražų žvėrelį.

Tada jis šoko vyti, ir tik jo žvėrys nusekė paskui. Bet elnės negalėjo pavyti ir taip toli nujojo į mišką, jog turėjo ten nakvoti. Susikūręs ugnį, jis išgirdo ties savim stenant:

— Ui ui ui, kaip man šalta!

Medžioklis pažvelgė aukštyn — ten sėdėjo medy ta pati ragana. Jis tarė:

— Jei tau šalta, senut, lipk žemėn, aš tave sušildysiu.

Ta atsiliepė:

— Bijau, tavo žvėrys mane kąs.

Jis vėl tarė:

— Nebijok, jie nieko nedarys.

Tada ji atsakė:

— Aš tau numesiu žabelį, kad tu su juo sušersi žvėris, jie nieko nebedarys.

Bet medžioklis nepatikėjo ir atsakė:

— Savo žvėrių aš nemušiu, o tu lipk žemėn, kitaip traukte nutrauksiu.

Tada ji sušuko:

— Daug ko tu norėtum! Tik tu nieko man nepadarysi.

Bet jis jai atšovė:

— Jei nelipsi, tai aš šausiu.

— Šauk, aš tavo šovimo nebijau.

Jis paėmė šautuvą ir pokštelėjo į ją, bet ragana buvo užkalbėta nuo švino kulkų, ji tik balsu nusijuokė ir sušuko:

— Ne tavo nosiai į mane pataikyti.

Bet medžioklis buvo gudrus, tuoj nusitraukė tris sidabrines sagas nuo savo drabužių, primušė šautuvą, paspaudęs pykštelėjo, ir ragana riktelėjusi išdribo iš medžio, nes nuo sidabro nebuvo užkalbėta. Tada jis padėjo ant jos koją ir pagrasė:

— Klausyk, ragana, jei tu man nepasakysi, kur padėjai brolį, tuojau paimu ir įmetu tave į ugnį!

Ragana išsigando, ėmė prašytis dovanoti ir pasakė:

— Jis guli suakmenėjęs su savo žvėrimis griovy.

Tada jis nutempė ją prie to griovio, pagrūmojo ir tarė:

— Dabar tu turi man atgaivinti brolį ir visus tuos, kurie čia guli, kitaip tuoj atsispirsi ugny!

Ji paėmė žabelį ir palietė tuos akmenis; beregint atgijo brolis su savo žvėrimis, paskui daugybė kitų žmonių — pirklių, amatininkų, piemenų, visi jie labai dėkojo už išvadavimą ir išsiskirstė į visas puses. O broliai, susiėję po tiek laiko, bučiavosi ir iš tikros širdies džiaugėsi. Tada jie paėmė raganą, surišo ir įmetė į ugnį, o kai ji sudegė, miškas pasidarė staiga šviesus, ir galėjai matyti karaliaus pilį per tris valandas kelio.

Ėjo dabar abu broliai namo ir vienas antram pasakojo savo nutikimus. Ir kai jaunėlis pasakė, kad jis karaliaus vietoj valdo visą kraštą, vyresnysis tarė:

— Aš tai supratau, atėjęs į jūsų miestą; buvau ten palaikytas karaliumi, buvo man atiduota karališka garbė, o jaunoji karalienė vadino mane savo vyru, liepė sėsti prie stalo šalia savęs ir gulėti tavo lovoj.

Tai išgirdęs, jaunėlis taip papyko, jog tuojau, išsitraukęs kalaviją, nukirto broliui galvą. Bet pamatęs jį gulint negyvą kraujuose, ėmė baisiai gailėtis.

— Brolis mane išvadavo,— sušuko jis, balsu raudodamas,— o aš jį už tai nužudžiau!

Tuomet priėjo prie jo kiškis ir apsiėmė parnešti gyvybės šaknį; jis tuojau nubėgo ir parnešė šaknį dar laiku: brolis buvo atgydytas, ir žaizdų nieko nežymėjo.

Paskui jie keliavo toliau, ir jaunėlis tarė:

— Tu visai panašus į mane, turi tokius pat karaliaus drabužius, ir žvėrys seka tokie pat kaip paskui mane; tad eikim į miestą vienas pro vienus vartus, antras pro kitus iš priešingos pusės.

Čia jie išsiskyrė, ir netrukus pas senį karalių atėjo vienu kartu dvi sargybos nuo dvejų priešingų miesto vartų, ir kiekviena pranešė sugrįžus iš medžioklės jaunąjį karalių. Karalius tarė:

— Negalimas daiktas, vartai vieni nuo kitų yra per visą valandą kelio!

Tuo tarpu abu broliai iš dviejų pusių suėjo kartu į pilies kiemą ir užlipo į viršų. Tada karalius paklausė dukters:

— Dabar pasakyk, katras tavo vyras. Jie visiškai panašūs į vienas antrą, aš negaliu atskirti.

Ji buvo labai nustebus ir iš karto nieko negalėjo pasakyti, bet paskui atsiminė davusi žvėrims savo karolius, ėmė ieškoti ir rado ant vieno liūto savo aukso spynelę. Tada ji nudžiugusi sušuko:

— Tas, kuriam tarnauja šitas liūtas, yra tikras mano vyras!

Jaunasis karalius nusijuokė ir tarė:

— Tavo tiesa, tas yra tikras.

Ir jie susėdo už stalo, valgė, gėrė, ir visi linksmi buvo. Kai vakare jaunasis karalius nuėjo gulti, pati paklausė:

— Kam tu anas naktis vis dėjai į lovą abipus aštrų kalaviją? Aš maniau, kad tu mane nužudyti norėjai.

Iš to jis suprato, koks ištikimas buvo jo brolis.

KAMPININKAS

Vienam kaime visi ūkininkai buvo turtingi žmonės, ir tik vienas gyveno kampininkas. Tas kampininkas neturėjo nei vienos karvės, nors jis ir pati labai troško turėti, tik vis negalėjo susidėti pinigų jai pirkti. Kartą jis tarė pačiai:

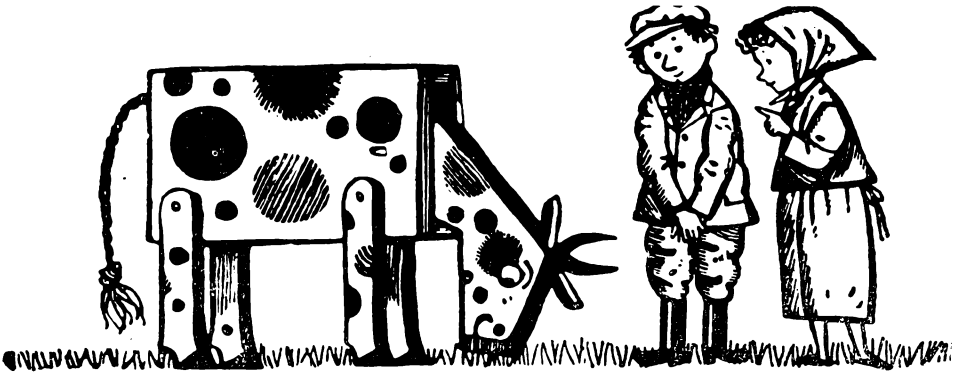

— Klausyk, man atėjo į galvą gera mintis! Juk mūsų kūmas yra dailidė, tegu jis mums padirba iš medžio veršiuką, nudažo jį žalai, kad būtų panašus į galviją, ilgainiui jis užaugs, ir turėsim karvę!

Pačiai tas patiko, ir kūmas tikrai išpjaustė iš medžio veršiuką, nudažė, kaip buvo prašytas, ir net galvą pritaisė taip, jog galėjo lenktis žemyn, lyg griaužtų žolę.

Genant kitą rytą galvijus, kampininkas pasišaukė kerdžių ir sako:

— Matai, ir aš turiu veršiuką, tik jis labai mažas, reikia jį nešte nešti.

Kerdžius sutiko, nunešė į ganyklą ir pastatė žolėj. Veršiukas stovėjo visą laiką palenkęs galvą, lyg būtų ėdęs žolę, ir kerdžius sau galvojo: „Jis greit ims pats lakstyti, aure kaip skuta žolę!" Vakare, atėjus metui ginti bandą namo, kerdžius tarė veršiukui:

— Jei tu galėjai per dieną stačias išstovėti ir visą laiką ėsti žolę, tai dabar gali pats eiti, aš nebevilksiu tavęs ant rankų namo!

O kampininkas tuo tarpu stovėjo prie savo kiemo vartų ir laukė pargenant veršiuko; praėjo pro kiemą visa banda, bet jo veršiuko nebuvo, ir jis ėmė kerdžiaus klausinėti, kur pasidėjo jo gyvulys. Kerdžius atsakė:

— Palikau ganykloj beėdant žolę, jis nenorėjo kartu eiti.

Kampininkas tarė:

— Aure kaip! Mano gyvulys neturi prapulti!

Jie nuėjo abudu į ganyklą, bet veršiuko neberado — jį buvo, matyti, kas pavogęs.

— Jis bus kur pasislėpęs,— tarė kerdžius.

— Nėr čia ko man akių dumti,— pasakė kampininkas ir nuvedė kerdžių pas teisėją, o tas jam liepė už praganytą veršiuką atiduoti kampininkui karvę.

Vadinas, kampininkas dabar turėjo karvę, kurios taip seniai troško su pačia. Jie nuo širdies iš pradžios džiaugėsi, bet neturėjo pašaro ir gavo savo gyvulį papjauti. Mėsą jie apsūdė, odą nutarė mieste parduoti ir už jos pinigus pasidirbdinti kitą veršiuką. Kampininkas išnešė odą ir kely priėjo malūną, kur vaikštinėjo su pamuštais sparnais varnas. Jis nelaimingo paukštelio pasigailėjo, pasigavo ir įsivyniojo į karvės odą. Bet staiga pakilo vėjas, ėmė smarkiai lyti, žmogelis nebegalėjo toliau eiti, sugrįžo į malūną ir paprašė nakvynės. Malūninkienė buvo namie viena, pasakė pakeleiviui:

— Gulkis aure ant šiaudų,— ir davė jam užkąsti duonos su sūriu.

Pakeleivis pavalgė ir atsigulė, pasidėjęs savo odą šalimais, o šeimininkė pagalvojo: „Jis kelionėj pavargo ir bus jau užmigęs." Tuo tarpu atėjo kalvis, senas jos bičiulis. Malūninkienė apsidžiaugė sulaukus svečio ir tarė jam:

— Vyro nėra namie, galėsim dabar pasivaišinti.

Išgirdus kalbant apie vaišes, pakeleivį paėmė pyktis, kad šeimininkė jam vienos duonos su sūriu tedavė. Ji tikrai ėmė nešti ant stalo mėsą, salotas, ragaišį, vyną ir kitus gardžius daiktus.

Tik jie susėdo už stalo ir pradėjo valgyti, kažkas pabeldė į duris.

— Dieve, čia bus mano vyras! — tarė malūninkienė ir tuojau mėsą paslėpė po krosnim, vyną po pagalviu, salotas ant lovos, ragaišį palovy, o kalvį uždarė į indaują priesėny. Paskui ji pribėgo prie durų ir, įleidusi vyrą, tarė:

— Gerai, kad tu sugrįžai! Koks bjaurus ištiko oras!

Malūninkas pastebėjo gulint ant šiaudų kampininką ir paklausė, kas jis toks yra. Pati atsakė:

— Gi šiandien per audrą atėjo tas žmogynas, prašėsi pastogės, aš pavalgydinau jį duona su sūriu ir paguldžiau čia ant šiaudų.

Vyras tarė:

— Aš nieko prieš tai neturiu, tik duok man greičiau valgyti.

— Bet nieko daugiau nėra, tik sūris su duona,— atsiliepė pati.

— Man vis tiek,— pasakė vyras,— duok duonos su sūriu,— ir, pažvelgęs į gulintį svečią, pridėjo:

— Eikš čia, man padėsi valgyti.

Kampininko nereikėjo dviejų kartų kviesti, tuojau atsikėlė ir ėmė valgyti. Pastebėjęs žemėj gulint karvės odą, kur buvo suvyniotas varnas, malūninkas paklausė:

— O ką tu ten turi?

Kampininkas atsakė:

— Čia mano spėjikas.

— Ar jis gali ir man ką spėti? — paklausė malūninkas.

— Kodėl ne,— atsakė kampininkas,— bet jis keturis daiktus tesako, o penktą sau pasilaiko.

Ir malūninkas tarė:

— Tai liepk jam spėti.

Kampininkas spustelėjo paėmęs varną, ir tas sukrunkė: „Krr, krr!"

— Ką gi jis pasakė? — paklausė malūninkas.

— Jis pasakė, kad po pagalviu esantis padėtas vynas,— paaiškino kampininkas.

— Kad jį šimtas paimtų! — sušuko malūninkas, priėjo, pakėlė pagalvį ir tikrai rado butelį vyno.— Spėk toliau,— suragino jis.

Suspaustas varnas vėl krunktelėjo, ir kampininkas tarė:

— Dabar sako, kad krosny esanti padėta mėsa.

— Kad jį šimtas paimtų! — sušuko malūninkas, nuėjo ir rado mėsą.

Kai varnas trečią kartą sukrunkė, kampininkas paaiškino:

— Dabar jis sako, kad ant lovos esančios salotos padėtos.

— Kad jį šimtas paimtų! — sušuko malūninkas, nuėjo ir rado salotas.

Galop varnas buvo paspaustas ketvirtą kartą, ir kampininkas tarė:

— Dabar jis sako, kad palovy esantis ragaišis padėtas.

— Kad jį šimtas paimtų! — vėl sušuko malūninkas, nuėjo ir rado ragaišį.

Dabar susėdo jie abudu prie stalo, o šeimininkė, baisiai persigandusi, atsigulė į lovą ir pasikišo visus raktus po šonu. Malūninkas labai norėjo išgirsti, ką spės varnas penktą kartą, bet svečias tarė:

— Dabar suvalgykim tuos keturis daiktus, nes penktas nėra geras.

Taip jie valgė ir ėmė derėtis, kiek reikėtų mokėti už penktą spėjimą, ir galop buvo sutarta trys šimtai dolerių. Tada kampininkas dar kartą paspaudė varną, tas balsu vėl sukrunkė.

— Ką gi taip jis pasakė? — paklausė malūninkas.

Kampininkas atsakė:

— Jis pasakė, kad priesėny indaujoj esantis pasislėpęs velnias.

— Velnią reikia išvaryti,— tarė malūninkas ir atidarė duris.

Pati turėjo duoti indaujos raktelį, o svečias ją atidarė. Kalvis trūkčiagalviais išgurnėjo pro duris, o malūninkas sušuko:

— Aure koks juodas, tikras kipšas!

O kampininkas už velnio išvarymą iš namų paėmė tris šimtus dolerių ir anksti rytą iškeliavo toliau.

Pagrįžęs į savo sodžių, jis pasistatė gražius namus ir ėmė puikiai gyventi. Tai regėdami, jo kaimynai sakė: „Matyti, tas kampininkas bus buvęs toj vietoj, kur aukso sniegas sninga ir kur pinigus rieškučiomis semia." O teisėjas tiesiog pasišaukė jį pas save ir paklausė, iš kur jis taip pralobo. Kampininkas atsakė:

— Gi aš savo karvės odą už tris šimtus dolerių mieste pardaviau.

Išgirdę taip jį pralobus, tuoj kaimynai parbėgo namo, išpjovė visas savo karves ir numaustė joms odas, tikėdamiesi jas mieste už tą didelę kainą parduoti. Teisėjas išsiuntė savo tarnaitę pirma visų. Bet pirklys nedavė jai daugiau kaip po tris dolerius už vieną odą, o kai atėjo kiti, tai jiems nei to tiek nenorėjo mokėti, sakydamas:

— Kur aš dėsiu tiek daug odų?

Papykę kaimynai nuvedė kampininką pas teisėją ir apskundė už apgavimą. Tas nusprendė atimti nekaltam žmogeliui gyvybę, įritus jį kiauroj statinėj į vandenį. Tada jie nuvedė jį ant stataus upės kranto, atnešė didelę statinę, liepė kalviui užkalti, o patys tuo tarpu parėjo namo. Kampininkas pažino, kad čia buvo tas pats kalvis, kuris eidavo pas malūninkienę, ir jam tarė:

— Aš tave išvadavau iš indaujos, tu mane vaduok iš statinės.

Tuo laiku varė pro šalį bandą kerdžius, jau seniai troškęs pakliūti kaimo teisėju, ir kampininkas ėmė didžiu balsu rėkti:

— Ne, nesutinku! Kad ir visas pasaulis norėtų, nesutinku!

Išgirdęs rėksmą, pribėgo kerdžius arčiau ir paklausė, kas čia yra ir kodėl jis nenori sutikti. Kampininkas atsakė:

— Gi jie nori padėti mane teisėju, jei aš lįsčiau į tą statinę, o aš nenoriu.

Kerdžius tarė:

— Jei daugiau nieko nereikia, tai aš tuoj į statinę lendu.

— Lįsk, ir būsi teisėju,— atsakė kampininkas.

Kerdžius apsidžiaugė ir įlindo į statinę, o kampininkas užkalė viršų; paskui paėmė ir nusivarė visą jo bandą. Kalvis tuo laiku buvo nuėjęs į sodžių ir pasakė kaimynams, kad statinė jau užkalta. Tie atbėgo ir paleido ją į vandenį. Riedant statinei nuo kranto, kerdžius dar suriko:

— Aš su mielu noru būsiu jums teisėju.

Jie pamanė, kad čia kampininkas atsiliepė, ir visi balsu nusijuokė:

— Kodėl ne, tik pirma vandeny kiek pabūk!

Bet kaip jie nustebo, kai, parėję namo, pamatė kampininką varantis per sodžių didžiausią bandą! Jie tuojau apstojo ir ėmė klausti:

— Kaimynėli, kaip tu čia atsiradai? Ar iš upės išlindai?

— Žinoma, iš upės,— atsakė kampininkas: — nuskendęs į apačią, aš išmušiau statinės dugną, išlindau, gi žiūriu — aplink puikiausios pievos, o po jas ganosi daugybės gyvulių, ir tą bandą šit iš ten varausi.

Kaimynai tuojau klausti:

— Ar dar liko daug?

— O, daug,— atsakė kampininkas,— daug daugiau, kaip jums reikia.

Ir jie susikalbėjo eiti visi atsivaryti po bandą, o teisėjas tarė:

— Aš lįsiu į vandenį pirmas.— Ir tikrai, kai visi susirinko ant kranto, jis pasakė: — Jei bus daug, aš ir jus pašauksiu,— pūkšt ir įšoko į upę.

Bet teisėjas nieko nešaukė, o kaimynai, bijodami, kad jis vienas visų gyvulių nesuimtų, tuojau visi po kits kito sušoko į vandenį. Taip žuvo visas sodžius, o tas kampininkas paėmė savo kaimynų turtą ir visą amžių gyveno puikiai.

ERŠKĖTROŽĖ

Seniai seniai gyveno karalius ir karalienė, jie kasdien sakydavo:

— O, kad mes turėtume vaiką!

Bet jie vis negalėjo susilaukti.

Kartą karalienė maudėsi, išlipo tada varlė iš upės ant kranto ir jai tarė:

— Tavo noras išsipildys; nepraeis metai, ir turėsi dukterį.

Ką varlė sakė, tas įvyko: karalienė pagimdė dukterį, ji buvo labai graži, karalius negalėjo atsidžiaugti ir iškėlė didelį pokylį. Jis sukvietė

ne tik savo gimines, bičiulius ir pažįstamus, bet ir laumes, kad jos būtų vaikui malonios. Tam krašte buvo jų trylika, o karalius joms valgyti teturėjo dvylika aukso lėkščių, todėl vienos nepakvietė. Pokylis buvo labai puikus, ir kai jis pasibaigė, laumės kiekviena apdovanojo vaiką: viena dorybėmis, antra gražumu, trečia turtais, o kitos viskuo, kas pasauly verčiausia. Kai vienuoliktoji išreiškė savo linkėjimą, staiga įėjo į vidų tryliktoji. Ji norėjo atkeršyti už tai, kad nebuvo kviesta, ir su nieku nesisveikindama, nei į vieną nežiūrėdama, tarė balsu:

— Karalaitė penkioliktais savo amžiaus metais verpdama įsidurs pirštą ir nuo to mirs.

Ir nesakydama daugiau nei žodžio, apsigręžė ir išėjo iš salės. Visi baisiai išsigando, bet tuo tarpu prisiartino dvyliktoji, kuri savo linkėjimo dar nebuvo sakiusi; ji pikto anos nutarimo atmainyti nemokėjo, galėjo tik sušvelninti ir tarė:

— Karalaitė ne mirs, tik užmigs ilgu miegu, kuris truks šimtą metų.

Karalius, norėdamas savo mylimą vaiką apsaugoti nuo nelaimės, išleido paliepimą, kad visi varpsteliai jo krašte būtų sudeginti. Laumių pranašavimas visai išsipildė: mergaitė buvo graži, dora, maloni ir išmintinga; kiekvienam ji tiko, kas ją matė. Kartą, kada ji buvo jau penkiolikos metų, karalius su karaliene turėjo išvažiuoti iš namų, o dukterį paliko pily vienui vieną. Tada ji ėmė vaikščioti po visą pilį, žiūrinėti visus kambarius ir pagaliau priėjo seną bokštą. Ji ėmė lipti siaurais suktiniais laiptais aukštyn ir prilipo mažas dureles. Į spyną įkišo surūdijusį raktą, pasuko, durys pykšt ir atsidarė; ten mažame kambarėly sėdėjo prie ratelio senutė ir verpė linus.

— Labą dieną, senutėle,— tarė karalaitė,— ką čia veiki?

— Verpiu,— atsakė senutė ir linkterėjo galvą.

— Koks čia daiktas, kur taip smagiai sukasi? — paklausė mergaitė, paėmė varpstelį ir atsisėdo verpti. Lig tik palietė varpstelį, tuojau įvyko pranašavimas — ji įsidūrė pirštą.

Pajutusi sopulį, ji krito į ten stovėjusią lovą ir užmigo. Paskui greitai miegas apėmė visą pilį: karalius ir karalienė, kurie buvo tik sugrįžę namo, užmigo salėj, o su jais ir visi rūmų žmonės. Užmigo arkliai gurbuose, šunys kieme, karveliai ant stogo, musės ant sienų; net virtuvės ugnies liepsna sustingo, ir kepsnys nustojo čirškėti, o virėjas, pradėjęs tuo laiku nusikaltusį vaiką tąsyti už plaukų, paleido jį ir užmigo. Vėjas nutilo, ir nebejudėjo joks medžių lapelis.

Aplink pilį pradėjo augti erškėčių tvora, ji kasmet kilo aukštyn ir galop aptraukė visą pilį, tada nieko daugiau nebebuvo regėti, net vėliavos, plevėsuojančios ant stogo. Bet garsas apie gražią miegančią Erškėtrožę, tuo vardu vadinamą karaliaus dukterį, ėjo per visą kraštą, ir kitų šalių karalaičiai kartais atvykdavo ir mėgindavo pro tvorą patekti į pilį. Bet prasimušti pro tvorą buvo nelengvas daiktas, erškėčiai tartum tvirtomis rankomis sulaikydavo einančius, ir jaunikaičiai, pakliuvę į jų vidurį, nebegalėdavo atgal grįžti ir gaudavo baisia mirčia mirti.

Po daug daug metų atvyko į tą kraštą vėl vienas karalaitis ir išgirdo iš vieno seno žmogaus apie erškėčių tvorą ir apie tai, kad už tvoros stovinti pilis, o toj pily gal jau šimtas metų mieganti neregėtai graži karalaitė, Erškėtrože vadinama, o su ja miegantis karalius, karalienė ir visi rūmų žmonės. Jis žinojo iš savo senelio, kad jau daug karalaičių buvę atvykę ir mėginę prasimušti pro tvorą, bet visi ten sukliuvę ir nelaimingą galą gavę. Tačiau jaunikaitis tarė:

— Aš nebijau, aš noriu ten patekti ir pamatyti gražiąją Erškėtrožę.

Nors senelis visaip mėgino jį atkalbėti, bet tas jo neklausė.

O tuo laiku kaip tik pasibaigė šimtas metų, ir atėjo diena, kurioj turėjo atbusti Erškėtrožė. Prisiartinęs prie tvoros, karalaitis išvydo daugybę didelių puikių žiedų, tie buvo tik pražydę ir jį praleido nieko nedarydami, bet paskui erškėčiai vėl susiskleidė į vieną sieną. Pilies kieme jis pamatė gulint miegančius arklius ir šunis, o ant stogo tupint karvelius, jie taip pat miegojo pakišę galveles po sparneliais. Įėjęs į pilį, pastebėjo ant sienų miegant muses, virėjas tebelaikė ištiesęs ranką į vaiką, o tarnaitė sėdėjo prie juodos vištos ir rengėsi pešti.

Paėjo jis toliau ir rado miegant salėj visus rūmų žmones, o aukščiau prie sosto miegojo išvirtę karalius su karaliene. Ėjo jis dar toliau, aplinkui buvo taip tylu, net galėjo girdėti savo paties alsavimą; galop jis įlipo į bokštą ir atidarė duris į mažą kambarėlį, kur miegojo karalaitė Erškėtrožė.

Ji buvo tokia graži, jog jaunikaitis negalėjo nuo jos atitraukti akių, pasilenkė ir pabučiavo. Kaip tik jis palytėjo jos lūpas, karalaitė pramerkė akis, pabudo ir maloniai pažvelgė į jį. Tada ji pakilo, ir abu kartu nulipo laiptais žemyn. Čia atbudo ir karalius su karaliene, o po jų ir visi rūmų žmonės, kurie nustebę žiūrėjo į kits kitą. Atsistojo kieme arkliai ir ėmė purtytis, šunys pašoko ir pradėjo uodegas mataruoti, karveliai ištraukė galveles iš po sparnelių, apsižvalgė ir nuskrido į lauką; musės pradėjo rėplioti po sienas; ugnis virtuvėj pradėjo kūrintis ir virti valgį; kepsnys vėl sučirško, ir virėjas sudrožė vaikui per ausį, ir tas kaip smaugiamas suriko, o tarnaitė nupešė vištą. Tada buvo pakeltos puikios karalaičio vestuvės su Erškėtrože, ir paskui jie gyveno laimingai iki savo amžiaus galo.

MARGYTĖ

Gyveno karalius ir turėjo tokią gražią pačią su aukso plaukais, jog gražesnės visame pasauly nebuvo. Kartą ji susirgo ir, matydamasi nebepasveiksianti, pasišaukė karalių ir tarė jam:

— Aš mirsiu, ir jei tu norėsi vėl vesti, neimk tokios, kuri nebūtų gražumo kaip aš ir neturėtų tokių aukso plaukų kaip mano; pasižadėk man tai padaryti.

Karalius pasižadėjo, ir ji amžinai užmerkė akis.

Karalius ilgai negalėjo nubūti pačios ir apie antrą vedimą visai negalvojo. Bet senatos pagaliau pradėjo kalbėti:

— Karalius būtinai turi vesti, kad mes turėtumėm karalienę.

Buvo išsiuntinėti į visas puses pasiuntiniai, tie turėjo rasti karaliui tokio pat gražumo pačią, kaip mirusioji. Bet tokios nebuvo visame pasaulyje, o jei ir būtų radę, tai ji vis tiek nebūtų turėjusi aukso plaukų. Vadinas, pasiuntiniai grįžo namo nieko nelaimėję.

Karalius turėjo dukterį, ji buvo tokia pat graži kaip jos motina ir su tokiais pat aukso plaukais. Kai ji paaugo, karalius tarė senatoms:

— Aš noriu vesti savo dukterį, nes ji — gyva motina, o kitos tokio gražumo niekur negaliu rasti.

Tai išgirdę, senatos nusigando ir atsakė:

— Dievas draudžia vesti dukterį, ir iš tos nuodėmės nėr ko laukt gero, gali dar visa karalystė žūti.

Sužinojusi apie tėvo norą, duktė išsigando dar labiau už juos, bet tikėjosi kaip nors išsigelbėti. Ji tarė tėvui:

— Jei norit, kad aš tekėčiau už jūsų, tai prašom man pasiūti trejus drabužius: vienus auksinius — kaip saulė, kitus sidabrinius — kaip mėnuo, trečius blizgančius — kaip žvaigždės; toliau prašom padaryti man kailinius, kuriems būtų paimta nuo kiekvieno visos karalystės žvėries po mažiausią lopinėlį kailio.

To reikalaudama, ji galvojo: „Tokių drabužių niekas nepasiūs, ir aš tėvui išvarysiu iš galvos tą nelemtą norą." Bet karalius nenusileido, ir nagingiausios audėjos ėmė austi drabužius: vienus auksinius — kaip saulė, kitus sidabrinius — kaip mėnuo, o trečius blizgančius — kaip žvaigž-

dės, o medžiotojai turėjo sugaudyti visus karalystės žvėris ir nuo kiekvieno nulupti po lopinėlį kailio; iš jų buvo pasiūti tūkstančio kailelių kailiniai. Pagaliau, kai viskas buvo padaryta, karalius liepė atnešti drabužius ir, patiesęs prieš dukterį, tarė:

— Rytoj turės būti vestuvės.

Pamačiusi, jog nebėra vilties suminkštinti tėvo širdį, karalaitė nutarė bėgti. Naktį, visiems sumigus, ji atsikėlė, paėmė iš visų savo brangenybių tris daiktus — aukso žiedą, aukso ratelį ir aukso lanktelį, susidėjo į riešuto kevatą saulės, mėnesio ir žvaigždžių drabužius, apsisiautė su tūkstančio kailelių kailiniais, paskui išsisuodino veidą ir rankas, pasimeldė ir išėjo. Ėjo visą naktį ir priėjo didelę girią. Buvo labai pavargusi, įlindo į drevę ir užmigo.

Jau išaušo ir aukštai pakilo saulė, o ji vis tebemiegojo. Tuo tarpu karalius, kurio tas miškas buvo, išjojo medžioti. Pribėgę prie to medžio, šunys ėmė uosti, lakstyti aplink ir loti. Tada karalius tarė medžiokliams:

— Žiūrėkite, koks ten žvėris yra pasislėpęs.

Šie tuojau išpildė jo paliepimą ir sugrįžę atsakė:

— Drevėj guli ir miega nepaprastas žvėris, tokio mes niekad neregėjom; jo kailis mirga tūkstančiais spalvų.

— Tai paimkit gyvą, suriškite ir parvežkite,— paliepė karalius.

Medžiotojų pajudinta, mergaitė pabudo ir nusigandusi tarė:

— Aš esu nelaiminga, tėvo motinos pamiršta, pasigailėkite ir priglauskite mane.

— Tu, Margyte,— atsakė jie,— praversi mums virtuvėje, eikš kartu, galėsi ten pelenus samstyti.

Pasodino jie į ratus ir parvežė į karaliaus pilį. Parodę jai vietą po laiptais, kur dienos šviesa nepasiekdavo, tarė:

— Margasis žvėreli, čia galėsi gyventi ir nakvoti.

Paskui nuvedė į virtuvę, kur ji turėjo malkas ir vandenį nešti, ugnį kurstyti, paukščius pešti, bulbes skusti, pelenus semti ir visus juoduosius darbus dirbti.

Sunku buvo ten Margytei gyventi, ir ji vis galvojo: „Į ką tu pavirtai, gražioji karalaite!" Kartą pily buvo didelis pokylis, ir ji pasiprašė virėjo leisti nuėjus prie durų pasižiūrėti.

— Gali eiti,— atsakė virėjas,— bet už pusės valandos turi vėl grįžti ir semti pelenus.

Paėmusi žiburį, ji nuėjo į savo kambarėlį, nusimetė kailinius, nusimazgojo nuo rankų ir veido suodžius ir vėl buvo graži. Paskui atsivožė riešuto kevatą, išsiėmė spindinčius kaip saulė drabužius, apsivilko su jais ir nuėjo į pokylį. Visi jai traukėsi iš kelio, nes niekas nepažino ir manė, kad čia tikrai kokia karalaitė. Pats karalius ją pasitiko, padavė ranką ir išvedė šokti, galvodamas: „Tokios gražuolės niekados nesu matęs." Pasibaigus šokiams, ji nusilenkė, ir nei karalius, nei kiti nematė, kur ji pražuvo. Buvo paklausta sargyba, stovėjusi prie durų, bet ir ta nematė einant jokios mergaitės.

Tuo tarpu ji įbėgo į savo kambarėlį, greitai nusivilko, išsisuodino veidą ir rankas, apsisiautė su savo kailiniais ir vėl buvo Margytė. Ji grįžo į virtuvę prie savo darbo, pelenus semti, bet virėjas tarė:

— Palik juos rytojui, dabar virk karaliui sriubą, o aš bėgsiu ten truputį pasižiūrėti; tik saugok man, kad nei vienas plaukelis į sriubą neįkristų, nes paskui valgyt negausi.

Virėjas išėjo, o Margytė ėmė virti karaliui sriubą; išvirusi atsinešė iš savo kambarėlio aukso žiedą ir įmetė į tą sriubą. Pasibaigus šokiams, karalius liepė atnešti sriubą ir pradėjo valgyti; sriuba jam labai patiko, rodėsi, kad niekad tokios neragavo, ir išvalgė visą dubenį; pamatęs ant dugno žiedą, negalėjo suprasti, kaip jis čia pakliuvo, ir liepė pašaukti virėją. Išsigandęs virėjas tarė Margytei:

— Tikrai tu prikrėtei plaukų; jei atsiras koks plaukelis, tai gausi nuo manęs.

Atėjusio virėjo karalius paklausė, kas virė sriubą. Jis atsakė:

— Aš viriau.

— Netiesa,— tarė karalius: — ji buvo kitaip virta ir daug gardesnė kaip visuomet.

— Prisipažįstu, ne aš viriau sriubą, bet Margytė.

— Tad atvesk ją čionai,— paliepė karalius.

Kai Margytė atėjo, karalius paklausė:

— Kas tu esi?

— Esu varginga mergaitė, neturiu nei tėvo, nei motinos.

Jis vėl paklausė:

— Ką tu veiki mano pily?

— Nieko taip gero, esu pastumdėlės vietoj,— atsakė mergaitė.

— O kur tu gavai žiedą, kur aš sriuboj radau?

— Nieko apie jį nežinau,— atsiliepė ji.

Vadinas, karalius nieko neišgavo ir ją paleido.

Netrukus vėl buvo pokylis. Kaip ir pirma, Margytė prašė virėjo, kad leistų pasižiūrėti.

— Gerai,— atsakė jis,— bet už pusvalandžio turi grįžti ir virti sriubą, kurią taip mėgsta karalius.

Ji tuoj nubėgo į savo kambarėlį, greitai nusiprausė, išsiėmė iš riešuto kevalo sidabro drabužius ir apsivilko. Pokyly ji vėl buvo graži, kaip tikra karalaitė. Ją pamatęs, karalius didžiai apsidžiaugė ir vėl išvedė šokti. Pasibaigus šokiams, karalius vėl nepastebėjo, kur ji staiga dingo. O ji tuo tarpu šmakšt įlindo į savo kambarėlį, persitaisė ir nuėjo į virtuvę virti sriubos. Išėjus virėjui žiūrėti, ji paėmė savo aukso ratelį ir įmetė į sriubą. Sriuba buvo paduota karaliui, ji taip pat jam patiko, kaip ir pirmą kartą; buvo vėl pašauktas virėjas, ir jis turėjo prisipažinti, kad ją virė Margytė. Karalius vėl liepė ją pašaukti, bet Margytė atėjusi atsakė, kad ji esanti visą laiką užkrosny ir apie ratelį nieko nežinanti.

Buvo karaliaus trečias pokylis, ir vėl tas pats atsitiko. Nors virėjas pasakė mergaitei:

— Tu esi ragana, tu visada ką dedi į sriubą, ir ji karaliui labiau tinka kaip mano virta,— bet, Margytės prašomas, vėl sutiko trumpai ją išleisti. Apsivilkusi su žvaigždžių drabužiais, ji įėjo į salę. Karalius vėl su ja šoko, ir jam rodėsi, kad niekados ji nebuvo tokia graži, kaip dabar. Šokdamas nejučia užmovė jai ant piršto žiedą, o muzikantams liepė ilgiausiai griežti. Šokiams pasibaigus, karalius norėjo sulaikyti ją už rankos, bet Margytė ištrūko, įsimaišė tarp žmonių ir dingo. Nubėgus greit į savo kambarėlį, ji nespėjo nusivilkti puikiųjų drabužių, nes ilgai buvo pokyly užtrukusi, ir tik apsisiautė su savo kailinėliais; beskubindama net pamiršo vieną pirštą išsuodinti. Grįžusi į virtuvę, Margytė greitai išvirė karaliui sriubą, o virėjui išėjus, įmetė į dubenį aukso lanktelį. Radęs sriuboj lanktelį, karalius vėl liepė pašaukti Margytę. Jis tuojau pamatė jos baltąjį pirštą ir žiedą, kurį šokdamas buvo užmovęs nepažįstamai. Tad griebė ją už rankos, kad nepabėgtų; Margytė norėjo ištrūkti, tuo tarpu prasiskleidė jos kailiniai, ir karalius pamatė žvaigždžių drabužius. Tuoj nutraukė nuo pečių kailinius, išsiskleidė Margytės aukso plaukai, ir ji stovėjo prieš karalių visam gražume. Nusimazgojusi suodžius ir pelenus, ji buvo gražiausia visam pasauly. Dabar karalius tarė:

— Tu būsi mano pati, ir mes niekados nebesiskirsime.

Netrukus buvo vestuvės, ir jie gyveno ilgai ir laimingai.

JORINDĖ IR JORINGIS

Stovėjo kartą didelėj girioj apsamanojusi pilis, ir joje gyveno vienui viena sena moteriškė, baisi ragana. Dieną pasiversdavo ji į katę arba pelėdą, o vakare vėl tapdavo žmogum. Ji mokėjo pas save vilioti laukinius žvėris ir paukščius, žudė, paskui virė ir kepė juos.

Kas tik prieidavo prie pilies per šimtą žingsnių, lyg prikaltas nebegalėdavo pajudėti iš vietos ir tol ten stovėdavo, kol ragana paleisdavo. Jei į tą ratą patekdavo dora mergaitė, ragana paversdavo ją į paukštelį, dėdavo į narvelį ir nešdavo į vieną savo pilies kambarį. Ji jau turėjo

pily gal kokius septynis tūkstančius narvelių su įvairiausiais paukščiais.

Gyveno kartą labai graži mergaitė, vardu Jorindė. Ji buvo susižadėjusi su gražiu jaunikaičiu, vardu Joringiu. Nebetoli buvo jų vestuvės, ir jie vienas antru negalėjo atsidžiaugti. Norėdami nuo širdies pasikalbėti, jie išėjo į mišką pasivaikščioti.

— Saugokis per arti eiti prie pilies,— pasakė Joringis.

Puikus buvo vakaras, saulutė skaisčiai švietė pro medžius į tamsų miško žalumą, ir purplys griaudžiai uldavo ant skroblo šakelės.

Jorindė ėmė tarpais verkti, sėdosi saulės šviesoj ir liūdėjo; liūdėjo ir Joringis. Jiems pasidarė taip sunku, lyg būtų atėjusi jų mirties valanda. Čia jie pasimatė pasiklydę ir nežinojo, kaip rasti kelią į namus, o saulė jau buvo perpus užslinkus už kalno.

Joringis praskyrė krūmus ir pamatė prieš save arti senos pilies sieną; jis išsigando ir iš baimės visas nutirpo. O Jorindė sugiedojo:

Raudonkaklis paukštužėlis
Gieda, kad atein' nelaimė:
Turi mirti balandėlis,
Oi, mane taip ima baimė!
Jurgiuk, Jurgiuk, paplak paplak...

Joringis žvilgt atgal — gi Jorindės vietoj begiedanti lakštingala: „Jurgiuk, Jurgiuk, paplak paplak!"

Pelėda su žibančiomis akimis aplėkė juos tris kartus ir tris kartus suriko: „Ū-ū-ū." Joringis nebegalėjo pajudėti iš vietos, sustingo kaip akmuo, negalėjo verkti nei kalbėti, rankų nei kojų pakelti. Saulė nusileido, pelėda nulėkė į krūmus, ir tuojau iš ten išėjo kuprota senutė, visa išdžiūvusi ir pageltonijusi, su didelėmis raudonomis akimis ir kumpa nosim, kurios galas siekė smakrą. Ji kažką pamurmėjo, pagavo lakštingalą ir nusinešė ant rankos. Joringis nieko negalėjo pasakyti, net pakrutėti iš vietos; lakštingalos jau nebuvo. Pagaliau senė grįžo ir pasakė dusliu balsu:

— Paukštelis jau narvely, dabar esi laisvas, lik sveikas.

Vadinas, Joringis buvo paleistas. Jis puolė senei po kojų ir meldė grąžinti jam Jorindę, bet ji pasakė, kad jis niekad jau jos neberegės, ir nuėjo. Jis šaukė, verkė, raudojo, bet viskas veltui. „Kas dabar man bus, kas man bus?" Joringis išėjo iš miško, nuėjo į svetimą sodžių ir ten

apsiėmė ganyti avis. Ilgai jis ganė ir dažnai nuėjęs apsukdavo aplink pilį, bet arčiau eiti bijojo. Kartą jam prisisapnavo, kad jis radęs skaisčiai raudoną gėlę, kurios vidury buvęs puikus perlas. Jis nuskynęs tą gėlę, nuėjęs į pilį, ir kokį tik su ja palietęs daiktą, nuo to tuojau nykę kerai; taip pat per sapną matė, kad tokiu būdu ir Jorindę atvadavęs.

Atsikėlęs pradėjo tuojau ieškoti tos gėlės visur po kalnus ir klonius; ieškojo aštuonias dienas ir pagaliau devintos dienos anksti rytą rado tokią skaisčiai raudoną gėlę. Vidury žiedo buvo didelis rasos lašas, panašus į gražiausią perlą. Nuraškęs gėlę, jis tiesiog nuėjo į pilį. Prisiartinusio į ją per šimtą žingsnių niekas jo nebeprikalė tam daikte, ir jis drąsiai priėjo prie vartų. Labai nudžiugęs, Joringis palietė su gėle duris, ir jos atsidarė. Jis įėjo į kiemą ir ėmė klausytis, ar neišgirs paukščių balso, ir tikrai išgirdo. Pilies vienoj salėj rado raganą lesinant narveliuose paukščius. Pamačiusi Joringį, ragana baisiai įniršo, ėmė jį plūsti, spjaudytis nuodais, bet negalėjo prieiti prie jo arčiau kaip per du žingsnius. Visai nekreipdamas į ją akių, ėjo jis per salę, žiūrinėdamas narveliuose paukščius; čia buvo keturi šimtai lakštingalų, ir kaip jis galėjo iš tiek savo Jorindę pažinti?

Bestoviniuodamas jis pamatė, kad ragana nusikabino vieną narvelį ir norėjo iščiaužti pro duris. Jis prišoko greit prie jos, palietė su savo

gėle ją ir tą narvelį: ragana nebegalėjo daugiau kerėti, ir šalia jos atsirado Jorindė. Ji buvo tokia pat graži, kaip ir pirma, ir abu su Joringiu neapsakomai džiaugėsi. Tada jis atvertė ir visus kitus paukščius į mergaites, grįžo su savo Jorinde namo ir paskui laimingai su ja gyveno ilgus metus.

Gyveno kartą apsukrus jaunikaitis. Teko jam išeiti į karą, mušėsi labai narsiai, bet kai pasibaigė karas, jį paleido namo ir kelionei davė tris skatikus. „Ne,— tarė jis,— tas man visai nepatinka, susiieškosiu gerų draugų, ir karalius turės man visus savo turtus atiduoti."

Papykęs nuėjo jis į mišką ir pamatė žmogų, kuris vienu kartu paėmė ir išrovė šešis medžius iš šaknų lyg šiaudelius.

— Ar nenorėtum man tarnauti ir eiti kartu? — paklausė jo kareivis.

— Gerai,— atsakė tas,— tik aš pirma nunešiu savo motinai šį ryšelį žabų.

Tada jis paėmė kitą medį, susuko, apvyniojo su juo anuos šešis, užsidėjo visus ant pečių ir nuėjo. Paskui sugrįžo ir ėmė keliauti su kareiviu, o tas jam pasakė:

— Mes dviese galim skersai žemės eiti.

Paėjo jie kiek laiko sykiu ir pamatė medžioklį, priklaupusį ant vieno kelio, laikantį rankose šautuvą ir į kažką taikantį. Kareivis jo paklausė:

— Medžiokli, ką tu nori šauti?

Tas jam atsakė:

— Gi aure ten, už dviejų mylių, ant ąžuolo šakos tupi musė, aš jai noriu kairę akį peršauti.

— Apsiimk man tarnauti,— tarė kareivis,— tada mes trise galėsim skersai žemės eiti.

Medžioklis sutiko ir nuėjo kartu su jais. Netrukus jie priėjo septynis malūnus, jų sparnai kaip tik gali sukosi, nors nebuvo jokio vėjo ir nei vienas medžio lapelis nejudėjo.

— Negaliu suprasti, kaip tie malūnai sukasi, juk iš niekur vėjas nepučia,— pasakė kareivis ir su savo tarnais nuėjo toliau. Paėję dvi mylias, jie pamatė sėdint medy žmogų, vieną nosies skylutę laikant užspaudus, o pro antrą leidžiant orą.

— Ei, ką tu ten medy veiki? — paklausė kareivis.

Tas atsakė:

— Per dvi mylias nuo čia stovi septyni malūnai, aš pučiu, kad jų sparnai suktųsi.

— Stok prie manęs,— vėl tarė kareivis,— mes keturiese galėsim skersai žemės eiti.

Berniokas išlipo iš medžio ir nuėjo kartu. Po kiek laiko jie rado žmogų, stovintį ant vienos kojos, o kitą laikantį pasidėjus šalimais.

— Geras čia poilsis,— tarė kareivis.

— Juk aš esu greituolis,— atsakė nepažįstamas: — kad man nereiktų perdaug greitai bėgti, aš nusiėmiau vieną koją; o jei aš lėkčiau su abiem, tai joks paukštis manęs nepavytų.

— Dėkis prie mūsų, mes penkiese galėsim skersai žemės eiti.

Greituolis prisidėjo, ir netrukus jie sutiko dar vieną žmogelį, tam kepurė vos vos laikėsi ant šalies. Kareivis jam tarė:

— Klausyk, bičiuli, tu visai pakabink sau kepurę ant ausies, tada būsi tikras kvailys!

— Negaliu kitaip,— tas atsakė: — jei aš užsidėčiau kepurę kaip reikiant, tai baisus pakiltų šaltis, visi paukščiai sušaltų ir negyvi nukristų žemėn.

— Tai keliauk su mumis,— tarė kareivis: — mes šešiese galėsim skersai žemės eiti.

Eidami visi šeši, jie priėjo miestą, kur karaliaus buvo apskelbta, kad tas, kuris pralenks jo dukterį, gaus jos ranką, o jei karalaitės bus aplenktas, tai turės savo galvą padėti. Kareivis apsiėmė eiti su karalaite lenktynių, sakydamas ne pats bėgsiantis, bet leisiantis savo tarną.

— O jei tarnas bus aplenktas,— tarė karalius,— tai jis ir tu — abu prikišit galvas.

Kai ta sutartis buvo padaryta, kareivis prisegė greituoliui antrą koją ir pasakė:

— Lėk tik greitai ir padėk mums nugalėti.

O sutarty buvo pasakyta, kad laimės tas, katras iš tolimo šaltinio pasems ir atneš pirmas vandens. Greituolis ir karalaitė gavo po skardinę, ir abu kartu ėmė bėgti; karalaitė visai netoli buvo dar nubėgus, o greituolis išnyko jau iš akių — kaip žaibas nukūrė tolyn. Beregint jis pribėgo

prie to šaltinio, pasėmė skardinę vandens ir pradėjo lėkti atgal. Vidukelėj jis pailso, pasidėjo šalimais skardinę, atsigulė ir užmigo. O kad būtų kieta gulėti ir greičiau galėtų atsibusti, jis pasidėjo po galva rastą ten žemėj arklio kaukolę. Tuo tarpu karalaitė, mokėjusi irgi greitai bėgti, bet tik taip, kaip paprasti žmonės, pribėgo prie šaltinio, pasėmė vandens ir nieko negaišdama apsigręžė atgal. Pamačiusi prie kelio gulint ir miegant greituolį, ji labai apsidžiaugė, pasakė:

— Dabar priešininkas mano naguose,— išliejo jam vandenį ir nubėgo tolyn.

Viskas būtų buvę pralaimėta, jei nebūtų tai pamatęs medžioklis, visą laiką sėdėjęs ant pilies stogo.

— Kad ji nesulauktų, kad mus nugalėtų,— tarė jis, paėmė šautuvą ir taip tiesiai šovė, jog išmušė greituoliui iš po galvos arklio kaukolę, jo paties nei kiek nepažeidęs. Greituolis atbudo, šoko iš miegų, gi žiū-

ri — skardinė tuščia, ir karalaitė jį aplenkus. Bet jis neišsigando, greit nulėkė prie šaltinio, vėl pasisėmė vandens ir atbėgo prie pilies dešimčia minučių greičiau kaip karalaitė.

— Dabar,— tarė jis,— šiek tiek kojas pramiklinau, o lenktynių pradžios net bėgimu negali vadinti.

Karalius susirūpino, o duktė dar labiau, kad jai reiks tekėti už prasto kareivio, ir ji ėmė su tėvu tartis, kaip nuo negeistino jaunikio ir jo draugų atsikratyti. Galop karalius tarė:

— Aš sugalvojau, ką jiems padaryti, jie nebeišeis man iš čia gyvi.

Paskui jis nuėjo pas juos ir pasakė:

— Dabar prašom iš džiaugsmo pavalgyti, pagerti ir pasilinksminti.

Tai pasakęs, jis visus šešis nuvedė į kambarį, kurio grindys ir durys buvo geležies, o langai taip pat apkaustyti storu geležiniu tinklu. Tam kambary stovėjo stalas, visas apkrautas puikiausiais valgiais ir gėrimais.

— Prašom čia dabar likti ir linksmintis,— tarė karalius ir išeidamas užrakino duris.

Paskui jis pašaukė virėją, liepė jam sukurti po tuo kambariu ugnį ir tol kūrinti, kol geležis bus raudona. Virėjas išpildė įsakymą, ir šešiems draugams, sėdėjusiems už stalo, pasidarė karšta, bet jie manė, kad čia nuo valgymo; tik kai pasidarė dar karščiau ir, norėdami išeiti iš kambario, rado duris ir langus uždarytus, jie suprato, kad karalius sugalvojo juos iškepti.

— Prašom nebijoti,— tarė tas, kuris nešiojo kepurę ant šalies: — aš pakelsiu tokį šaltį, jog ugnis nieko negalės padaryti.

Jis užsismaukė kepurę ant galvos, ir staiga toks pakilo šaltis, jog karštis tuojau nukrito, ir visi valgiai ant stalo ėmė nuo šalčio stingti.

Praėjo kelios valandos, karalius galvojo, kad jo

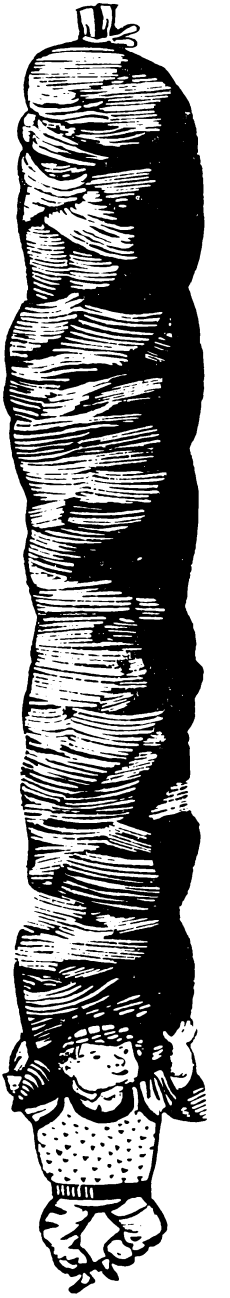

svečiai bus jau seniai nuo šilimos nutroškę, ir liepė atidaryti duris, norėdamas pats į juos pažiūrėti. Bet kai atsidarė durys, visi šeši sveikutėliai sustojo prieš karalių ir pasakė, kad jiems būtų labai malonu išeiti kur iš to kambario pasišildyti, o čia nuo didelio šalčio viskas pradėję stingti.

Siusdamas iš piktumo, karalius nubėgo pas virėją ir ėmė barti, kodėl jis neišpildęs jo įsakymo. Virėjas atsakė:

— Tik prašom pažiūrėti, koks čia karštumas!

Karalius pats pamatė, kad po geležiniu kambariu sukurta baisi ugnis, ir suprato, jog tokiu būdu jis nuo jų neatsikratys.

Tada jis vėl ėmė galvoti, kaip išsigelbėti nuo nemalonių svečių; pasišaukė jis tą kareivį ir sako:

— Klausyk, aš tau duosiu aukso, kiek tik nori, tik atsisakyk nuo mano dukters.

— Gerai, tinku,— atsakė berniokas,— tik prašom duoti man aukso tiek, kiek galės savim panešti mano tarnas, tada aš atsisakau nuo jūsų dukters.

Karalius labai apsidžiaugė, o kareivis tarė:

— Už dviejų savaičių aš ateisiu atsiimti aukso.

Paskui kareivis sušaukė visos karalystės siuvėjus ir liepė per keturiolika dienų siūti didelį maišą. Pasiūtą maišą tas stipruolis, kuris rovė medžius iš šaknų, turėjo užsidėti ant pečių ir eiti pas karalių aukso. Pamatęs jį ateinant, karalius labai nustebo ir pagalvojo: „Aure visą vežimą pakulnio neša ant pečių! Kiek ten galės pareiti aukso!"

Paskui karalius liepė atnešti statinę aukso, ją vos galėjo pavilkti šešiolika tvirtų vyrų, o tas stipruolis paėmė su viena ranka, įsimetė į maišą ir paklausė:

— Kodėl iš karto daugiau neatnešėt, tos statinės ir žymėti nežymu maiše?

Karalius palengva sunešė savo auksą, visas savo brangenybes, o stipruolis vis dėjo į maišą, tačiau nei pusės jo nepridėjo.

— Duokit čia daugiau, duokit čia daugiau,— ragino stipruolis: — tokiais niekais maišo nepridėsi!

Buvo surinkta dar septyni tūkstančiai vežimų aukso, ir jis juos visus sukišo į maišą — su ratais ir su jaučiais.

— Ką aš čia bežiūrėsiu,— atsakė jis: — grūsiu, kas tik man pakliūva, greičiau maišą pridėsiu.

Kai viskas buvo į maišą sudėta, o vis dar buvo vietos, stipruolis tarė:

— Metas baigti. Reikia rišti maišą, nors ir nepilnas.

Tai pasakęs, užsimetė maišą ant pečių ir su savo draugais iškeliavo.

Pamatęs tą žmogų ant savo nugaros išnešant visus krašto turtus, karalius labai susirūstino, liepė sėsti savo raiteliams ant žirgų, pavyti tuos šešis nenaudėlius ir atimti iš stipruolio maišą. Tuojau du pulkai šoko iš paskos, pavijo juos ir suriko:

— Jūs dabar mūsų rankose, meskite maišą, o kad ne, tuoj sukaposim.

— Mes jūsų rankose? — paklausė tas, kur pūsdamas per nosį varė malūnus.— Gerai, bet pirma jūs man pašokit padebesėse.

Užspaudė jis vieną nosies skylutę, o per kitą taip papūtė, jog abu pulkai susimaišę išlėkė į orą ir išsisklaidė į visas puses. Vienas viršila ėmė prašytis pasigailėjimo: jis buvęs narsus karys, mūšiuose gavęs devynias žaizdas ir tokio pasityčiojimo neužsitarnavęs. Tas ėmė mažiau pūsti ir, kai viršila nusileido žemėn, jam tarė:

— Jok pas karalių ir pasakyk, kad jis daugiau atsiųstų raitelių, aš apsiimu juos visus sudoroti.

Išgirdęs tuos žodžius, karalius tarė:

— Tegu jie sau velkasi, matyti, jiems padeda nelabasis.

Šeši draugai sugrįžo namo su dideliu turtu, viską tarp savęs pasidalino ir puikiai visą amžių gyveno.

GUDRAGALVĖ GRYTĖ

Buvo kartą virėja, vardu Grytė. Ji turėjo kurpeles raudonais kulnais ir, išėjusi į gatvę, mėgo šen ir ten pasisukinti, buvo visada linksma ir galvojo sau: „Puiki aš dėlto mergina!" Sugrįžusi namo, išgerdavo iš džiaugsmo gurkšnelį vyno, o kadangi vynas kelia norą valgyti, ji imdavo ragauti gardžiausią valgį, kurį virė, ir tol ragaudavo, kol sočiai privalgydavo, tada sakydavo:

— Turi juk virėja žinoti valgio skonį.

Vieną kartą šeimininkas tarė jai:

— Grytut, šiandien vakare ateina svečias, iškepk dvi vištas.

— Pasirūpinsiu, šeimininkai,— atsakė Grytė.

Ji papjovė vištas, nupešė jas ir pavakary pakišusi po krosnim ėmė kepti. Vištos paskaudo, pradėjo net svilti, o svečias vis nėjo. Tada Grytė pasakė šeimininkui:

— Jei svečias greit neateis, reiks vištas iš krosnies išimti, bet būtų gaila, dabar jos gardžiausia valgyti, paskui bus kietos.

— Tai aš eisiu pats atsivesti svečio,— tarė šeimininkas.

Tik jis išėjo pro duris, Grytė išėmė vištas ir tarė sau:

— Ką aš čia prie ugnies stovėsiu, visa sukaitau, gert ištroškau, o kada jie ateis, nėr žinios. Bėgsiu į rūsį ir nurysiu gurkšnelį.

Nuėjusi į rūsį, prisileido puodelį vyno, tarė sau:

— Sveika, Grytute! — ir išgėrė kelis gurkšnelius.— Juk dar noriu,— traukė ji,— tad ko čia laukti,— ir dar gurkštelėjo. Paskui ji sugrįžo į virtuvę ir vėl pastatė, apipylusi taukais, vištas į krosnį. Kepsnys gardžiai kvepėjo, bet Grytė pagalvojo: „O gal dar ko trūksta, reikia paragauti!" Ji bastelėjo su pirštu į kepsnį ir tarė:

— Kokios puikios vištelės, tiesiog nuodėmė ir gėda, kad negalima jų tuojau valgyti.

Ji pribėgo prie lango pažiūrėti, ar neina šeimininkas su svečiu, bet nieko nebuvo. Vėl priėjusi prie vištų, galvojo: „Vienas sparnelis visai dega, geriau aš jį suvalgysiu." Atsipjovusi sparnelį suvalgė, sparnelis jai labai patiko, ir ji sau tarė:

— Juk reikia ir kitą suvalgyti, nes šeimininkas gali pastebėti, kad ko trūksta.

Suvalgė ji ir antrą sparnelį ir vėl nubėgo pažiūrėti, ar neina šeimininkas, bet nieko nebuvo matyti. „Kas dabar žino,— atėjo jai į galvą,— gal jie visai nebeateis, gal jie kur kitur užklydo ir sėdi." Ir ėmė save raginti:

— Nebijok, Grytut, viena vištа jau vis tiek pradėta, gurkštelėk dar sykį ir baik ją, tada tu nusiraminsi; kam gi tokia dievo dovana turi niekais eiti?

Ji dar kartą nubėgo į rūsį, nurijo kelis gurkšnelius vyno ir ėmė drožti vištą. Vištа jau buvo suvalgyta, o šeimininkas vis negrįžo. Grytė pažiūrėjo į kitą vištą ir tarė:

— Kur viena, ten ir antra turi būti, o ne skyrium; kas tinka vienai, tas yra ne pro šalį antrai, o jei aš dar gurkšnelį išgersiu, tai nieko nekenks.— Ji išgėrė dar kelis gurkšnelius vyno, ir antrąją vištą ištiko tokia pat laimė.

Tik ji pabaigė tą vištą, štai atsiranda šeimininkas ir jai sako:

— Skubėk, Grytut, tuoj svečias ateis.

— Prašom nesirūpinti, šeimininkai, viską padarysiu,— atsakė Grytė.

Tuo tarpu šeimininkas pažiūrėjo, ar padėtas stalas, paėmė didelį peilį, su kuriuo manė vištas pjauti, ir ėmė eidamas jį galąsti. Tuo metu priėjo prie namų svečias ir pabarškino į duris. Grytė išbėgo pažiūrėti, kas atėjo, pamatė svečią, pridėjo pirštą prie lūpų ir pašnibždomis tarė:

— Prašom bėgti greičiau atgal, bus prastai, jei pamatys jus šeimininkas; jis, tiesa, kvietė jus vakarienės, bet yra sugalvojęs nupjauti jums abidvi ausis. Prašom paklausyti, kaip jis peilį galanda.

Svečias tikrai išgirdo galandant peilį ir be dvasios šoko bėgti atgal. O Grytė buvo nekvaila, rėkdama atbėgo pas šeimininką ir sušuko:

— Gerą gi svečią pasikvietėte!

— Kas atsitiko, Grytut? Ką tai reiškia?

— Juk jis pagriebė,— atsakė ji,— nuo dubens vištas, kuriomis aš norėjau jus pavaišinti, ir išbėgo.

— Tas gali būti,— pasakė šeimininkas, ir jam baisiai pagailo vištų,— nors vieną jis būtų man palikęs vakarienei.

Jis pradėjo šaukti, kad svečias grįžtų, bet tas nieko negirdėjo. Tada jis šoko jo vytis su peiliu rankoje, vis rėkdamas: „Tik vieną, tik vieną!" — nes labai norėjo, kad svečias atiduotų bent vieną vištą. O svečias iš baimės galvojo, kad tas nori jam vieną ausį nupjauti, ir kaip sudegęs nurūko tolyn.

Kartą vidury žiemos, kada sniegas dideliais kąsniais krito žemėn, sėdėjo prie lango su rėmu iš juodo medžio karalienė ir siuvo. Siūdama nuolat žiūrėjo pro langą ir įsidūrė su adata pirštą. Trys kraujo lašeliai nukrito ant sniego. Tada karalienė pagalvojo: „O, kad aš turėčiau vaiką baltą kaip sniegas, raudoną kaip kraujas ir su tokiais juodais plaukais kaip šito lango rėmas!"

Ir jos noras įvyko: netrukus gimė jai duktė — balta kaip sniegas, raudona kaip kraujas, o plaukai juodi kaip juodmedis, todėl ji buvo praminta Baltuole. Bet kaip tik gimė duktė, karalienė tuojau mirė.

Po metų karalius vedė kitą pačią. Ta buvo graži, bet labai puiki, ir negalėjo kęsti, kad kas už ją gražesnis būtų. Ji turėjo nuostabų veidrodį, į kurį mėgo žiūrėtis ir klausti:

Veidrodėli mano, kas
Yr gražiausia už visas?

Veidrodis jai atsakinėjo:

Tu gražiausia už visas.

Ir ji labai džiaugėsi, nes žinojo, kad veidrodis tikrą tiesą sako.

Baltuolė tuo tarpu augo ir ėjo vis gražyn. Kai jai sukako septyneri metai, ji buvo graži kaip diena ir daug gražesnė už pačią karalienę. Ta paklausė kartą veidrodžio:

Veidrodėli mano, kas
Yr gražiausia už visas?

Veidrodis atsakė:

Tu tikrai esi graži,
Bet Baltuolė dar gražesnė.

Išsigando karalienė, pagelto ir pažaliavo iš pavydo. Nuo tos valandos nebegalėjo Baltuolės regėti akyse. Pavydas ir didybė augo jos širdy kaip kokios piktžolės ir nedavė jai ramumo nei dieną, nei naktį. Pagaliau pasišaukė savo medžioklį ir sako:

— Imk mano podukrą, nuvežk į mišką ir ten ją nužudyk. Kad aš žinočiau, jog tu tą padarei, parvežk man jos plaučius ir jaknas.

Medžioklis negalėjo priešintis, nuvežė mergaitę į mišką ir jau norėjo išsiėmęs peilį perdurti jai širdį, bet ji ėmė verkti ir prašytis:

— Mielas medžiokli, dovanok man gyvybę; aš nueisiu į tankiausią girią ir niekados nebegrįšiu namo.

Medžiokliui pagailo gražios mergaitės, ir jis tarė:

— Gerai, tave paleisiu gyvą, tik daugiau nebegrįžk iš miško. „Laukiniai žvėrys greit tave sudraskys",— pagalvojo jis, bet vis dėlto lyg akmuo nukrito jam nuo širdies, kad nereikėjo žudyti nekalto vaiko. Tuo tarpu iš kažkur atbėgo briedžiukas, medžioklis pagavo jį ir nudūrė. Išėmęs plaučius ir jaknas, parnešė ir parodė karalienei. Ta padavė virėjui iškepti, paskui viską suvalgė, manydama, kad čia Baltuolės plaučiai ir jaknos.

O mergaitė tuo tarpu atsidūrė viena miške, ir jai pasidarė labai baisu, vargšė nežinojo, ką daryti ir kur eiti. Ji ėmė eiti, ėjo per aštrius akmenis, per spygliuotus krūmus, pro šalį lakstė laukiniai žvėrys, bet nieko jai nedarė.

Ėjo ji per visą dieną, vakare pamatė mažą triobelę ir įėjo į ją. Toj triobelėj visi daiktai buvo maži, bet tokie gražūs ir švarūs, net sunku apsakyti. Vidury triobelės stovėjo mažas staliukas, ant jo buvo padėtos septynios mažos lėkštelės, prie kiekvienos lėkštelės nedidelis šaukštelis, peiliukas, šakutės ir taurelė. Pasieniais stovėjo viena prie kitos septynios lovelės, apdengtos baltomis kaip sniegas paklodėmis.

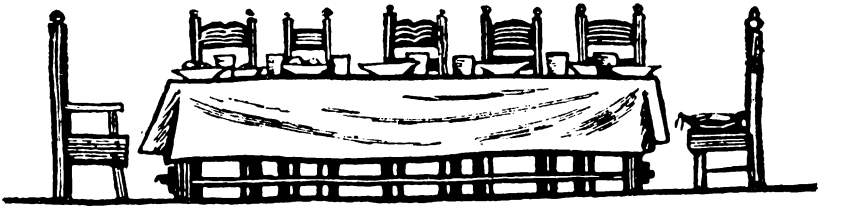

Baltuolė buvo labai išalkus ir ištroškus, ji pavalgė iš kiekvienos lėkštelės daržovių ir duonos, iš kiekvienos taurelės nugėrė po lašelį vyno, nes nenorėjo kam nors vienam viską atimti. Būdama labai nuvargus, ji norėjo atsigulti į lovelę, bet nei viena jai netiko: ta buvo per didelė, ta per maža, ir tik septintoji visai tiko. Tada ji pasimeldė, atsigulė į ją ir užmigo.

Visai sutemus, sugrįžo triobelės šeimininkai — septyni nykštukai, kurie rausėsi po kalnus ir kasė rūdą. Užsidegė septynias savo žvakeles, ir kai triobelė nušvito, jie pamatė, kad pas juos kas buvęs, jų namuose ne viskas buvo toj tvarkoj, kaip išeidami paliko. Pirmas tarė:

— Kas mano krėslely sėdėjo?

Antras tarė:

— Kas iš mano lėkštelės valgė?

Trečias:
— Kas mano duonelę nulaužė?

Ketvirtas:
— Kas mano daržovių ragavo?

Penktas:
— Kas mano šakutes vartojo?

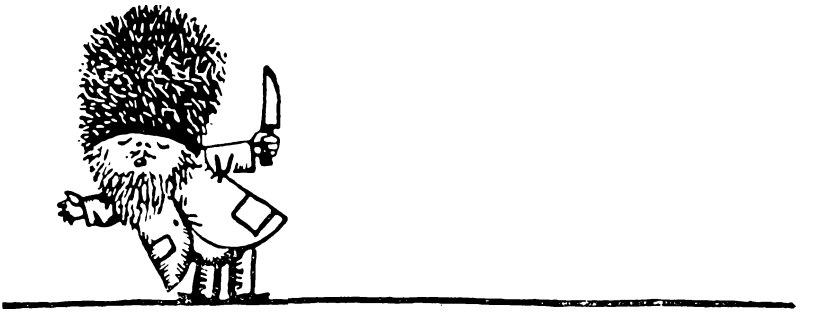

Šeštas:

— Kas su mano peiliuku pjovė?

Septintas:

— Kas iš mano taurelės gėrė?

Čia pirmasis atsigręžė, pamatė ant savo lovelės raukšlę ir tarė:

— Kas mano lovą sugulėjo?

Pribėgo prie savo lovelių kiti, ir visi šaukė:

— Ir mano lovelė sugulėta!

O septintasis, pažvelgęs į savo lovelę, pamatė gulint mergaitę. Jis pašaukė kitus, ir visi subėgę stebėjosi, balsu savo nustebimą reiškė, paskui atsinešė savo septynias žvakeles ir nušvietė Baltuolę.

— Dieve mano! Dieve mano! — šaukė jie.— Kokia ji graži!

Jie labai džiaugėsi ją radę, nedrįso kelti ir davė ramiai miegoti toj lovelėj. Septintasis nykštukas visą naktį išmiegojo su kitais — po valandą kiekvieno draugo lovelėj.

Ryto metą mergaitė atbudo ir, pamačiusi septynis nykštukus, baisiai išsigando. Bet nykštukai meiliai ją pasveikino ir paklausė, kuo ji vardu.

— Aš vadinuosi Baltuolė,— atsakė ta.

— Kaip tu patekai į mūsų namus? — klausinėjo jie toliau.

Tada ji apsakė, kaip pamotė norėjusi ją nužudyti, o medžioklis pasigailėjęs, kaip paskui ji ėjusi visą dieną ir priėjusi jų triobelę. Nykštukai tarė jai:

— Ar nenorėtum šeimininkauti mūsų namuose — virti valgyti, žlugtą žlugti, kloti patalus, siūti ir nerti? Jei tu darysi viską gražiai ir švariai, tai galėsi pas mus būti, kiek norėsi, ir nieko tau nestigs.

— Gerai, tinku su mielu noru,— atsakė Baltuolė ir paliko jų namuose.

Namus ji laikė didelėj tvarkoj; rytais nykštukai paprastai išeidavo į kalnus ieškoti aukso ir sidabro, vakarais grįždavo namo, ir tuomet visados jiems būdavo išvirtas valgis. Baltuolė visą dieną būdavo namuose vienui viena, ir gerieji šeimininkai perspėdami jai sakydavo:

— Saugokis savo pamotės! Ji greit išuostys, kur tu esi, todėl, išskyrus mus, nieko daugiau neleisk į namus.

O karalienė, manydamasi suvalgiusi Baltuolės plaučius ir jaknas, laikė save vėl gražiausia visame krašte, priėjo prie veidrodžio ir tarė:

Veidrodėli mano, kas
Yr gražiausia už visas?

Veidrodis atsakė:

Tu tikrai esi graži,
Bet Baltuolė už kalnų

Prie nykštukų septynių
Dar gražesnė už tave.

Ji išsigando, nes žinojo, kad veidrodis negali sakyti netiesos; suprato, kad medžioklis bus ją apgavęs ir Baltuolė tebėr gyva. Ir vėl ėmė galvoti, kaip nužudyti podukrą; pavydas jai nedavė ramybės, kad ne ji yra gražiausia visame krašte. Pasukusi kiek galvą, nusidažė veidą, apsitaisė senos prekininkės drabužiais ir tapo visai nebepanaši. Tada ji nuėjo už septynių kalnų, kur buvo septynių nykštukų triobelė, pasibeldė į duris ir sušuko:

— Puikių prekių, puikių prekių, pigiai parduodu!

Baltuolė pažiūrėjo pro langą ir tarė:

— Laba dieną, senute! Ką gi turi taip parduoti?

— Gražių prekių, puikių prekių,— atsakė ji,— visokių spalvų juostos,— ir išėmė vieną, margų šilkų austą.

„Šią moteriškę galiu įsileisti",— pagalvojo Baltuolė, atidarė duris ir nupirko tą juostą.

— Vaikeli,— tarė prekininkė,— kaip tu atrodai! Eikš, aš tave gražiai sujuosiu.

Baltuolė nesitikėjo nieko pikto, atsistojo ir davėsi sujuosti su nauja juosta; ta tuojau ėmė juosti, bet taip smarkiai suveržė, jog Baltuolė, netekus kvapo, išvirto žemėn.

— Še, kaip tu būsi visų gražiausia! — tarė ji ir išėjo.

Netrukus, vakarop, sugrįžo namo septyni nykštukai ir baisiai persigando, pamatę Baltuolę gulint pasliką žemėj; ji nei kiek nekrutėjo, buvo visai kaip negyva. Jie pakėlė ją aukštyn ir pamatė, kad ji per daug suveržta, perpjovė juostą perpus; tada ji ėmė truputį kvėpuoti ir vėl iš lengvo atsigavo. Išgirdę, kas buvo atsitikę, nykštukai tarė:

— Ta sena prekininkė buvo ne kas kitas, kaip piktoji karalienė; saugokis jos ir, kai mūsų nėra namie, nieko nesileisk pro duris.

Sugrįžus namo, nedorėlė tuoj priėjo prie veidrodžio ir paklausė:

Veidrodėli mano, kas
Yr gražiausia už visas?

Veidrodis jai atsakė:

Tu tikrai esi graži,
Bet Baltuolė už kalnų

Prie nykštukų septynių
Dar gražesnė už tave.

Kai išgirdo, kad Baltuolė atsigavo, toks paėmė pamotę pyktis, net jai širdis pradėjo kunkulu virti.

— Bet dabar,— tarė ji sau,— aš tokį tau sugalvosiu daiktą, ir tu tikrai gausi galą.

Ji mokėjo kerėti ir padarė šukas su nuodais. Paskui ji persitaisė ir pasivertė į kitą seną moteriškę. Tada ji nuėjo už septynių kalnų, kur buvo septynių nykštukų triobelė, pasibeldė į duris ir sušuko:

— Puikių prekių, puikių prekių, pigiai parduodu!

Baltuolė pažiūrėjo pro langą ir tarė:

— Eik sau tolyn, aš nieko negaliu leisti į namus.

— Bet pažiūrėti niekas negali drausti,— atsakė moteriškė, ištraukė šukas su nuodais ir parodė.

Šukos labai mergaitei patiko, ji viską pamiršo ir įsileido prekininkę. Susiderėjus moteriškė tarė:

— Duok, aš tave gražiai sušukuosiu.

Baltuolė nieko pikto nemanė ir davėsi šukuoti; bet vos šukos įlindo į plaukus, tuojau nuodai priėjo kūną, ir ji išvirto be sąmonės žemėn.

— Galas tavo gražumui! — tarė piktoji moteriškė ir išėjo.

Laimė, kad jau tuoj buvo vakaras ir nykštukai netrukus grįžo namo. Pamatę Baltuolę gulint žemėj kaip negyvą, tuojau spėjo, kad čia pamotės darbas, ėmė ieškoti ir rado šukas su nuodais; vos tik jie jas ištraukė, tuojau Baltuolė atsigavo ir apsakė, kaip viskas atsitiko. Tada jie dar kartą liepė jai saugotis ir niekam durų nedaryti.

Parvykusi namo, karalienė priėjo prie veidrodžio ir tarė:

Veidrodėli mano, kas
Yr gražiausia už visas?

Veidrodis, kaip ir anuos kartus, atsakė:

Tu tikrai esi graži,
Bet Baltuolė už kalnų
Prie nykštukų septynių
Dar gražesnė už tave.

Išgirdusi tuos žodžius, ji ko nepasiuto iš piktumo.

— Baltuolė turi galą gauti,— nusprendė ji,— kad ir man pačiai reiktų galvą palydėti!

Tada ji nuėjo į kambarį, į kurį niekas daugiau neidavo, tik ji viena, ir sutaisė obuolį su smarkiausiais nuodais. Pažiūrėti jis buvo labai gražus, baltai raudonas, ir kiekvieną magino, bet ganėjo paragauti mažiausią kąsnelį, kad tuojau negyvas būtum. Paskui nusidažė veidą, apsitaisė sodžiaus moteria ir nukeliavo už septynių kalnų, kur gyveno septyni nykštukai. Ji pasibeldė į duris. Baltuolė iškišo galvą pro langą ir tarė:

— Aš jokio žmogaus negaliu įsileisti, man užgynė septyni nykštukai.

— Nieko nepadarysi,— atsakė moteris,— gausiu savo obuolius parduoti kitur, o tau vieną galiu dovanoti.

— Ne,— atsakė Baltuolė,— nieko aš negaliu imti, man uždrausta.

— Bene nuodų tu bijotum? — paklausė moteris.— Žiūrėk, aš obuolį pjaunu perpus; tu valgyk raudonąją, o aš baltąją pusę.

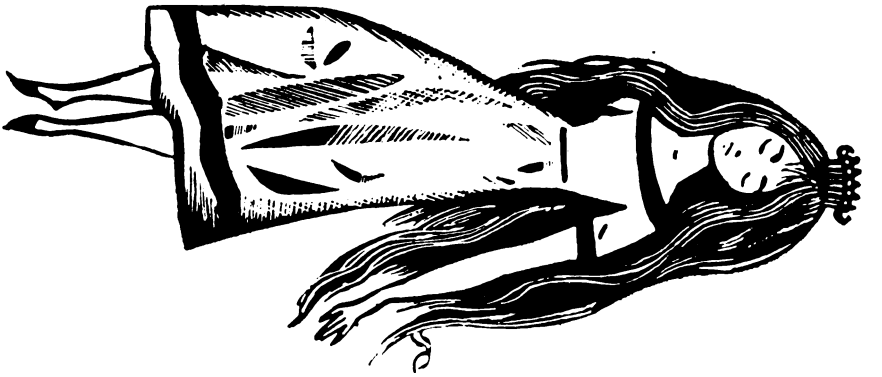

Obuolys taip gudriai buvo užtaisytas, jog nuodų tik raudonoji jo pusė turėjo. Baltuolė labai norėjo paragauti to gražaus obuolio, o pamačiusi moterį valgant savo pusę, nebegalėjo ilgiau tverti, ištiesė ranką pro langą ir paėmė nuodingąją jo pusę. Bet vos tik atkando kąsnelį, tuoj išvirto žemėn negyva. Tuomet pažiūrėjo į ją piktomis akimis karalienė, balsu nusijuokė ir tarė:

— Balta kaip sniegas, raudona kaip kraujas ir su juodais kaip juodmedis plaukais! Šį kartą nykštukai tavęs nebeatgaivins!

Ir kai parėjusi namo paklausė veidrodžio:

Veidrodėli mano, kas
Yr gražiausia už visas?

gavo iš jo galop atsakymą:

Tu gražiausia už visas.

Dabar pavydninkės širdis nurimo, jei apskritai tokia širdis gali nurimti.

Sugrįžę vakare namo, nykštukai rado Baltuolę vėl gulint išvirtusią žemėj, be jokio gyvybės ženklo. Jie pakėlė ją, visur išieškojo, ar neras kur kokio nuodingo daikto, atjuosė, iššukavo plaukus, mazgojo vandeniu su vynu, bet niekas negelbėjo; mergaitė buvo negyva ir liko negyva. Jie paguldė ją ant lentos, susėdo visi septyni aplink, ėmė verkti ir verkė tris dienas. Paskui jau norėjo ją laidoti, bet ji atrodė visai kaip gyvas žmogus, net jos skruosteliai tebebuvo raudoni. Jie sakė:

— Mes negalim jos kišti į juodą žemę,— ir jie padirbdino stiklo grabą, kad būtų matyti iš visų pusių, įdėjo į jį Baltuolę ir ant viršaus aukso raidėmis parašė, kuo ji vardu ir kad buvo karaliaus duktė. Paskui tą grabą nunešė jie ant kalno, ir vienas iš eilės visados jį saugojo. Net paukščiai skrido ir verkė Baltuolės: pirmiausia atskrido pelėda, paskui varnas, pagaliau balandėlis.

Ilgai ilgai gulėjo Baltuolė grabe, nei kiek nesimainė, vis atrodė lyg mieganti, vis buvo balta kaip sniegas, raudona kaip kraujas ir su juodais kaip juodmedis plaukais.

Atsitiko kartą vienam karaliaus sūnui joti per tą mišką, prijojo jis nykštukų triobelę, jau buvo vakaras, ir nusprendė joj apsinakvoti. Jis pamatė ant kalno grabą ir jame gulint gražią mergaitę ir perskaitė, kas buvo aukso raidėmis ant jo viršaus parašyta. Tada jis tarė nykštukams:

— Atiduokit man tą grabą, aš jums už tai duosiu, ką tik panorėsit.

Nykštukai atsakė:

— Mes jo neatiduosim už viso pasaulio auksą.

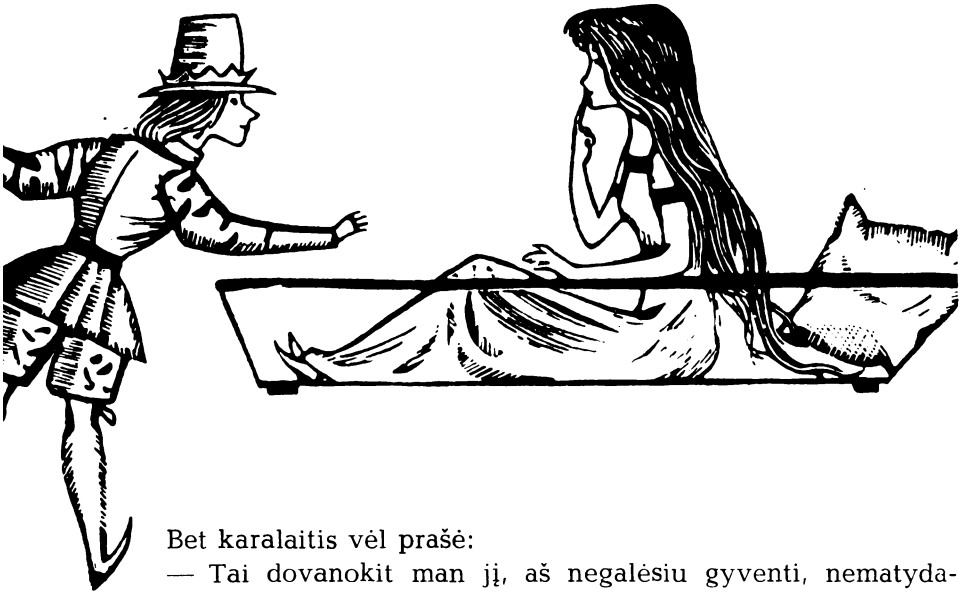

Bet karalaitis vėl prašė:

— Tai dovanokit man jį, aš negalėsiu gyventi, nematydamas Baltuolės, aš ją žiūrėsiu ir saugosiu kaip visų didžiausią turtą.

Girdėdami jį taip kalbant, gerieji nykštukai pasigailėjo ir atidavė jam grabą. Karalaitis liepė jį savo tarnams nešti ant pečių. Eidami pro vieną krūmą, tarnai kažkaip paknupo, ir nuo sutrenkimo iškrito Baltuolei iš gerklės praryto obuolio kąsnelis. Išmetusi nuodus, ji atmerkė akis, pakėlė grabo viršų ir atsisėdo sveikų sveikiausia.

— Dieve mano, kur aš esu? — sušuko ji.

Nudžiugęs karalaitis atsakė:

— Tu esi prie manęs,— ir apsakė, kaip viskas atsitiko.

— Aš tave myliu labiau už viską pasauly, — tarė jis, — keliaukim į mano tėvo pilį, aš noriu, kad tu būtum mano pati.

Baltuolė sutiko ir nukeliavo kartu, ir jų buvo iškeltos puikiausios vestuvės.

Į tas vestuves buvo kviesta ir nedoroji Baltuolės pamotė. Apsidariusi važiuoti, ji priėjo prie veidrodžio ir tarė:

Veidrodėli mano, kas
Yr gražiausia už visas?

Veidrodis atsakė:

Tu tikrai esi graži,
Bet jaunoji dar gražesnė.

Išgirdusi tai, ji smarkiai nusikeikė, o paskui jai taip baisu, taip baisu pasidarė, jog nebežinojo, ką daryti. Iš pradžios ji visai nenorėjo važiuoti į vestuves, bet negalėjo nurimti ir išvažiavo jaunosios karalienės pamatyti.

Įėjusi į salę, ji tuojau pažino Baltuolę, tik iš baimės negalėjo žingsnio žengti. Bet jai jau buvo prirengtos geležinės kurpės ir padėtos ant degančių žarijų; jos tuojau buvo su replėmis atneštos ir prieš ją pastatytos. Pamotė turėjo įsimauti įkaitintas kurpes ir tol šokti, kol krito žemėn negyva.

SENELIS IR ANŪKAS

Vienas žmogus labai paseno, apkurto, menkai matė ir vos galėjo kojas vilkti. Atsisėdęs prie stalo, nebenulaikė gerai rankoj šaukšto, laistė staltiesę, ir dažnai sriuba jam atgal iš burnos per smakrą varvėjo. Tas nepatiko jo sūnui ir marčiai, ir senis gavo kraustytis nuo stalo į kertę už krosnies, kur jam duodavo valgyti iš prasto molinio dubens, ir tai dar nedaug; nuliūdęs jis tada žiūrėdavo iš savo kertelės į stalą, ir jo akys pilnos būdavo ašarų. Kartą iš jo drebančių rankų išslydo molinis dubenėlis, krito žemėn ir sudužo. Marti šoko bartis, jis nieko neatsakė, tik sunkiai atsiduso. Sudužusio vietoj jam buvo nupirktas už kelis skatikus kažkoks medinis indelis, iš kurio jis turėjo dabar valgyti. Vieną dieną jų ketverių metų vaikas, sėdėdamas asloj, dėstė pasiėmęs mažas lenteles.

— Ką tu čia veiki? — paklausė jo tėvas.

— Lovelį dirbu,— atsakė vaikas: — užaugęs duosiu iš jo valgyti savo motutei ir tėveliui.

Pasižiūrėjo pats su pačia į viens antrą, susigriaudinę apsiverkė ir tuojau seną savo tėvą vėl pasodino prie stalo. Nuo to laiko visada kartu su juo valgė ir niekuomet nieko nebesakė, jei seneliui kartais ir atsitikdavo staltiesę aplieti.

Ansas ištarnavo pas savo šeimininką septynerius metus ir sako jam:

— Pabaigiau tarnauti, dabar noriu grįžti namo pas motiną, prašom užmokėti algą.

Šeimininkas tarė:

— Ištikimai ir teisingai tarnavai, už tai turi būti atlygintas,— ir jam davė aukso gabalą, didumo sulig Anso galva. Ansas išsitraukė iš kišenės skarelę, įsirišo auksą, užsimetė ant pečių ir iškeliavo namo. Eidamas keliu, sutiko raitelį, smagiai jojantį ant gražaus arklio.

— O,— tarė Ansas balsu,— koks geras daiktas joti! Sėdi sau lyg kokiame krėsle, nei tu koją nusimuši į akmenį, nei padus plėši, ir nejunti žmogus, kaip pasieki kelio galą.

Raitelis išgirdo tuos žodžius, sustabdė arklį ir atsiliepė:

— Tai kam gi tu, Ansai, pėsčias eini?

— Nieko nepadarysi,— tas atsakė: — čia nešu namo auksą, auksas sunkus daiktas, spaudžia man pečius, ir galvos tiesiai laikyti negaliu.

— Žinai ką,— tarė raitelis,— jei nori, mainom: aš tau duosiu savo arklį, o tu man duok auksą.

— Su mielu noru,— atsakė Ansas,— tik atsimink, kad jis yra sunkus nešti.

Raitelis nušoko nuo arklio, paėmė auksą, užsodino Ansą, davė jam į rankas pavadį ir pasakė:

— Jei norėsi joti greičiau, pliaukšterėk su liežuviu ir surik „naa!"

Ansas džiaugėsi užsisėdęs ant arklio ir smagus nujojo savo keliu. Kiek pajojęs, sumanė greičiau palėkti ir suragino arklį. Arklys ėmė bėgti risčia ir jį numetė į griovį. Būtų ištrūkęs jam ir arklys, jei nebūtų pagavęs vienas žmogus, kur ėjo priešais tuo pačiu keliu ir varėsi karvę. Ansas pakilo iš griovio susirietęs ir tarė tam žmogui:

— Menkas juokas joti raitam, ypač jei toks kratus arklys kaip tas mano; nukritęs žemėn, gali sprandą nusisukti — niekados nebelipsiu aš ant jo. Man geriau turėti karvę — eini žmogus paskui ją ramiai ir dar kasdien gauni iš jos pieno, sviesto ir sūrio. Aš kažką duočiau už tokią karvę.

— Jei taip nori, tinku mainyti savo karvę į arklį.

Ansas su džiaugsmu sutiko mainyti, žmogus atsisėdo ant jo arklio ir nujojo.

Ansas smagus varėsi karvę keliu, džiaugdamasis savo geru mainu.

— Dabar turėk kąsnelį duonos, ir nieko tau nebetruks: kada tik norėsi, valgysi ją su sviestu ar su sūriu, o jei ištrokši, pasimelžk, ir atsigersi pieno. Ko man daugiau bereiks?

Priėjęs viešbutį, jis sustojo pasilsėti, suvalgė viską, ką buvo įsidėjęs į kelionę, pietus ir vakarienę, o už paskutinius kelis skatikus pasiėmė pusę stiklo alaus. Paskui jis vėl varėsi toliau karvę keliu į tą sodžių, kur gyveno motina. Į vidudienį karštis vis kilo, o Ansui reikėjo varytis dar gerą kelio galą. Galop ėmė jį baisiai troškinti.

— Čia menka bėda,— pagalvojo Ansas: — pamelšiu savo karvutę ir atsigausiu pienu.

Jis pririšo ją prie medžio, bet neturėjo milžtuvės nei kito kokio indo, todėl ėmė melžti į savo šikšninę kepurę; išsišiepęs tampė jis karvės spenius, tačiau ji nedavė nei lašelio pieno. Išvesta iš kantrybės nemokančio melžti, karvė spyrė su paskutine koja jam per galvą, jis išvirto žemėn ir gulėjo kaip negyvas. Jo laimei, tuo keliu važiavo mėsininkas ir vežėsi račiukuose paršą.

— Kas tau yra? — paklausė jis pamatęs Ansą ir padėjo jam atsikelti. Ansas papasakojo, kas jam buvo. Mėsininkas padavė jam savo butelį ir tarė:

— Še, išgerk ir atsigausi. Karvė, matyti, sena ir užtrūkusi, tinka tik kinkyti arba pjauti.

Ansas pakasė galvą ir atsakė:

— Ir kas galėjo manyti!.. Žinoma, neprastas daiktas ir papjauti gyvulį namie — kiek mėsos būtų! Bet karvės mėsa yra kieta, aš jos nemėgstu. Visai kas kita toks paršas — vienos dešros ko vertos!

— Klausyk, Ansai,— tarė mėsininkas,— kaip su tavim, mainau paršą į karvę.

— Dėkui už gerą širdį, bičiuli,— atsakė Ansas, atidavė jam karvę, atrišo paršą nuo račiukų ir paėmė į rankas virvelę, su kuria jis buvo pririštas.

Nuėjo Ansas toliau, galvodamas, kaip jam viskas puikiai sekasi ir kaip iš kiekvienos bėdos jis laimingai išeina. Netrukus jį pavijo berniokas su balta gražia žąsim po pažasčia. Jie ėmė šnekėti, ir Ansas pasipasa-

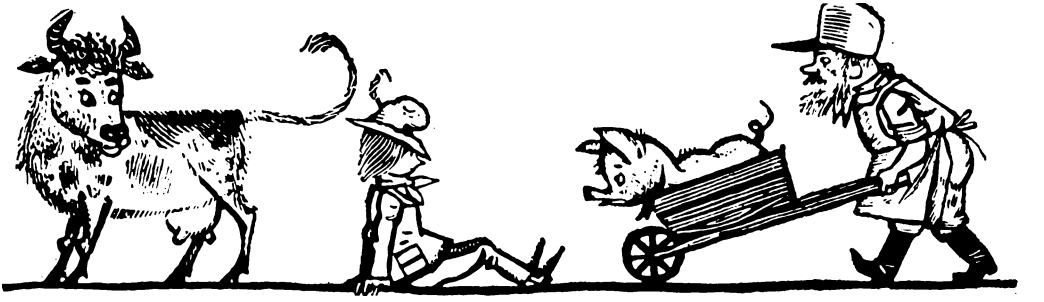

kojo apie savo gerus mainus. O tas berniokas pasigyrė nešantis žąsį į krikštynas.

— Pamėgink kelti,— tarė jis, imdamas žąsį už sparnų,— žiūrėk, kokia sunki — ji penėta aštuonias savaites! Varvės per smakrą taukai, kam teks tą žąsį valgyti keptą.

— Tikrai,— atsakė Ansas, pasvėręs žąsį ant rankos,— nemaža sveria, bet ir mano paršelis nemenkas.

O berniokas tuo tarpu apsidairė į šalis, pakraipė galvą ir tarė:

— Klausyk, su savo tuo paršeliu gali įkliūti. Sodžiuj, pro kurį aš tik ėjau, žuvo seniūnui iš tvarto paršas. Aš manau, ar jis ne tas pats, kur

tu vediesi. Ieškoti jau išsiųsti žmonės, ir tau būtų riestai, jei jie tave pagautų su paršu: mažiausia gautum atsisėsti į kalėjimą.

Vargšas Ansas nusigando.

— O viešpatie! — tarė jis.— Gelbėk mane iš bėdos, tu žinai geriau čia visą tvarką, imk paršą ir duok man savo žąsį.

— Nors mainydamas pats galiu įklimpti,— atsakė berniokas,— bet nenoriu būti kaltas, kad tavęs iš bėdos nevadavau.

Pasakęs tuos žodžius, jis atidavė žąsį, paėmė virvelę į rankas ir greit nusivarė paršą kitu keliu; o Ansas, nebeturėdamas rūpesčio, su žąsim po pažasčia nukeliavo toliau smagus namo.

— Gerai pagalvojus,— kalbėjo jis sau vienas,— aš čia dar pelniau: pirmiausia, aš turėsiu puikų kepsnį, paskui daug taukų, kurių privarvės kepant žąsį, ir aš juos mažiausia trejetą mėnesių valgysiu su duona, galop turėsiu gražių baltų plunksnų ir prikimšiu tokį minkštą pagalvį, jog ant jo miegosiu kaip negyvas. Tai bus džiaugsmo motutei!

Eidamas pro paskutinį sodžių, pamatė jis stovint žmogų, tas galando peilį ir, sukdamas ratą, dainavo:

Galąsti peilius aš ir žirkles imu,
Aš savo džiaugiuos visados likimu.

Ansui labai patiko jo darbas, jis sustojo, ėmė žiūrėti ir pagaliau jį prakalbino:

— Matyt, gerai gyveni, kad esi toks linksmas.

— Tiesa,— atsakė tas, kur galando peilį,— amatas yra aukso šulnys. Geras galąstojas, kada tik kiša ranką į kišenę, vis ten randa pinigų. Bet kur pirkai tokią gražią žąsį?

— Aš jos nepirkau, išmainiau į paršą.

— O paršą?

— Tą išmainiau į savo karvę.

— O karvę?

— Karvę gavau mainais už arklį.

— O arklį?

— Už jį atidaviau aukso gabalą, sulig mano galva didumo.

— O iš kur gavai tą auksą?

— Auksas buvo man atlyginimas už septynerius tarnavimo metus.

— Visados mokėjai puikiai išsiversti,— tarė tas, kur galando peilius,— ir būtum visai laimingas, jei niekuomet kišenėj tau netrūktų pinigų.

— O ką aš turiu daryti? — paklausė Ansas.

— Imk galąsti peilius kaip aš; tam tik reikia įsigyti galąstuvą, o jau ratą mokėsi sukti. Mano, tiesą sakant, yra kiek apgadintas, bet kaip tau galėčiau už žąsį perleisti. Tinki?

— Ir dar klausi! — atsakė Ansas.— Tada aš būsiu laimingiausias žmogus pasauly: ko man betruks, jei aš rasiu visados kišenėj pinigų, kada tik į ją kišiu ranką?

Ir jis atidavė jam žąsį ir paėmė sau galąstuvą. O tas pakėlė dar gulintį ant kelio prastą sunkų akmenį ir padavė jį Ansui, sakydamas:

— Paimk ir šį akmenį, ant jo galima tiesti senas vinis. Tik žiūrėk, nešk akmenis atsargiau.

Ansas užsidėjo ant pečių akmenis ir smagus nukeliavo toliau. Akys jam iš džiaugsmo degė.

— Matyti, aš gimiau toks laimingas,— sakė jis sau,— kad man viskas taip sekasi.

Bet jis jau ėjo nuo pat ryto ir greit pradėjo ilsti, o čia neturėjo kuo pasistiprinti, nes vienu kartu viską buvo suvalgęs iš džiaugsmo, kad gavo karvę. Jis vos kėlė koją už kojos ir nuolat ilsėjosi; be to, akmenys baisiai spaudė jam pečius. Tada jis ėmė galvoti, kaip būtų gerai, kad nereikėtų jam vilkti tų akmenų. Tuo tarpu jis priėjo šulnį ir norėjo čia atsigerti ir kiek pasilsėti. Pasidėjo akmenis ant šulnio krašto ir ėmė lenktis, norėdamas pasisemti vandens. Besilenkdamas jis netyčia pastūmė akmenis, ir jie abu pūkšt įkrito į šulnį. Pamatęs abu akmenis dingus vandeny, Ansas iš džiaugsmo net pašoko, o paskui atsiklaupė ir su ašaromis akyse

dėkojo dievui už tą malonę, kad išvadavo jį stebuklingu būdu nuo tų sunkių akmenų, kurie jam kliuvo eiti.

— Laimingesnio žmogaus kaip aš nėra pasaulyje! — tarė jis ir, nebeturėdamas nieko nešti, smagus grįžo pas savo motiną.

PASAKA APIE GIEDANTĮ ŠOKANTĮ VIEVERSĖLĮ

Vienas žmogus ruošėsi į tolimą kelionę ir, atsisveikindamas su trimis savo dukterimis, paklausė, ką joms parvežti dovanų. Vyresnioji prašė parvežti perlų, antroji deimantų, o trečioji tarė:

— Brangusis tėveli, prašom man parvežti giedantį šokantį vieversėlį.

— Jei tiktai rasiu, tai parvešiu,— atsakė tėvas, pabučiavo visas tris dukteris ir iškeliavo.

Grįždamas namo, jis pripirko abiem vyresnėms dukterims perlų ir deimantų, bet giedančio šokančio vieversėlio, kurio prašė jauniausioji

ir mylimiausioji duktė, niekur negalėjo gauti, nors visur ieškojo. Kelias, kuriuo jis grįžo namo, ėjo per mišką, o vidury to miško stovėjo gražus rūmas; netoli nuo rūmo augo medis, kurio viršūnėj jis pamatė giedant ir šokant vieversėlį.

— O, kaip tik tu man čia pakliuvai! — tarė jis nudžiugęs, pavadino tarną ir liepė jam įlipti į medį ir sugauti paukštį.

Bet vos tiktai jis priėjo prie medžio, tuoj iš po jo šoko liūtas, pasipurtė ir taip suriko, net medžių lapai sudrebėjo.

— Kas drįs man vogti giedantį šokantį vieversėlį, tas bus sudraskytas! — sušuko jis.

— Aš nežinojau,— atsakė pakeleivis,— kad tas paukštis tavo, aš pasistengsiu atsilyginti už savo kaltę, atpirksiu ją dideliais pinigais, tiktai pagailėk manęs.

— Niekas tavęs negali išgelbėti,— atsakė liūtas,— jei neprižadėsi atiduoti man tą, ką pirmą pamatysi, parvažiavęs namo; jei sutinki, tai aš dovanosiu tau gyvybę ir dar paukštį tavo dukteriai.

Pakeleivis nežinojo, ką daryti, ir tarė:

— Galiu pirmą pamatyti jauniausiąją dukterį, ji mane myli už visas labiau ir visados bėga manęs sutikti, kada aš grįžtu namo.

Bet tarnui buvo brangi pono gyvybė, ir jis tarė jam:

— Kodėl jūs būtinai pirma turite sutikti savo dukterį, o gal pirma sutiksite katę ar šunį.

Ponas paklausė tarno, paėmė giedantį šokantį vieversėlį ir prižadėjo liūtui atiduoti tą, ką pirmutinį sutiks.

Kada jis parvyko namo ir peržengė slenkstį, sutiko ne ką kitą, tik savo jauniausiąją dukterį; ji apkabino tėvą ir ėmė bučiuoti, o pamačiusi, kad tėvas parvežė giedantį šokantį vieversėlį, nežinojo, kaip besidžiaugti. Bet tėvas negalėjo džiaugtis, pradėjo verkti ir tarė:

— Mielas mano vaikeli, brangiai man tas paukštis atsiėjo, aš turėjau už jį prižadėti atiduoti tave žiauriam liūtui, kurs, kaip tik tu pas jį nueisi, tuojau sudraskys ir suės tave.

Ir jis papasakojo jai, kaip tas viskas atsitiko, ir prašė jos neiti, nors kažkas būtų. Duktė ėmė tėvą guosti, sakydama:

— Brangusis tėveli, kas prižadėta, reikia ir pildyti; eisiu aš pas liūtą, numalšinsiu jį ir grįšiu atgal sveika.

Kitą rytą ji paprašė parodyti kelią, atsisveikino su tėvu ir ramiai įžengė į mišką. Liūtas buvo užkeiktas karalaitis, dieną pavirsdavo į liūtą,

drauge su juo ir visi jo tarnai, o naktį vėl visi jie atvirsdavo į žmones. Kada mergaitė įėjo į miško vidurį, liūtai ją pasitiko maloniai ir nusivedė į pilį. Sutemus užkeiktas karalaitis pavirto į gražų jaunikaitį ir pakėlė puikias vestuves. Jaunieji gyveno laimingai, naktį budėdavo, o dieną miegodavo. Po kiek laiko karalaitis tarė pačiai:

— Rytoj tavo tėvo namuose pokylis, teka vyresnioji sesuo, ir, jei nori, gali eiti, tave mano liūtai palydės.

Ji atsakė, kad labai norėtų pasimatyti su tėvu, ir iškeliavo su liūtais. Ją pamatę, namiškiai labai džiaugėsi; jie manė, kad liūtas ją seniai sudraskė. Ji pasipasakojo, koks gražus jos vyras ir kaip gerai ji gyvenanti, o kai pasibaigė vestuvės, ji vėl grįžo atgal į mišką. Kada tekėjo antroji duktė ir ji buvo paprašyta į vestuves, tarė tada liūtui:

— Šį kartą aš nenoriu būti viena pokyly, keliaukim abu kartu.

Liūtas atsakė, kad jam keliauti labai pavojinga, nes, jei užkristų nors vienas saulės spindulys, jis pavirstų į balandį ir drauge su balandžiais turėtų skraidyti septynerius metus.

— Prašom nebijoti,— prikalbinėjo pati,— aš apsiimu tave apsaugoti nuo šviesos spindulių.

Ir iškeliavo jie abu su savo mažu vaiku. Tėvo namuose ji liepė išmūryti salę tokių storų sienų, kad pro jas neįeitų joks šviesos spindulys ir ten ramiai galėtų sėdėti jos vyras, kai bus uždegtos vestuvių žvakės. Bet durys buvo padarytos iš žalio medžio, ir jose atsirado mažas plyšelis, neįžiūrimas žmonių akims. Vestuvės buvo pakeltos labai puikios, ir kada jaunieji važiavo iškilmingai su švyturiais iš bažnyčios pro mūro salę, karalaičiui krito mažas kaip plaukas šviesos spindulys, ir jis pavirto į balandį; kada į salę įėjo pati ir ėmė jo ieškoti, nieko ten daugiau nerado, tik tupint baltą balandį. Balandis jai tarė:

— Septynerius metus aš skraidysiu paukščiu; per septynis žingsnius vis mesiu žemėn po vieną lašą raudono kraujo ir baltą plunksną, kad būtų žymu, kur mano nuskrista; jei tu tuo keliu eisi, tai galėsi mane išgelbėti.

Balandis tuoj išlėkė pro duris, o paskui jį išsekė karalienė, ir kas septintas žingsnis vis krito lašas raudono kraujo ir balta plunksna ir rodė jai kelią. Ji ėjo vis tolyn ir tolyn, nesižvalgydama į šalis ir niekur neilsėdama, galop pradėjo artintis septintųjų metų pabaiga, ir ji labai džiaugėsi greit sulauksianti išvadavimo valandos, bet tas išvadavimas buvo dar toli. Kartą kely ji pastebėjo, kad plunksnos ir lašai kraujo nu-

stojo kristi, ji pažiūrėjo aukštyn, bet balandžio nebuvo matyti. Žinodama, kad žmonės jai padėti negali, paklausė saulės:

— Tu nepalieki neapšvietus nei plyšelio, nei kalnelio, ar nematei lekiant balto balandžio?

— Ne,— atsakė saulė,— nemačiau, bet aš tau dovanosiu skrynutę, kurią galėsi atsidaryti, kada tave ištiks didelė bėda.

Ji padėkojo saulei ir nuėjo toliau, o kai einant sutemo ir patekėjo mėnuo, paklausė jo:

— Tu švieti visą naktį, švieti laukus ir miškus, ar nematei skrendant balto balandžio?

— Ne,— atsakė mėnuo,— nemačiau, bet aš tau dovanosiu kiaušinį, kurį galėsi sumušti, kada tave ištiks didelė bėda.

Padėkojo mėnesiui ir nuėjo toliau, o kai ėmė jai pūsti šiaurės vėjas, ji paklausė jo:

— Tu nelenki nei vieno medžio, nei vieno lapo, ar nematei kur skrendant balto balandžio?

— Ne,— atsakė šiaurys,— aš nemačiau, bet aš paklausiu trijų kitų vėjų, gal jie bus matę.

Atlėkė rytų ir vakarų vėjai, tik jie nieko nebuvo matę, bet pietys tarė:

— Baltą balandį aš mačiau, jis nulėkė į Raudonąją jūrą ir tenai vėl pavirto į liūtą, nes septyneri metai jau praėjo, ir jis tenai grumiasi su slibinu, o tas slibinas yra užkeikta karalaitė.

Šiaurys tarė:

— Dabar keliauk prie Raudonosios jūros, ten ant dešiniojo kranto auga aukštos nendrės, atskaityk jų dešimtį, o vienuoliktą nupjauk ir sušerk su ja slibiną, tada liūtas nugalės slibiną, ir jie abu atvirs į žmones. Paskui tu apsidairyk ir pamatysi paukštį grifą, tupintį ant jūros kranto,

greit sėsk kartu su savo mylimuoju jam ant nugaros, ir paukštis perneš tave per jūras namo. Štai tau dar riešutas; kada būsi vidury jūros, mesk jį į vandenį, jis tuoj išleis diegą, ir iš vandens išaugs didelis riešuto medis, ant jo paukštis galės pailsėti: jei jam nebus kur pailsėti, negalės nunešti iki kranto, o jei tu užmirši mesti riešutą, tai paukštis mes jus į vandenį.

Karalienė nuėjo ten ir viską rado taip, kaip sakė šiaurės vėjas. Ji ėmė skaityti nendres, atskaičiusi dešimtį, vienuoliktą nupjovė, sušėrė su ja slibinui, ir jį liūtas tuojau nugalėjo; tada vėl abu atvirto į žmones. Bet kaip tiktai karalaitė, kuri pirma buvo slibinu, išsivadavo nuo užkeikimo, paėmė jaunikaitį už rankos, sėdo ant grifo ir nusinešė su savim. O iš tolo atkeliavusi vargšė vėl liko viena, atsisėdo žemėj ir ėmė verkti. Galop ji atsipeikėjo ir tarė:

— Eisiu dabar į patį pasaulio kraštą, kur tiktai pučia vėjas ir kur gyvena žmonės, ir ieškosiu tol, kol jį rasiu.

Ilgai ilgai ji ėjo, galop priėjo tą pilį, kur anie abu gyveno, ir išgirdo, kad netrukus karalaičio keliamos vestuvės.

— Dievas manęs neapleis,— tarė ji ir atidarė skrynutę, kurią jai buvo dovanojusi saulė; skrynutėj rado labai gražius drabužius, jie buvo tokie šviesūs, kaip pati saulė. Apsivilko ji tais drabužiais ir nuėjo į pilį, kur visi svečiai ir pati jaunoji ėmė stebėtis jų gražumu; jaunajai tie drabužiai taip patiko, jog ji panorėjo juos turėti vestuvėms, ir paklausė, ar jų neparduotų.

— Tik ne už pinigus,— atsakė viešnia,— bet už kūną ir kraują.

Tada jaunoji paklausė, kaip tą reikia suprasti, o ji atsakė:

— Leisk man pernakvoti vieną naktį tam kambary, kur būna karalaitis.

Jaunoji nenorėjo leisti, bet labai troško gauti tuos drabužius, ir ji pagaliau sutiko, tik tarnui liepė apgirdyti karalaitį miego gėrimu. Naktį, kada karalaitis jau miegojo, nepažįstamoji buvo įvesta į kambarį. Ji atsisėdo ant lovos krašto ir ėmė sakyti:

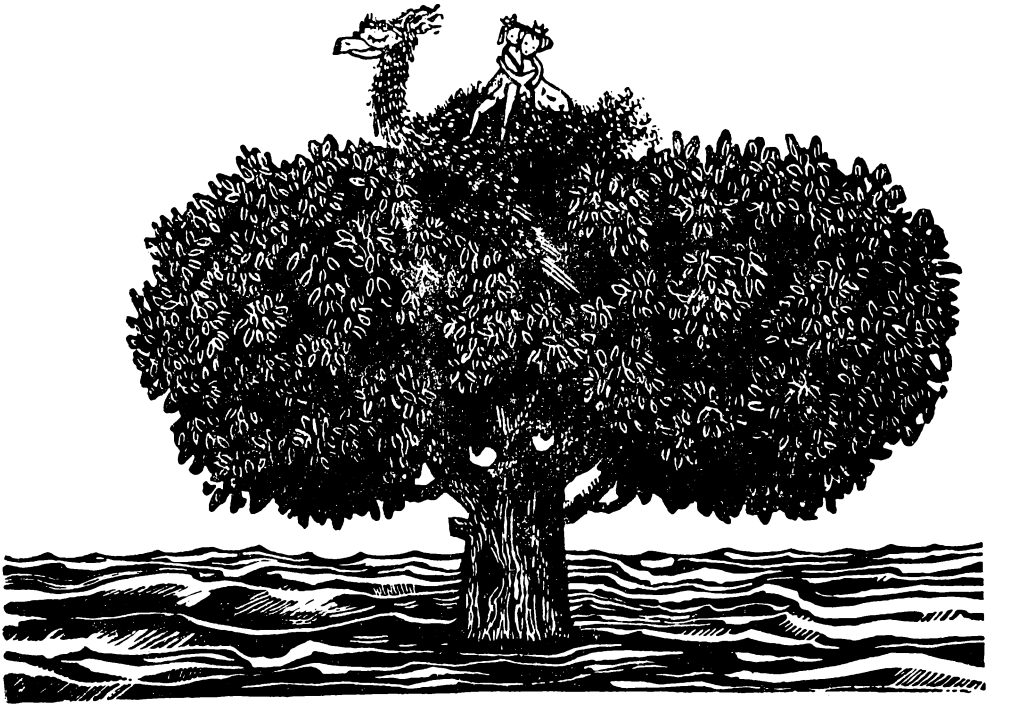

— Aš tave sekiau septynerius metus, buvau pas saulę, pas mėnesį, pas visus keturis vėjus, visur klausinėjau tavęs, padėjau tau nuveikti slibiną,— argi tu visai mane pamirši?

Bet karalaitis miegojo labai kietai, jam rodėsi, kad čia lauke vėjas pušų šakose šlama. Rytą ją vėl išvedė iš kambario, ir ji turėjo atiduoti savo aukso drabužius. Ir čia nieko nelaimėjusi, karalienė labai nuliūdo, išėjo iš pilies, atsisėdo žemėj ir ėmė verkti. Staiga ji atsiminė turinti kiaušinį, dovanotą mėnesio; sumušė jį, iš kiaušinio išriedėjo višta su dvylika aukso viščiukų, ir tie pradėjo lakstyti aplink motiną, čiepsėti ir lįsti jai po sparnais — rodės, kad nieko gražesnio pasauly negali matyti. Tada ji atsistojo ir ėmė juos varinėti po pievą, tol varinėjo, kol pamatė karalaitė, kuriai maži viščiukai baisiai patiko, ji atėjo į kiemą ir paklausė, ar jų neparduotų.

— Tik ne už pinigus, o už kūną ir kraują,— atsakė vargšė: — leisk man pernakvot dar vieną naktį tam kambary, kur guli karalaitis.

Jaunoji sutiko leisti, manydama vėl ją apgauti, kaip ir pirmą kartą. Bet karalaitis, eidamas gulti, paklausė savo tarno, iš kur praėjusią naktį buvęs pakilęs lapų šlamėjimas, kurį jis girdėjęs miegodamas. Tarnas papasakojo viską, kaip buvo, ir prisipažino davęs jam einant gulti miego gėrimo, nes kažkokia nelaiminga mergaitė nakvojusi jo kambary, ir pasisakė vakare vėl turintis duoti to gėrimo. Karalaitis tarė:

— Išliek gėrimą į palovį.

Naktį karalienė vėl buvo įvesta į karalaičio kambarį, ir kada ji ėmė pasakoti, kiek ji vargo mačiusi, jo beieškodama, karalaitis tuoj pažino savo mylimos pačios balsą, pakilo iš patalo ir sušuko:

— Dabar aš tikrai išvaduotas, ikšiol gyvenau kaip sapne, nes kažkokia svetima karalaitė buvo mane pakerėjusi, todėl buvau tave užmiršęs, bet dievas laiku man atidarė akis.

Tą pačią naktį jie išbėgo iš pilies slaptai, nes bijojo karalaitės tėvo, žynio, sėdę abudu ant grifo, kurs pernešė juos per Raudonąją jūrą, ir kada jie buvo vidury jūros, karalienė metė riešutą. Toj vietoj tuoj išaugo didelis riešuto medis, ir ant jo grifas atsilsėjo. Grifas parnešė juos namo, kur jie rado savo vaiką per tą laiką išaugusį didelį ir gražų. Paskui jie gyveno laimingai iki savo amžiaus galo.

ŽĄSININKĖ

Gyveno kartą sena karalienė, jos vyras jau daug metų buvo miręs, o ji turėjo gražią dukterį. Kai duktė užaugo, buvo pažadėta vienam tolimam karalaičiui. Atėjus vestuvių laikui, karalaitė turėjo keliauti į svetimą žemę; karalienė pridėjo kraičio daug brangių daiktų, aukso ir sidabro, visokių indų ir drabužių — žodžiu, visko, ką gali gauti tekėdama karaliaus duktė. Išleisdama motina jai davė lydėti vieną tarnaitę, ta turėjo dukterį atiduoti jaunikiui, ir kiekviena kelionei gavo po arklį; karalaitės arklys vadinosi Falada ir mokėjo kalbėti. Atėjus atsisveikinimo valandai, motina nuėjo į savo miegamąjį kambarį, paėmė peiliuką ir įsipjovė pirštą; paskui nuvarvino ant baltos skepetėlės tris kraujo lašus, padavė ją dukteriai ir sako:

— Mielas vaikeli, laikyk tą skepetėlę, tau kelionėj ji labai pravers.

Atsisveikindamos abidvi griaudžiai verkė. Tą skepetėlę duktė užsidėjo už ančio, sėdo ant arklio ir išjojo pas savo jaunikį. Pajojusi valandą, karalaitė ištroško gerti ir tarė savo tarnaitei:

— Lipk nuo arklio ir pasemk vandens iš upelio su ta taure, kur man kelionei paėmei, aš labai noriu gerti.

— Jei tu nori,— atsakė tarnaitė,— tai pati lipk nuo arklio, pasilenk ir atsigerk iš upelio.

Karalaitė nušoko nuo arklio, pasilenkė ir atsigėrė iš upelio, o semti su savo aukso taure negalėjo. Paskui ji sunkiai atsiduso:

— O dieve mano!

Trys kraujo lašai jai atsakė:

— Kad tai žinotų tavo motina, širdis jai krūtinėj plyštų.

Bet karalaitė buvo kantri, nieko nesakė ir vėl sėdo ant arklio. Jojo jos kelias mylias, diena buvo karšta, saulė baisiai degino, ir karalaitė vėl ištroško. Prijojusi upę, ji vėl tarė savo tarnaitei:

— Lipk žemėn ir pasemk man gerti su aukso taure.

Ji ant jos nebepyko, bet tarnaitė pasipūtus atsakė:

— Jei nori gerti, gali pati lipti.

Tada karalaitė nulipo nuo arklio, užsigulė ant bėgančio vandens, pravirko ir pasakė:

— O dieve mano!

Tie trys kraujo lašeliai vėl atsiliepė:

— Kad tai žinotų tavo motina, širdis jai krūtinėj plyštų.

Gerdama ji labai pasilenkė, iškrito jai iš užančio ta skepetėlė su trimis kraujo lašais ir ėmė vandeniu plaukti, o ji per ašaras to nepastebėjo. Bet tarnaitė pamatė plaukiant skepetėlę ir apsidžiaugė galėsianti paimti į savo valdžią karalaitę: netekusi motinos kraujo lašų, ji turėjo tapti visai silpna. Kai atsigėrusi ji vėl norėjo lipti ant arklio, tarnaitė tarė:

— Dabar su Falada josiu aš, o tu jok su mano arkliu.

Karalaitė nesipriešindama atidavė savo arklį. Tada tarnaitė šiurkščiais žodžiais liepė jai nusivilkti savo karališkus drabužius ir užsivilkti jos

prastus, o galop ji buvo priversta prisiekti, kad, nujojus į karaliaus namus, niekam nieko apie tai nesakys; kad ji būtų nesiekusi, tarnaitė būtų ją nužudžiusi. Bet Falada viską matė ir girdėjo.

Vadinas, tarnaitė sėdo ant Falados, o karaliaus duktė ant jos prasto arklio, ir tokiu būdu abidvi nujojo į jaunikio pilį. Pamatęs jas, karalaitis labai apsidžiaugė, išbėgo pasitikti, padėjo tarnaitei nulipti nuo žirgo, laikydamas ją savo nuotaka, paskui nusivedė laiptais į vidų, o tikroji karalaitė gavo pasilikti kieme. Tuo laiku senis karalius, pažvelgęs pro langą, pamatė, kokia ji buvo liekna ir graži, tuojau nuėjo ir paklausė sūnaus nuotakos, kas ten tokia, kur atvyko kartu su ja ir dabar pasilikus stovi kieme.

— Aš ją buvau pasiėmusi į kelionę dėl draugės; prašom jai duoti darbo, kad nebūtų dyka.

Karalius neturėjo jai tokio darbo ir atsakė:

— Turiu vaiką, kur žąsis gano, ji galės jam padėti.

Vaikas buvo Konrado vardu, ir jam tikroji karalaitė turėjo padėti žąsis ganyti.

Netrukus apgavikė tarė karalaičiui:

— Mielas vyreli, prašom padaryti man vieną malonę.

Jis atsakė:

— Gerai, tik pasakyk, ką taip.

— Prašom liepti nukirsti galvą tam arkliui, su kuriuo aš čia atjojau, jis kely mane labai prierzino.

Ji norėjo atsikratyti nuo to arklio, bijodama, kad jis nepasakytų, kaip ji pasielgė kelionėj su karalaite. Tai sužinojusi, karalaitė nematant priėjo prie tarno, kuriam buvo liepta nužudyti jos gerąjį žirgą, ir jam pažadėjo auksinį, jei jis išpildytų vieną jos prašymą. Tam mieste buvo dideli baisūs vartai, pro kuriuos ji rytą ir vakare turėjo varyti žąsis, ir po tais vartais ji prašė tarno prikalti Falados galvą, kad galėtų nuolat ją matyti. Tarnas prižadėjo, nukirto žirgui galvą ir prikalė su vinim po baisiaisiais vartais.

Anksti rytą, kai varė žąsis su Konradu pro vartus, tarė ji, eidama pro šalį:

Štai, žirge, kur gavai kabėti,

o galva jai atsakė:

O tu žąsis čia varinėti;
Jei sužinotų tai motutė,
Iš skausmo plyštų jai širdutė!

Bet ji negaišdama prasivarė pro čia žąsis ir nuginė į lauką. Užėjusios žalią pievelę, žąsys ėmė lesinėti, o ji atsisėdo ir paleido savo plaukus. Jos plaukai žvilgėjo kaip auksas ir taip patiko Konradui, jog jis panorėjo kelis išpešti. Tada ji tarė:

Papūsk, vėjeli, tu smarkiau,
Konradui švilpterėk tuojau
Kepurę žemėn nuo galvos,
O kol paskui jis ją vajos,
Kasas supinti aš paspėsiu
Ir sušukuota vėl sėdėsiu.

Ir staiga toks papūtė smarkus vėjas, jog tuojau numetė Konradui kepurę nuo galvos ir ėmė nešti tolyn, o jis turėjo vyti ją iš paskos. Kol jis sugrįžo, karalaitė susišukavo ir susipynė kasas, ir Konradas ne-

gavo nei vieno plaukelio. Tada jis papyko ir nebekalbėjo su ja; taip išganė jie žąsis lig vakaro ir paskui parsivarė namo.

Kitą rytą, genant pro baisiuosius vartus, karalaitė vėl tarė:

Štai, žirge, kur gavai kabėti,

o Falada atsakė:

O tu žąsis čia varinėti;
Jei sužinotų tai motutė,
Iš skausmo plyštų jai širdutė!

Lauke ji vėl atsisėdo ant pievelės ir ėmė šukuotis plaukus, tuo tarpu pribėgo Konradas ir norėjo jai kelis išpešti, bet ji tuojau pasakė:

Papūsk, vėjeli, tu smarkiau,
Konradui švilpterėk tuojau
Kepurę žemėn nuo galvos,
O kol paskui jis ją vajos,
Kasas supinti aš paspėsiu
Ir sušukuota vėl sėdėsiu.

Vėl pakilo smarkus vėjas ir nunešė Konradui kepurę nuo galvos, o jis turėjo paskui vytis; kol jis sugrįžo su kepure atgal, karalaitė jau buvo susišukavusi plaukus, ir jis negalėjo nei vieno nutverti; taip jie išganė žąsis iki vakaro.

Parginus vakare namo, Konradas nuėjo pas senį karalių ir sako:

— Nebenoriu su ta mergaite daugiau ganyti žąsų.

— O kas yra? — paklausė karalius.

— Kad ji mane pykdo.

Tada karalius jam liepė pasakyti, kaip jį pykdo. Konradas tarė:

— Genant rytą pro baisiuosius vartus, kur kaba arklio galva, ji vis sako:

Štai, žirge, kur gavai kabėti,

o galva jai atsako:

O tu žąsis čia varinėti;
Jei sužinotų tai motutė,
Iš skausmo plyštų jai širdutė!

Paskui Konradas apsakė, kas darėsi lauke ir kaip jis turėjo vėjo nešiojamą gaudyti kepurę.

Senis karalius liepė jam kitą dieną vėl varyti žąsis, o jis pats užlindo anksti rytą už baisiųjų vartų ir girdėjo visą mergaitės kalbą su Falados galva. Paskui jis nusekė į lauką ir pasislėpė pievelėj už krūmo. Netrukus į tą vietą jie atginė žąsis, ir karalius savo akimis galėjo matyti, kaip atsisėdusi mergaitė išpynė savo aukso plaukus. Ir, nieko nelaukdama, ji pasakė:

Papūsk, vėjeli, tu smarkiau,
Konradui švilpterėk tuojau
Kepurę žemėn nuo galvos,
O kol paskui jis ją vajos,
Kasas supinti aš paspėsiu
Ir sušukuota vėl sėdėsiu.

Beregint atūžė atšniokštė vėjas ir nunešė Konrado kepurę tolyn; tas ilgai turėjo ją gaudyti, o tuo tarpu mergaitė susišukavo ir susipynė kasas. Karalius viską matė ir nepastebėtas vėl sugrįžo namo. Kai vakare žąsininkė parginė, jis pasišaukė ją ir paklausė, kam ji tą viską taip daro.

— Aš to negaliu pasakyti, aš nei vienam žmogui negaliu savo vargais pasiskųsti, nes esu prisiekusi tylėti, kitaip turėčiau žūti.

Karalius visaip jos klausinėjo, bet nieko negalėjo išgauti.

— Kad man nenori sakyti, tai pasakyk savo bėdą tai geležinei krosniai,— tarė galop jis ir paliko ją.

Karalaitė įlindo į geležinę krosnį, ėmė dejuoti ir verkti, šiais žodžiais savo širdies skausmą liedama:

— Štai aš čia būnu viena visų apleista, nors esu karaliaus duktė, tuo tarpu mano nedora tarnaitė, privertusi mane atiduoti karališkus drabužius, atsisėdo šalia mano jaunikio, o aš vargšė turiu žąsis ganyti. Kad tai žinotų mano motina, širdis iš skausmo jai plyštų.

Tuo metu senis karalius buvo atsistojęs prie kamino, klausėsi, pridėjęs ausį prie skylės, ir viską girdėjo. Paskui sugrįžo jis atgal ir liepė lįsti jai iš krosnies. Tada apvilko jis ją karališkais drabužiais ir negalėjo atsistebėti, kokia buvo ji graži. Senis karalius pašaukė sūnų ir apreiškė jam, kad jo nuotaka esanti tik tarnaitė, o tikroji nuotaka, kuri buvo paversta į žąsininkę, stovinti čia prieš jį. Išvydęs jos gražumą ir sužinojęs apie jos dorybes, jaunasis karalius labai džiaugėsi ir iškėlė didelį pokylį, į kurį buvo sukviesti visi pažįstami ir draugai. Pačioj krikštasuolėj sėdėjo jaunikis, karaliaus duktė iš vienos pusės, o tarnaitė iš kitos, ir tarnaitė buvo taip apakinta, jog nepažino gražiai išpuoštos karalaitės. Kai svečiai pavalgė ir pagėrė ir visi buvo įsismaginę, senis karalius apsakė susirinkusiems visą karalaitės istoriją ir paklausė netikrosios nuotakos, kaip reiktų nubausti tokią apgavikę. Ta atsakė:

— Reikėtų nuvilkti nuogą ir įkišti į statinę, iš vidaus prikalinėtą vinių, paskui į tą statinę pakinkyti porą baltų arklių ir tol vežioti iš gatvės į gatvę, kol kaltininkė galą gautų.

— Ta apgavikė esi tu pati,— atsiliepė senis karalius,— ir pati sau sugalvojai nusprendimą, kuris bus įvykdytas.

Kai nusprendimas buvo įvykdytas, jaunasis karalius vedė karalaitę, ir abu valdė savo kraštą ilgai ir laimingai.

JAUNAS MILŽINAS

Vienas sodžiaus žmogus turėjo sūnų; tas buvo ne didesnis už nykštį ir daugiau nebeaugo, todėl visų buvo vadinamas nykštuku. Kartą tėvas ėjo į lauką arti, o nykštukas sako:

— Tėveli, veskis ir mane kartu.

— Kur tu toks eisi? — atsakė tėvas.— Geriau lik namie, man vis tiek nieko nepadėsi — dar gali ten pražūti.

Nykštukas ėmė verkti, o tėvas, norėdamas jį numaldyti, įsidėjo į kišenę ir išėjo į lauką. Lauke jis išėmė jį iš kišenės ir pastatė vagoj. Tuo tarpu pasirodė ant kalno milžinas. Norėdamas pagąsdinti vaiką, tėvas tarė:

— Aure ateina milžinas, jis paims ir nusineš tave.

Milžinas žengė savo ilgomis kojomis kelis žingsnius ir tikrai atsidūrė prie vagos, kur buvo nykštukas. Paėmęs dviem pirštais nykštuką, milžinas atsargiai pakėlė jį, apžiūrėjo ir, nepasakęs nei pusės žodžio, nusinešė. Tėvas iš išgąsčio stovėjo be žado, manydamas, kad sūnus jau žuvo ir kad niekados jo nebeteks matyti.

Milžinas nykštuką parsinešė namo, penėjo savo krūtimis, ir nykštukas ėmė smarkiai augti ir tvirtėti. Po dvejų metų, norėdamas išmėginti jo stiprumą, milžinas nusivedė į mišką ir tarė:

— Išrauk tą rykštelę.

Vaikas buvo jau labai stiprus, jauną medį su visomis šaknimis išrovė. Bet milžinui rodėsi, kad jis dar silpnas, parsinešė namo ir vėl dvejus

metus penėjo. Tada nykštukas jau buvo toks tvirtas, jog seną medį išrauti galėjo. Tačiau milžinui buvo maža, ir jis vėl dvejus metus penėjo. Trečią kartą nykštukas visai lengvai išrovė seną ąžuolą.

— Dabar jau gana,— tarė milžinas,— tu esi jau išmokytas,— ir nuvedė jį į tą pačią vietą, iš kur buvo paėmęs.

Tėvas tuo laiku vėl arė lauką. Jaunas milžinas prisiartino prie tėvo ir tarė:

— Žiūrėk, tėveli, koks jūsų sūnus išaugęs.

Žmogus išsigandęs atsakė:

— Tu ne mano sūnus, aš tavęs visai nepažįstu, eik nuo mano galvos.

— Tikrai aš jūsų sūnus, leisk mane paarėti, aš moku taip pat, kaip ir jūs, o gal dar geriau.

— Ne, ne, tu nesi mano sūnus ir arti nemoki, eik iš kur atėjęs.

Pabijojęs tokio didelio vyro, galop jam leido arti, o pats atsisėdo ant ežios. Paėmęs arklą, jaunikaitis spustelėjo jį viena ranka, ir tuoj visa žagrė sulindo į žemę. Tai pamatęs, tėvas sušuko:

— Nespausk taip arklo, išversi apatinę žemę, niekas nebeaugs.

Milžinas iškinkė arklius, nusitvėrė arklą ir tarė:

— Geriau, tėve, eik namo ir pasakyk motinai, kad išvirtų didelį katilą valgyti, o aš tuo tarpu apversiu visą lauką.

Tėvas parėjo namo ir liepė motinai virti valgyti. Tuo tarpu milžinas suarė du margus lauko, paskui įsikinkė pats vienas į dvejas akėčias ir viską priakėjo. Pabaigęs darbą, išrovė miške du ąžuolus, persisvėrė juos per petį, paskui iš priešais ir iš užpakalio ant vieno užsimovė akėčias ir arklius, tuomet viską tartum šiaudų glėbelį parsinešė namo. Jo parėjusio į kiemą motina visai nepažino ir paklausė tėvo:

— Kas jis yra, tas baisiai didelis vyras?

— Tai mūsų sūnus,— atsakė tėvas.

— Negali būti,— tarė motina,— mes niekuomet tokio sūnaus neturėjom, mūsų buvo visai mažutis.— Ir ji liepė jam eiti iš kiemo.

Milžinas nieko neatsakė, nuvedė arklius į kūtę ir pašėrė. Pašėręs atėjo į pirkią, atsisėdo ant suolo ir tarė:

— Motute, labai išalkau, prašom duoti valgyti.

— Gerai,— atsakė ji tada ir atnešė du didelius pilnus dubenis, kurių jai su vyru būtų ištekę aštuonioms dienoms. Bet berniokas suvalgė viską vienas ir paklausė, ar nėra ko daugiau.

— Daugiau nieko neturim,— atsakė motina.

— Bet čia man tebuvo paragauti, aš daugiau noriu.

Ji nedrįso jam prieštarauti, nuėjo ir užkaitė didžiausią katilą kiaulienos ir, kai mėsa išvirė, atnešė ant stalo.

— Pagaliau dar kelis kąsnelius gausiu,— tarė jis ir visą kiaulieną gražiai suvalgė; tačiau sotus vis dar nebuvo. Tada jis tarė:

— Matau, tėveli, jūs manęs nepapenėsit. Prašom nukalti man geležinę lazdą, bet tokią tvirtą, kad negalėčiau su keliu perlaužti, ir eisiu po žmones keliauti.

Tėvas apsidžiaugė, pasikinkė dvejetą ir parvežė nuo kalvio tokią drūtą ir sunkią lazdą, kokią du arkliai vos galėjo patraukti. Berniokas prisidėjo prie kelio, trekšt ir perlaužė perpus kaip šipulį ir numetė šalin. Tėvas pasikinkė ketvertą ir parvežė tokią drūtą ir sunkią lazdą, kokią vos keturi arkliai galėjo patraukti. Sūnus ir tą su keliu perlaužė perpus, numetė šalin ir tarė:

— Tėveli, man ta lazda irgi netinka, prašom pakinkyti dar daugiau arklių ir parvežti tvirtesnę.

Tada tėvas pasikinkė aštuonetą ir liepė nukalti tokią lazdą, kokią tik aštuoni arkliai gali pavilkti. Kai sūnus paėmė ją į rankas, tuojau nulaužė nuo viršaus galą ir tarė:

— Tėveli, matau, negausi man lazdos, kokios norėjau, bet negaliu ilgiau čia būti.

Ir jis ėmė keliauti, visur save vadindamas kalvio gizeliu. Kartą jis atkeliavo į kaimą, kur gyveno baisiai šykštus kalvis; įėjo berniokas į kalvę ir paklausė, ar nereikalingas čia gizelis. Kalvis pažiūrėjo į berniоką, pagalvojo, kad toks tvirtas vyras galės gerai dirbti, ir atsakė:

— Reikalingas, tik kiek algos norėsi?

— Algos visai neimsiu,— tarė ateivis,— tik kas keturiolika dienų, kai kitiems gizeliams mokėsi už darbą, duosiu tau du niuksus.

Šykštuolis su džiaugsmu sutiko, manydamas tuo sutaupyti daug pinigų. Kitą rytą naujas gizelis turėjo pirmas pradėti kalti, bet kai kalvis padėjo raudoną geležį ir tas kartą su kūju drožė, geležis ištiško į visas puses, o priekalas taip giliai sulindo į žemę, jog atgal ištraukti niekaip negalėjo. Šykštuolis papyko ir tarė:

— Tu per smarkiai muši ir man visai netinki, sakyk, kiek už tą vieną kirtį nori?

Tas atsakė:

— Daugiau nieko, tik vieną mažą niukselį duosiu.

Bet kai davė tą niukselį, šykštuolis perlėkė net per keturis vežimus šieno.

Tada susiieškojo kalvėj drūčiausią gabalą geležies, paėmė į rankas lazdos vietoj ir nukeliavo toliau.

Paėjo jis kiek laiko ir priėjo palivarką, ten paklausė urėdo, ar jam nereikalingas darbininkas.

— Vienas dar reikalingas,— atsakė urėdas,— o tu atrodai tvirtas vyras, galėsi gerai dirbti; sakyk tik, kiek nori algos per metus?

Jis vėl atsakė, kad jam nereikia jokios algos, tik norėtų urėdui po kiekvienerių metų duoti tris niuksus. Urėdas mielai sutiko, nes ir jis buvo labai šykštus.

Kitą rytą reikėjo važiuoti į mišką malkų, visi darbininkai sukilo, tik tas naujas tebegulėjo lovoj. Vienas jam sušuko:

— Klausyk, greičiau kelkis, važiuojam visi malkų!

— Nelįskit man į akis,— atsiliepė tas šiurkščiai,— važiuokit vieni, aš vis tiek greičiau sugrįšiu už jus.

Kiti nuėjo ir apskundė urėdui, kad naujas bernas nesikelia iš lovos ir nenori kartu važiuoti į mišką. Urėdas liepė dar kartą kelti ir raginti greičiau kinkyti arklius. Bet milžinas atsakė kaip ir pirmą kartą:

— Nelįskit man į akis, važiuokit vieni, aš vis tiek greičiau sugrįšiu už jus.

Taip jis išgulėjo dar dvi valandas, galop atsikėlė iš lovos, nuo aukšto atsinešė du maišus žirnienių miltų, išsivirė košės ir ramiai ją suvalgė, paskui nuėjo, pasikinkė arklius ir išvažiavo į mišką. Netoli nuo miško ėjo kelias tarpekliu, jis pravažiavo per jį, sustabdė arklius ir iš užpakalio užvertė kelią tokiais drūtais rąstais, jog važiuotas niekaip negalėjo prasilenkti. Pačioj pamiškėj jis sutiko kitus darbininkus jau grįžtant su prikrautais vežimais namo ir tarė jiems:

— Važiuokit, važiuokit, bet aš sugrįšiu greičiau už jus.

Jis nevažiavo toli į mišką, išrovė čia pat du didžiausius medžius, įsimetė į ratus ir apsigręžė atgal. Privažiavęs prie savo padaryto užtvaro, rado ten kitus tebestovint, nes jie negalėjo nuversti nuo kelio drūtų rąstų.

— Matot,— tarė jis,— kad būtumėt manęs palaukę, būtumėt kartu sugrįžę namo ir dar valandą ilgiau pamiegoję.

Negalėdamas pats pravažiuoti, iškinkė savo arklius, sustatė juos ant vežimo, paėmė su ranka už rodiklio ir švilpt perkėlė į kitą pusę visus ratus, lyg jie būtų buvę plunksnų prikrauti. Atsidūręs kitoj pusėj, sušuko pasilikusiems:

— Dabar matot, kad aš greičiau būsiu namie už jus,— ir nuvažiavo sau, juos palikęs ten bestovinčius.

Parvažiavęs į kiemą, paėmė vieną medį su ranka, parodė urėdui ir tarė:

— Aure iš vieno medžio bus malkų geras sieksnis!

Paskui urėdas sako savo pačiai:

— Puikus jis bernas: nors miegojo ilgai, bet sugrįžo iš miško greičiau už kitus.

Išbuvo milžinas metus, ir kai kiti tarnai ėmė algą, jis pasakė, kad irgi norėtų atsiimti savo atlyginimą. Išsigando urėdas trijų niuksų, kuriuos turėjo gauti, ėmė prašytis dovanoti, žadėdamas milžiną padaryti urėdu, o pats būti jo bernu.

— Ne,— tas atsakė,— nenoriu būti urėdu, aš esu bernas ir toliau toks būsiu, bet kas suderėta, turi būti ištesėta.

Urėdas toliau žadėjo didžiausias dovanas, bet bernas nuo visko atsisakė. Pagaliau urėdas, nebegalėdamas niekaip nuo berno išsipirkti, paprašė keturiolikos dienų laiko, kad galėtų ką sugalvoti. Bernas sutiko palaukti tiek laiko. Urėdas sušaukė visus savo raštininkus, liepė jiems pagalvoti ir duoti jam patarimą. Raštininkai galvojo ilgai, pagaliau pasakė, kad nuo to berno, kuriam užmušti žmogus tėra tiek, kiek uodas, niekas negalėtų išlikti gyvas. Reikėtų jam liepti iškuopti šulnį, o kai jis įliptų į jį, jie priristų girnų pusę, kuri ten guli, mestų jam ant galvos, ir jis saulės šviesos daugiau nebematytų.

Patarimas urėdui patiko, ir milžinas tuojau buvo nusiųstas kuopti šulnio. Kai jis jau buvo nusileidęs ant dugno, raštininkai pririto didžiausią girnapusę ir metė į šulnį, manydami, kad milžino galva bus suskaldyta į kąsnelius, bet tas suriko iš apačios:

— Nuvykit vištas nuo šulnio, jos ten kapsto smėlį ir man beria į akis, aš negaliu matyti.

— Štiš, štiš! — sušuko urėdas, lyg tikrai būtų viję tolyn vištas. Pabaigęs darbą, berniokas išlipo iš šulnio su girnapuse ant kaklo ir tarė:

— Žiūrėkit, kokią puikią turiu apikaklę!

Jis dabar vėl norėjo atsiimti savo algą, bet urėdas vėl išprašė keturiolika dienų pagalvoti. Raštininkai vėl susirinko ir patarė jam nusiųsti milžiną į užkeiktą malūną, kad ten per naktį sumaltų javus; o iš to malūno dar nei vienas žmogus nebuvo išėjęs rytą gyvas. Patarimas urėdui patiko, jis pasišaukė berną dar tą patį vakarą ir liepė jam nuvežti į malūną aštuonis pūrus javų ir per naktį juos sumalti. Bernas nuėjo į klėtį, du pūrus susipylė į dešinę kišenę, du į kairę, keturis — į didelį maišą, persimetė jį per petį ir nukeliavo į užkeiktą malūną. Malūninkas pasakė, kad malti reikėtų dieną, ne naktį, nes malūnas užkeiktas, ir kas tik naktį tenai nueina, tą rytą randa nebegyvą. Bernas atkirto:

— Aš nieko nebijau, prašom eiti gulti ir manim nesirūpinti.

Paskui jis įėjo į malūną, užpylė javus ir ėmė malti. Apie vienuoliktą valandą nuėjo į malūninko kambarėlį ir atsisėdo ant suolo. Pasėdėjus valandžiukę, atsidarė staiga durys, ir įėjo didelis didelis stalas, o ant to stalo atsirado vyno, mėsos ir visokių gardžių valgių, viskas savaime, nes nieko nebuvo matyti nešant. Paskui patys krėslai prisistūmė prie stalo, bet žmonės nesirodė, tik staiga jis pastebėjo pirštus su peiliais ir šakutėmis dedant valgius ant lėkščių, bet daugiau nieko nematė. Būdamas alkanas ir matydamas tiek puikių valgių, jis taip pat atsisėdo prie stalo ir ėmė gardžiuodamasis drožti. Kai jis pavalgė ir kitų lėkštės paliko tuščios, staiga užgeso šviesa, ir, kai pasidarė visai tamsu, jis pajuto, kad jam kas per ausį sušėrė. Tada jis sušuko:

— Tik pamėginkit dar kartą, tuojau jums parodysiu, iš kur kojos dygsta!

Gavęs antrą kartą per ausį, pats ėmė kirsti savo priešininkams, nesigailėdamas jų šonų; taip jis ėmėsi su jais per visą naktį, o kai išaušo, viskas išnyko. Atsikėlęs rytą, malūninkas tuojau nuėjo jo pažiūrėti ir labai stebėjosi, kad jis tebebuvo gyvas. Berniokas tarė:

— Naktį sočiai pavalgiau, gavau kelis antausius, bet ir jiems gerai išpėriau kailį.

Malūninkas apsidžiaugė, sakydamas, kad malūnas dabar bus išvaduotas nuo užkeikimo, ir už tai norėjo jam duoti daug pinigų. Bet milžinas atsakė:

— Man pinigų nereikia, užtektinai turiu savo.

Paskui užsidėjo savo miltus ant pečių, parėjo namo ir pasisakė urėdui atlikęs darbą ir dabar jau norintis gauti suderėtą atlyginimą. Tai išgirdęs, urėdas baisiai persigando, nebegalėjo nusiraminti, ėmė lakstyti po kambarį, ir prakaitas dideliais lašais varvėjo jam per kaktą. Norėdamas atsigauti, jis atidarė langą, o bernas priėjo tuo tarpu ir davė tokį niuksą, jog tas lėkte išlėkė pro langą, ir taip aukštai į orą, net visai nebebuvo matyti. Tada tarė bernas urėdo pačiai:

— Jei jis nebegrįš, antrą niuksą turit gauti jūs.

— Ne, ne, aš neištversiu,— sušuko ji ir atidarė antrą langą, nes ir ja prakaitas išpylė nuo baimės.

Bet bernas davė ir jai niuksą, ir ji taip pat išlėkė į orą, tik daug aukščiau kaip vyras, nes ji buvo lengvesnė. Vyras ėmė šaukti:

— Eikš čia žemyn!

O ji šaukė:

— Eikš čia aukštyn, aš negaliu nusileisti pas tave.

Taip jie lakstė po orą ir negalėjo prisiartinti viens prie antro; ar ji tebelaksto lig šiol, to aš nežinau; o jaunas milžinas paėmė savo gele žinę lazdą ir nukeliavo toliau.

SUMETI MERGAIT

Gyveno kartą neturtingas sodžiaus žmogus, žemės visai neturėjo, ti mažą triobelę, kur gyveno su savo vienturte dukteria. Kartą sako tėvu duktė:

— Kažin kad paprašytume karaliaus sau sklypelio žemės?

Sužinojęs apie jų neturtą, karalius padovanojo kąsnelį dirvono. Tėvas su dukteria ėmė tą dirvoną kasti, manydami ten pasisėti javų. Baigdami dirbti lauką, jie rado žemėse gryno aukso piestą.

— Klausyk,— tarė tėvas dukteriai,— už karaliaus malonę, už dovanotą žemę, atiduokim dabar jam tą piestą.

Bet duktė su juo netiko, sakydama:

— Tėveli, jeigu mes duosime piestą, o neduosim grūstuvo, tai gali mums liept atnešti grūstuvą, tad geriau tylėkim.

Bet tėvas jos nepaklausė, paėmė piestą, nunešė ją karaliui ir prašė ją priimti kaip dėkingumo ženklą už gautą iš jo lauką, kuriame jis tą daiktą rado. Karalius paėmė piestą ir paklausė, ar nėra dar ką radęs.

— Ne,— atsakė žmogus.

Bet karalius liepė jam atnešti ir grūstuvą. Žmogelis mėgino teisintis grūstuvo neradęs, bet karalius nei klausyti jo neklausė, pasodino į kalėjimą ir tik tada žadėjo paleisti, kai pristatys grūstuvą. Kalėjimo sargai, kurie kasdien nešdavo jam duoną ir vandenį, paprastą kalinių valgį, girdėjo žmogų nuolat kartojant tuos pačius žodžius: „O, kodėl aš nepaklausiau savo dukters! O, kodėl aš nepaklausiau savo dukters!" Nuėjo jie pas karalių ir papasakojo, kad kalinys visą laiką kartojantis: „O, kodėl aš nepaklausiau savo dukters!" ir nenorintis nei gerti, nei valgyti. Karalius liepė sargams atvesti kalinį ir paklausė, ką jo duktė sakė, kad jis nuolat kartoja: „O, kodėl aš nepaklausiau savo dukters!" Kalinys tarė:

— Ji sakė nenešti piestos, kad nebūtų pareikalautas ir grūstuvas.

— Jei tavo duktė tokia gudri, atvesk ją pas mane.

Duktė atėjo pas karalių, ir karalius pasakė, kad ji, kaip tokia gudri, turės spėti mįslę, kurią jis jai užmins; jei mįslę spėtų, jis ją vestų. Mergina sutiko mįslę spėti. Tuomet karalius tarė:

— Atvyk pas mane neapsivilkus ir nenuoga; neraita ir nevažiuota; ne keliu ir be kelio; ir jei mokėsi taip padaryti, aš tave vesiu.

Nuėjo ji namo, visai nusidarė — vadinas, ji buvo nuoga; paskui paėmė didelį tinklą ir gerai juo apsisuko — vadinas, buvo jau nenuoga; paskui nusipirko asilą, prisirišo prie uodegos tinklą, kad galėtų ją paskui save vilkti, ir tokiu būdu ji važiavo neraita ir nevažiuota; asilas ją taip turėjo vilkti pravėža, kad ji vos kojos nykščiu siektų žemę — ir tikrai rodėsi, kad ji slinko į priekį ne keliu ir be kelio. Kai ji taip atvy-

ko, karalius pasakė, kad ji spėjo mįslę tikrai taip, kaip reikėjo. Jis paleido jos tėvą iš kalėjimo, vedė ją ir įtikėjo jai visą karalystės iždą.

Praėjo keleri metai, ir kartą karalius vyko žiūrėti kariuomenės. Tuo laiku prieš pat rūmus sustojo su vežimais sodžiaus žmonės, kurie buvo tik pardavę malkas: vieni važiavo jaučiais, kiti arkliais. Vieno žmogaus kumelė atsivedė kumeliuką, bet tas kumeliukas nubėgo į šalį ir atsigulė tarp kito vežimo jaučių. Žmonės pradėjo ginčytis ir kelt triukšmą; jaučių savininkas būtinai norėjo pasisavinti kumeliuką, sakydamas, kad jį atvedę jo jaučiai; o kitas tvirtino, kad kumeliuką atvedusi jo kumelė, todėl jis yra jo. Apie jų ginčą išgirdo karalius ir liepė atiduoti kumeliuką tam, prie kieno ratų jis gulėjo; vadinas, kumeliukas teko jaučių savininkui, o tas, kuriam atvedė kumelė, labai jo gailėjo ir verkė. Jis buvo girdėjęs, kad karalienė yra gailestinga moteriškė, kad ji pati kilusi iš neturtingų žmonių, nuėjo pas ją ir ėmė prašyti, ar nepadėtų atsiimti kumeliuko.

— Gerai,— tarė ji,— tik prižadėk manęs neišduoti, ir aš tau pasakysiu, ką reikia daryt. Rytoj anksti rytą, kai karalius žiūrės kariuomenę, atsistok vidury gatvės, per kurią teks jam važiuoti, paimk didelį tinklą ir dėkis gaudantis žuvį: trauk tinklą ir kratyk, lyg jis būtų pilnas žuvies,— ir paskui pamokė, ką reikia atsakyti, kai karalius jo paklaus.

Vadinas, kitą dieną nuėjo žmogus į nurodytą vietą ir ėmė gatvėj žuvauti. Pro šalį važiuodamas, pastebėjo jį karalius ir nusiuntė tarną sužinoti, ką tas pakvaišėlis daro. Žmogus atsakė:

— Žuvį gaudau.

Tarnas klausė, kaip jis gali gaudyti ten, kur nėra vandens.

— Kaip jaučiai galėjo turėti kumeliuką, taip aš galiu sausoj vietoj pagauti žuvies.

Tarnas grįžo pas karalių ir papasakojo, ką buvo girdėjęs. Tada karalius liepė atvesti žmogų, pasakė, kad tuos juokus ne jis pats sugalvojęs, ir liepė prisipažinti, kas jį pamokė. Bet žmogelis gynėsi, kartodamas: „Dieve sergėk, aš pats tai sugalvojau." Tada vargšą paguldė ant šiaudų kūlio ir tol plakė, kol tas prisipažino, kad tai buvo sugalvota pačios karalienės.

Kai sugrįžo namo, karalius tarė pačiai:

— Kam tu mane apgaudinėji? Jei taip darai, nebegali būti man pati, eik ten, iš kur atėjai — į savo surūkusią lūšną.

Bet jis leido atsisveikinant pasiimti tai, kas jai buvo brangiausia ir geriausia. Ji tarė:

— Gerai, mano mielas vyre, kaip liepi, taip aš padarysiu.

Paskui ji išvirė stiprų miego gėrimą ir padavė karaliui atsisveikinant išgerti su ja; karalius nugėrė didelį gurkšnį, o ji tik sriubtelėjo. Jis tuojau užmigo, tada karalienė pašaukė tarną, liepė susukt jį į ploną baltą drobę ir nunešti į vežimą, kurs jau laukė prie rūmų, ir nuvežė jį į savo triobelę. Ten jį paguldė į savo lovą, ir jis išmiegojo visą dieną. Kai jis nubudo ir apsidairė, sušuko:

— O viešpatie, kurgi aš esu dabar? — ir ėmė šaukti savo tarnus, bet nieko negalėjo prisišaukti. Pagaliau priėjo prie jo pati ir tarė:

— Šviesiausias karaliau, tu liepei iš rūmų pasiimti kas man visų brangiausia ir geriausia, todėl aš ir pasiėmiau tave, nes nebuvo nieko man ten brangesnio ir geresnio.

Karaliui ištryško ašaros iš akių, ir jis tarė:

— Brangioji mano žmonele, tu būsi amžinai mano, o aš tavo.

Jis vėl paėmė ją į savo rūmus ir antrą kartą pakėlė vestuves. Gal ir dabar jie tebegyvena laimingai.

GYVYBĖS VANDUO

Buvo kartą karalius, apsirgo jis sunkiai, ir niekas nebesitikėjo, kad pagytų. Jis turėjo tris sūnus, jie labai gailėjo tėvo, nuėjo visi į sodą ir ėmė ten verkti. Tuo tarpu prie jų priėjo kažkoks senelis ir paklausė, ko jie taip nuliūdę. Jie atsakė, kad apsirgęs jų tėvas, kad jis turėsiantis mirti, nes niekas nebegalintis pagydyti. Senelis tarė:

— Jei jis atsigertų gyvybės vandens, tai pagytų, tik labai sunku rasti tą vandenį.

Vyresnysis pasakė:

— Aš vis tiek eisiu ieškoti.

Nuėjo pas sergantį karalių ir prašė leisti ieškoti gyvybės vandens, kuris vienas galėsiantis jį pagydyti.

— Ne,— atsakė karalius: — beieškodamas gali dar pats pražūti, geriau aš mirsiu.

Bet jis tol prašė, kol tėvas sutiko. Karalaitis galvojo sau širdy:

— Jei aš parnešiu to vandens, tėvas labiausiai mylės mane ir paliks man visą karalystę.

Keliavo ilgą laiką tas karalaitis ir pamatė ant kelio nykštuką. Tas jam sušuko:

— Klausyk, kur taip skubiniesi?

— O kas tau darbas, glite! — atsakė didžiai karalaitis ir, suraginęs arklį, nujojo tolyn. Nykštukas papyko ir nutarė jį pamokyti. Netrukus karalaitis įjojo į tarpeklį, ir kuo toliau jojo, tuo jis darėsi siauresnis, pagaliau kelias tapo toks siauras, jog nei žingsnio nebegalėjo toliau joti; nebegalėjo nei arklio apgręžti, nei nuo balno nulipti. Karalius ilgai laukė, bet jis vis negrįžo.

Tada tarė tėvui antrasis sūnus:

— Prašom leisti mane ieškoti gyvybės vandens,— o pats sau galvojo: „Jei brolis mirė, karalystė teks man."

Karalius iš pradžios taip pat nenorėjo jo leisti, bet paskui sutiko. Tas nujojo tuo pačiu keliu, kuriuo keliavo brolis, taip pat patiko nykštuką, ir nykštukas paklausė, kur jis taip skubina.

— Kas tau darbas, glite! — atsakė karalaitis ir nusisukęs nujojo tolyn.

Bet nykštukas jį pakerėjo, ir tas brolis taip pat įjojo į siaurą tarpeklį, iš kurio nebegalėjo išlįsti. Taip visados atsitinka didžiuokliams!

Nebegrįžus ir antrajam sūnui, pasišovė eiti ieškoti gyvybės vandens jaunėlis, kurio tėvas labai nenorėjo leisti iš namų, bet pagaliau išleido. Kai sutiko nykštuką ir tas jo paklausė, kur taip skubindamas keliauja, jis sustabdė savo arklį, gražiai pasveikino ir atsakė:

— Mano tėvas sunkiai serga, joju ieškoti gyvybės vandens.

— Ar žinai, kur yra tas vanduo?

— Ne,— atsakė karalaitis.

— Tu gražiai pasielgei, nebuvai toks didus, kaip tavo broliai, tad aš tau pasakysiu, kaip gali rasti gyvybės vandenį. Jis bėga iš šulnio vienos užkeiktos pilies kieme, bet į ją neįeisi, jei tau neduosiu geležinio žabelio ir dviejų kepalėlių duonos. Su tuo žabeliu suduok tris kartus į geležinius dvaro vartus, ir vartai atsidarys; už jų gulės du liūtai, tie, tave pamatę, baisiai išsižios, bet tu mesk jiems į gerklę po kepalėlį duonos, ir jie nurims; tada greit pasisemk gyvybės vandens ir grįžk atgal prieš dvylikę, kitaip užsidarys vėl vartai ir nebegalėsi išeiti.

Karalaitis padėkojo nykštukui, paėmė žabelį su duona ir nukeliavo toliau. Prijojo pilį ir rado viską taip, kaip buvo nykštuko sakyta. Sudavus su žabeliu trečią kartą, atsidarė vartai, už vartų liūtams įmetė į gerklę po kepalą duonos, ir tie jam nieko nedarė. Paskui įėjo į rūmus, rado sėdint didelėj gražioj salėj kelis užkeiktus princus, numaustė jiems nuo pirštų žiedus, ten dar gulėjo kalavijas ir duonos kepalas, tuos daiktus taip pat pasiėmė. Toliau vienam kambary rado stovint gražią mergaitę, ta labai apsidžiaugė jį pamačiusi, pabučiavo jaunikaitį ir pasakė, kad jis ją išvadavęs ir už tai gausiantis visą jos karalystę, o jei jis už metų sugrįžtų, tai jie galėtų ir vestuves padaryti. Paskui ji pasakė, kur tas yra šulnys su gyvybės vandeniu, tik liepė pasisemti prieš išmušant dvylikei. Tada jis nuėjo toliau ir priėjo kambarį, kur stovėjo tik paklota lova, ir panorėjo atsigulęs truputį joje pasilsėti, nes buvo labai išvargęs. Jis atsigulė ir užmigo, o kai pabudo, mušė jau tris ketvirčius dvylikės. Šoko jis išsigandęs iš patalo, nubėgo pas šulnį, pasisėmė vandens su taure, kurią ten rado stovint, ir tuojau — į vartus. Bežengiant pro vartus, išmušė dvylikę, ir vartai žvangėdami taip greit užsidarė, jog besidarydami jam numušė kąsnelį kulno.

Bet jis džiaugėsi gavęs gyvybės vandens, skubinosi smagus namo ir kely vėl sutiko nykštuką. Pamatęs kalaviją ir duoną, jis tarė:

— Didelį čia turtą įgijai — su tuo kalaviju gali sumušti didžiausius pulkus kariuomenės, o tos duonos niekados negalėsi pabaigti valgyti.

Karalaitis nenorėjo grįžti be brolių pas tėvą namo ir tarė:

— Brangusis nykštukai, ar negalėtum pasakyti, kur dabar yra mano broliai? Jie buvo prieš mane iškeliavę ieškoti gyvybės vandens, bet negrįžo.

— Tarp dviejų kalnų jie įkliuvę,— atsakė nykštukas,— aš jiems taip padariau už puikybę.

Tada karalaitis ėmė prašyti nykštuko paleisti brolius ir tol prašė, kol tas pagaliau sutiko, bet pasakė jam:

— Saugokis jų, jie turi piktą širdį.

Pamatęs savo brolius, jis labai apsidžiaugė ir apsakė viską, kas jam atsitiko: kad jis radęs gyvybės vandenį ir pasiėmęs pilną taurę, kad išvadavęs gražią karalaitę, kad ji lauksianti jo visus metus, tada padarysianti vestuves ir dovanosianti jam didelę karalystę. Paskui jie nujojo kartu ir prijojo kraštą, kur karalius kariavo su savo kaimynais; ten buvo toks badas ir vargas, jog karalius nebesitikėjo, kad išliktų nežuvęs.

Jaunėlis brolis nuėjo pas tą karalių, davė jam savo duonos kepalą, ir tas su juo papenėjo ir pasotino visą karalystę; paskui padavė jam kalaviją, su kuriuo jis sumušė savo priešus ir galėjo ramybėj gyventi. Tada jis atsiėmė savo duoną ir kalaviją, ir visi trys broliai nukeliavo toliau.

Jie prikeliavo dar du kariaujančius ir badaujančius kraštus, jaunėlis brolis vėl davė tų kraštų karaliams savo duoną ir kalaviją ir juos išgelbėjo nuo pražūties. Paskui jie susėdo į laivą ir ėmė plaukti per jūrą. Plaukiant vyresnieji broliai ėmė kalbėti tarp savęs:

— Gyvybės vandenį rado jaunėlis brolis, o ne mes, užtat jis gaus iš tėvo karalystę, kuri turėtų tekti mums, ir tokiu būdu suardys mūsų laimę.

Norėdami atkeršyti broliui, jie susitarė jį pražudyti. Jie palaukė, kol jis kietai užmigo, išpylė gyvybės vandenį iš jo taurės į savo, o į jo taurę prisėmė sūraus jūros vandens.

Kai jie sugrįžo namo, jaunėlis tuojau nunešė tėvui savo taurę ir liepė gerti. Karalius išgėrė truputį sūraus vandens, bet jam pasidarė dar prasčiau. Kai jis pradėjo skųstis, priėjo abu vyresnieji broliai, pasakė, kad jaunėlis norėjęs jį nunuodyti, kad tik jie parnešę tikro gyvybės vandens, ir padavė jį jam. Tik jis išgėrė vandenį, tuoj išnyko liga, pasidarė stiprus ir sveikas, koks buvo jaunas. Paskui abudu nuėjo pas jaunėlį ir ėmė iš jo tyčiotis, sakydami:

— Tiesa, tu radai gyvybės vandenį, bet iš to turėjai tik vargo, o pelnas mums atiteko. Tau reikėjo būti gudresniam ir nežiopsoti — kai plaukiant per jūrą užmigai, mes tau paėmėm vandenį, o už metų vienas iš mūsų gaus gražiąją karalaitę. Bet saugokis, nieko apie tai tėvui nesakyk,

jis vis tiek nepatikės, o jei nors vieną žodį prasitarsi, mes tau galą padarysim.

Senis karalius patikėjo, kad jaunėlis sūnus norėjęs jį nužudyti, ir labai susirūstino. Jis sušaukė teismą, ir teismas nusprendė iš patykų jį nušauti. Kartą išjojo jis medžioti, nieko pikto nemanydamas, o kartu su juo išsekė ir karaliaus medžioklis. Bet medžioklis visą laiką buvo nesmagus, ir karalaitis pagaliau miške paklausė:

— Sakyk, bičiuli, kas yra, kad esi toks nuliūdęs?

Medžioklis atsakė:

— Nedrįstu sakyti, bet ir tylėti negaliu.

Karalaitis tarė:

— Sakyk drąsiai, nieko pikto tau nebus.

— Oi,— pasakė medžioklis,— aš turiu jus nušauti, man karalius liepė.

Karalaitis nusigando ir tarė:

— Mielas medžiokli, dovanok man gyvybę, aš tau atiduosiu savo karališkus drabužius, o tu toj vietoj duok man savo prastus.

Medžioklis atsakė:

— Su mielu noru, aš vis tiek nebūčiau galėjęs jūsų žudyti.

Jie apsimainė drabužiais, medžioklis sugrįžo namo, o karalaitis nujojo toliau per mišką.

Po kiek laiko atėjo pas senį karalių trys vežimai aukso ir brangiųjų akmenų jo jaunėliui sūnui: jie buvo atsiųsti tų trijų karalių, kurie su karalaičio kalaviju buvo sumušę savo priešus ir su jo duona papenėję savo kraštus ir dabar norėjo kuo nors jam atsidėkoti. Tada senis karalius pagalvojo: „Argi mano sūnus nekaltas būtų buvęs?" ir tarė savo žmonėms:

— Kaip man gaila, kad liepiau jį nužudyti!

— Jis tebėr gyvas,— atsiliepė medžioklis: — man širdis neleido išpildyti karaliaus paliepimo.

Ir apsakė karaliui, kaip viskas atsitiko. Lyg akmuo nukrito karaliui nuo širdies, ir jis liepė paskelbti visuose kraštuose, kad jo sūnus gali grįžti, kad jis bus tėvo maloningai priimtas.

Tuo tarpu karalaitė liepė išgrįsti kelią prieš savo rūmus grynu auksu ir pasakė tarnams:

— Tas, kas jos tiesiai tuo keliu, bus mano tikras jaunikis, ir jį turit įleisti, o kas jos pagal šalį, tas bus netikras, ir to neleiskit.

Baigiantis metams, vyresnysis brolis pagalvojo, kad jam reiktų keliauti pas karalaitę, apsimesti jos išvaduotoju, vesti ją ir gauti jos karalystę. Kai prisiartino prie pilies ir pamatė aukso kelią, tarė sau: „Toks brangus kelias, gaila mindyti", pasuko į šoną ir nujojo dešine puse. Kai prijojo prie vartų, tarnai pasakė, kad jis netikras jaunikis, ir liepė grįžti atgal.

Netrukus paskui iškeliavo antrasis brolis, prijojo aukso kelią, arklys jau buvo pastatęs ant jo vieną koją, bet jis pagalvojo: „Toks brangus kelias, gaila mindyti", pasuko į šoną ir nujojo kaire puse. Kai prijojo prie vartų, tarnai vėl pasakė, kad jis netikras jaunikis, ir liepė grįžti atgal.

Kada pasibaigė visai metai, ir trečiasis brolis iš miško išjojo pas karalaitę. Jodamas apie nieką daugiau negalvojo, tik apie savo karalaitę, ir nepastebėjo, kaip užjojo ant aukso kelio. Arklys nulėkė viduriu kelio, o kai prijojo prie pilies, tarnai tuojau atidarė vartus, pati karalaitė su džiaugsmu pasitiko jį kaip savo išvaduotoją, tuojau apskelbė viso krašto valdovu ir iškėlė linksmas vestuves.

Po vestuvių pasakė, kad tėvas jį kviečiantis pas save ir norintis susitaikinti. Jis nuvyko pas tėvą ir pasakė, kaip jo broliai jį apgavę ir jis vis dėlto tylėjęs. Senis karalius norėjo juos nubausti, bet jie nubėgo prie jūros, susėdę į laivus nuplaukė ir daugiau nebegrįžo.

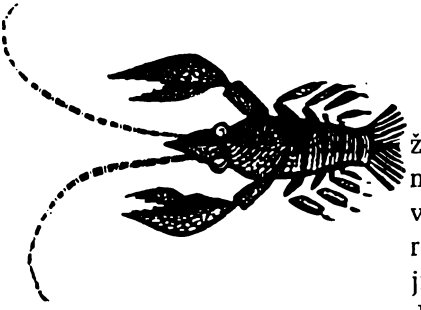

DAKTARAS VISAŽINIS

Buvo kartą sodžiaus žmogus, vardu Vėžys. Nuvežė jis su dviem jaučiais vežimą malkų į miestą ir pardavė už du dolerius vienam daktarui. Mokant pinigus, daktaras kaip tik pietavo; žmogus matė, kaip jis gardžiai valgė ir gėrė, paėmė jį pavydas, ir pats panorėjo būti daktaru. Pastovėjo kokią valandėlę ir pagaliau paklausė, ar jis negalėtų tapti daktaru.

— Kodėl ne,— atsakė daktaras. — Čia visai pigus daiktas.

— Ką gi aš turiu daryti? — vėl paklausė žmogus.

— Pirmiausia nusipirk abėcėlę, kur pradžioj nupieštas gaidys; antra, parduok savo ratus ir jaučius, už tuos pinigus nusipirk drabužius ir viską, kas reikalinga daktarui; o trečia, duok nupiešti iškabą su parašu „Daktaras Visažinis" ir ją pakabink prie savo namų durų.

Žmogus padarė viską, kas jam buvo patarta. Padaktaravo jis kiek laiko, ir pražuvo vienam dideliam ponui pinigai. Tada ponui kažkas pasakė, kad tam ir tam sodžiuj gyvenantis daktaras Visažinis, tas galėtų pasakyti, kur dingo pinigai. Ponas liepė pakinkyti karietą, nuvažiavo pas žmogų ir paklausė, ar jis daktaras Visažinis.

— Taip, pone, aš.

— Tai važiuok sykiu ir man rask pavogtus pinigus.

— Gerai, bet kartu turi važiuoti ir mano pati Grytė.

Ponas sutiko, pasisodino abudu į karietą ir parsivežė namo. Ten jau stalas buvo padėtas, atsisėdo ponas su saviškiais valgyti, pakvietė kartu ir daktarą. Daktaras atsakė:

— Gerai, bet be savo pačios negaliu valgyti.

Ponas liepė atvesti pačią, ir abu susėdo už stalo. Kai pirmutinis tarnas atnešė prie stalo valgymą, sodietis kumštelėjo pačią į pašonę ir tarė:

— Štai jau vienas yra.

Jis norėjo pasakyti, kad čia jau vienas valgymas atneštas. O tarnas manė, kad jis norėjo pasakyti, jog čia jau vienas vagis yra, nes jis tikrai su kitais buvo pavogęs pinigus. Jis nusigando ir, sugrįžęs nuo stalo, pasakė savo draugams:

— Prastai, vyručiai, daktaras viską žino, jau pasakė, kad vienas yra.

Antras tarnas nenorėjo eiti, kur ponai valgė, bet vis dėlto nuėjo. Kai prinešė valgymą prie stalo, daktaras vėl kumštelėjo pačią į pašonę ir tarė:

— Grytut, štai jau kitas.

Tarnas persigando ir, ilgai nelaukdamas, išėjo iš kambario. Trečias tarnas gavo ne mažiau baimės, kai, nuėjęs prie stalo, išgirdo sakant daktarą pačiai:

— O čia štai dabar turėsim ir trečią.

Ketvirtas tarnas atnešė užvožtą valgį, o ponas liepė daktarui parodyti savo mokslą ir spėti, kas ten yra; tenai buvo vėžiai. Sodietis pažiūrėjo į užvožtą valgį, išsigando ir, nežinodamas, kaip iš tos bėdos išsisukti, tarė:

— Pakliuvai čia, Vėželi!

Išgirdęs tuos žodžius, ponas sušuko:

— Aure žino, kas užvožta, todėl galės pasakyti, kas paėmė pinigus.

Tarnas nutirpo iš baimės ir pamerkė daktarui išeiti už durų. Kai jis išėjo, tuoj visi keturi prisipažino pavogę pinigus, tiko juos grąžinti ponui ir pažadėjo jam pačiam nemažą sumą, kad tik nesakytų, kas vogė, nes kitaip juos be pasigailėjimo pakartų. Paskui jie nuvedė ir parodė, kur paslėpti buvo pinigai. Daktaras apsidžiaugė, sugrįžo prie stalo ir tarė ponui:

— Dabar pažiūrėsiu į savo knygą, kur padėti pinigai.

Tuo tarpu penktas tarnas įlindo į krosnį, norėdamas išgirsti, ką daugiau daktaras sakys. O tas atsivožė abėcėlę ir ėmė versti lapus, ieškodamas gaidžio paveikslėlio. Negalėdamas ilgai rasti, pagaliau sušuko:

— Žinau, kad čia esi, vis tiek tave rasiu.

O tas tarnas, kur buvo įlindęs į krosnį, pamanė, kad tie žodžiai jam pasakyti, šoko iš ten išsigandęs ir sušuko:

— Tas žmogus viską žino!

Tada daktaras Visažinis parodė ponui, kur buvo padėti pinigai, bet nesakė, kas juos pavogė, užtat gavo nuo abiejų pusių daug pinigų ir visoj apylinkėj nuo to laiko labai išgarsėjo.

BILDUKAS

Gyveno kartą neturtingas malūninkas ir turėjo labai gražią dukterį. Teko jam kažkaip susitikti su karaliumi, ir, norėdamas kuo nors pasigirti, jis pasakė:

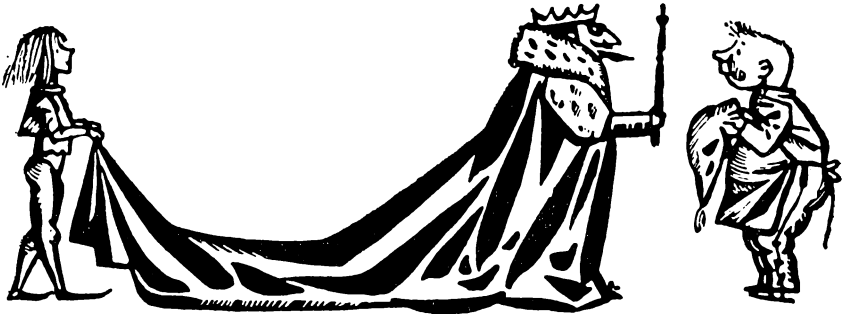

— Turiu dukterį, mokančią iš šiaudų aukso siūlus verpti.

Karalius jam tarė:

— Tas man labai tinka, ir jei tavo duktė tikrai tokia yra, tai atvesk rytoj į pilį, aš pats noriu ją išbandyti.

Kai mergaitė buvo atgabenta į pilį, karalius nuvedė ją į kambarį, visą užverstą šiaudais, davė jai ratelį ir sako:

— Dabar sėsk prie darbo, ir jei tu, dirbdama kiaurą naktį, nesuverpsi iki ryto iš tų šiaudų auksinio verpalo, tai turėsi mirti.

Paskui jis pats su savo ranka užrakino kambarį, ir mergaitė liko jame viena.

Sėdėjo ten malūninko duktė ir nežinojo, ką daryti; vargšė neturėjo jokio supratimo, kaip iš šiaudų verpti auksą. Ją visą apėmė baimė, ir ji pagaliau pradėjo verkti. Tik staiga atsidarė durys, ir į kambarį įėjo mažutis žmogelis.

— Labas vakaras,— tarė jis,— ko taip, mergyte, verki?

— O,— atsakė malūninko duktė,— liepė man verpti iš šiaudų auksą, o aš nežinau, kaip pradėti.

— O ką man duosi, jei aš tau suverpsiu? — paklausė žmogelis.

— Savo karolius,— atsakė mergaitė.

Žmogelis paėmė karolius, sėdo prie ratelio, ir vos tris kartus pamynė, tuoj viena špūlė buvo pilna. Tada jis įstatė antrą, ir vos vėl ratas apsisuko tris kartus, buvo pilna ir ta; ir jis taip greit dirbo iki pat ryto, visi šiaudai buvo išverpti, ir visos špūlės pilnos aukso. Dar saulė nebuvo gerai patekėjus, karalius jau atėjo. Pamatęs auksą, jis labai nustebo ir apsidžiaugė, bet jo širdis troško dar daugiau turėti. Jis nuvedė malūninko dukterį į antrą dar didesnį kambarį, taip pat pilną šiaudų, ir liepė jai per vieną naktį suverpti visus šiaudus, kitaip žadėjo nužudyti. Mergaitė nežinojo, ką daryti, ir pradėjo verkti. Tada vėl atsidarė durys, įėjo tas žmogelis ir tarė:

— Ką man duosi, jei aš ir tuos šiaudus tau suverpsiu?

— Savo žiedą,— atsakė mergaitė.

Žmogelis paėmė žiedą, sėdo prie ratelio, ir iki ryto vietoj šiaudų gulėjo kam-

bary krūvos aukso. Regėdamas tiek turto, karalius labai džiaugėsi, bet jo širdis vis troško daugiau; nuvedė malūninko dukterį į dar didesnį kambarį, prikrautą šiaudų, ir jai pasakė:

— Jeigu tu ir tuos šiaudus per vieną naktį suverpsi, tai būsi mano pati.

„Nors ji malūninko duktė,— galvojo jis,— bet turtingesnės už ją pačios visam pasauly nerasiu."

Palikus mergaitei kambary vienai, įėjo mažutis žmogelis trečią kartą ir tarė:

— Ką man duosi, jei aš ir šį kartą suverpsiu už tave šiaudus?

— Nieko daugiau nebeturiu, ką galėčiau duoti,— atsakė mergaitė.

— Tai pažadėk man, jei tapsi karaliene, pirmąjį vaiką.

„Nėr žinios dar, kas čia bus",— pagalvojo malūninko duktė ir iš tos bėdos kito išėjimo nematė; vadinas, davė žmogeliui reikalaujamą pažadėjimą, ir tas už tai trečią kartą šiaudus pavertė į aukso siūlus. Kai rytą atėjo karalius ir rado viską padaryta, jis pakėlė vestuves, ir gražioji malūninko duktė liko karaliene.

Po metų gimė jai gražus vaikas, bet apie žmogelį buvo jau visai pamiršusi; tik vieną kartą staiga įeina jis į jos kambarį ir sako:

— Dabar atiduok, ką man pažadėjai.

Karalienė išsigando ir ketino jam atiduoti visus savo karalystės turtus, kad tik jis paliktų jai vaiką, bet žmogelis atsakė:

— Ne, gyvo daikto nemainysiu į viso pasaulio gėrybes.

Tada karalienė pradėjo taip gailiai verkti, jog žmogelis galop jos pasigailėjo ir tarė:

— Duodu tau tris dienas, jei tu per tą laiką spėsi mano vardą, tai vaiko iš tavęs neimsiu.

Visą naktį karalienė nemiegojo, norėdama prisiminti vardus, kuriuos buvo kada girdėjusi, ir, nebežinodama daugiau, išsiuntė tarną į žmones paieškoti dar kokių naujų. Atėjo kitą dieną žmogelis, ir ji pradėjo spėti jo vardą, klausdama, ar jis nebus Jonas, Petras, Martynas, ir išskaitė visus iš eilės vardus, bet po kiekvieno žmogelis sakė:

— Mane šaukia kitaip!

Antrą dieną ji liepė sužinoti, kuo vardu visos apylinkės žmonės, ir pradėjo vadint žmogelį įmantriausiais vardais. Bet jis vis atsakinėjo:

— Ne, mane šaukia kitaip.

Trečią dieną grįžo tas tarnas, kur buvo siųstas, ir pasakė karalienei:

— Neradau jokio naujo vardo, bet eidamas pro aukštą kalną ties miško galu, kur lapė sakė kiškiui labanaktis, pamačiau mažą triobelę, prieš ją kūrinosi ugnelė, o apie tą ugnelę šoko ant vienos kojos labai juokingas žmogelis, sakydamas:

Šiandieną aš kepu, rytoj alus daryt,
Ir karalienės vaikas mano bus poryt.
Tikriausiai niekas juk sapnuoti nesapnuos,
Kad aš gudriu vardu Bildukas vadinuos.

Galite suprasti, kaip apsidžiaugė karalienė, kai išgirdo tą vardą. Netrukus atėjo žmogelis ir paklausė:

— Tai prašom pasakyti, kuo aš vardu.

Karalienė pradėjo vėl spėlioti, bet žmogelis vis atsakinėjo:

— Ne, mane šaukia kitaip!

Galop karalienė paklausė:

— Tai gal būsi Bildukas?

— Tą tau bus pats velnias pasakęs! Tą tau bus pats velnias pasakęs! — sušuko žmogelis ir taip smarkiai trenkė su dešine koja, jog ji visa įlindo į žemę, o paskui įnirtęs pagriebė su abiem rankom kairę koją ir persiplėšė save perpus.

Vienas atleistas kareivis neturėjo iš ko gyventi ir neišmanė, kuo pradėti verstis. Kartą jis nuėjo į mišką ir netoli krašto sutiko velnią, pasivertusį į mažą žmogelį. Žmogelis paklausė:

— Kas tau yra, kad esi toks nuliūdęs?

— Kaip būsiu smagus, kad neturiu pinigų duonai nusipirkti? — atsakė kareivis.

Velnias tarė:

— Patarnauk pas mane už berną, būsi aprūpintas visą gyvenimą; išbūk pristojęs septynerius metus, paskui eik, kur nori. Tik per visą tą laiką neturėsi nei praustis, nei šukuotis, nei skustis, nei nagų pjaustyti, nei kirptis, nei akių vandeniu vilgyti.

— Kur pasidėsi, turiu sutikti,— atsakė kareivis ir nuėjo su žmogeliu, o tas jį tiesiai nuvedė į pragarą. Ten nelabasis pasakė, koks jo bus darbas:

— Turėsi kurstyti ugnį, kur verda nusidėjėliai, namus švariai laikyti, šiukšles į kiemą nešioti ir rūpintis visa kita tvarka. Bet jei nors kartą pažvelgsi į katilą, bus tau prastai.

— Gerai, bus viskas padaryta,— atsiliepė kareivis.

Velnias vėl iškeliavo iš pragaro, o bernas pradėjo tarnauti: kurstė ugnį, šlavė ir nešiojo šiukšles ir darė viską, kas jam buvo liepta. Kai velnias sugrįžo, apžiūrėjęs rado viską padaryta, džiaugėsi, kad tarnas geras, ir antrą kartą iškeliavo. Tada kareivis gerai apsidairė, mato — visam pragare stovi katilai, po jais smagiai kūrinasi ugnis, o vidury kažkas verda, ūžia. Jis baisiai norėjo pažiūrėti nors į vieną ir būtų jau seniai pažiūrėjęs, kad velnias nebūtų jam taip smarkiai užgynęs. Bet pagaliau neišturėjo, pakėlė truputį pirmo katilo viršelį, gi žiūri — jo buvusis puskarininkis besėdintis.

— A paukšteli,— tarė jis,— štai kur tu pakliuvai! Pirma aš buvau tavo rankose, dabar tu mano,— ir vėl greit katilą užvožė, pamaišė ugnį ir dar daugiau malkų pridėjo. Paskui jis priėjo prie kito katilo, truputį pravožė, žiūri — čia jo vėliauninkas sėdi.

— A paukšteli, ir tu čia? Pirma aš buvau tavo naguose, dabar tu mano,— tarė kareivis, užvožė greitai viršelį ir dar pametė po katilu malkų, kad būtų karščiau. Toliau pravožė trečią katilą ir rado savo generolą.

— A paukšteli, šit kur pakliuvai! Pirma aš buvau tavo rankose, dabar tu mano,— ir atsinešęs dumtuves gerokai papūtė ugnį po jo katilu.

Ištarnavo kareivis pragare septynerius metus nesiprausdamas, nesišukuodamas, nesiskusdamas, nesipjaustydamas nagų, nesikirpdamas ir nei karto nesuvilgęs akių vandeniu; ir tas laikas taip greit prabėgo, jog jam rodėsi, kad jis pusę metų tetarnavęs. Pasibaigus terminui, atėjo velnias ir sako:

— Ką gi tu, Ansai, veikei?

— Gi kursčiau ugnį po katilais, šlaviau namus ir nešiojau šiukšles už durų.

— Bet ir į katilus žiūrėjai; tavo laimė, kad pažiūrėjęs dar daugiau malkų dėjai, kitaip būtum kailį prikaitęs; dabar tarnavimo laikas pasibaigė, ar nori eit namo?

— Žinoma,— atsakė kareivis,— norėčiau pažiūrėti, ką beveikia mano tėvas.

Velnias tarė:

— Už savo darbą, nuėjęs į šiukšlyną, prisipilk pilną veršenikę šiukšlių ir parsinešk namo. Eik iš čia nesiprausęs ir nesišukavęs, su apžėlusia galva ir barzda, su nepjaustytais nagais ir nešluostytomis akimis ir, jei kas paklaustų, iš kur eini, atsakyk: „Iš pragaro", o jei kas paklaustų, kas

toks esi, atsakyk: „Paišinas velnio brolis ir pats sau ponas." Kareivis tylėdamas viską padarė, ką jam velnias liepė, bet savo alga nesidžiaugė.

Atėjęs į mišką jis nusikabino veršenikę ir norėjo iškratyti, bet atsegęs žiūri — šiukšlės į auksą pavirtusios! „To visai nesitikėjau",— tarė jis apsidžiaugęs ir nuėjo į miestą. Prieš viešbutį stovėjo šeimininkas ir, pamatęs ateinant Ansą, labai išsigando, nes tas buvo baisesnis už baidyklę. Šeimininkas paklausė:

— Iš kur eini?

— Iš pragaro.

— Kas tu toks?

— Paišinas velnio brolis ir pats sau ponas.

Iš pradžios šeimininkas nenorėjo jo leisti, bet kai tas parodė auksą, jis tuoj prišoko ir pats atidarė duris. Ansas liepė duoti geriausią kambarį ir geriausius pietus, sočiai pavalgė ir atsigėrė, bet nesiprausė ir nesišukavo, kaip jam velnias buvo liepęs, ir pagaliau atsigulė. O šeimininkui labai parūpo veršenikė su auksu, naktį nuslinko į kareivio kambarį ir pavogė.

Atsikėlė kitą rytą Ansas ir norėjo, užsimokėjęs už viešbutį, keliauti toliau, tik žiūri — veršenikės nebėr! Bet jis tuojau susiprato, pagalvojo: „Ne dėl savo kaltės nustojau turto",— apsigręžė ir tiesiai nuėjo į pragarą. Apsiskundė velniui ir prašė padėti. Velnias pasakė:

— Sėskis, aš tave nuprausiu, sušukuosiu, nuskusiu ir nukirpsiu, nupjaustysiu nagus ir nušluostysiu akis.

Kai viską tą padarė, vėl padavė pilną veršenikę šiukšlių ir tarė:

— Eik ir pasakyk šeimininkui, kad tau sugrąžintų pinigus, kitaip aš pats nuėjęs paimsiu jį ir pristatysiu tavo vietoj kūrinti ugnį.

Ansas nuėjo ir sako šeimininkui: .

— Tu pavogei mano pinigus, dabar atiduok, o kad ne — tuoj atsidursi pragare mano vietoj ir atrodysi toks, koks aš buvau.

Šeimininkas atidavė visą auksą ir dar pridėjo savo pinigų, kad tik tylėtų, ir Ansas tapo didžturčiu.

Tada Ansas keliavo pas tėvą, kely nusipirko trinyčius ir eidamas linksmino žmones muzika, kurios buvo išmokęs pragare. Beklaidžiodamas užsuko ir į karaliaus rūmus ir ten seniui karaliui tiek padarė su savo muzika džiaugsmo, jog tas prižadėjo už jo leisti savo vyresnę dukterį. Išgirdusi, kad ją nori vesti prastas žmogelis su trinyčiais, tarė:

— Geriau aš pasiskandinsiu, kaip už jo tekėsiu.

Tada karalius atidavė jam jauniausiąją dukterį, kuri dėl tėvo meilės nenorėjo priešintis. Vadinas, paišinas velnio brolis gavo karalaitę, o kai mirė senis karalius, ir visą karalystę.

LOKIO KAILIS

Buvo kartą jaunas berniokas, įstojo į kariuomenę tarnauti, paskui išėjo į karą ir labai narsiai mušėsi: kur krito kulkos kaip kruša, ten jis buvo visados pirmas. Kol buvo karas, viskas ėjo gerai, bet, padarius taiką, buvo atleistas, ir viršininkas pasakė, kad jis galintis eiti, kur nori. Tėvai buvo išmirę, savo pastogės neturėjo, todėl nukeliavo pas brolius ir prašė jį palaikyti, kol prasidės kitas karas. Bet broliai buvo kietos širdies ir atsakė:

— Kur mes galim tave laikyti, pats rūpinkis savim.

Kareivis nieko daugiau neturėjo, tik šautuvą, užsidėjo jį ant pečių ir iškeliavo. Po kiek laiko priėjo nemažą aikštę, ten stovėjo keli medžiai, išaugę ratu, atsisėdo jis po tais medžiais nuliūdęs ir ėmė galvoti apie savo dalią. „Pinigų neturiu,— galvoja jis,— amato jokio daugiau nemoku, tik kariauti, o kaip dabar taikos metas, aš niekam nereikalingas. Matau, gausiu badu pastipti." Staiga kažkas netoli sutreškėjo, jis grįžt, gi žiūri — stovi nepažįstamas žmogus, apsivilkęs žaliais drabužiais, pažiūrėti švankus, bet su bjauriomis arklio kojomis.

— Žinau, ko tau trūksta,— prabilo nepažįstamas,— pinigų ir turto turėsi tiek, kiek negalėsi išleisti, tik noriu pirma žinoti, ar nesi koks bailys, kad be reikalo nebūtų išmesti mano pinigai.

— Kaip kareivis gali būti bailys? — atrėžė tas.— Kad nori, išbandyk.

— Gerai,— atsakė anas,— atsigręžk į užpakalį.

Kareivis atsigręžė, gi žiūri — didžiausias lokys maurodamas į jį beeinantis.

— Palauk,— sušuko kareivis,— aš tau pakasysiu nosį, tada nebenorėsi man mauroti.

Prisitaikė, šovė į galvą, ir lokys negyvas išvirto.

— Matau, esi drąsus,— pasakė nepažįstamas,— bet turi dar vieną dalyką išpildyti.

— Jei tas nebus priešinga mano vėlės išganymui,— atsiliepė kareivis, supratęs, kas prieš jį stovi,— kitaip už jokius pinigus nesutiksiu.

— Pats pamatysi,— atsakė žalias ponaitis: — per septynerius metus nesiprausk, nesišukuok, nepjaustyk nagų ir nekalbėk poterių. Jei tinki, duosiu tau drabužius, kuriuos turėsi dėvėti per visą tą laiką. Jei per tuos septynerius metus numirsi, būsi mano, o jei išliksi gyvas, būsi laisvas ir turtingas visą gyvenimą.

Kareivis pagalvojo apie didelį savo vargą, atsiminė, kiek kartų giltinė jam žiūrėjo į akis, nusprendė dar kartą pabandyti ir sutiko. Velnias nusivilko žalią drabužį, padavė kareiviui ir pasakė:

— Jei tu užsivilksi tą drabužį ir įkiši ranką į kišenę, visados pilną saują pinigų rasi.

Paskui numovė lokiui kailį ir tarė:

— Čia bus tavo apsiaustas ir patalas, į jokį kitą patalą negali gultis. Ir dėl to apvalkalo turėsi vadintis Lokio Kailis.

Sulig tais žodžiais velnias išnyko.

Kareivis užsivilko žalią drabužį, tuojau įkišo ranką į kišenę ir pamatė, kad velnias tiesą sakė. Paskui užsisiautė ant pečių lokio kailį ir ėmė eiti per žmones, niekur nepraleisdamas progos pasilinksminti ir išmesti didžiausią krūvą pinigų. Pirmais metais jis atrodė dar šiaip taip, o antrais jau buvo panašus į bjauriausią baidyklę. Plaukai apdengė visą veidą, barzda susivėlė į tūbą, nagai išaugo beveik per sieksnį, o ant veido prisirinko tiek purvo, jog pasėti javai būtų išdygę. Kas jį pamatydavo, tas nuo jo bėgdavo. Bet jis visur pavargėliams gausiai dalino pinigus, prašydamas už jį melstis, kad per tuos septynerius metus nemirtų, už viską brangiai mokėjo, todėl vis šiaip ne taip gaudavo pastogę. Ketvirtais metais vieno viešbučio šeimininkas ne tik nenorėjo jo priimti pas save, bet nenorėjo duoti vietos nei arklidėj, kad neišbaidytų jo arklių. Bet kai pakeleivis, įkišęs ranką į kišenę, pasėmė pilną saują dukatų, šeimininkas suminkštėjo ir davė mažą kambarėlį nuo namų užpakalio; tačiau svečias turėjo prižadėti niekur nesirodyti, kad tie namai neįgytų negero garso.

Kai Lokio Kailis vakare sėdėjo vienas ir galvojo, kaip greičiau su-

laukti tų septynerių metų pabaigos, išgirdo gretimam kambary kažką balsu dejuojant. Jis turėjo gailestingą širdį, atidarė duris ir pamatė verkiant seną žmogų, susiėmusį rankomis galvą. Pastebėjęs Lokio Kailį, žmogus pašoko ir buvo bebėgantis. Bet išgirdęs žmogaus balsą, susilaikė ir, pakalbintas maloniais žodžiais, pasipasakojo savo bėdą. Pasirodė, kad jo turtas palengva išnykęs, jis su dukterimis sunkiai gyvenęs, galop taip pavargęs, jog nebegalėjęs užsimokėti šeimininkui, kuris pradėjęs jį baidyti kalėjimu.

— Jei tik tokia bėda,— tarė Lokio Kailis,— tai prašom nesirūpinti, turiu pinigų užtektinai.

Jis liepė pašaukti šeimininką, apmokėjo už jį ir dar nelaimingajam įbruko į kišenę maišiuką aukso.

Išsivadavęs iš bėdos, tas senas žmogus nebežinojo, kuo jam atsidėkoti.

— Eikš su manim,— tarė jis jam,— mano dukterys labai gražios, išsirink vieną iš jų už pačią. Kai išgirs, ką man padarei, negalės atsisakyti. Tiesa, atrodai kiek baisokas, bet pati tave apdoros.

Lokio Kailiui tas patiko, ir jis nuėjo su juo. Pamačiusi jo veidą, vyresnioji duktė persigando, suriko ir pabėgo. Nors antroji nepabėgo, bet, apžiūrėjusi jį nuo galvos iki kojų, tarė:

— Kaip galiu imti vyrą, nepanašų į žmogų? Man geriau patiko anas skustas lokys, kur čia buvo andai atvestas rodyti ir dėjosi žmogum; bent buvo užsivilkęs husarų apsiaustą ir užsimovęs pirštines. Kad jis tebūtų bjaurus, galėčiau prie jo priprasti.

Bet jaunoji duktė pasakė:

— Mielas tėveli, jis turi būti geras žmogus, jei jus iš bėdos išvadavo, o kad prižadėjai vieną iš mūsų už jo leisti, tai reikia pildyti žodį.

Gaila, kad Lokio Kailio veidas buvo aptrauktas purvu ir apdengtas plaukais, kitaip būtum galėjęs matyti, kaip nudžiugo jo širdis, kai išgirdo tuos žodžius. Jis nusimovė nuo piršto žiedą, perlaužė perpus, vieną pusę padavė jai, o kitą sau pasiliko. Jos pusėj parašė savo vardą, o savo pusėj jos vardą ir prašė jai paliktąją pusę gerai saugoti. Paskui jis atsisveikino ir tarė:

— Aš turiu dar trejus metus klaidžioti, ir jei nebegrįšiu, tu būsi laisva, nes aš būsiu miręs. Bet prašyk dievo, kad jis mane sveiką laikytų.

Nelaiminga mergaitė ėmė dėvėti juodais drabužiais, ir kada atsimindavo savo jaunikį, visados jai iš akių trykšdavo ašaros. O jos seserys iš to tik juokėsi.

— Saugokis,— sakė vyresnioji,— kad jis tau nesušertų su savo letena, kai tu jam duosi ranką.

— Atsimink,— sakė antroji,— kad lokiai mėgsta saldžius daiktus ir, jei tu jam patiksi, gali tave suėsti.

— Rūpinkis visados jam įtikti,— vėl juokavo vyresnioji,— kitaip jis ims mauroti.

Antroji vėl kišo liežuvį:

— Vestuvės turės būti linksmos, juk lokiai puikiai šoka.

O ta vargšė tylėjo ir neklausė, ką jos sakė. Tuo tarpu Lokio Kailis keliavo per žmones, darė gerus darbus ir gausiai šelpė pavargėlius, kad jie už jį melstųsi. Pagaliau atėjo septintų metų paskutinė diena, vėl nuėjo į tą aikštę, kur augo medžiai ratu, ir ten atsisėdo. Netrukus sušvilpė vėjas, ir atsistojo velnias prieš jį. Pažiūrėjo kipšas piktai, paskui numetė jo seną drabužį ir pareikalavo savo žaliąjį.

— Ne, dar truputį palauk,— atsakė Lokio Kailis: — pirma mane nuvalyk.

Noroms nenoroms velnias atnešė vandens, nuprausė jį, sušukavo ir nupjaustė nagus. Vėl buvo puikus karys ir dar gražesnis, kaip pirma.

Kai nelabasis atsitraukė, kareivis pasidarė visai smagus. Jis nuėjo į miestą, pasisiuvo puikius aksomo drabužius, įsisėdo į karietą, pakinkytą ketvertu, ir nuvažiavo į jaunosios namus. Niekas jo nepažino, tėvas palaikė pulkininku ir nuvedė į kambarį, kur sėdėjo jo dukterys. Jis gavo atsisėsti tarp abiejų vyresniųjų, tos ėmė jam pilti vyną, duoti gardžiausius kąsnelius, ir joms rodėsi, kad gražesnio vyro jos niekados nebuvo mačiusios. O jo mergelė sėdėjo juodai apsidariusi, nepakeldama akių ir nesakydama nei žodžio. Kai pagaliau tėvas paklausė, ar nenorėtų vesti

kurios jo dukters, abi vyresniosios pašoko iš vietų, nubėgo į savo kambarius ir ėmė taisytis puikiausiais drabužiais, nes kiekviena tikėjosi, kad ji bus išrinkta.

Palikęs vienas su savo mergaite, nepažįstamas išsiėmė savo žiedo pusę, įmetė į vyno taurę ir padavė jai. Ji paėmė taurę ir išgėrė vyną; tada pastebėjo ant dugno žiedo pusę ir visa nutirpo. Ji paėmė savo pusę, kurią nešiojo pririšus prie juostelės ant kaklo, sudėjo kartu, ir pasirodė, kad abidvi pusės tinka prie viena kitos. Tada jis tarė:

— Aš esu tavo jaunikis, tas pats Lokio Kailis, bet iš dievo malonės vėl tapau panašus į žmogų ir nusivaliau.

Priėjo prie jos, apkabino ir pabučiavo. Tuo tarpu abi puikiai išsipuošusios seserys atėjo į kambarį, bet kai sužinojo, kad tas gražus jaunikaitis atiteko jaunėlei, jos iš piktumo išbėgo iš namų; viena prisigirdė šulny, kita pasikorė ant medžio. Vakare kažkas pasibeldė į duris, ir jas atidaręs jaunikis pamatė pažįstamą žaliai apsivilkusį kipšą, kuris jam pasakė:

— Už tavo vieną vėlę dabar gavau dvi.

SALDI KOŠĖ

Buvo kartą neturtinga, bet gera mergaitė; ji gyveno su savo motina, ir sykį jos pristigo maisto. Tada mergaitė išėjo į mišką ir ten sutiko seną moteriškę. Ta moteriškė jau žinojo visą jų vargą ir padovanojo jai puo-

delį, kuriam reikėjo tik pasakyti: „Puodeli, virk!" — ir puodelis tuoj skanią ir saldžią košę virė; o pasakius: „Puodeli, stok!" — jis tuojau liovėsi virti.

Mergaitė parnešė puodelį namo motinai, ir nuo to laiko jos nematė nei vargo, nei bado — valgė košę, kada tik norėjo.

Kartą mergaitė buvo išėjusi, o motina išalko valgyti ir tarė: „Puodeli, virk!" — ir jis tuojau ėmė virti. Ji privalgė košės, kiek jai lindo, norėjo puodeliui liepti, kad nustotų virti, bet pamiršo, kokį reikėjo žodį sakyti. Puodelis vis virė, košė ėmė bėgti per kraštus, pribėgo pilna virtuvė ir pilni namai, paskui ir kiti namai, toliau visa gatvė, lyg būtų norėjus papenėti visą pasaulį; visi išsigando, ir niekas nežinojo, kaip sulaikyti košę.

Pagaliau, kai vieni namai bebuvo likę neaptvinę, sugrįžo mergaitė ir tarė: „Puodeli, stok!" — ir jis nustojo virti. Košės buvo visur tiek daug, jog tas, kas norėjo eiti į miestą, pirma turėjo kelią nusivalgyti.

DU KELEIVIAI

Kalnas su kalnu nesueina, o žmogus su žmogumi, geri jie ar pikti, gali sueiti. Kartą susitiko bekeliaudami vienas kurpius ir siuvėjas. Siuvėjas buvo puikus berniokas, visados smagus ir visados linksmas. Pamatęs iš kitos pusės ateinant kurpių ir supratęs iš jo šikšninio krepšio, kokį amatą varo, sudainavo juokingą dainelę:

Odą siūk tu man tvirtai,
Siūlą suktą pasakuok,
Dar sukalk vinis kietai
Ir nušveitęs man paduok!

O kurpius juokų nemėgo, susiraukė kaip naginė ir jau norėjo griebti siuvėjui už sprando. Bet tas ėmė juoktis, padavė jam buteliuką ir sako:

— Juk aš ne piktuoju, štai nuryk gurkšnelį ir savo tulžį nuramink.

Kurpius gerai patraukė, ir tuojau veidas ėmė jam blaivytis. Jis atidavė siuvėjui butelį ir pasakė:

— Per daug nugėriau, ir ne dėl to, kad būčiau ištroškęs, bet kad mėgstu. Ar nenorėtum kartu keliauti su manim?

— Su didžiausiu noru,— atsakė siuvėjas,— jei tik tinki eit į miestą, kur darbo niekados netrūksta.

— Kaip tik į miestą aš einu,— apsidžiaugė kurpius: — ką gi gali uždirbti mažam miestely? O sodžiuj žmonės daugiau vaikščioja basi.

Ir nukeliavo jie toliau kartu.

Laiko jie turėjo užtektinai, bet pavalgyt ir išgerti nedaug. Atėję į kokį miestą, jie ieškojo darbo, bet ne taip pigu buvo rasti. Smagus raudonveidis siuvėjas labiau tiko žmonėms, ir jis greičiau ką nutverdavo. Kai vėl sueidavo su kurpium, visados daugiau turėdavo pinigų. Kurpių imdavo dėl to pyktis, ir vienas sau galvodavo: „Kas didesnis sukčius, tam geriau sekasi." O siuvėjas juokaudavo, dainuodavo ir savo uždarbį dalindavosi su draugu. Subarškės jam keli skatikai kišenėj, tuoj vedasi bičiulį, vaišina, stalus daužo, net stiklai barška, ir sako: „Lengvai uždirbu — lengvai leidžiu."

Paklaidžioję kiek laiko, jie priėjo didelę girią, už kurios buvo karaliaus miestas. Per girią ėjo du keliai, vienu galima buvo nueiti per septynias dienas, kitu tik per dvi, bet jie nežinojo, katras kelias trumpesnis. Susėdo abu keleiviai po ąžuolu ir ėmė tartis, kelioms dienoms reiktų pasiimti duonos. Kurpius tarė:

— Dėl visko reikia pasiimti daugiau — aš imuos tiek, kad užtekčiau septynias dienas.

— Kur aš dabar vilksiu tokią naštą, negalėdamas su ja nei pasidairyti? — atsakė siuvėjas: — Kaip dievas duos, taip ir bus, bet tiek daug neimsiu. Pinigai kišenėj vasarą ir žiemą turi tą pačią vertę, o duona šiltu metu sudžiūva ir pažaliuoja. Juk mes nesisiuvam drabužių lig kulnų! Kodėl mes negalim pataikyti trumpiausio kelio? Paimsiu duonos dviem dienom, ir bus gana.

Kiekvienas nusipirko tiek sau duonos, ir abu pradėjo kelionę per girią.

Girioj buvo tylu kaip bažnyčioj. Nei vėjas pūtė, nei upelis ūžė, nei paukščiai giedojo, net saulės spindulys negalėjo prasimušti pro medžių tankius lapus. Kurpius žengė, nesakydamas nei žodžio. Sunki duonos našta jį baisiai slėgė, prakaitas bėgte bėgo per jo paniurusį veidą. O siuvėjas buvo smagus, šokinėjo, švilpavo, dainavo, pats sau galvodamas: „Ir dievui danguj gražu, kad aš toks linksmas."

Taip traukėsi dvi dienas; bet kai trečią dieną dar nebuvo matyti girios krašto ir siuvėjas suvalgė visą savo duoną, jo smagumas kiek pamažėjo, bet visai nenusiminė, pasitikėdamas dievu ir savo laime. Trečios dienos vakare atsigulė po medžiu alkanas, kitą rytą vėl atsikėlė alkanas. Tas pats buvo ir ketvirtą dieną, ir kai kurpius, atsisėdęs ant pavirtusio medžio, gardžiai valgė savo duoną, vargšas siuvėjas, rydamas seilę, tegalėjo tik žiūrėti. Jei jis prašė kąsnelio duonos, kurpius piktai juokėsi iš jo:

— Tu visados buvai linksmas, dabar pamėgink, kaip reikia būti nelinksmam. Kas pirma juokiasi, tas paskui verkia.

Žodžiu, alkano draugo jis visai nesigailėjo. Penktą rytą vargšas siuvėjas nebegalėjo pasikelti ir iš nuovargio žodžio tarti; jo veidai išbalo, akys paraudo. Tada tarė jam kurpius:

— Duosiu tau duonos kąsnelį, bet už tai išdursiu tavo dešinę akį.

Nenorėdamas mirti badu ir nematydamas kito išėjimo, nelaimingas siuvėjas dar kartą paverkė abiem akim ir sutiko vieną atiduoti. Beširdis kurpius paėmė aštrų peilį ir išdūrė jam dešinę akį. Siuvėjas atsiminė motinos žodžius, jam sakytus, kai jis lįsdavo į viralinę pasmaližauti: „Valgyk kiek gali, kęsk kiek reikia." Suvalgęs taip brangiai užmokėtą duoną, jis vėl atsistojo, pamiršo savo nelaimę ir guodėsi tuo, kad su viena akia dar gerai galės matyti. Šeštą dieną badas vėl ėmė pjauti, vakare visai nusilpo ir išvirto po medžiu; septintą dieną vėl nebegalėjo atsikelti, ir giltinė čia pat už pečių stovėjo. Kurpius tarė:

— Pasigailėsiu tavęs ir dar kartą duosiu duonos, bet ne dykai — už tai tau išdursiu antrą akį.

Pažino siuvėjas savo klaidą ir prašė dievo dovanoti, sakydamas:

— Daryk, ką nori, aš viską iškęsiu; bet atsimink, kad viešpats dievas ne visados tuojau teisia, ir ateis valanda, kada būsi nubaustas už tą piktą darbą, kurį man darai ir kurio aš neužsitarnavau. Gerose dienose dalinausi su tavim viską, ką pats turėjau. Mano amatas toks, jog turiu matyti, kaip adinys eina paskui adinį. Kai nebebus akių ir nebegalėsiu siūti, gausiu eiti elgetauti. Nepalik čia manęs vieno apakusio, kitaip mirsiu badu.

Bet kurpius, visai pamiršęs dievą, paėmė peilį ir išdūrė kairę akį. Tada kyštelėjo jam duonos kąsnelį, padavė į rankas lazdą ir nusivedė paskui save.

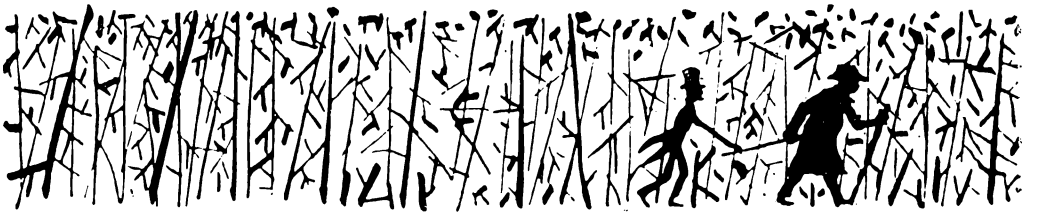

Kai nusileido saulė, jie išėjo iš miško. Pamiškėje stovėjo pastatytos kartuvės. Kurpius privedė prie kartuvių aklą siuvėją, liepė čia atsigulti, o pats nuėjo. Iš nuovargio, sopulio ir bado siuvėjas užmigo ir išmiegojo visą naktį. Auštant atbudo, bet nežinojo, kur jis guli. Kartuvėse kabėjo du nusikaltėliai, ir ant kiekvieno galvos tupėjo po varną. Vienas iš jų prabilo:

— Broli, tu miegi?

— Ne, nemiegu,— atsakė kitas.

— Pasakysiu tau vieną daiktą,— tarė pirmasis: — rasa, kuri krito šią naktį ties mumis nuo kartuvių, gali sugrąžinti regėjimą tam, kas ja nusimazgos akis. Kad aklieji žinotų, daugelis vėl praregėtų, o jie visai nežino, kad čia dabar galima išsigydyti.

Išgirdęs tuos žodžius, siuvėjas išsiėmė nosinę, pavilgė į rasą ir pasitrynė išdurtas akis. Varno žodžiai gražiausiai išsipildė: tik patrynė, akys

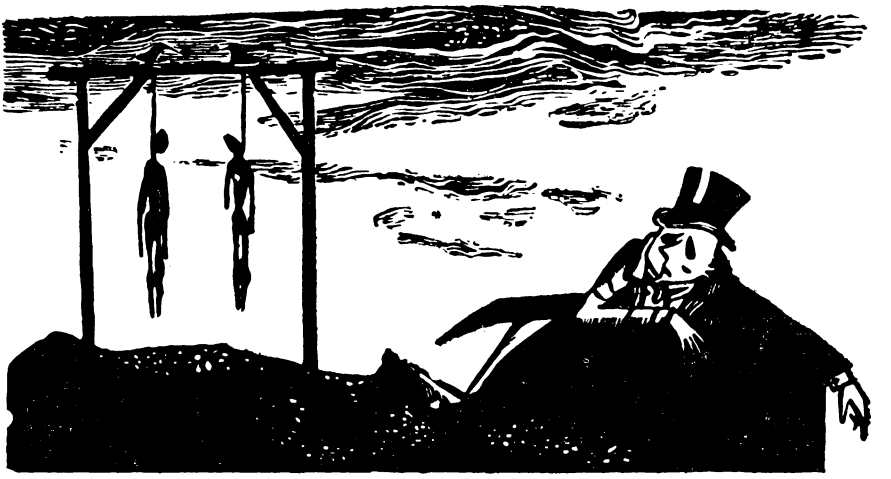

vėl sugijo, ir jis matė taip gerai, kaip pirma. Netrukus jis išvydo tekant saulę už kalno; priešais lygumoj margavo didelis karaliaus miestas su puikiais vartais ir šimtais bokštų, gražiai spindėjo bažnyčių bokštai ir jų auksiniai kryžiai. Jis galėjo atskirti kiekvieną medžio lapelį, matė skrendant pro šalį paukščius ir šokant ore uodus. O kai, išsiėmęs iš kišenės adatą, lengvai įvėrė į ją siūlą, jo džiaugsmui nebuvo galo. Jis puolė ant kelių, padėkojo dievui už suteiktą malonę ir sukalbėjo rytmetines maldas; nepamiršo ir nelaimingų nusikaltėlių, kurie ten maskatavo kaip varpų šerdys ir daužėsi į viens kitą; jis pasimeldė ir už jų vėles. Paskui užsimetė savo maišelį ant pečių, greit pamiršo patirtą nelaimę ir vėl keliavo švilpodamas ir dainuodamas.

Pirmutinis jo patiktas daiktas kely buvo bėras kumeliukas, lakstęs palaidas po lauką. Jis pagavo jį už karčių ir norėjo užsisėdęs joti į miestą. Bet kumeliukas ėmė prašyti paleisti:

— Aš per jaunas jodinėti, ir net toks lengvas siuvėjas, kaip tu, gali sulaužyti man nugarą, geriau duok lakstyti, kol užaugsiu. Ateis laikas, kad galėsiu tau atsilyginti.

— Lakstyk sau,— tarė siuvėjas,— matau, tu toks pat nutrūktgalvis, kaip ir aš.

Dar sušėrė su žabeliu per nugarą, ir kumeliukas pasispardydamas nurūko per krūmus ir griovius tolyn į lauką.

Bet siuvėjas nuo vakar dienos nieko nebuvo valgęs.

— Saulę dabar vėl matau,— tarė jis,— bet be duonos apsieiti negaliu. Ką tik kely toliau patiksiu, vis tiek suvalgysiu, kad ir nelabai valgomą daiktą.

Kaip tik tuo metu pamatė vaikštinėjant netoli po pievą gužą.

— Palauk, palauk,— tarė siuvėjas ir pagavo jį už kojos,— nežinau, ar tu labai valgomas paukštis, bet badas neduoda man kada rinktis, tuojau suku galvą ir kepu.

— Paleisk,— atsakė gužas,— aš esu šventas paukštis, kurio niekas neliečia ir kuris daro žmonėms daug naudos. Paleistas kada nors tau atsidėkosiu.

— Keliauk sveikas, ilgakoji,— tarė siuvėjas.

Gužas pakilo, ištiesė kojas ir laimingai nuskrido.

„Kas gi čia bus? — galvojo sau siuvėjas.— Alkis vis didėja, o pilvas tuo tarpu tuštėja. Kas dabar paklius, tas nebeišsisuks iš mano nagų." Ir jis pamatė plaukant po kūdrą porą jaunų antelių.

— Jūs čia kaip pašauktos man ateinat,— tarė jis, pagavo vieną už kojos ir norėjo sukti galvą. Tuo tarpu senė antis, išlindusi iš nendrių, ėmė krykšti, priplaukė iššiojusi snapą prie kranto ir ėmė labai prašyti siuvėjo pasigailėti jos brangių vaikų.

— Pagalvok tik,— sakė ji,— kaip verktų tavo motina, jei kas tave pagautų ir norėtų nužudyti.

— Nusiramink,— tarė geraširdis siuvėjas,— atsiimk savo vaiką,— ir įmetė ančiuką į vandenį.

Kiek paėjo siuvėjas toliau, žiūri — stovi išpuvęs medis, o pro plyšį smagiai skraido bitės. „Už savo

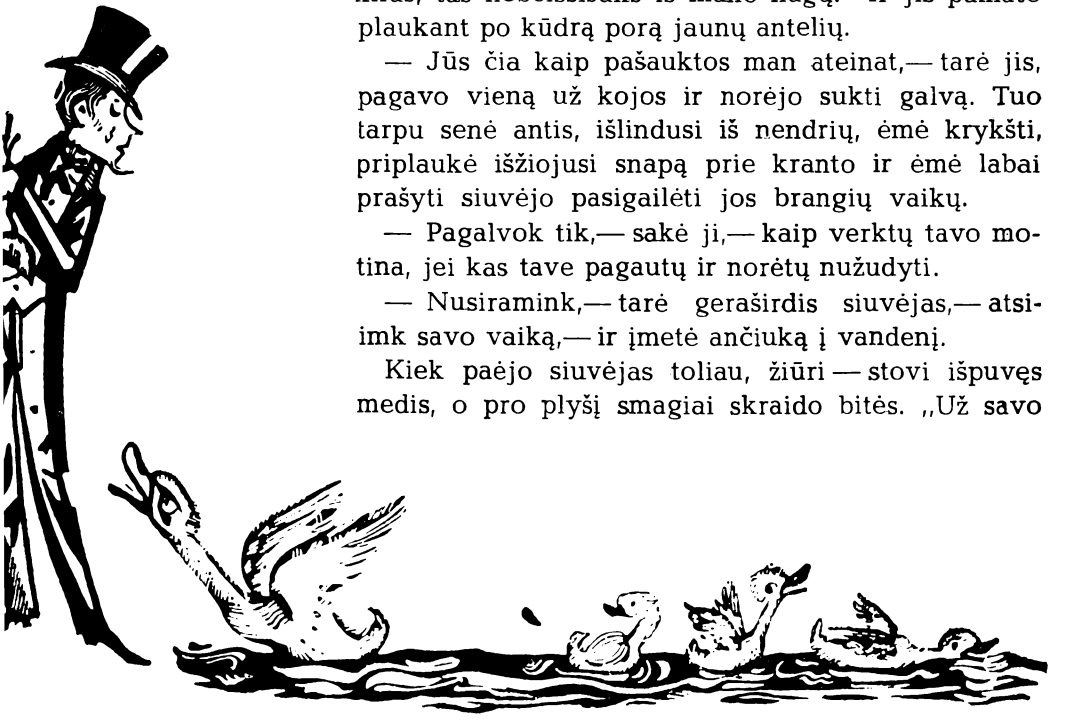

gerą darbą štai randu atpildą,— pamanė jis sau: — dabar iki soties prisivalgysiu medaus." Bet čia išlindo bitinėlis ir grasydamas tarė:

— Pamėgink tik paliesti mano spiečių ir išdraskyti lizdą, tuoj dešimtį tūkstančių geluonių kaip adatų suvarysim tau į kūną. Geriau eik sau tolyn nieko nedaręs, tada mes tau kada nors gal atsiteisim.

Berniokas matė, kad ir čia nieko nepeš.

— Trys lėkštės tuščios,— tarė jis,— o ketvirtojoj nieko nėra — štai tavo visas valgis.

Taip išalkęs pagaliau jis nusivarė į miestą, tuo tarpu paskambino pietų, ir jis, užėjęs į viešbutį, tuojau galėjo sėstis prie stalo. Sočiai pavalgęs, jis pasakė:

— Dabar reikia pasiieškoti darbo.

Pavaikščiojo kiek po miestą, rado vieną meistrą ir apsiėmė pas jį dirbti. Jis puikiai mokėjo savo amatą ir netrukus taip išgarsėjo, jog kiekvienas naujus drabužius jam tenorėjo duoti siūti. Kiekvieną dieną augo jo garsas.

— Mano mokėjimas siūti neina didyn,— sakė jis sau,— bet reikalai eina kasdien geryn.

Pagaliau karalius padarė jį savo rūmų siuvėju.

Bet visaip šiam pasauly esti. Tą pačią dieną jo buvusis beširdis draugas tapo rūmų kurpium. Pamatęs tą siuvėją ir jo sveikas akis, jis pajuto sąžinės neramumą. „Kol jis man atkeršys,— galvojo jis sau vienas,— turiu pirma duobę jam iškasti." Bet kas kitam duobę kasa, pats į ją įkrinta. Pabaigęs darbą, vakare, kada visai sutemo, nuslinko jis pas karalių ir sako:

— Viešpatie, tas naujas siuvėjas pilnas puikybės, jis ketina rasti karūną, žuvusią prieš daug metų.

— Tas būtų man labai malonu,— tarė karalius, pašaukė kitą rytą siuvėją ir liepė suieškoti tą karūną arba amžinai pamesti miestą.

„O,— pagalvojo siuvėjas,— koks dėlto gudruolis! Jei karalius reikalauja to, ko joks žmogus negali padaryti, tai aš nelauksiu nei rytojaus, tuojau šiandien išeinu iš to miesto."

Susidėjo savo daiktus ir, nieko nelaukdamas, iškeliavo; bet, atsidūręs už miesto, pradėjo gailėtis, kodėl jis turi taip greit atsisakyti nuo savo laimės ir pamesti miestą, kur taip gerai gyveno. Jis priėjo prie kūdros, kur buvo susitikęs su antimis, ir mato — senė antis, kuriai buvo grą-

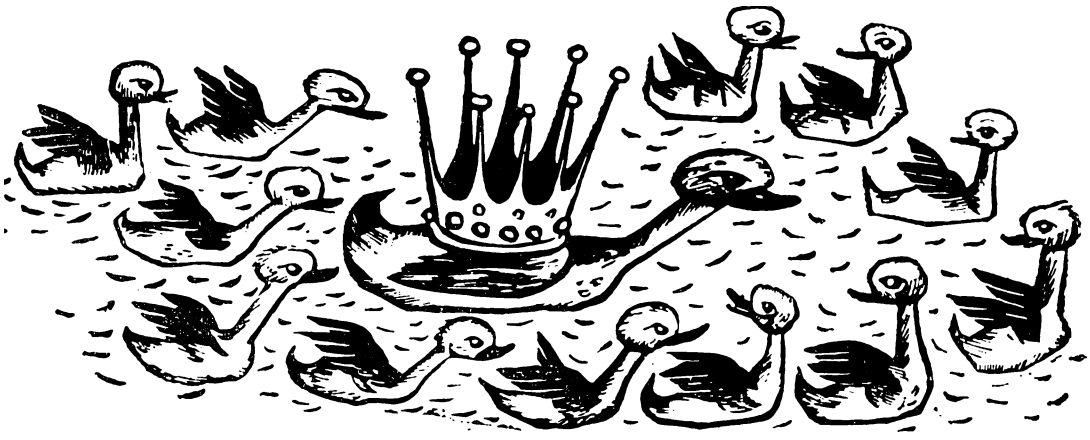

žinęs vaikus, stovi prie kranto ir taisinėja snapu plunksnas. Antis tuojau jį pažino ir paklausė, ko jis eina taip nosį nuleidęs.

— Nusistebėsi, išgirdusi, kas man atsitiko,— tarė siuvėjas ir papasakojo apie savo nelaimę.

— Jei tik tas,— pasakė antis,— tai mes galėtumėm padėti. Karūna yra įkritus čia į vandenį, ir mes galim tuojau ją nuo dugno tau atnešti. Tik tuo tarpu patiesk savo nosinę ant kranto.

Ji pasinėrė su savo dvylika vaikų į vandenį ir per penkias minutes vėl iškilo į viršų su uždėta karūna ant sparnų, kurią laikė savo snapais dvylika ančiukų, plaukiančių aplink ją ratu. Priplaukė prie kranto ir padėjo karūną ant patiestos skepetos. Nepatikėsi, kokia puiki buvo karūna: saulės šviesoje ji spindėjo kaip šimtas tūkstančių brangiųjų akmenų. Siuvėjas sumezgė skepetos visas keturias kerteles ir nunešė karūną karaliui, o tas baisiai apsidžiaugė ir tuojau užkabino jam ant kaklo aukso grandinėlę.

Pamatęs, kad tos pinklės nenusisekė, kurpius sugalvojo kitas, nuėjo pas karalių ir sako:

— Viešpatie, tas siuvėjas dar labiau keliasi į puikybę, ketina iš vaško nulipdyti visus karaliaus namus su visais daiktais, kurie juose yra.

Karalius pasišaukė siuvėją ir liepė jam nulipdyti iš vaško jo namus su visais daiktais, kurie juose yra, ir žiūrėti, kad netrūktų nei vienos vinelės sienoj, kitaip būtų visą amžių įmestas į požemį. Siuvėjas pagal-

vojo: „Kas kartą prasčiau, to nepakęs joks žmogus",— užsimetė maišelį ant pečių ir iškeliavo. Priėjęs tą išdubusį medį, atsisėdo po juo ir nuleido galvą. Bitės ėmė skristi į lauką, ir bitinėlis paklausė, ar jam persukęs kas kaklą, kad galvą laikantis taip kreivai.

— O, ne,— atsakė siuvėjas,— mane kas kitas spaudžia,— ir papasakojo, ko reikalavo iš jo karalius.

Bitės sudūzgėjo suūžė, ir bitinėlis pasakė:

— Keliauk dabar namo, ateik rytoj rytą apie tą metą ir atsinešk didelę skarą, viskas bus padaryta.

Jis sugrįžo atgal, o bitės nuskrido tiesiai pas karaliaus rūmus, sulėkė pro atvirus langus į vidų, išlaipiojo visus kampelius ir viską tiksliai apžiūrėjo. Tada jos sugrįžo atgal ir beregint nulipdė iš vaško karaliaus namus. Jau vakare buvo viskas pabaigta, ir kai siuvėjas kitą rytą atėjo, rado bestovint puikiausius namus, kuriems nestigo nei vienos vinelės sienoj, nei vienos plytelės stoge; darbas buvo atliktas dailiausiai, jie buvo balti kaip sniegas ir kvepėjo medum. Berniokas atsargiai susivyniojo į skarą ir nunešė karaliui, ir tas negalėjo jais atsigrožėti, pastatė didžiojoj salėj, o siuvėjui už tai padovanojo mūro namus.

Bet kurpius nepasidavė, nuėjo pas karalių trečią kartą ir pasakė:

— Viešpatie, tas siuvėjas, išgirdęs, kad pilies kieme nustojęs vanduo mušti aukštyn, ėmė girtis galėsiantis padaryti taip, kad vanduo ten vėl imtų šokti sulig žmogum aukštumo ir būtų tyras kaip krištolas.

Karalius pasišaukė siuvėją ir sako:

— Jei rytoj mano pilies kieme nemuš vandens srovė į aukštą, kaip tu gyreisi, tai tam pačiam kieme budelis nukirs tau galvą.

Ilgai negalvodamas, siuvėjas spruko pro miesto vartus ir, kaip jam buvo pagrasyta atimti gyvybę, ėmė griaudžias ašaras lieti. Kai jis taip nuliūdęs ėjo, atbėgo tas kumeliukas, kuriam buvo dovanojęs gyvybę ir kuris dabar buvo išaugęs puikiu bėroku.

— Dabar atėjo valanda,— tarė jis jam,— kada aš galiu tau atsimokėti už tavo gerą darbą. Žinau, kas tau atsitiko, bet bus viskas padaryta, tik sėskis ant manęs, dabar du galiu tokius panešti.

Siuvėjui atslūgo širdis, šoko jis ant žirgo, ir tas nunešė jį į miestą, tiesiai į pilies kiemą. Aplėkė jis tris kartus aplink kiemą kaip žaibas, paskui šmukšt nugrimzdo gilyn į žemę. Tuo laiku baisiai trinktelėjo: žemės gabalas šoko iš kiemo vidurio ir kaip kulka nulėkė už pilies, ir tuojau paskui ėmė mušti vandens srovė, aukštumo sulig raitu žmogum; vanduo

buvo tyras kaip krištolas, ir saulės spinduliai ėmė žaisti jo trykštančiuose lašeliuose. Tai išvydęs, karalius labai nustebo, priėjo prie siuvėjo ir visų akyse apkabinęs pabučiavo.

Bet laimė buvo neilga. Karalius turėjo daug dukterų, viena gražesnė už kitą, o sūnaus nebuvo nei vieno. Piktasis kurpius nuėjo pas karalių ir sako:

— Viešpatie, tas siuvėjas vis nepameta savo puikybės. Dabar jis giriasi, kad, jei tik panorėtų, tuoj lieptų atnešti oru karaliui sūnų.

Karalius pasišaukė siuvėją ir tarė:

— Atnešk man per devynias dienas sūnų, atiduosiu tau vyriausią dukterį.

„Atlyginimas didelis,— pagalvojo siuvėjas,— verta būtų prakaito, tik vyšnios kaba per aukštai; lipant jų raškyti, gali nulūžti po kojų šaka, ir aš nusisuksiu sprandą."

Parėjo jis namo, atsisėdo parietęs kojas prie stalo ir ėmė galvoti, ką reikėtų daryti.

— Nieko nebus,— tarė pagaliau,— reikia išeiti, čia, matyt, niekados ramybės neturėsiu.

Susirišo savo daiktus ir iškeliavo pro vartus. Priėjęs pievą, pamatė savo seną bičiulį gužą; lyg būdamas pilnas išminties, jis stypčiojo po žolę, kartais sustodavo, įsmeigęs akis, ilgai žiūrėdavo į varlę ir galop ją prarydavo. Gužas prisiartino ir pasveikino jį.

— Matau,— prabilo jis,— turi ant pečių maišelį, vadinas, nori pamesti miestą?

Skųsdamasis savo nepasisekimais, siuvėjas papasakojo, kokio negalimo daikto iš jo pareikalavo karalius.

— Tuo nesirūpink,— pasakė gužas: — iš tos bėdos išvaduosiu. Jau seniai nešioju į miestą mažus vaikus, galiu atnešti ir karalaitį. Keliauk namo ir būk ramus. Po devynių dienų nueik į karaliaus rūmus, ir aš tuomet atvyksiu.

Berniokas sugrįžo namo, o paskirtu laiku nuėjo į karaliaus rūmus. Neilgai trukus, atskrido gužas ir pasibeldė į langą. Siuvėjas prišokęs atidarė langą, ir ilgakojis paukštis atsargiai įžengė į vidų; didingai žingsniuodamas per marmuro grindis, nešė su snapu gražų kaip angelas vaiką, kuris ėmė tiesti savo rankutes į karalienę. Jis padėjo vaiką ant jos kelių, o karalienė, prispaudusi prie širdies, jį bučiavo ir neapsakomai džiaugėsi. Prieš išlėkdamas gužas nusikabino savo kelionės krepšelį ir

padavė karalienei. Krepšely buvo suvynioti popierėliuose spalvoti cuk raus žirniai, kuriuos karalienė padalino savo mažesnėms dukterims. Vy resnioji negavo nieko, užtat ji ištekėjo už linksmojo siuvėjo.

— Man rodosi,— tarė siuvėjas,— lyg kažkokį turtą būčiau laimėjęs i: loterijos. Turėjo mano motina tiesą, visados sakydama, kad visuome sekasi tam, kas pasitiki dievu ir turi laimę.

Kurpius gavo pasiūti kurpes, su kuriomis siuvėjas atšoko savo vestu ves, o paskui jam buvo įsakyta amžinai išsikraustyti iš to miesto. Ėj(kurpius keliu į girią pro kartuves. Paimtas piktumo ir išvargintas dieno: karščio, jis ten atsigulė ant žemės. Tik jis sumerkė akis ir ėmė migti nusileido krankdami abu varnai, tupėjusieji ant pakartųjų galvų, ir iškir to jam akis. Lyg koks beprotis nubėgo jis į girią ir greičiausiai ten žuvo nes niekas jo daugiau nebematė ir neberegėjo.

MĖLYNA ŽVAKEL

Vienas kareivis teisingai tarnavo karaliui ilgus metus, bet kai pasibai gė karas ir jis nuo žaizdų toliau nebegalėjo tarnauti, karalius jam pa sakė:

— Dabar gali eiti namo, man daugiau esi nebereikalingas; algos tai pat daugiau nebegausi, atlyginimą gauna tik tas, kas tarnauja.

Kareivis nežinojo, kaip toliau gyventi, ir susirūpinęs iškeliavo. Ėjo jis visą dieną ir vakare priėjo girią. Visai sutemus, pamatė žiburį, nuėjo lig tos vietos ir rado namelius, kur gyveno ragana.

— Duok man nakvynę ir kiek užkąsti,— tarė jis jai,— kitaip mirsiu badu.

— O! — atsakė ji. — Kas ką duoda pabėgusiam kareiviui? Bet pasigailėsiu tavęs ir priimsiu, jei išpildysi, ką pareikalausiu.

— Ko gi nori? — paklausė kareivis.

— Rytoj apkask man sodą.

Kareivis sutiko ir visą kitą dieną nuo širdies dirbo, bet lig vakaro pabaigti negalėjo.

— Matau,— tarė ragana,— kad iš tavo darbo šiandien nieko nebebus, bet dar palaikysiu vieną naktį, užtat rytoj man suskaldysi vežimą malkų.

Kareivis pravertė prie to darbo visą dieną, ir vakare ragana leido dar vieną naktį gulėti.

— Rytoj atliksi man nedidelį darbą: už mano namų yra senas išdžiūvęs šulnys, ten įkrito mano žvakė, ji dega mėlyna šviesa ir negęsta, tai išimk man ją vėl.

Kitą dieną ragana nuvedė jį prie šulnio ir įleido su kraite. Jis rado mėlyną žvakę ir davė ženklą, kad trauktų vėl atgal. Ji ėmė traukti aukštyn ir, kai pritraukė prie krašto, ištiesė ranką žemyn, norėdama paimti žvakę.

— Ne,— tarė jis, supratęs jos piktą norą,— tol negausi žvakės, kol neatsistosiu abiem kojom ant žemės.

Ragana papyko, paleido kraitę atgal ir nuėjo nuo šulnio.

Kareivis nukrito į šlapią šulnio dugną, bet nesusikūlė, mėlyna žvakelė vis degė, tik kokia jam buvo iš to nauda? Jis matė, kad nuo giltinės nebeišsisuks. Sėdėjo ten kiek laiko nuliūdęs, paskui netyčia kyštelėjo ranką į kišenę ir rado pypkę, kuri buvo pusiau prikimšta tabokos. „Paskutinė mano paguoda",— pagalvojo jis, užsidegė su ta žvake ir ėmė rūkyti. Pasklidus dūmams po visą šulnį, staiga atsirado mažas juodas žmogelis ir jo paklausė:

— Ką, šeimininke, liepsi?

— Ką galiu tau liepti? — atsakė nustebintas kareivis.

— Padarysiu viską,— tarė žmogelis,— ką tik man įsakysi.

— Gerai,— pasakė kareivis,— iškelk mane iš šulnio.

Žmogelis paėmė jį už rankos ir ėmė vesti urvu, bet nepamiršo paimti tos mėlynos žvakės. Vesdamas parodė raganos surinktus ir paslėptus turtus, ir kareivis pasiėmė tiek aukso, kiek galėjo panešti. Kai jis buvo jau viršuj, tarė žmogeliui:

— Dabar eik, surišk tą raganą ir nuvesk į teismą.

Neilgai trukus, baisiai staugdama, pralėkė ji kaip vėjas raita ant laukinės katės pro šalį, vėl netrukus sugrįžo žmogelis ir pasakė:

— Viskas padaryta, ragana kaba jau kartuvėse. Ką, šeimininke, liepsi toliau?

— Tuo tarpu nieko,— atsakė kareivis,— gali eiti namo, tik tuojau atvyk, kai pašauksiu.

— Nereikės nei šaukti,— tarė žmogelis: — tik užsidek pypkę su ta mėlyna žvake, aš gakt ir pas tave.— Paskui jis išnyko jam iš akių.

Kareivis sugrįžo į miestą, iš kurio buvo išėjęs. Jis sustojo geriausiam viešbuty, užsakė brangius drabužius ir šeimininkui liepė duoti puikiausią kambarį. Tada jis pasišaukė juodą žmogelį ir sako:

— Tarnavau teisingai karaliui, bet jis mane išvarė, kad nudvėsčiau badu, todėl dabar noriu atkeršyti.

— Ką turiu padaryti? — paklausė nykštukas.

— Vėlai vakare, kai karalaitė bus jau atsigulus, atnešk man ją miegančią, tegu ji čia mergos vietoj patarnauja.

Žmogelis atsakė:

— Man tas lengvas daiktas, o tau pavojingas; jei sužinotų, būtų tau riestai.

Kai išmušė dvyliktą, atsidarė durys, ir žmogelis įnešė karalaitę.

— A, tu čia? — sušuko kareivis.— Tuojau prie darbo! Imk šluotą ir pašluok kambarį.

Kai pašlavė, pasišaukė prie savo krėslo, ištiesė jai kojas ir pasakė:

— Nutrauk man batus!

Paskui tėškė juos jai į veidą, liepė pakelti, nuvalyti ir nušveisti. Tačiau ji darė viską, ką jis liepė, tylėdama ir nuleidusi akis. Su pirmaisiais gaidžiais žmogelis nunešė ją vėl į karaliaus pilį ir paguldė į lovą.

Atsikėlusi kitą rytą, karalaitė nuėjo pas savo tėvą ir pasipasakojo sapnavusi keistą sapną:

— Kaip žaibas kažkas nunešė mane per gatves į vieno kareivio kambarį, ten jam turėjau mergos vietoj tarnauti ir visus juodus darbus dirbti — aslą šluoti ir batus šveisti. Čia buvo sapnas, bet esu taip nuvargus, lyg tikrai būčiau viską dirbus.

— Gal čia tikrai taip buvo,— tarė karalius,— todėl prisipilk pilną kišenę žirnių ir kišenėj padaryk skylutę; jei tave vėl neštų, žirniai byrėtų ir paliktų gatvėj pėdsaką.

Taip kalbant karaliui, žmogelis stovėjo nematomas arti ir viską girdėjo. Kai jis naktį vėl nešė miegančią karalaitę gatvėmis, išbyrėjo iš kišenės keli žirniai, bet jie pėdsako negalėjo padaryti, nes tas gudrus žmogelis visose gatvėse buvo pirma pribarstęs žirnių. O karalaitė lig gaidžių vėl turėjo tarnaitės darbus dirbti.

Kitą rytą karalius išsiuntė žmones ieškoti pėdsako, bet tas buvo veltui, nes visose gatvėse beturčių vaikai sutūpę rinko žirnius, kalbėdamiesi: „Šiąnakt lijo žirniais."

— Turim ką kita sugalvoti,— tarė karalius: — eidama gulti, nesimauk šlepečių, o prieš grįždama atgal vieną ten paslėpk; aš ją surasiu.

Juodasis žmogelis girdėjo, ką liepė padaryti karalius, ir, kai kareivis pareikalavo atnešti karalaitę, jis mėgino jį nuo to atkalbėti, teisindamasis nemokantis nukreipti tų pinklių ir sakydamas, kad jam būtų negerai, jei atsirastų pas jį šlepetė.

— Daryk, ką sakau,— atkirto kareivis, ir karalaitė gavo trečią naktį mergos vietoj tarnauti; bet prieš grįždama ji paslėpė vieną šlepetę po lova.

Kitą rytą karalius liepė po visą miestą ieškoti dukters šlepetės, ją rado pas tą kareivį, o patį kareivį, nors ir buvo, žmogelio pamokytas, išbėgęs iš miesto, pavijo ir įmetė į kalėjimą. Bėgdamas jis buvo pamir-

šęs geriausius savo daiktus, mėlyną žvakelę ir auksą, ir dabar kišenėj teturėjo vieną dukatą. Kai jis surakintas stovėjo prie kalėjimo lango, pamatė einant pro šalį vieną savo draugą. Pabarškinęs į stiklą, jis prisišaukė jį ir tarė:

— Būk toks geras ir atnešk man mažą ryšelį, paliktą viešbuty, gausi už tai vieną dukatą.

Draugas nubėgo ir atnešė jam tą ryšelį. Palikęs vienas, užsidegė pypkę ir pašaukė juodą žmogelį.

— Nebijok,— tarė jis savo šeimininkui,— eik, kur jie ves, ir nesipriešink, tik pasiimk mėlyną žvakelę.

Kitą dieną buvo sušauktas teismas, ir, nors kareivis nieko pikto nebuvo padaręs, buvo nuteistas nužudyti. Po teismo jis paprašė karaliaus suteikti jam paskutinę malonę.

— Kokią? — paklausė karalius.

— Noriu eidamas išrūkyti dar vieną pypkę.

— Gali sau tris rūkyti,— atsakė karalius,— bet nemanyk, kad dovanočiau tau gyvybę.

Išsiėmė kareivis iš kišenės pypkę ir užsidegė su mėlyna žvake. Tik patraukė kelis dūmus, tuojau atsirado žmogelis su lazda rankoj ir paklausė:

— Ką, šeimininke, liepsi?

— Džiauk neteisingus teisėjus ir jų raštininkus, negailėk nei karaliaus, pasielgusio su manim taip nedorai.

Pradėjo žmogelis švaistytis su lazda, ir kam teko, tas griūva žemėn. Išsigando karalius ir ėmė prašyti dovanoti, žadėdamas kareiviui atiduoti dukterį ir visą karalystę, kad tik pats gyvas išliktų.

SEPTYNI ŠVABAI

Kartą susirinko septyni švabai: vienas buvo vardu Šulcas, antras Jaklis, trečias Martlis, ketvirtas Jerglis, penktas Michalis, šeštas Ansas, septintas Veitlis. Visi septyni nutarė keliauti po pasaulį, ieškoti nutikimų ir daryti didelius darbus. Kad būtų drąsiau keliauti, jie pasidirbo ietį, tiesa, visiems vieną, bet užtat labai ilgą ir tvirtą. Tą ietį nusitvėrė visi septyni; priešais žengė pats narsiausias — Šulcas, toliau iš eilės sekė kiti, o Veitlis ėjo paskutinis.

Kartą per šienapjūtę jie keliavo visą dieną; lig artimiausio sodžiaus, kur ketino nakvoti, buvo likęs dar nemažas kelio galas, tuo tarpu prieblandoj per pievą už šieno stirtos netoli jų, baisiai ūždamas, prabimbė didelis grambuolys ar širšulas. Išsigando Šulcas, tik ietis neiškrito jam iš nagų, ir visą šaltas prakaitas išmušė.

— Klausykit, klausykit,— sušuko jis savo draugams: — būgną muša!

Jaklis, kuris už jo laikė ietį, tuoj pajuto nosy kažkokį kvapą ir tarė:

— Turi būti čia kas nors, užuodžiu parako kvapą.

Sulig tais žodžiais Šulcas ėmė bėgti ir kūliais pervirto per tvorą; už tvoros gulėjo kieno pamestas grėblys, jis užsistojo ant galvos, o kotas pokšt per kaktą, ir šoko gumbas kaip kiaušinis.

— Ai, ai! — suriko Šulcas. — Prašom imti, geruoju pasiduodu į nelaisvę!

Kiti šeši atbėgo visi paskui, šaukdami:

— Tu pasiduodi, pasiduodu ir aš! Tu pasiduodi, pasiduodu ir aš!

Bet kaip nebuvo priešo, kuris juos rištų ir vestų į nelaisvę, jie susiprato be reikalo išsigandę; o kad tos istorijos neišgirstų žmonės, neišjuoktų jų ir neišvadintų kvailiais, jie prisiekė tol apie tai tylėti, kol kas nors iš jų netyčia pasipasakos.

Paskui jie nukeliavo toliau. Antras daiktas, kurį jie paregėjo, buvo kur kas baisesnis. Po kelių dienų jiems teko eiti per dirvą, o ant jos gulėjo išsitiesęs prieš saulę kiškis ir miegojo; ausys buvo pastatytos, didelės stiklinės akys išverstos. Pamatę tokį baisų žvėrį, visi neapsakomai nusigando ir pradėjo tartis, ką daryti. Jei imtų bėgti, jie galvojo, tas žvėris pradėtų juos vyti ir visus prarytų. Pagaliau jie tarė:

— Pradėsim didelę ir pavojingą kovą, bet tokie drąsuoliai, kaip mes nepražūsim!

Pagriebė visi septyni ietį — Šulcas priešais, Veitlis užpakaly. Šulcas norėjo ietį dar priturėti, bet Veitlis, stovėdamas užpakaly, taip įsidrąsino, jog tuojau norėjo šokti į priešą, ir suriko:

Užpulkim švabų mes visi vardu,
Kitaip — kad jūs apšlubtumėt kartu.

Norėdamas iš jo pasijuokti, Ansas tarė:

Kodėl gi nemokėsi tu juokaut,
Kad paskutinis teturėsi kaut.

Michalis sušuko:

Esu aš įsitikinęs visai,
Kad mūsų priešas velnias yr tikrai.

Paskui Jerglis iš eilės tarė:

O gal ten motina ar brolis jo,
Negalim eit be baimės vis dėlto.

Martliui atėjo į galvą geras sumanymas, ir jis pasakė Veitliui:

Stok, Veitli, tujen šičia prieš mane,
Tada man sekti reiks paskui tave.

Bet Veitlis jo nepaklausė, ir Jaklis tarė:

Man rodos, Šulcui reikia eit pirmam,
Užtat visa garbė tekt turi jam.

Pasidrąsino Šulcas ir didžiai pasakė:

Tad pulkim, laiko nėr čia ko gaišint,
Kovoj drąsuolį tegali pažint.

Ir visi kartu pradėjo slinkti į tą baisų žvėrį. Šulcas žegnojosi ir šaukė dievą į pagelbą. Bet kaip tas viskas nieko nepadėjo ir jis vis artinosi į priešą, didžiausios baimės paimtas ėmė šaukti:

— Tule, tule, tule!

Atbudo kiškis, išsigando to riksmo ir pastriuokoms nubėgo. Pamatęs kiškį bėgant per lauką tolyn, Šulcas džiaugsmingai sušuko:

Kas pasirodė, Veitli, tu matai?
Juk vieno kiškio būta čia tiktai!

Tie švabai ir toliau ieškojo nutikimų, pagaliau priėjo Mozelį, pelkėtais krantais nesraunią, bet gilią upę, per kurią maža buvo tiltų, ir reikėjo keltis į kitą pusę su laivėmis. Tuo laiku kitoj pusėj žmogus kažką dirbo, ir švabai paklausė, kaip pereiti per upę. Žmogus per tolumą ir per jų savotišką kalbą nesuprato, ko jie nori, ir paklausė:

— Kaip, kaip?

O Šulcui pasigirdo: „Eik, eik." Šulcas stovėjo priešais ir pirmas ėmė bristi per upę. Neilgai truko, ir jis marmaliuodamas nulindo į dumblą, o atbėgusios bangos visai užliejo. Jo skrybėlę pagavo vėjas ir nunešė į kitą krantą; varlė užšoko ant jos ir sukvaksėjo: „Kva, kva, kva." Šeši kiti švabai išgirdo tą balsą ir tarė:

— Mūsų draugas Šulcas šaukia mus; jei jis perbrido, kodėl mes negalėtume perbristi?

Beregint visi šeši sušoko į upę ir prigėrė; vadinas, viena varlė pražudė septynis vyrus, ir iš tų visų švabų nei vienas nebegrįžo namo.

TRYS BROLIAI

Kartą žmogus turėjo tris sūnus ir viso savo turto tik vienerius namus. Kiekvienas sūnus troško gauti po tėvo mirties tuos namus, bet tėvui jie visi buvo lygūs, ir jis nežinojo, kaip pasielgti, kad kurio nenuskriaustų; parduoti namų taip pat nenorėjo, jie buvo atitekę nuo senelių — kitaip

visai lengvai būtų galėjęs padalinti tarp jų pinigus. Pagaliau jam atėjo į galvą gera mintis, ir jis tarė sūnums:

— Eikit į žmones ir kiekvienas išmokit kokį amatą, ir kas geriausią daiktą padarys, tam bus namai.

Tėvo nusprendimas vaikams patiko; vyresnysis panorėjo būti kalviu, antras kirpėju, o trečias fechtavimo mokytoju. Paskui paskyrė laiką, kada jie turėjo sugrįžti namo, ir iškeliavo.

Pasitaikė, kad kiekvienas rado gerą meistrą, kur galėjo gerai išmokti savo amato. Kalvis kaustė karaliaus arklius ir pats sau galvojo: „Nėra abejojimo, kad man atiteks namai." Kirpėjas skuto tik didelius ponus ir manė, kad tik jam klius namai. Tas, kur mokėsi fechtuoti, dažnai gaudavo smūgių, bet kentė sukandęs dantis ir pats sau sakė: „Bijosi, kad tau kas nesuduotų, niekados neregėsi namų." Praėjus paskirtam laikui, visi sugrįžo pas tėvą, tik negalėjo rasti geros progos parodyti savo mokėjimą; tada jie susėdo ir ėmė tartis. Besėdėdami žiūri — per lauką kiškis bėga.

— Aure,— sušuko kirpėjas,— kaip tik galiu dabar parodyti, ką moku,— greit prisiplakė muilo, pavijo kiškį, išmuilino jam snukį ir bėgančiam nuskuto ūsus niekur neįpjovęs.

— Puikiai skuti,— tarė tėvas,— ir jei kiti nepasirodys miklesni, namai bus tavo.

Neilgai truko — važiuoja ponas su karieta ir lekia, kaip tik gali.

— Dabar, tėveli, pamatysi, ką aš moku,— tarė kalvis, privijo karietą,

nuplėšė lekiančiam arkliui visus keturis pasagus ir taip pat lekiančiam vėl prikalė keturis naujus.

— Vyras ir tu,— tarė tėvas: — savo darbą išmokai ne menkiau už brolį, ir aš nebežinau, kam atiduoti namus.

Tada atsiliepė trečias sūnus:

— Tėveli, prašom leisti parodyti ir man savo mokslą.

Tuo tarpu buvo pradėję lynoti, o jis išsiėmė savo kalaviją ir taip greitai ėmė ties savo galva sukti, jog jam nei lašelis neužtiško; paskui lietus padidėjo, galop pradėjo pilti kaip iš kibiro, o jis tuo greičiau kalaviją suka, kuo smarkiau lietus duoda, ir visą laiką išbuvo sausas, lyg buvęs po stogu palindęs. Tai pamatęs, tėvas nustebo ir tarė:

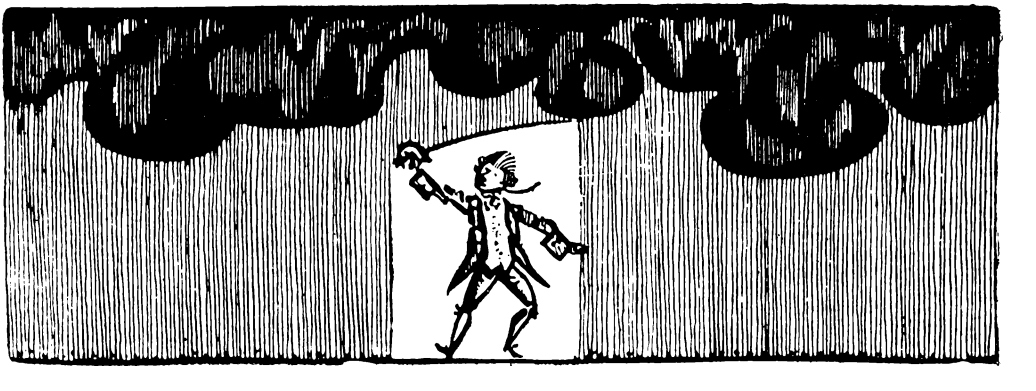

— Tu pralenkei brolius, ir tau atiduodu namus.

Kiti du broliai nesipriešino tokiam tėvo sprendimui, ir kaip jie tarp savęs mylėjosi ir labai sutarė, tai visi trys apsigyveno tuose namuose, ir kiekvienas varė savo amatą; mokėdami gerai darbą, jie visi pelnė nemažus pinigus. Gyvendami didelėj santaikoj, jie sulaukė žilos senatvės, o kai vienas apsirgo ir mirė, kiti taip gailėjo, jog iš to gailesčio patys apsirgo ir mirė. Už tai, kad buvo jie tokie nagingi ir taip viens kitą mylėjo, buvo visi trys viename kape palaidoti.

KETURI MOKYTI BROLIAI

Buvo kartą pavargęs žmogus ir turėjo keturis sūnus. Kai jie paaugo, jis tarė jiems:

— Mieli vaikeliai, neturiu jums ko palikti, keliaukit svetur ir išmokit kiekvienas kokio amato, kad galėtumėt sau duoną pelnyti.

Paėmė visi keturi broliai lazdas, atsisveikino su tėvu ir iškeliavo. Po kiek laiko priėjo kryžkelę, iš kur ėjo keliai į visas keturias puses. Vyresnysis brolis tarė:

— Dabar turim skirtis, bet lygiai už ketverių metų, tą pačią dieną, čia vėl susirinksim, o dabar eikim laimės ieškoti.

Kiekvienas nuėjo savo keliu, ir vyresnysis netrukus sutiko žmogų, tas jo paklausė, kur keliauja ir ko nori.

— Noriu išmokti kokio amato,— atsakė jis.

Nepažįstamas tarė:

— Eik su manim, išmokysiu vogti.

— Ne,— atšovė jis,— vogti nėr garbingas amatas, ir vagiui dažnai tenka atsidurti tarp dangaus ir žemės.

— Kartuvių nėr ko bijoti,— pasakė tas žmogus: — aš noriu tave išmokyti, kaip nutverti daiktą, kurio joks žmogus negali paimti, ir kaip paslėpti pėdas.

Pagaliau tas sutiko, pradėjo mokytis ir pasidarė toks gudrus vagis, jog niekas negalėjo išsaugoti, jei jis norėjo ką pavogti.

Antras brolis sutiko žmogų, tas taip pat paklausė, kur keliauja ir ko nori išmokti.

— Pats nežinau,— atsakė jaunikaitis.

— Tai eik pas mane ir būk žvaigždininku: geresnio mokslo nerasi, nes viską žinosi.

Tas dalykas jaunikaičiui patiko, ir jis tapo mokytu žvaigždininku. Kai pabaigė mokslą, mokytojas išleisdamas padovanojo jam žiūroną ir tarė:

— Štai pro šitą daiktą galėsi matyti, kas darosi dangui ir žemėj, niekas nuo tavęs nepasislėps.

Trečias brolis pristojo mokytis pas medžioklį ir tapo mokytu medžiokliu. Atsisveikinant mokytojas padovanojo jam šautuvą ir sako:

— Su tuo šautuvu visados pataikysi — ką norėsi, tą nušausi.

Jaunėlis brolis taip pat sutiko žmogų, kuris jį prakalbino ir paklausė, kur keliauja.

— Ar nori siuvėju tapti?

— Kad tu nesulauktum, kad aš sėdėčiau susirietęs nuo ryto lig vakaro su adata rankoj! — atsakė jaunikaitis.

— Palauk,— tarė tas žmogus,— tu nesupranti, ką kalbi! Čia išmoktum visai kitokio amato — jis ir garbingas, o iš dalies ir pelningas.

Jaunikaitis sutiko, nuėjo kartu ir gerai išmoko tą darbą. Išleisdamas padavė tas žmogus jam adatą ir tarė:

— Su ta adata susiūsi kiekvieną daiktą, kurį tik norėsi, kad ir būtų toks trapus kaip kiaušinis arba kietas kaip geležis; o kur bus susiūta, siūlės visai nežymės, rodysis lyg suaugę.

Praėjus ketveriems metams, visi keturi broliai tuo pačiu laiku susiėjo prie tos kryžkelės, apsikabinę išsibučiavo ir sugrįžo namo pas tėvą.

— Kokie vėjai,— paklausė apsidžiaugęs tėvas,— jus vėl man atpūtė?

Sūnūs papasakojo, kaip jiems svetur klojosi ir ką kiekvienas išmoko. Tuo laiku jie buvo susėdę kaip tik prieš savo namus po dideliu medžiu, ir tėvas tarė:

— Dabar jus išbandysiu ir pažiūrėsiu, ką mokat.

Paskui pažvelgė aukštyn ir sako savo antrajam sūnui:

— Šio medžio viršūnėj tarp dviejų šakų yra kikilio lizdas, pasakyk man, kiek ten yra kiaušinėlių?

Žvaigždininkas paėmė savo stiklą, pažiūrėjo aukštyn ir tarė:

— Penki kiaušinėliai.

Tada tėvas pasakė vyresniajam:

— Išimk tuos kiaušinėlius, nepajudinęs ant jų perinčio paukštelio.

Vagis įlipo į medį ir išėmė tuos kiaušinėlius, o paukštelis nei just imant nejuto ir toliau ramiai sau tupėjo. Gavęs kiaušinėlius, tėvas padėjo po vieną ant visų stalo kerčių, o penktą į vidurį ir tarė medžiokliui:

— Peršauk visus penkis kiaušinėlius vienu šūviu perpus.

Medžioklis paėmė šautuvą, prisidėjo ir vienu šūviu, kaip tėvas reikalavo, peršovė visus penkis kiaušinėlius perpus.

— Dabar tavo eilė,— tarė tėvas ketvirtajam sūnui: — tu susiūk kiaušinėlius ir juose jau užverstus paukščiukus taip, kad šovimas jiems nepakenktų.

Siuvėjas paėmė adatą ir susiuvo taip, kaip norėjo tėvas. Susiūtus kiaušinėlius vagis turėjo įnešti į medį ir, nepakėlęs paukščio, vėl padėti į lizdą. Po kelių dienų paukščiukai išriedėjo, bet aplink kaklą toj vietoj, kur siuvėjas buvo susiuvęs, turėjo raudoną randelį.

— Vadinas,— tarė tada tėvas vaikams,— jūs tikrai esat visi verti pagyrimo, laiko nesugaišot ir savo darbą kiekvienas puikiai išmokot; kuris iš jūsų geresnis, tikiuosi, parodys koks netikėtas atsitikimas, pats nemoku to pasakyti.

Netrukus pasklido per visą kraštą gandas, kad slibinas pavogęs karaliaus dukterį. Karalius baisiai susigriaužė, negalėjo užmigti nei naktį ir pagaliau paskelbė atiduosiantis savo dukterį tam, kas ją rasiantis. Tie keturi broliai ėmė tartis:

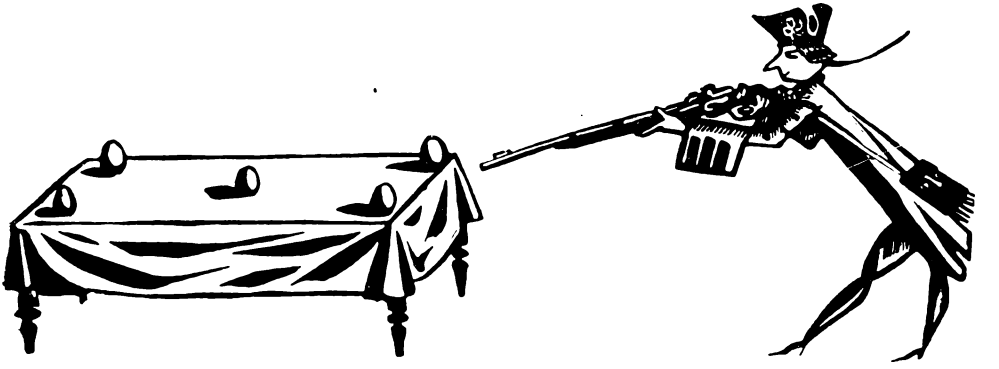

— Štai gera proga mums pasirodyti,— ir nusprendė kartu keliauti karalaitės ieškoti.

— Kur ji yra, tuoj sužinosiu,— tarė žvaigždininkas, pažiūrėjo pro savo stiklą ir pasakė: — aš matau ją sėdint ant uolos pagal jūrą, o prie jos gulint slibiną ir ją saugojant.

Jis nuėjo pas karalių, paprašė laivo sau ir savo broliams ir nuplaukė per jūrą į tą uolą. Karalaitė ten sėdėjo, o slibinas miegojo, padėjęs galvą ant jos kelių. Medžioklis tarė:

— Negaliu šauti, kartu nušaučiau ir karalaitę.

— Tad aš pamėginsiu,— tarė vagis, prislinko artyn ir taip dailiai ištraukė mergaitę iš po slibino galvos, jog tas nieko nejuto ir išsižiojęs toliau knarkė.

Apsidžiaugė broliai, nusivedė karalaitę į laivą ir nuplaukė per jūrą. Kai atbudęs slibinas neberado karalaitės, ėmė juos vytis, lyg pasiutęs lėkdamas oru. Pavijęs laivą, pradėjo aplink sukti, norėdamas ant jo nusileisti, bet medžioklis paėmė šautuvą ir davė tiesiog į širdį. Slibinas krito negyvas žemyn, bet buvo toks didelis ir sunkus, jog krisdamas sudaužė į kąsnelius visą laivą. Broliai pagriebė kelis lentgalius ir ėmė plūduriuoti po vandenį. Pavojus buvo didelis, bet siuvėjas tuojau paėmė savo stebuklingą adatą, beregint keliais dygsniais susiuvo į krūvą tuos lentgalius, atsisėdo ant jų ir sugraibė visus laivo kąsnelius. Jis juos greit susiuvo, ir laivas vėl buvo sveikas. Užtraukę bures, vėl broliai ėmė plaukti ir laimingai parkeliavo namo.

Pamatęs savo dukterį, karalius baisiai nudžiugo. Paskui tarė tiems keturiems broliams:

— Vienam iš jūsų leidžiu vesti savo dukterį, bet nuspręskit patys, kuris turės būti mano žentu.

Tada tarp keturių brolių pakilo didelis ginčas, nes kiekvienas turėjo savo tiesą. Žvaigždininkas sakė:

— Kad nebūčiau pamatęs karalaitės, visas jūsų gudrumas būtų niekais nuėjęs, todėl ji turi tekti man.

Vagis sakė:

— Nieko nebūtų tavo matymas padėjęs, jei nebūčiau jos iš po slibino galvos ištraukęs, todėl ji turi tekti man.

Medžioklis sakė:

— Vis tiek slibinas būtų jus visus ir karalaitę sudraskęs, jei nebūčiau jo nušovęs, todėl ji turi tekti man.

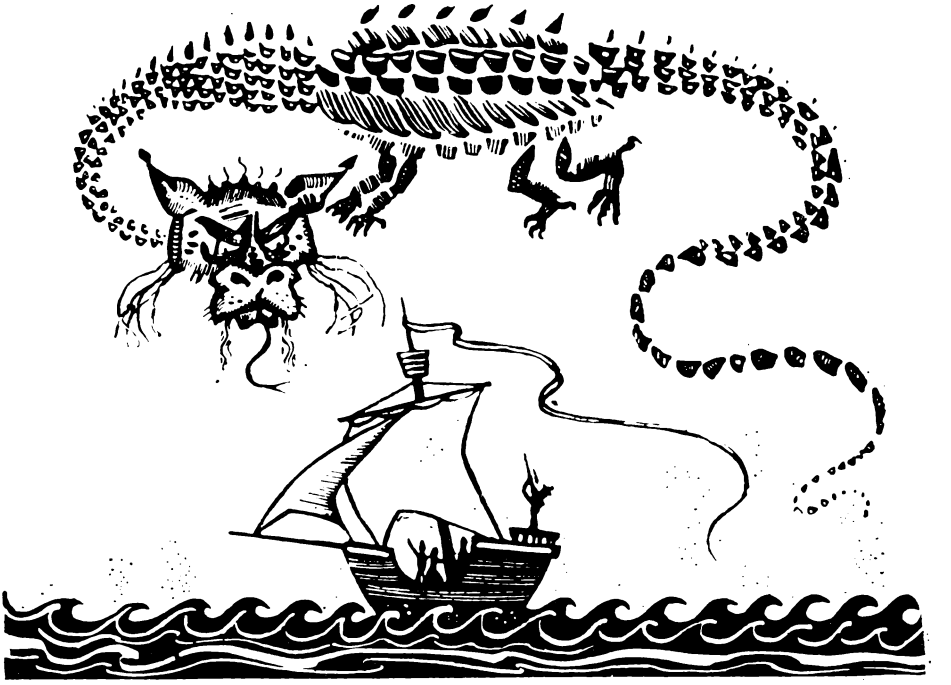

Siuvėjas sakė:

— Kad nebūčiau mokėjęs susiūti laivo, visi būtumėt prigėrę, todėl ji turi tekti man.

Tada karalius tarė:

— Kiekvienas iš jūsų turi lygią teisę, o kaip už visų keturių duktė negali tekėti, tai niekam jos neduosiu, užtat kiekvienas gausit iš manęs dovanų po pusę karalystės.

Karaliaus sprendimas broliams patiko, ir jie pasakė:

— Taip geriau, negu kad reikėtų mums pyktis.

Gavo jie tuomet po pusę karalystės ir gyveno su savo tėvu laimingai, kol juos dievas sveikus laikė.

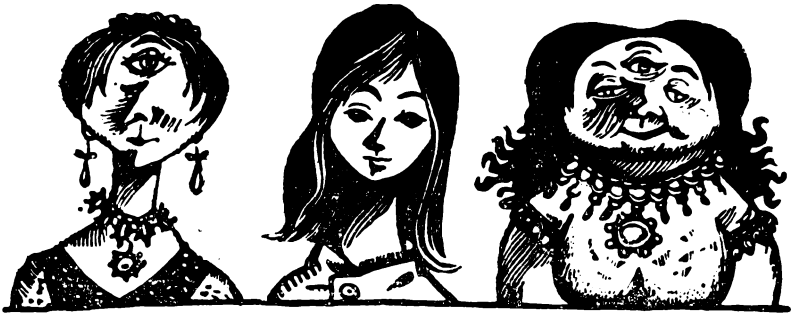

Vienos moteriškės buvo trys dukterys; vyresnioji turėjo tik vieną akį vidury kaktos ir vadinosi Vienakė, vidutinė turėjo dvi akis, kaip kiti žmonės, ir vadinosi Dviakė, o trečioji turėjo tris akis, iš kurių viena buvo taip pat vidury kaktos, ir vadinosi Triakė. Dviakės už tai, kad ji buvo panaši į kitus žmones, seserys ir motina labai nekentė. Jos jai sakė:

— Tu su savo dviem akim ne geresnė už kitus žmones, tu ne mūsų veislės.

Ją visur varinėjo, dengė senais skarmalais, tedavė valgyti tai, kas likdavo, ir visaip skaudė, kaip galėjo.

Kartą Dviakė išginė ožką į lauką, bet buvo labai alkana, nes seserys tik truputį tedavė jai valgyti. Ji atsisėdo ant ežios ir ėmė verkti, ašaros pradėjo čiurkšliu iš jos akių bėgti. Verkdama kažkaip ji pakėlė akis aukštyn ir pamatė stovint moteriškę. Ta jos paklausė:

— Ko tu verki, Dviakėle?

Dviakė atsakė:

— Kaip aš neverksiu? Už tai, kad turiu dvi akis, kaip kiti žmonės, nekenčia manęs seserys ir motina, varinėja iš kertės į kertę, liepia vilkėti senais skarmalais ir duoda valgyti, kas nuo jų lieka. Šiandien tiek maža davė valgyti, jog esu visai alkana.

Moteriškė tarė:

— Nusišluostyk ašaras, Dviakėle; aš tave pamokysiu, kaip reikia gintis nuo bado. Tik pasakyk savo ožkai:

Ožkyte, mėk,
Stalą padėk,

ir tuojau tau atsiras balta staltiese apdengtas staliukas su puikiausiais valgiais, ir galėsi tada valgyti, kiek norėsi. O kai prisisotinsi ir tau staliukas nebebus reikalingas, pasakyk:

Ožkyte, mėk,
Stalą sudėk.

ir jis beregint išnyks.

Tarusi tuos žodžius, moteriškė nuėjo.

„Reikia tuojau pamėginti, argi tiesa, ką ji sakė, o čia kaip tik esu baisiai alkana",— pagalvojo ir tarė:

Ožkyte, mėk,
Stalą padėk.

Tik ištarė tuos žodžius, tuojau atsirado su balta staltiese staliukas, ant jo buvo padėta lėkštė, peilis, šakutės ir sidabrinis šaukštas, o toliau visas apkrautas puikiausiais šiltais, dar tebegaruojančiais valgiais, lyg tik atneštais iš virtuvės. Tada Dviakė sukalbėjo trumpiausią jos mokėtą maldelę: „Viešpatie dieve, teikis visados būti mūsų svečiu, amen", atsisėdo prie staliuko ir ėmė valgyti. Sočiai pavalgiusi, ji pasakė tuos žodžius, kur liepė ana moteriškė:

Ožkyte, mėk,
Stalą sudėk,

ir staliukas su viskuo, kas ant jo buvo, vėl išnyko. „Koks puikus šeimininkavimas!" — pagalvojo apsidžiaugusi Dviakė.

Parginusi vakare ožką, rado moliniam dubenėly valgį, paliktą seserų, bet jo nei liesti nelietė. Kitą dieną ji vėl išginė ožką, o vakare taip pat nieko nenorėjo ragauti, ką jai davė seserys. Pirmą ir antrą kartą seserys to nepastebėjo, bet kai tas pradėjo kartotis kasdien, jos pamatė ir ėmė kalbėtis: „Kažkas yra mūsų Dviakei, kad ji dabar kiekvieną vakarą nei paragauti nenori, ką jai paliekam, nors pirma gražiausiai suvalgydavo viską, ką paduodavom: matyti, ji gauna kitu keliu." Norėdamos sužinoti tiesą, jos nusprendė išleisti kartu pas ožką Vienakę ir jai prisakė gerai žiūrėti, ar neatneša kas Dviakei valgyti ir gerti.

Kitą rytą genant, priėjo prie jos Vienakė ir sako:

— Šiandien noriu su tavim paganyti ožką ir pažiūrėti, ar ji gerai paėda.

Dviakė suprato, ką ji mano, nuginė ožką į didelę žolę ir sako:

— Eik čia, Vienakėle, atsisėskim, aš tau padainuosiu.

Vienakė atsisėdo, bet nuo neįprasto kelio ir saulės karščio buvo labai pavargus, o Dviakė vis jai dainavo:

Vienakėle, ar matai?
Vienakėle, užmigai?

Vienakėlė užmerkė savo akį ir užmigo. Pamačiusi ją kietai miegant, Dviakė jos nebebijojo ir tarė:

Ožkyte, mėk,
Stalą padėk,

atsisėdo už stalo, sočiai pavalgė ir paskui vėl pasakė:

Ožkyte, mėk,
Stalą sudėk,

ir beregint vėl viskas išnyko. Tada Dviakė ją pakėlė ir tarė:

— Tu norėjai, Vienakėle, ožkos ganyti ir užmigai, o tuo tarpu ožka galėjo kažkur nubėgti; einam, metas varyti namo.

Sugrįžo abidvi namo, Dviakė vėl nei šaukšto nepasėmė, bet Vienakė negalėjo paaiškinti, kodėl ji nieko nevalgo, tik save teisindama pasakė:

— Aš buvau užmigus.

Kitą dieną tarė motina Triakei:

— Šiandien eik tu su Dviake ir gerai žiūrėk, ar neatneša jai kas valgyti ir gerti: juk negali būti ji nevalgiusi ir negėrusi.

Triakė priėjo prie sesers ir tarė:

— Šiandien noriu kartu su tavim paganyti ožką ir pažiūrėti, ar gerai paėda.

Dviakė suprato, ką ta mano, nuginė ožką į didelę žolę ir sako:

— Eik čia, Triakėle, atsisėskim, aš tau padainuosiu.

Triakė atsisėdo, bet nuo ėjimo ir saulės karščio buvo pavargus, o Dviakė vėl pradėjo jai tą pačią dainelę dainuoti:

Triakėle, ar matai?

Bet užuot sakiusi:

Triakėle, užmigai?

ji nepamačiusi pasakė:

D v i a k ė l e, užmigai?

Ir paskui visą laiką dainavo:

Triakėle, ar matai?
D v i a k ė l e, užmigai?

Triakės dvi akys užsimerkė ir užmigo, o trečioji, kurios dainelė neminėjo, paliko neužmigus. Norėdama apgauti seserį, ji primerkė ir tą trečią akį, bet matė viską gerai. O Dviakė patikėjo, kad ji tikrai užmigo, ir pasakė:

Ožkyte, mėk,
Stalą padėk,

privalgė, prigėrė, kiek širdis troško, ir vėl paliepė staliukui išnykti:

Ožkyte, mėk,
Stalą sudėk.

Bet Triakė viską matė. Tada Dviakė priėjo prie jos, pabudino ir tarė:

— Aure, Triakėle, tu užmigai? Puikiai moki ganyti! Kelk, metas namo ginti.

Parginusi namo, Dviakė vėl nieko nevalgė, o Triakė nuėjo ir ėmė sakyti motinai:

— Dabar žinau, kodėl mūsų puikioji sesuo nieko namie nevalgo. Tik nugena į lauką ir pasako:

Ožkyte, mėk,
Stalą padėk,

tuoj atsiranda staliukas, apkrautas gardžiausiais valgiais, daug gardesniais, kaip mes turim, o kai privalgo ir prigeria, vėl pasako:

Ožkyte, mėk,
Stalą sudėk,

ir vėl viskas išnyksta. Aš viską puikiai mačiau: nors dvi akis tam tikra dainele ji užmigdė, bet, mano laimei, viena akis kaktoj dar buvo palikus neužmigdyta.

Tada motina iš pavydo tarė:

— Palauk, pamatysim, kaip tu gardžiau valgysi už mus!

Pagriebė ilgą peilį, nubėgo, dūrė ožkai į pačią širdį, ir ta išvirto negyva.

Pamačiusi nebegyvą ožką, Dviakė nuėjo nuliūdusi į lauką, atsisėdo ant ežios ir ėmė verkti. Staiga vėl atsirado prie jos ta pati moteriškė ir klausia:

— Ko tu verki, Dviakėle?

— Kaip aš neverksiu! — atsakė ji. — Motina nudūrė ožkytę, kuri kiekvieną dieną, kai pasakydavau anuos jūsų žodžius, man gražiai padėdavo stalą; dabar vėl turėsiu vargti ir badą kęsti.

Moteriškė tarė:

— Aš tau duosiu gerą patarimą: paprašyk seserų tau atiduoti papjautos ožkos vidurius, juos įkask prieš namų duris į žemę ir turėsi laimę.

Ji išnyko, o Dviakė parėjo namo ir sako savo seserims:

— Mielos sesutės, nieko gero jūsų neprašau, atiduokit mano ožkos nors vidurius.

Seserys nusijuokė ir tarė:

— Jei tik tiek, tai gali imti.

Dviakė paėmė vidurius ir vakare niekam nematant įkasė prieš pirkios duris.

Kai rytą visos sukilo ir išėjo pro duris, pamatė priešais augant neregėto gražumo medį: jo lapai buvo sidabro, o tarp jų geltonavo vaisiai aukso. Niekas nežinojo, kaip tas nuostabus medis naktį atsirado, tik Dviakė suprato, kad jis išaugo iš ožkos vidurių, nes stovėjo toj pačioj vietoj, kur juos buvo pakasusi. Tada motina tarė Vienakei:

— Lipk, vaikeli, į medį ir paraškyk vaisių.

Vienakė įlipo, bet vos pradėjo lenkti šakelę, norėdama nuskinti aukso obuolį, tuoj šakelė ištrūko jai iš nagų, ir tas pats darėsi kiekvieną kartą, kai ji tiesė ranką; visaip ji mėgino, bet niekaip negalėjo nei vieno obuolio nuraškyti. Motina tarė:

— Lipk tu į medį, Triakėle, tu su savo trimis akimis geriau matysi, ką daryti, kaip Vienakė.

Vienakė išlipo iš medžio, o Triakė įlipo. Nors ji gerai matė, bet aukso obuoliai nuo jos tolyn traukėsi, ir ji taip pat nieko nenuraškė. Pagaliau motina pritrūko kantrybės, pati įlipo į medį, ėmė aplink rankomis graibyti, bet taip pat nenuraškė nei vieno obuolio. Tarė tuomet Dviakė:

— Pamėginsiu lipti aš, gal man geriau pasiseks.

Seserys ėmė iš jos juoktis:

— Kur tu su savo dviem akim lipsi?

Bet Dviakė įlipo, aukso obuoliai nuo jos tolyn nesitraukė; pradėjo ji vieną po kito raškyti, piraškė pilną prijuostę ir nunešė žemėn. Motina juos atėmė, ir, užuot pagyrusi, ji ir anos dukterys pavydėdamos, kad tik Dviakė tegalėjo obuolių paraškyti, ėmė dar prasčiau su ja elgtis.

Kartą jos visos stovėjo po medžiu ir pamatė atjojant jauną raitelį.

— Greičiau, Dviakėle,— sušuko abidvi seserys,— lįsk po statine, kad mums nereikėtų dėl tavęs raudonuoti,— ir beregint pakišo vargšę mer-

gaitę po tuščia statine, kuri tuo metu stovėjo po medžiu, paskui ten parito jos nuraškytus aukso obuoliukus.

Tas raitelis buvo gražus vyras, sustojo ties kiemu, ėmė stebėtis nepaprastu medžiu ir paklausė abiejų seserų:

— Kieno tas gražus medis? Kas man duotų jo šakelę, galėtų prašyti, ko norėtų.

Jos atsakė:

— Medis mūsų, ir mes mielai nulaušim jums šakelę.

Jos tuojau šoko prie medžio laužti, bet nieko negalėjo padaryti, šakos ir vaisiai vis spruko iš jų rankų. Tada raitelis tarė:

— Keista, kad medis jūsų, o negalit nulaužti mažos šakelės.

Jos dar kartą patvirtino, kad medis esantis jų. Girdėdama savo seseris netiesą kalbant, Dviakė pasipiktino ir parito iš po statinės du aukso obuolius, o tie tiesiai prilėkė prie raitelio kojų. Pamatęs obuoliukus, raitelis nustebo ir paklausė, iš kur jie atsiradę. Vienakė ir Triakė atsakė, kad jų esanti dar viena sesuo, bet ji negalinti pasirodyti, turinti tik dvi akis kaip kiti žmonės. Bet raitelis norėjo pamatyti ją ir pašaukė:

— Dviakėle, prašom eiti čia!

Dviakė be baimės išlindo iš po statinės, o raitelis be galo nustebo, išvydęs nematyto gražumo mergaitę, ir tarė:

— Ar gali man nulaužti to medžio šakelę?

— Galiu,— atsakė Dviakė,— tas medis mano.

Ji tuojau įlipo, nulaužė be jokio vargo šakelę su sidabro lapais ir aukso vaisiais ir padavė raiteliui. Raitelis jos paklausė:

— Prašom dabar pasakyti, ko už tai norėtum.

— Oi,— atsakė Dviakė,— nuo ankstyvo ryto lig vėlyvo vakaro vargstu aš alkana ir visaip niekinama, ir būčiau laiminga, jei galėtum mane iš čia išvaduoti.

Pasisodino tada raitelis Dviakę ant savo žirgo ir nusinešė į tėvo pilį. Ten ją apvilko puikiais drabužiais, papenėjo ir pagirdė ir, kadangi jam labai patiko, paprašė tėvo palaiminimo ir pakėlė su ja linksmas vestuves.

Kai gražusis raitelis nusinešė Dviakę, seserys dar labiau pavydėjo jos laimei. „Bent tas nuostabusis medis mums paliko,— raminosi jos: — kad ir negalim raškyti jo vaisių, tačiau kiekvienas pamatęs turės ties juo sustoti, pasigrožėti ir pas mus užeiti. Kas dabar žino, gal ir mus ištiks kokia laimė!" Bet kitą rytą išnyko tas medis, ir sugriuvo visa jų viltis. Kai Dviakėlė pažiūrėjo pro savo kambario langą, pamatė jį priešais stovint ir labai apsidžiaugė: vadinas, jis atsekė paskui ją.

Dviakė jau ilgą laiką gyveno laimingai. Kartą į jos pilį atėjo dvi pavargėlės ir paprašė duonos. Dviakė pažvelgė joms į veidus ir pažino savo abidvi seseris: jos taip pavargo, jog pagaliau gavo eiti elgetauti. Dviakė jas gražiai priėmė, pavaišino ir pas save priglaudė, o tos dabar iš visos širdies gailėjosi jai pirma tiek daug pikto padariusios.

GRAŽIOJI KATRYTĖ IR JAUNIKIS

Atėjo į vienus namus bernaitis pirštis. Pirmiausia jis pasveikino tėvą:

— Labas rytas, tėveli!

— Dėkui už labą rytą.

— Ar aš galėsiu gauti jūsų dukterį?

— Galėsi, jei sutiks motina, jei sutiks brolis, jei sutiks sesuo ir jei sutiks pati gražioji Katrytė.

— Kur yra motina?

— Ji tvarte melžia karvę.

— Labas rytas, motute!

— Dėkui už labą rytą.

— Ar aš galėsiu gauti jūsų dukterį?

— Galėsi, jei sutiks tėvas, jei sutiks brolis, jei sutiks sesuo ir jei sutiks pati gražioji Katrytė.

— Kurgi brolis?

— Jis ant skiedryno skaldo malkas.

— Labas rytas, broliukai!

— Dėkui už labą rytą.

— Ar aš galėsiu gauti jūsų seserį?

— Galėsi, jei sutiks tėvas, jei sutiks motina, jei sutiks sesuo ir jei sutiks pati gražioji Katrytė.

— O kur sesuo?

— Ji darže ravi žolę.

— Labas rytas, sesute!

— Dėkui už labą rytą.

— Ar aš galėsiu gauti jūsų seserį?

— Galėsi, jei sutiks tėvas, jei sutiks motina, jei sutiks brolis ir jei sutiks pati gražioji Katrytė.

— Kurgi yra gražioji Katrytė?

— Savo kambary ir skaito pinigus.

— Labas rytas, gražioji Katryte!

— Dėkui už labą rytą.

— Ar galėsi tekėti už manęs?

— Galėsiu, jei sutiks tėvas, jei sutiks motina, jei sutiks brolis ir jei sutiks sesuo.

— Gerai, Katryte, o koks tavo kraitis?

— Keturiasdešimt skatikų grynais pinigais, pustrečio skatiko skolos, pusė svaro džiovintų kriaušių, sauja džiovintų slyvų, rieškučios daržovių ir dar kiek mažmožių, kurių čia neminėsiu. Argi ne puikus mano kraitis? O tu kokį moki verslą? Gal tu siuvėjas?

— Daug geresnis.

— Kurpius?

— Daug geresnis.

— Artojas?

— Daug geresnis.

— Dailidė?

— Daug geresnis.
— Kalvis?
— Daug geresnis.
— Malūninkas?
— Daug geresnis.
— O gal šluotininkas?
— Tikrai, aš šluotininkas. Argi ne puikus mano verslas?

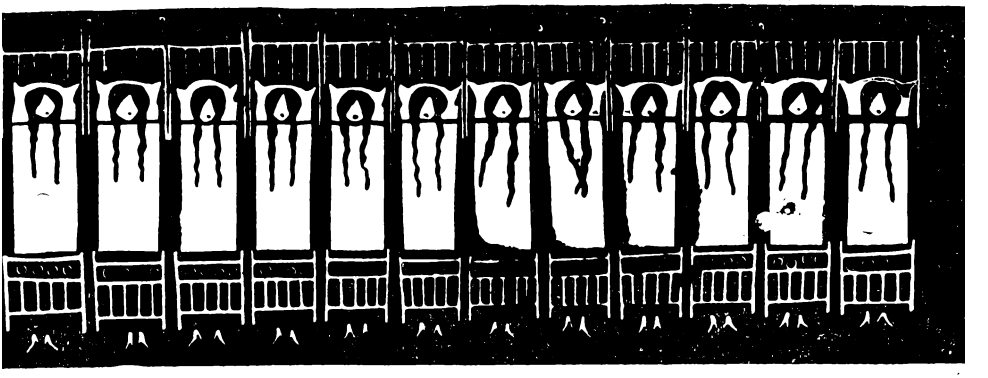

PRAŠOKTOS KURPĖS

Buvo kartą karalius ir turėjo dvylika dukterų — vieną gražesnę už kitą. Jos miegodavo kartu vienoj salėj, kur stovėjo šalimais visų lovos, o kai vakare nueidavo gulti, tėvas uždarydavo duris ir užkišdavo velkę. Kai jis rytą vėl atidarydavo duris, rasdavo jų kurpes prašoktas, bet niekas negalėdavo pasakyti, kaip čia tas atsitikdavo. Pagaliau karalius liepė apšaukdyti, kad, kas sužinos, kur jo dukterys naktimis šoka, tam leis vieną iš jų vesti, o po mirties paliks savo vietoj karaliauti; bet kas apsiėmęs per tris dienas ir tris naktis nesužinotų, turėtų palydėti galvą.

Netrukus atvyko vieno karaliaus sūnus ir apsiėmė sužinoti. Vakare jį nuvedė į kambarį, esantį greta miegamosios salės. Ten jam buvo pastatyta lova, ir jis turėjo žiūrėti, kur eis karalaitės šokti; o kad jos negalėtų slapčia arba pro kitą vietą išeiti, paliko salės duris atviras. Bet karalaičiui lyg kas ant akių švino užpylė, ir jis užmigo, o rytą atsikėlęs

pamatė, kad karalaičių būta šokta, nes jų kurpių padai buvo visi kiauri. Tas pats atsitiko antrą ir trečią vakarą, ir jam be pasigailėjimo buvo nukirsta galva. Paskui jį buvo daug dar atsiradę drąsuolių, bet visi jie turėjo žūti.

Pagaliau atsitiko eiti keliu į miestą, kur gyveno karalius, prastam kareiviui; jis buvo sužeistas ir dėl to atleistas nuo tarnybos. Eidamas sutiko seną moteriškę, ir ta jo paklausė, kur jis keliauja.

— Pats gerai nežinau,— atsakė jis ir juokaudamas pridėjo: — norėčiau sužinoti, kur karaliaus dukterys savo kurpes prašoka, ir paskui karaliumi tapti.

— Čia visai nesunkus daiktas,— tarė senė,— tik negerk vyno, kur tau vakare paduos, ir apsimesk miegančiu.

Dar padavė jam apsiaustėlį ir sako:

— Užsivilkęs jį, būsi nematomas ir galėsi sekti paskui karalaites.

Gavęs gerą patarimą, kareivis iš tikrųjų nutarė pamėginti pirštis ir atsidrąsinęs nuėjo pas karalių. Karalius jį taip pat gražiai priėmė, kaip anuos žuvusius, ir liepė apvilkti karališkais drabužiais. Atėjus metui gulti, jis buvo nuvestas į kambarį prie karalaičių salės, ir vyresnioji tuojau jam atnešė taurę vyno; bet jis po kaklu buvo pasirišęs kempę, ta sugėrė visą vyną, o pats nenurijo nei lašelio. Paskui atsigulė į lovą ir kiek pagulėjęs ėmė balsu knarkti. Išgirdusios knarkimą, karalaitės nusijuokė, o vyresnioji tarė:

— Ir tas prikais savo kailį.

Paskui jos atsikėlė, atsidarė savo indaujas, atsivožė skrynias ir dėžutes, išsiėmė puikius drabužius, ėmė puoštis prieš veidrodžius ir džiaugtis galėsiančios vėl pašokti. Tik pati jaunoji sakė:

— Aš nežinau, kas yra, kad jūs džiaugiatės, o man taip širdį spaudžia, lyg turėtų mums kokia nelaimė atsitikti.

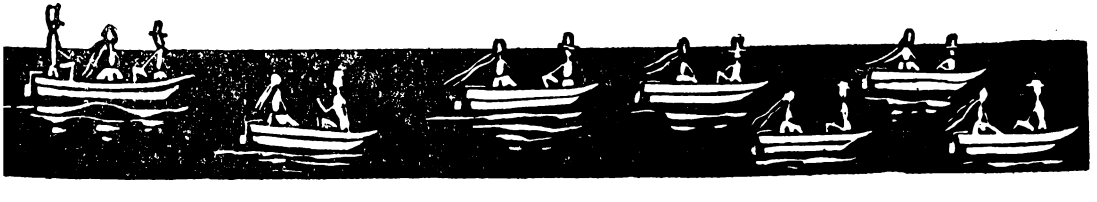

— Tu kiškio giminės,— atsiliepė vyresnioji: — tu visados bijai. Gal pamiršai, kiek karalaičių dėl mūsų bereik žuvo? Tam kareiviui nereikėjo duoti nei migdomo gėrimo, vis tiek nebūtų atbudęs.

Kai jos išsipuošė, pirma pažiūrėjo į kareivį, bet tas gulėjo užsimerkęs ir nekrutėjo, ir jos nieko nebebijojo. Paskui vyresnioji priėjo prie savo lovos ir pabarškino; lova tuojau nugrimzdo į žemę, ir pro pasidariusią skylę jos ėmė lipti žemyn viena paskui kitą, o vyresnioji ėjo pirmutinė. Kareivis viską matė, nieko nelaukdamas, užsivilko savo apsiaustėlį ir ėmė sekti paskui jauniausiąją. Vidury laiptų jis netyčia primynė jai sijoną, ir ta išsigandus sušuko:

— Kas čia? Kas mane laiko už sijono?

— Nebūk kvaila,— tarė vyresnioji: — tu užkliuvai kur už vinies.

Paskui jos laimingai nusileido į apačią ir atsidūrė puikiam sode, kur visų medžių lapai buvo sidabriniai ir neregėtai gražiai mirgėdami žibėjo. Kareivis pagalvojo: „Reikia iš čia parsinešti kokį ženklą" ir nulaužė vieną šakelę. Tas medis baisiai sutreškėjo, o karalaitė vėl išsigandusi sušuko:

— Čia kas negerai! Girdėjot, kaip pokštelėjo?

Vyresnioji tarė:

— Mat, čia džiaugsmo šūviai, kad netrukus išvaduosim mūsų princus.

Paskui jos nuėjo į kitą sodą, kur visi lapai buvo aukso, ir pagaliau į trečią, kur buvo deimanto; iš kiekvieno sodo kareivis laužė po šakelę, ir kiekvieną kartą, pokštelėjus medžiui, jauniausiąją karalaitę ėmė baimė, bet vyresnioji ją ramino, vis tvirtindama, kad čia tėra džiaugsmo šūviai. Jos nuėjo toliau ir priėjo didelį vandenį, kur

stovėjo dvylika laivių, o kiekvienoj laivėj sėdėjo po princą; tie princai laukė karalaičių, jie visi pasisodino į savo laivę po vieną, o kareivis įlipo kartu su jauniausiąja. Tas princas,kur ją vežė, tarė:

— Nežinau, kas čia yra, kad mano laivė šiandien sunkesnė kaip kitus kartus; iriuos kiek galėdamas, bet vis negreit plaukiam.

— Ne nuo ko kito sunku,— atsakė karalaitė,— kaip nuo karšto oro; ir mane kažkas slopina.

Anapus vandens stovėjo graži, skaisčiai apšviesta pilis, iš kur buvo girdėti linksma būgnų ir trimitų muzika. Jie priplaukė prie kranto, suėjo į pilį, ir kiekvienas šoko su savo karalaite; kareivis irgi nematomas kartu šoko, ir pamatys kurią iš jų turint rankoj taurę vyno, jis tuoj išgeria, ir ta, pridėjusi prie lūpų, žiūri, kad jau tuščia; jaunėlę dėl to irgi ėmė baimė, bet vyresnioji nedavė jai daug kalbėti. Taip jos šoko ligi ryto trečios valandos, paskui prakiuro jų kurpės, ir turėjo nustoti. Princai jas vėl pervežė atgal per vandenį, o kareivis dabar buvo įsėdęs į vyresniosios laivę. Ant kranto atsisveikino jos su princais ir prižadėjo kitą naktį vėl ateiti. Priėjus karalaitėms prie laiptų, kareivis pirma nubėgo ir atsigulė į lovą; kai jos nuvargusios iš lengvo užlipo į viršų, rado jį vėl garsiai knarkiant ir pasakė:

— To nėr ko bijoti.

Tada jos nusivilko ir sudėjo savo gražius drabužius, kiauras kurpes sustatė palovy ir sugulė.

Kitą rytą kareivis nesakė nieko, norėjo dar pamatyti tų nuostabių daiktų ir ėjo su jomis antrą ir trečią naktį. Viskas buvo taip, kaip pirmą kartą, ir jos šoko kiekvieną naktį lig prakiurstant kurpėms. Bet trečią kartą ženklo vietoj jis parsinešė taurę. Atėjus valandai, kada jis turėjo atsakyti, pasiėmė tas tris šakeles ir taurę ir nuėjo pas karalių, o dukterys sustojo už durų ir ėmė klausyti, ką jis kalbės. Karaliaus paklaustas, kur jo dvylika dukterų kasnakt prašoka savo kurpes, jis tarė:

— Pily po žemių su dvylika princų,— papasakojo, ką matė ir regėjo, ir parodė ženklus.

Tada karalius pašaukė dukteris ir paklausė, ar kareivis tiesą sako; matydamos, kad jau jos pagautos ir melas nieko nepadės, viską prisipažino. Paskui karalius jo paklausė:

— Kurią dukterį nori vesti?

Kareivis atsakė:

— Esu nebejaunas, geriau tiktų vyresnioji.

Vestuvės buvo pakeltos tą pačią dieną, ir karalius paskelbė, kad po jo mirties jam turi būti atiduota visa karalystė.

O tiems princams užkeikimas pasiilgino tiek dienų, kiek jie šoko naktų su karalaitėmis.

ŠEŠI TARNAI

Senovėj gyveno tokia karalienė, ji buvo žynė ir turėjo neregėto gražumo dukterį. Ji nieko daugiau negalvojo, tik kaip pražudyti daugiau žmonių, ir jei atvažiuodavo piršliai, ji sakydavo, kad tas, kas nori gauti jos dukterį, turi išspręsti uždavinį arba neišsprendęs mirti. Daugybė jaunikaičių, sužavėtų karalaitės gražumu, norėjo gauti jos ranką, bet negalėjo pasakyti, ką užduodavo motina, ir tada nebūdavo pasigailėjimo: turėdavo klauptis, ir jiems nukirsdavo galvas. Išgirdo apie jos nepaprastą gražumą vienas karalaitis ir tarė savo tėvui:

— Prašom leisti pas ją, noriu pasipiršti.

— Niekados,— atsakė tėvas: — jei tik nuvyksi, tikrą rasi ten mirtį.

Tada sūnus atsigulė ir sunkiai susirgo; išgulėjo septynerius metus, ir joks daktaras negalėjo pagydyti. Nebetekęs jokios vilties, kad pasveiktų, tarė tėvas nusiminęs:

— Keliauk ir mėgink laimės, daugiau nebeišmanau, kuo tau padėti.

Išgirdęs tuos žodžius, sūnus tuojau sveikas pakilo iš lovos ir smagus iškeliavo iš namų.

Po kiek laiko, jodamas per lauką, pamatė kažką atokiai kūpsant tartum šieno stirta; prijojo arčiau, žiūri — guli aukštielninkas žmogus išvertęs

pilvą, o tas pilvas buvo didumo sulig mažu kalnu. Pastebėjęs keleivį, jis atsistojo stačias ir tarė:

— Jei jums reikalingas tarnas, prašom imti mane.

Karalaitis atsakė:

— Kurgi tave tokį drūtą dėsiu?

— O, čia dar nieko nėra,— tarė druckis: — jei panorėčiau, galėčiau būti tris tūkstančius kartų drūtesnis.

— Jei taip,— pasakė karalaitis,— gal man praversi, eik kartu.

Druckis ėmė sekti paskui karalaitį, ir netrukus jis rado kitą, gulintį pridėjus ausį prie žemės. Karalaitis paklausė:

— Ką čia veiki?

— Klausau,— atsakė tas žmogus.

— O ką tu taip klausai?

— Klausau, kas darosi pasauly, mano ausys viską girdi: net girdi, kaip auga žolė.

Karalaitis paklausė:

— Prašom pasakyti, kas girdėt gražiosios karalaitės motinos kieme?

— Girdžiu švilpiant kalaviją, kertantį jaunikiui galvą.

Karalaitis tarė:

— Tu man praversi, eik su manim.

Jie nukeliavo toliau ir pamatė gulint ilgas kojas, tokias ilgas, jog ir jų galo nebuvo regėti. Gerokai pajoję, jie prijojo liemenį ir pagaliau galvą.

— Ei,— sušuko karalaitis,— iš kur tu toks ilgakojis?

— O, čia dar nieko nėra,— atsakė tas: — pasitampęs kojas, galiu būti tris tūkstančius kartų ilgesnis ir didesnis už aukščiausią kalną pasauly. Prašom samdyti mane, tarnausiu jums iš širdies.

— Eik kartu,— tarė karalaitis: — galėsi man praversti.

Jie nukeliavo toliau ir rado sėdint pagal kelią žmogų, užsirišusį akis. Karalaitis paklausė:

— Ar tau akis skauda, kad negali žiūrėti į šviesą?

— Ne,— atsakė tas,— bijau nusirišti, nes į ką tik savo akimis pažiūriu, tuoj turi subyrėti. Jei būčiau reikalingas, galėčiau jums patarnauti.

— Einam kartu,— pasakė karalaitis: — galėsi man praversti.

Nukeliavo jie toliau ir rado žmogų, gulintį prieš saulę ir visą nuo šalčio drebantį.

— Kaip tu gali šalti,— paklausė karalaitis,— kad taip saulė kaitina?

— Oi, aš visai kitokio prigimimo,— atsakė tas žmogus: — kuo šilčiau, tuo aš labiau šąlu, ir kuo šalčiau, tuo labiau šylu: būdamas tarp ledų, mirštu nuo karščio, o ugny — nuo šalčio.

— Neregėtas žmogus,— tarė karalaitis: — jei nori man tarnauti, keliauk sykiu.

Nukeliavo jie toliau ir netrukus pamatė stovint žmogų, kuris, ištiesęs kaklą, dairėsi aplink per kalnus. Karalaitis paklausė:

— Ko čia taip žiūri?

Žmogus atsakė:

— Turiu tokias šviesias akis, jog galiu per miškus ir laukus, per slėnius ir kalnus kiaurai matyti visą pasaulį.

Karalaitis tarė:

— Jei nori, eik su manim, tokio kaip tik dar man trūko.

Tada karaliaus sūnus nukeliavo su savo šešiais tarnais į tą miestą, kur gyveno senė karalienė. Jis nesigyrė, kas toks, tik pasakė:

— Jei man atiduotum savo gražiąją dukterį, padaryčiau viską, ką norėtum.

Žynė apsidžiaugė, įviliojusi į savo žabangas dar vieną gražų jaunikaitį, ir tarė:

— Užduosiu tau tris darbus, jei juos padarysi, galėsi vesti mano dukterį.

— Koks pirmas darbas? — paklausė jis.

— Išimk žiedą, man įkritusį į Raudonąją jūrą.

Karalaitis nuėjo pas savo tarnus ir tarė:

— Pirmas darbas nelengvas, reikia išgriebti žiedą iš Raudonosios jūros, duokit patarimą.

Atsiliepė šviesiaakis:

— Pažiūrėsiu, kur jis guli,— pažvelgė į jūrą ir sako: — jis ten kaba ant smailaus akmens.

Ilgakojis nunešė juos prie jūros ir tarė:

— Aš išimčiau, kad jį tik pamatyčiau.

— Tuoj pamatysi,— atsiliepė druckis, atsigulė ir pradėjo gerti vandenį; tartum krisdamas į kokią kiaurumą, vanduo ėmė virsti, ir beregint jis išgėrė visą jūrą, dugnas tapo sausas kaip pieva. Ilgakojis pasilenkė ir išėmė žiedą su ranka. Gavęs žiedą, karalaitis apsidžiaugė ir nunešė motinai. Ta nustebo, nustebusi ir sako:

— Gerai, čia tas pats žiedas; pirmą darbą atlikai, dabar duosiu kitą. Aure, pievoj prieš mano pilį ganosi trys šimtai riebių jaučių, suvalgyk man juos su oda ir plaukais, su kaulais ir ragais; o rūsy stovi trys šimtai statinių vyno, jį visą išgerk; ir jei liks jaučių nors vienas plaukelis, o vyno koks lašelis, turėsi atiduoti galvą.

— Ar negalėčiau pasikviesti svečių? Be draugijos valgyt nesmagu.

Piktai nusijuokusi, žynė atsakė:

— Dėl smagumo vieną gali pasikviesti, bet daugiau nieko.

Nuėjo karalaitis pas savo tarnus ir sako druckiui:

— Pabūk šiandien mano svečiu, galėsi nors kartą sočiai prisivalgyti.

Druckis paėmė paskui viens kitą ir suvalgė visus tris šimtus jaučių, nepalikęs nei vieno plaukelio, ir paklausė, ar nebūtų be tos užkandos dar ko daugiau; vyną taip pat užsivertęs visą išgėrė tiesiai iš statinių be jokio stiklo pro skylutes lig paskutinio lašo. Kai viskas buvo suvalgyta ir išgerta, karalaitis nuėjo pas senę ir pasakė, kad jis jau išpildęs ir antrą darbą. Vėl labai nustebusi, ji tarė:

— Taip toli dar niekas nebuvo nuėjęs, bet lieka dar vienas uždavinys,— ir pagalvojo: „Vis tiek neištrūksi iš mano nagų, turėsi čia palikti savo galvą." Paskui pasakė:

— Šiandien vakare atvesiu į tavo kambarį dukterį, tu ją saugok ir neužmik; lygiai dvyliktą aš ateisiu, ir jei jos neberasiu pas tave, būsi žuvęs.

Karalaitis pagalvojo: „Šitas uždavinys nesunkus, jau tikrai neužmigsiu!" Paskui pasišaukė savo tarnus, papasakojo, ką liepė padaryti karalienė, ir tarė:

— Kas gali žinoti, gal čia kokios pinklės sumanytos, reikia būti atsargiems, saugokit ir žiūrėkit, kad mergina iš mano kambario nepabėgtų.

Sutemus senė atvedė savo dukterį ir paliko pas karalaitį. Ilgakojis susirangė aplink juos abudu ratu, o druckis užstojo pilvu duris, kad uodas negalėjo išlįsti. Sėdėjo jie abudu kambary, mergina nekalbėjo nei žodžio: mėnuo švietė pro langą į jos veidą, ir jis negalėjo atsistebėti jos gražumu. Įsmeigęs akis, žiūrėjo į ją pilnas džiaugsmo ir apie miegą nieko negalvojo. Taip traukėsi lig vienuoliktos valandos, tada senė juos visus pakerėjusi užmigdė, ir duktė tuojau paspruko iš kambario.

Jie kietai miegojo lig trijų ketvirčių dvyliktos, tada kerai išnyko, ir visi atbudo.

— Bėda, man bėda,— sušuko karalaitis: — dabar pražuvau!

Ištikimieji tarnai ėmė dejuoti, bet tas, kur turėjo geras ausis, tarė:

— Palaukit, paklausysiu,— ir kiek pasiklausęs pasakė: — ji sėdi ant uolos per tris šimtus valandų kelio nuo čia ir skundžiasi savo likimu. Tu vienas, ilgakoji, gali čia padėti, ženk kelis žingsnius ir pasieksi ją.

— Gerai,— atsakė ilgakojis,— tik tegu eina tas, nuo kurio pažiūrėjimo viskas griūva, kad galėtume uolą sunaikinti.

Užsimetė ilgakojis ant pečių tą su užrištomis akimis, ir per vieną akimirką jie atsidūrė prie užkeiktos uolos. Ilgakojis tuojau atrišo jam akis, tas pažvelgė, ir uola subyrėjo į tūkstantį kąsnelių. Paėmė tada ilgakojis gražuolę ant rankų ir parlėkė atgal, paskui taip pat greitai nulėkęs parsinešė draugą, ir, prieš išmušant dvyliktą, jie vėl visi sėdėjo kaip pirma ir buvo smagūs. Išmušus dvyliktą, atslinko žynė, šypsodama iš džiaugsmo, lyg norėdama pasakyti: „Dabar jis mano" ir visai tikėdama, kad jos duktė esanti ant uolos per tris šimtus valandų kelio nuo čia. Bet pamačiusi dukterį pas karalaitį, baisiai išsigando ir pasakė:

— Tas, matyti, daugiau gali už mane.

Tačiau nebeturėjo ką sakyti, reikėjo atiduoti dukterį. Bet neiškentusi tarė jai į ausį:

— Gėda, kad turi tekti tam prašaliečiui ir negali išsirinkti vyro pagal savo norą.

Susirūstino puiki karalaitės širdis, ir ji nusprendė atkeršyti. Kitą rytą liepė privežti tris šimtus sieksnių malkų ir pasakė karalaičiui, kad tol dar netekėsianti už jo, nors ir išpildė tris uždavinius, kol kuris jo tarnas nesutiksiąs atsistoti tarp degančių malkų ir išbūti toj ugny. Ji galvojo, kad joks tarnas nenorės dėl jo degintis, kad jis pats iš jos meilės eis į ugnį, ir tada ji bus laisva. Tarnai tarė:

— Visi mes esam ką nors padarę, tik tas šalčmiris dar nieko, tegu dabar pasirodo,— pasodino jį ant laužo ir padegė. Laužas buvo labai didelis ir degė tris dienas, kol sudegė visos malkos. Pagaliau liepsna užgeso, o šalčmiris stovi pelenuose, visas dreba kaip epušės lapas ir sako:

— Kaip gyvas tokio šalčio nesu matęs, ir kad dar kiek ilgiau, būčiau tikrai sustipęs.

Nebėr ką daugiau sakyti, gražioji karalienės duktė turi tekėti už nepažįstamo jaunikaičio. Važiuojant į bažnyčią, motina vėl šnipštelėjo jai į ausį: „Negaliu iškęsti tos gėdos" ir nusiuntė savo kariuomenę, paliepusi sunaikinti viską, ką kely patiks, ir grąžinti jai dukterį. Bet jos kalbą išgirdo tas tarnas, kur turėjo geras ausis, ir tarė druckiui:

— Klausyk, ką dabar darysime?

Dručkis tuojau sugalvojo, ką daryti, išvėmė dalį to vandens, kurio buvo prigėręs iš jūros, tuomet pasidarė užpakaly didelis ežeras, ir jame prigėrė visa kariuomenė. Sužinojusi tai, žynė išsiuntė savo šarvuotus raitelius, bet klausytojas išgirdo jų ginklų žvangėjimą ir nurišo skarelę tarnui su baisiomis akimis, o tas tik pažiūrėjo į priešus, ir jie kaip stikliniai subyrėjo. Toliau jaunikaitis su karalaite važiavo laimingai, ir kai juos kunigas bažnyčioj palaimino, visi šeši tarnai atsisveikino su savo ponu, sakydami:

— Jūsų noras išsipildė, dabar mes nebesam reikalingi, norim toliau keliauti ir vėl ieškoti savo laimės.

Netoli karalaičio pilies buvo sodžius; kai jie privažiavo tą sodžių, pamatė lauke pulką kiaulių, ir jis tarė pačiai:

— Žinai, kas aš tikrai esu? Aš nesu karalaitis, bet kerdžiaus sūnus. Aure mano tėvas gano kiaules, ir mes turėsim jam padėti ganyti.

Tada abudu sustojo viešbutėly, ir jis paskui paprašė šeimininką pavogti jai naktį karališkus drabužius. Atsikėlusi rytą, ji nebeturėjo kuo užsivilkti, tik šeimininkė davė jai kažkokias sustirusias drapanas ir porą vilnonių kojinių, girdamasi daranti jai didelę malonę ir sakydama:

— Kad ne jūsų vyras, nieko nebūčiau davusi.

Ji tikėjo, kad jos vyras kerdžiaus sūnus, ganė su juo kiau-

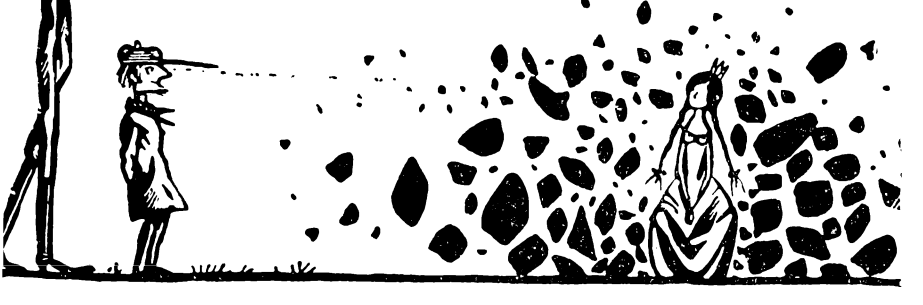

les ir galvojo: „Aš tą užsitarnavau už savo puikybę." Ji taip ganė aštuonias dienas, galop suskilo visos jos kojos, ir nebegalėjo paeiti. Tada atėjo keli žmonės ir paklausė, ar ji žinanti, kas jos vyras.

— Gi kiaulių piemuo,— atsakė ji,— ir dabar išėjo pardavinėti juostelių ir stūgų, gal kiek pelnys.

Jie tarė:

— Eikim kartu, mes jus nuvesim pas jį,— ir nuvedė į pilį. Įėjusi į salę, ji pamatė savo vyrą, apsivilkusį karaliaus drabužiais, bet nežinojo, kas jis toks. Ji pažino tik tada, kai jis ją apkabinęs pabučiavo ir tarė:

— Aš tiek iškentėjau dėl tavęs, reikėjo ir tau kiek dėl manęs pakentėti.

Tuomet buvo pakeltos jų puikios vestuvės, ir tas, kas man sakė tą pasaką, labai gailėjosi ten nebuvęs.

IŠVARPOS

Buvo kartą graži mergaitė, bet didelė tinginė ir apsileidėlė. Ji baisiai nemėgo verpti, ir jei verpdama rasdavo linuose kokį gurguliuką, išpešdavo visą saują ir mesdavo žemėn. Ji turėjo labai darbščią tarnaitę; ta rinko numestas išvarpas, dėjo į krūvą, paskui jas ištaisė, plonai susiverpė ir išsiaudė gražius drabužius. Vienas jaunikaitis pasipiršo tinginei ir

sutarė daryti vestuves. Per mergvakarį tarnaitė smagiai šoko su savo gražiaisiais drabužiais, o jaunoji tarė:

Kaip puikiai šoka ji, matai!
Ją puošia išvarpos tiktai.

Išgirdo jaunikis ir paklausė, ką reiškia jos žodžiai. Ji atsakė, kad ta išsiaudusi drabužius iš jos numestų žemėn linų išvarpų. Jaunikis suprato, kokia ji tinginė ir kokia darbšti tarnaitė, todėl ją pametė ir vedė tą neturtingą mergaitę.

PASAKA APIE STEBUKLŲ KRAŠTĄ

Esu buvęs stebuklų krašte ir matęs visokių neregėtų daiktų. Ten ant šilkinio siūlo kaba didžiausias miestas su visa apylinke; bekojis žmogus, mačiau, pralenkė greitą arklį, ir aštrus kalavijas perkirto tiltą. Mačiau jauną asilą su sidabro nosim ir ant šakotos liepos augant karštus sklindžius. Dar mačiau, sudžiūvusi ožkelė nešė ant savo nugaros šimtą pūdų lašinių ir šešiasdešimt pūdų druskos.

Ar dar negana nebūtų daiktų? Paskui mačiau, pats arklas, be arklio ir jaučių, važiuoja per dirvą ir verčia žemę; o vienerių metų vaikas mėto girnapuses nuo vieno miesto ligi kito, o vanagas kaip žąsis plaukia per plačią upę. Toliau žuvys pakėlė tokį riksmą, jog buvo girdėti danguj, o iš vieno slėnio tekėjo upė medaus aukštyn į kalną. Tikri stebuklai!

Dvi varnos šieną pjovė, du uodai tiltą statė, du karveliai vilką pjovė, o dvi varlės javus kūlė. Toliau žiūriu — dvi pelės vyskupą šventina, o dvi katės lokiui liežuvį drasko. Paskui atbėgo straigė ir nukovė du didelius liūtus. Toliau kirpėjas skuto moteriškei barzdą, o žindomas vaikas liepė motinai tylėti. Du skalikai ištraukė iš vandens malūną, o čia pat stovėjusi kumelė juos pagyrė už tą darbą. Kieme stovėjo keturi arkliai ir kūlė grūdus, dvi ožkos kūrė krosnį, o žala karvė į ją šovė duoną su liže. Tuo tarpu sugiedojo gaidys „kakariko", ir pasaka pasibaigė.

Aš jums pasakysiu pasaką. Mačiau skrendant dvi keptas vištas, skrido jos greitai pilvus išvertusios į dangų, o nugaras į pragarą. Ten girnų akmuo plaukė kaip plunksna per Reino upę, o varlė, tupėdama per sekmines ant ledo, nugriaužė arklo žagres. Su ramentais ir kojokais šoko vyti kiškį trys berniokai — vienas kurčias, antras aklas, trečias nebylys, o ketvirtas abiem kojom šlubas. Norit žinoti, kaip jie kiškį pagavo? Aklas pamatė per lauką bėgant, nebylys sušuko, kad šlubis vytų, o šlubis jį privijo tekinas ir pagavo už sprando. Kiti sugalvojo per lauką plaukti laivu, iškėlė bures ir pavėjui nusiyrė dirvomis; užplaukė jis ant aukšto kalno ir tenai prigėrė. Toliau vėžys pralenkė kiškį, karvė užlipo ant stogo ir atsigulė pasilsėti. Tam krašte musės tokios didelės, kaip ožkos.

O dabar atidaryk langą, kad tie melai išlėktų į orą.

BATUOTAS KATINAS

Turėjo vienas malūninkas tris sūnus, asilą ir katiną. Sūnūs dirbo prie girnų malūne, asilas gabeno grūdus ir miltus, o katinas gaudė peles.

Malūninkui mirus, sūnūs pasidalino tarp savęs tėvo palikimą: vyresnysis gavo malūną, antrasis asilą, o jaunėlis tiktai katiną.

Tas buvo nesmagus ir sakė:

— Aš prasčiausiai gavau, mano vyresnysis brolis gali malti, kitas jodinėti ant savo asilo, o aš ką veiksiu su tuo katinu? Jei bent numausiu kailį ir pasisiūsiu pirštines.

— Klausyk,— atsiliepė katinas viską supratęs, ką jis sakė,— nedaug peši, norėdamas mane žudyti, kad gautum porą menkų pirštinių iš mano kailio.

Geriau pasiūk man porą batų, kad aš galėčiau pasirodyti į žmones, tada tu greit prasikursi.

Malūninko sūnus labai stebėjosi, girdėdamas tokią katino kalbą, bet kaip tyčia tuo laiku ėjo pro šalį kurpius, įsišaukė tą į vidų ir liepė numatuoti porą batų. Kai batai buvo pasiūti, katinas apsiavė jais, paėmė maišą, prisipylė grūdų, su ilgu raiščiu apsukęs užrišo galą, užsimetė ant pečių ir su dviem kojom kaip žmogus iškeliavo pro duris.

Tada tame krašte viešpatavo karalius, labai mėgęs valgyti kurapkas. Tik vargas jam buvo, kad tuomet negalėjo visai jų gauti. Miške visur netrūko kurapkų, bet jos buvo labai baikščios ir vengė medžioklio arčiau prie savęs prisileisti. Tai žinojo katinas ir suprato, kokią naudą galės iš to savo reikalui turėti. Nukeliavęs į mišką, jis atrišo maišą, pabarstė aplinkui kiek grūdų, raištį per žolę nutiesė už krūmo, ten pats pasislėpė ir ėmė tykoti. Netrukus prisirinko nemaža kurapkų, bematant sulesė pabertus žemėj grūdus ir įsidrąsinusios ėmė už viena kitos lįsti į maišą, kur buvo daugiau lesalo. Kai jų ten pusėtinai prilindo, katinas brūkš užtraukė raištį, pribėgo ir nusuko joms galvas. Paskui užsimetė maišą ant kupros ir nudrožė tiesiai į karaliaus pilį.

— Stok! Kur eini? — sušuko pilies sargybinis.

— Pas karalių! — drąsiai atsakė katinas.

— Ar tu pakvaišai, katinas pas karalių?

— Tiktai leisk,— tarė katinas,— karalius dažnai nuobodžiauja, gal aš savo murkimu jį kiek pralinksminsiu.

Įėjęs pas karalių, katinas žemai nusilenkė ir tarė:

— Mano viešpats grafas (čia jis pasakė ilgą ir garbingą vardą) sveikina karalių ir siunčia kurapkų, jo pagautų su kilpomis.

Karaliui labai patiko riebios kurapkos, ir jis liepė iš savo iždo pripilti katinui į maišą tiek aukso, kiek tas panešti galėjo.

— Tai parnešk savo ponui ir gražiai padėkok už jo dovaną.

Vargšas malūninko sūnus sėdėjo namie nusiminęs prie lango ir galvojo, kad jis be reikalo tik išleidęs paskutinius pinigus katino batams ir iš to jokios naudos neturės. Sulig tais žodžiais brakšt įėjo pro duris katinas, numetė nuo kupros maišą, atrišo ir pabėrė auksą prieš berniuką.

— Čia tau už batus, karalius liepė tave sveikinti ir padėkoti už dovaną.

Berniokas iš džiaugsmo buvo be galvos, jis nieko negalėjo suprasti, kaip čia atsirado tas auksas. Katinas jam viską apsakė, audamas batus, paskui tarė:

— Nors tu dabar užtektinai turi pinigų, bet čia ne viskas. Rytoj vėl apsiaunu savo batus, ir tu būsi dar turtingesnis. Karaliui pasakiau, kad tu esi grafas.

Kitą dieną katinas, kaip buvęs sakęs, vėl išėjo apsimovęs batais medžioti ir nunešė karaliui gerą grobį. Taip jis medžiojo kasdien ir kiekvieną dieną parnešdavo nemaža aukso. Jis įgijo didelį karaliaus pasitikėjimą, galėjo kada norėdamas ateiti ir vaikščioti po visą pilį.

Kartą katinas karaliaus virtuvėj šildėsi prie židinio, tuo laiku atėjo vežėjas, keikdamasis: „Kad pasikartų karalius su ta princese! Buvau norėjęs eiti į smuklę, kiek išsigerti ir pakortuoti, o čia turiu juos pavežinti pas ežerą." Tai išgirdęs, katinas tuoj parlėkė namo ir sako savo šeimininkui:

— Jei nori būti grafas ir turtingas, eik su manim prie ežero ir imk maudytis.

Berniokas nežinojo, kas čia gali būti, bet paklausė katino, nuėjo su juo, nusivilko nuogas ir šoko į vandenį. Katinas paėmė jo drabužius, nunešė toliau ir paslėpė. Tik jis baigė slėpti, atvažiavo ir karalius. Katinas tuoj kad ims gailestingai šaukti:

— Maloningiausias karaliau! Mano ponas maudėsi ežere, tuo laiku atėjo vagis ir nunešė jo drabužius, padėtus ant kranto. Dabar grafas ežere ir nedrįsta plikas išlipti. Jei jis ilgiau mirks vandeny, galės peršalti ir mirti.

Tai išgirdęs, karalius liepė sustoti ir nusiuntė vieną tarną atnešti savo drabužių. Tas grafas apsivilko puikiais drabužiais, ir karalius, norėdamas parodyti savo malonę už gautas iš jo kurapkas, kaip tikėjo valdovas,

davė sėsti į karietą šalia savęs. Princesė neprieštaravo, nes grafas buvo jaunas ir gražus ir jai labai patiko.

O katinas, nieko negaišdamas, nulėkė priešais, pribėgo prie didelės pievos, kur šimtas vyrų pjovė šieną.

— Kieno ta pieva? — paklausė katinas.

— Gi didžiojo burtininko,— atsakė pjovėjai.

— Klausykit, netrukus čia važiuos pro šalį karalius, ir kai klaus, kieno ta pieva, atsakykit: grafo! O jei jūs taip nesakysit, tuoj visi būsit negyvi!

Toliau katinas prilėkė javų lauką. Laukas buvo baisiai didelis, jo krašto nesimatė nei iš vienos pusės. Ten kirto rugius per du šimtus darbininkų.

— Žmonės, kieno tie rugiai?

— Didžiojo burtininko!

— Klausykit, netrukus čia važiuos pro šalį karalius, ir kai jis klaus, kieno tie rugiai, tai atsakykit: grafo! O kad jūs taip nesakysit, tuoj visi būsit negyvi!

Galop katinas pribėgo didelį mišką, ten per tris šimtus vyrų kirto vertė ąžuolus ir kitus didelius medžius.

— Žmonės, kieno tas miškas?

— To didžiojo burtininko!

— Klausykit, netrukus čia važiuos pro šalį karalius, ir kai jis klaus, kieno tas miškas, atsakykit vienu balsu: grafo! O kad jūs taip nesakysit, tuoj visi būsit negyvi!

Katinas nukūrė toliau. Darbininkai labai stebėjosi, kad jis kaip žmogus buvo su batais, ir pabijojo, kad nepadarytų, kaip grasė. Bematant jis pasiekė burtininko pilį ir drąsiai įžengė į vidų. Burtininkas pažiūrėjo į jį su panieka ir paklausė, ko jam čia reikia.

Katinas mandagiai jį pasveikino ir tarė:

— Aš girdėjau, tu gali pasiversti į kiekvieną gyvulį, kokį tik panorėsi. Tikiu, kad gali pasiversti į šunį, lapę arba vilką, bet nemanau, kad galėtum pasiversti į dramblį, todėl aš atvykau sužinoti, kaip čia yra.

Burtininkas išdidžiai atsakė:

— Tai man vienas niekniekis,— ir beregint pavirto į dramblį.

— Tai puiku,— atsiliepė katinas,— o į liūtą?

— Man irgi vieni juokai,— pasakė burtininkas,— ir štai vietoj dramblio prieš katiną stovėjo iškėlęs galvą liūtas.

Katinas apsimetė išsigandęs ir sušuko:

— Tai negirdėtas daiktas, man nei per sapną negalėtų ateiti į galvą. Dar nuostabiau būtų, kad galėtum pasiversti į kokį mažą gyvuliuką, sakysim, į pelę. Tu galingesnis už visus pasaulio burtininkus, bet toks dalykas ir tau būtų per sunkus.

Tie saldūs žodžiai labai patiko burtininkui, ir jis tarė:

— Tai man vis mažmožis, mielas katinėli,— ir pradėjo vir vir vir po kambarį pele bėgioti. Katinas pašokęs tik kapt pagavo pelę su nagais ir sužnekeno.

O karalius su grafu ir princese važiavo toliau ir privažiavo pievą.

— Kieno ta pieva? — paklausė karalius.

— Pono grafo! — sušuko visi, kaip katinas buvo liepęs.

— Jūs turite gražų gabalą žemės,— pasakė jis grafui.

Toliau jie privažiavo javų lauką.

— Žmonės, kieno tie rugiai? — vėl klausė karalius.

— Pono grafo!

— O, grafo! Tikrai nemažas ir gražus plotas!

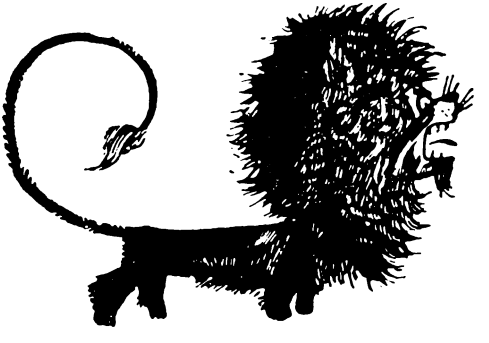

Toliau buvo miškas.

— Kieno tas miškas, žmonės? — klausė karalius.

— Pono grafo! — vėl buvo atsakymas.

Karalius dar labiau stebėjosi ir tarė:

— Jūs esate turtingas žmogus, grafai! Manau, aš pats neturiu tokio puikaus miško.

Galop jie privažiavo pilį, katinas jau stovėjo aukštai prie durų. Sustojus karietai, jis nušoko žemyn, atidarė duris ir tarė:

— Šviesiausias karaliau, jūs čia atvykot į mano pono, grafo, pilį, tokia garbė padarys jį visą amžių laimingą.

Karalius išlipo iš karietos ir stebėjosi, kokie puikūs rūmai, jie buvo didesni ir gražesni už jo paties pilį. O grafas nuvedė princesę į salę, žibėjusią auksu ir brangiaisiais akmenimis.

Netrukus princesė ištekėjo už grafo. Kai karalius mirė, jis tapo visos šalies valdovu, o batuotas katinas pirmuoju ministru.

BALTUOLĖ IR ROŽYTĖ

Neturtinga našlė gyveno mažoj triobelėj, prieš tą triobelę buvo daržėlis, kur augo du rožių krūmai, ir vienas iš jų žydėjo baltai, o kitas raudonai. Ji turėjo dvi dukteris, jos buvo panašios į tas rožes, todėl viena vadinosi Baltuolė, antra Rožytė.

Jos buvo labai geros, labai meilios ir darbščios, rodosi, geresnių pasauly nebegali būti; tik Baltuolė buvo kiek tylesnė ir ramesnė už Rožytę. Rožytė labiau mėgo lakstyti po laukus ir miškus, raškyti gėles ir gaudyti paukščius, o Baltuolė dažniau sėdėdavo namie, padėdavo motinai ruoštis arba jai skaitydavo knygą, jei neturėdavo darbo. Abi mergaitės viena antrą labai mylėjo, kur eidamos kartu susikabindavo už rankų, ir jei Baltuolė tardavo: „Mes niekados nesiskirsime", Rožytė atsaky-

davo: „Kol būsim gyvos", o motina pridėdavo: „Ką turėsite, visados dalinkitės perpus."

Dažnai jos abidvi uogaudavo miške, žvėrys nieko nedarydavo ir be baimės eidavo prie jų: kiškelis ėsdavo kopūstų lapelius iš jų rankų, elnias ramiai griaužinėdavo aplinkui žolę, briedis drąsiai lėkdavo pro šalį, o paukšteliai tupėdavo ant šakelių ir linksmai giedodavo savo giesmeles. Jokios nelaimės joms neatsitikdavo; jei nusivėlindavo miške ir sutemdavo naktis, suguldavo šalimais ant samanėlių ir išmiegodavo lig ryto; motina tai žinodavo ir dėl to nieko nesirūpindavo.

Kai sykį apsinakvojusios miške rytą pakilo, jos išvydo šalia savo guolio sėdint gražų vaiką su baltais žibančiais drabužiais. Vaikas atsistojo, pažvelgė į jas maloniai ir nuėjo tolyn į mišką. Gi jos žiūri — visai arti begulinčios ant bedugnės krašto, ir jei naktį būtų bent žingsnį toliau pažengusios, tikrai būtų įkritusios į ją. Motina namie pasakė, kad čia buvęs angelas, kuris saugoja gerus vaikus.

Baltuolė ir Rožytė tikrai švariai laikė motinos namelius, net miela buvo žiūrėti. Vasarą namų ruoša rūpindavosi Rožytė ir kiekvieną rytą prie motinos lovelės, ligi ji pabusdavo, pastatydavo saujelę gėlių stiklinėj, kur būtinai buvo paimta po vieną roželę nuo abiejų krūmų. Žiemą ruošdavosi Baltuolė; ji kurdavo ugnį ir kaisdavo katilėlį, o tas katilėlis buvo

varinis ir gražiai nušveistas, visas žibėjo kaip auksas. Vakare, sniegui pustant, motina tardavo: „Eik, Baltute, užkišti durų", paskui visos susėsdavo prie žiburio, motina užsidėdavo akinius ir skaitydavo iš didelės knygos; abidvi dukterys klausydavo ir verpdavo; šalimais žemėj gulėdavo baltas ėriukas, o užpakaly ant kartelės tupėdavo baltas karvelis ir, pasikišęs galvą po sparnu, miegodavo.

Vieną vakarą joms taip gražiai besėdint, kažkas pasibeldė į duris, lyg prašydamas įsileisti. Motina tarė:

— Bėk, Rožyte, atidaryti durų, gal koks pakeleivingas nori gauti nakvynės.

Rožytė tuojau nubėgo ir atkišo duris, manydama išvysti pavargėlį, bet žiūri — juodas gauruotas lokys bestovintis, ir jis tuojau įkėlė savo didelę koją per slenkstį. Rožytė suriko ir atšoko atgal; ėriukas subliovė, karvelis nuskrido nuo kartelės, o Baltuolė užlindo už motinos lovos. Bet lokys prabilo žmogaus balsu:

— Prašom nebijoti, nieko nedarysiu, aš esu nušalęs ir norėčiau truputį pasišildyti.

— Vargše lokeli,— tarė motina,— gulkis pagal ugnį, tik žiūrėk, kad nenusvilintum savo kailinių.— Paskui ji pridėjo: — Baltut, Rožyt, eikit čia, lokys geras, nieko nedarys.

Jos be baimės priėjo prie lokio, o paskui palengva prisiartino prie jo ir ėriukas su karveliu. Tada lokys tarė:

— Vaikeliai, išdulkinkit sniegą iš mano vilnų.

Jos paėmė šluotą ir švariausiai išvalė jo gaurus; o lokys išsitiesė prieš ugnį ir patenkintas ėmė kriokti. Paskui jos įdrįso ir pradėjo net siausti su juo. Pešė jį už plaukų, stojosi su kojom jam ant nugaros ir vartė

į visas puses; arba pasiėmusios žabą lupo, ir jei jis tuomet maurojo, jos tik juokėsi iš jo. Lokys dėl to visai nepyko, tik jau per daug tampomas sakė:

— Duokit man gyventi, vaikai!

Baltut, Rožyt, ką gi tu čia darai?
Gali užmušt jaunikį negyvai!

Atėjus metui gulti, motina tarė lokiui:

— Lik čia nakvoti, atsigulk pagal židinį, nebijosi nei šalčio, nei darganos.

Išaušus išleido jį abi mergaitės pro duris, ir jis nuklypino per sniegą į mišką. Nuo tos dienos lokys pradėjo ateiti kas vakaras, atsiguldavo prie židinio ir duodavosi vaikams daryti, ką tik jie norėjo. Pagaliau mergaitės visai prie jo priprato ir durų nekišdavo, kol gauruotas svečias neateidavo.

Atėjus pavasariui ir visur aplink sužaliavus, tarė vieną rytą lokys Baltuolei:

— Dabar turiu skirtis ir visą vasarą nebegrįšiu.

— O kurgi keliauji, lokeli? — paklausė Baltuolė.

— Turiu eiti į mišką ir saugoti savo turtus nuo piktųjų nykštukų; žiemą, kada žemė sušalusi ir sukietėjusi, jie gyvena giliai urvuose, negalėdami prasimušti į viršų, bet dabar, atšildžius saulei žemę, jie lengvai prasirausia, išlenda aukštyn, visur ieško ir vagia: o kas pakliūva į jų nagus ir atsiduria jų urvuose, to niekados nebeatgausi.

Baltuolė nuliūdo, kad reikia skirtis, o kai atidarė duris ir lokys per slenkstį žengė, užkliuvo už durų kablio ir išsiplėšė kąsnelį kailio, tada jai pasirodė, kad toj vietoj sužibėjęs auksas, nors visai tikra nebuvo. Tada lokys ėmė greitai bėgti ir beregint išnyko už medžių.

Po kiek laiko motina nusiuntė į mišką dukteris parnešti žabų. Ten jos pastebėjo gulint išvirtusį žemėj didelį medį ir pagal jį kažką žolėj šokinėjant, tik iš tolo negalėjo suprasti, kas toks buvo. Priėjusios arčiau, pamatė mažą nykštuką su raukšlėtu veidu ir balta barzda, kelių sprindžių ilgumo.

Barzdos galas buvo sužnybtas medžio praskiebo, ir mažiulis šokinėjo į visas puses kaip šuniukas, pririštas už virvės, negalėdamas niekaip ištrūkti. Jis pažvelgė į mergaites raudonai žibančiomis akimis ir sušuko:

— Ko gi taip stovite? Ar negalite prieiti arčiau ir man padėti?

— Kaipgi čia pakliuvai, žmogiukai? — paklausė Rožytė.

— Nereikalingas tavo smalsumas,— atsakė nykštukas: — norėjau suskaldyti medį ir prisikapoti smulkių malkų virtuvei; rupios malkos gali sudeginti tą kruopelę valgio, kur mes taisom; juk mūsų maistas visai niekniekis palyginti su tuo, ką jūs sprogstat! Buvau laimingai įvaręs pakalą, ir būtų viskas gerai pavykę, tik ta užkeikta pakala buvo perdaug slidi, netikėtai išspruko, medis labai greitai susispaudė, ir aš nepaspėjau ištraukti savo baltosios barzdos; ji čia kietai sužnybta, todėl negaliu nuo tos vietos nueiti. Ko gi jūs, kvaišos, juokiatės? Kokios jūs bjaurios!

Mergaitės pamėgino barzdą traukti, bet ji labai tvirtai laikėsi, ir jos nieko negalėjo padaryti.

— Bėgsiu pašaukti daugiau žmonių,— tarė Rožytė.

— Avies galva! — atsiliepė papykęs nykštukas.— Kam dar šaukti kitus žmones, kad ir jūsų dviejų man per daug! Ar jau nieko geresnio nebemokat sugalvot?

— Turėk kiek kantrybės,— tarė Baltuolė,— tuoj iš čia tave paleisiu.

Ir, išsiėmusi iš kišenės savo žirkleles, nukirpo jam galą barzdos. Tik pasijuto laisvas nykštukas, tuojau pagriebė maišelį, padėtą tarp medžio šaknų, su auksu, užsimetė ant pečių ir suniurzgėjo:

— Nepraustaburnės! Nukirpot man kąsnelį gražios barzdos! Kad jus devyni paimtų!

Paskui apsigręžė ir nurūko tolyn.

Po kiek laiko Baltuolė su Rožyte sumanė pietums pasigauti žuvies. Nuėjusios pas upę, pamatė kažką lyg panašų į didelį žiogą ant kranto šokinėjantį ir lyg norintį įšokti į vandenį. Pribėgusios artyn, pamatė tą patį nykštuką.

— Ką čia veiki? — paklausė Rožytė.— Bene į vandenį manai šokti?

— Ne toks kvailas esu,— atsakė nykštukas,— ar nematot, kad mane traukia užkeikta žuvis į vandenį?

Nykštuko ten būta sėdėta ir gaudyta su meškere žuvis, tik pakilęs vėjas supynęs jam barzdą su meškerės siūlu, ir kai paskui netrukus užsikabinusi didelė žuvis, jis neturėjęs tiek sveikatos ją ištraukti; žuvis buvus stipresnė ir ėmus jį vilkti į vandenį. Nors visaip mėgino nepasiduoti, kabinėdamasis už smilgų ir žolių, bet pasipurčiusios žuvies niekaip negalėjo nuturėti, ir jam nuolat buvo pavojus įkristi į upę. Mergaitės atėjo pačiu laiku, pagriebė nykštuką ir norėjo atvynioti nuo meškerės siūlo jo barzdą, bet nieko negalėjo padaryti — barzda su siūlu buvo tvirtai susisukusi. Nieko kito nebeliko, kaip paimti žirkles ir vėl nukirpti dalį barzdos. Tada nykštukas suriko:

— Kam jūs, kvaišos, mane bjaurojat? Ar negana, kad esu netekęs galo barzdos, o dabar man nukirpot jos daugiau kaip pusę! Aš dabar nebegaliu prieš savuosius rodytis. Kad jūs kur sprandus nusisuktumėt! — Taip sukeikęs, nutvėrė perlų maišelį, padėtą nendrėse, nesakydamas nei žodžio, ėmė paskui save vilkti ir išnyko už akmens.

Netrukus motina nusiuntė abidvi mergaites į miestą pirkti siūlų, adatų, juostelių ir kitų smulkių daiktų. Jų kelias ėjo per lauką, kur gulėjo daug didelių akmenų. Tuomet jos pamatė ore ties savo galvomis sukant didelį paukštį ir vis leidžiantis žemyn, pagaliau jis stačia galva krito žemėn, netoli nuo vieno akmens. Paskui tuojau jos išgirdo kažką plonu balseliu gailiai rėkiant.

Pribėgo jos arčiau ir pamatė erelį, pagavusį jų seną pažįstamą nykštuką ir benorintį nusinešti. Gailestingos mergaitės tuojau įsitvėrė už nykštuko ir tol ėmėsi su ereliu, kol tas savo auką paleido.

Atsigavęs nuo baimės, nykštukas suriko spiegiamu balsu:

— Negalėjot su manim dailiau apsieiti? Pagavusios visus mano drabužius į kąsnelius sudraskėt jūs, kerėplos!

Paskui paėmė maišelį su brangiaisiais akmenimis ir įlindo į savo urvą po akmeniu. Mergaitės buvo pripratusios prie tokio nedėkingumo, nuėjo toliau ir mieste prisipirko, ko reikėjo.

Grįždamos atgal per tą patį lauką, jos užklupo nykštuką, pasibėrusį iš maišelio savo brangiuosius akmenėlius lygioj vietoj, nes, matyti, jo nesitikėta, kad čia kas taip vėlai vaikščiotų. Vakaro saulė švietė į žibančius akmenėlius, ir jie taip gražiai mirgėjo įvairiomis spalvomis, jog mergaitės kaip nudiegtos sustojo ir ėmė grožėtis.

— Ko čia sustojot, išsižiojėlės? — sušuko nykštukas, net jo pilkas veidas paraudo iš pykčio.

Jis norėjo dar toliau keiktis, tik staiga baisiai sumaurojo ir išlindo iš miško juodas lokys. Nykštukas išsigando ir šoko bėgti, bet nepataikė į savo urvą, ir lokys beregint prilėkė prie jo. Baimės paimtas, tada jis maldaudamas tarė:

— Mielas lokeli, pasigailėk manęs, aš tau atiduosiu visus savo turtus — aure kokia krūva gražių akmenėlių guli! Nežudyk manęs, kam aš toks menkas būčiau reikalingas? Tokio mažo nei tarp dantų nepajustum. Geriau prašom suėsti anas nedoras mergaites, žiūrėk, riebumas kaip jaunos vištytės! Gardus bus kąsnelis!

Bet lokys nepaklausė jo žodžių, kepštelėjo kartą su letena pikčiurnai, ir tas išvirto negyvas.

Mergaitės buvo tuo tarpu nubėgusios, o lokys ėmė jas šaukti:

— Baltut, Rožyt, nebijokit, palaukit, eisim kartu!

Jos pažino jo balsą ir atsistojusios palaukė, kol priėjo; tuomet staiga nukrito jo lokio kailis, ir jis pavirto į gražų jaunikaitį, apsivilkusį aukso drabužiais.

— Aš esu karaliaus sūnus,— tarė jis,— ir buvau nedoro nykštuko, pavogusio mano turtus, užkeiktas ir turėjau, paverstas į lokį, gyventi miške, ligi jis bus gyvas. Dabar jis atsiėmė savo užtarnautą bausmę.

Baltuolė ištekėjo už karalaičio, o Rožytė už jo brolio, ir jie pasidalino tarp savęs tuos didelius turtus, kur nykštukas buvo sudėjęs savo urve. Jų senutė motina dar ilgus metus gyveno ramiai ir laimingai pas savo vaikus. O tuos abudu rožių krūmus išsirovusi ji nusivežė ir pasisodino po savo langais, ir kasmet ant jų žydėjo puikiausios rožės, baltos ir raudonos.

TINGINYS HEINCAS

Heincas buvo didelis tinginys; nieko jis daugiau neveikė, tik ganė ožką, bet, parginęs namo, kas vakaras sunkiai dūsojo.

— Koks vargingas mano gyvenimas,— skundėsi jis: — juk tikrai nelengvas darbas kasmet ligi vėlyvo rudens varinėti ožką po laukus. Kaip būtų gerai, kad galėtum atsigulti ir išsimiegoti! Bet ne, žiūrėk akis ištempęs, kad ji tau nenugriaužtų jaunų medelių, kad per tvorą neįšoktų į sodą arba iš lauko kur nepabėgtų. Niekados neturi ramybės, nematai nei vienos smagesnės valandos!

Atsisėdo kartą jis ir ėmė galvoti, ar negalėtų kaip savo vargų naštos palengvinti. Ilgai sėdėjo, nieko negalėdamas išgalvoti, pagaliau lyg akys jam atsivėrė.

— Žinau, ką padaryti,— tarė sau jis: — vesiu druckę Trynę, ji taip pat turi ožką, galės abidvi sykiu ganyti, ir man nebereikės tiek vargti.

Heincas atsistojo, išjudino savo sustingusius sąnarius, toli keliauti nereikėjo, tik perėjo skersai per gatvę, kur gyveno Trynės tėvai, ir paprašė leisti už jo darbščią ir dorą dukterį. Tėvai, ilgai nesvarstydami, pagalvojo: „Abu lygūs, galės gyventi", ir sutiko. Ištekėjo druckė Trynė už Heinco ir ėmė ganyti abi ožkas. Buvo tada Heincui geros dienos, nebereikėjo daugiau nuo jokio kito darbo ilsėtis, kaip tik nuo savo paties tinginio. Tik kartais padėdavo pačiai nusivaryti į lauką, sakydamas:

— Prasivaikščiojus atilsis darosi malonesnis, šiaip nebejustum jo saldumo.

Bet druckė Trynė ne didesnė buvo darbininkė.

— Mielas Heincai,— tarė ji kartą,— kam čia mes be reikalo vargstam ir žudom savo jaunas dienas? Ar ne geriau būtų, kad mes savo ožkas, kurios rytais bliaudamos mums neduoda išsimiegoti, išmainytumėm su kaimynu į avilį bičių? Bites pastatytumėm už namų prieš saulutę ir daugiau neturėtumėm jokių rūpesčių. Bičių nereikia nei šerti, nei ganyti; jos pačios skrenda į lauką, pačios randa kelią namo, neša medų, o mums nei piršto nereikia pajudinti.

— Išmintingai kalbi, žmonele,— atsakė Heincas: — reikia tuojau daryti mainus; o iš kitos pusės, medus daug už ožkos pieną gardesnis ir ilgiau negenda.

Kaimynas mielai davė bičių kelmą už abi ožkas. Bitės be perstojo skraidė iš avilio ir atgal į avilį nuo ryto lig pat vakaro, prinešė pilnus korius puikiausio medaus, ir Heincas rudenį išėmė jo pilną puodą.

Tą puodą jie pastatė ant lentynos savo miegamajam kambary, bijodami, kad jo kas nepavogtų arba neišėstų pelės. O Trynė atsinešė didelį vėzdą ir pasidėjo prie savo lovos, kad galėtų, nesikeldama be reikalo iš patalo, pasiekti vėzdą su ranka ir išvyti neprašytus svečius.

Heincas retai lipdavo iš lovos anksčiau, kaip apie pusdienį.

— Kas anksčiau keliasi,— sakė jis,— tas nesaugo savo sveikatos.

Vieną rytą, visai išaušus, jis vartėsi atbudęs minkštoj lovoj ir tarė pačiai:

— Moterys mėgsta saldžius daiktus, tu irgi laižai medų, todėl ar nevertėtų, ligi visą suvalgysi, jį išmainyti į žąsį su žąsiuku?

— Tik ne anksčiau,— atsakė Trynė,— kaip mums gims vaikas; jis turės juos ganyti. Kas man iš to, kad aš su žąsimis vargsiu ir be naudos sveikatą žudysiu?

— Gal manai,— tarė Heincas,— kad tavo vaikas ganys žąsis? Šiais laikais vaikai nebe labai klauso tėvų, jie dabar gyvena savo galva, laikydami save išmintingesniais už tėvus, lygiai kaip tas tarnas, kuris, siųstas ieškoti karvės, ėmė gaudyti strazdus.

— O,— atsakė Trynė,— gautų jis nuo manęs, jei neklausytų. Paimčiau lazdą ir ištaisyčiau jam kailį. Žiūrėk,— sušuko ji įsikarščiavus ir pagriebė lazdą, kurią buvo pasidėjus pelėms mušti,— žiūrėk, kaip aš jam duočiau!

Užsimojo ir netyčia pataikė per puodą su medum. Puodas tykšt nukrito žemėn, sudužo į kąsnelius, ir visas medus išbėgo.

— Še tau žąsis su žąsiuku! — tarė Heincas. — Dabar nebeteks nei ganyti. Tik reikia džiaugtis, kad puodas nenukrito man ant galvos!

Tuo tarpu pamatė šukelę su medum, pakėlė nuo žemės ir tarė:

— Likučius sulaižykim, o paskui nuo išgąsčio dar pasilsėkim; menkas daiktas, kad šiandien vėliau atsikelsim, juk diena dar ilga.

— Gerai,— atsakė Trynė: — paspėsim. Girdėjai, straigė buvusi kviesta į vestuves, bet patekusi į krikštynas; prieš pačius namus ji nuvirtusi nuo tvoros ir pasakiusi: „Skubos darbą velnias renka."

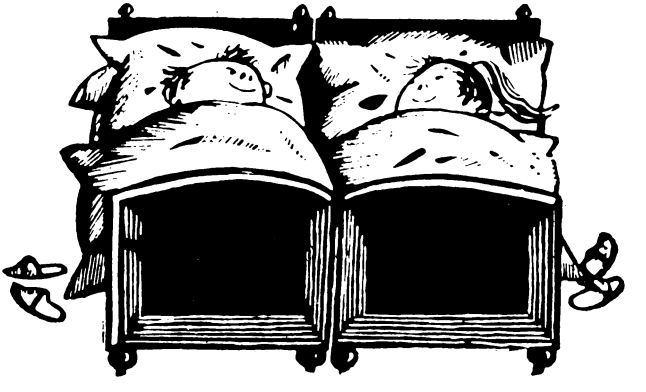

Gyveno kartą karalius, bet kur jis viešpatavo ir kaip buvo vadinamas, niekas to nežino. Sūnų jo nebuvo, turėjo tik vieną dukterį, o ji vis sirgo, ir joks daktaras negalėjo jos pagydyti. Kažkas karaliui papranašavo, kad duktė pasveiksianti nuo obuolių.

Tada karalius paskelbė, kad kas jo dukteriai atneš tokį obuolį ir ji suvalgiusi pasveiks, tas gaus ją už pačią ir liks karaliumi. Vienas žmogus turėjo tris sūnus, išgirdo tą skelbimą ir sako vyresniajam:

— Eik į sodą, priraškyk pilną kraitelę raudonų obuolių ir nunešk karalaitei; gal kartais nuo jų pasveiks, vesi ją ir tapsi karaliumi.

Jaunikaitis prisiraškė obuolių ir iškeliavo. Po kiek laiko kely sutiko jį mažas žmogelis ir paklausė, ką jis neša kraitelėj.

— Varles,— atsakė berniokas.

— Tegu jos ten riogso,— tarė žmogelis ir nuėjo tolyn.

Pagaliau berniokas atvyko į pilį ir prašė pasakyti karaliui, kad jis atnešęs obuolių, nuo kurių karalaitė tikrai pasveiksianti. Karalius apsidžiaugė ir liepė jį atvesti pas save. Berniokas atvežė kraitelę, gi žiūri — obuolių vietoj vienos varlės! Karalius papyko ir išvarė jį laukan iš pilies. Sugrįžęs namo, sūnus papasakojo viską tėvui.

Tada tėvas išsiuntė antrąjį sūnų, bet ir tam tas pats atsitiko. Jį taip pat sutiko žmogelis ir paklausė, kas kraitelėj.

— Kiaulių šeriai,— atsakė jis.

— Tegu jie ten guli,— tarė žmogelis ir nuėjo tolyn.

Kai, nuėjęs prie pilies, berniokas pasisakė atnešęs obuolių, nuo kurių karalaitė pasveiksianti, tarnai nenorėjo iš karto leisti.

— Buvo vienas neseniai čia atėjęs, tik nieko gero nepadarė,— sakė jie.

Bet jis ėmė labai girti savo obuolius, sakydamas, kad karalaitė tikrai nuo jų pasveiksianti, tarnai pagaliau įleido ir nuvedė pas karalių. Ten atvežė savo kraitelę, žiūri — kiaulės šeriai. Karalius labai susirūstino

ir liepė jį su rykštėmis išvyti iš kiemo. Sugrįžęs namo, tas irgi viską papasakojo tėvui. Tada priėjo prie tėvo jaunėlis sūnus, visų vadinamas Ansu kvailiu, ir paklausė, ar jis taip pat negalėtų eiti pas karalių su obuoliais.

— Kurgi ne,— atsakė senis: — tavęs ten betrūko! Jei išmintingesni nieko nepešė, ką gi tu padarysi?

Bet Ansas nesiliaudamas vis prašė:

— Leisk, tėveli, ir mane.

— Eik, žioply, nuo mano galvos! Palauk, kol daugiau proto turėsi,— atkirto pritrūkęs kantrybės tėvas ir nusigręžė nuo jo.

Bet Ansas pagriebė ranką ir ėmė bučiuoti, gražiai prašydamas leisti. Pagaliau tėvas nusileido ir susiraukęs tarė:

— Eik, jei taip nori, vis tiek nieko ten negausi.

Ansas labai apsidžiaugė ir iš džiaugsmo ėmė šokti.

— Man rodos, tu eini kasdien paikyn, o ne geryn,— numojęs ranka, pasakė tėvas.

Bet Ansas nieko nežiūrėjo, tėvo žodžiai neatėmė jam džiaugsmo. Tada atėjo naktis, ir jis nusprendė keliauti rytą. Naktį niekaip negalėjo užmigti, o jei kiek sumerkdavo akis, tuoj imdavo sapnuoti gražias karalaites, pilis, auksą, sidabrą ir kitus panašius daiktus. Atsikėlė berniokas anksti rytą ir iškeliavo. Netrukus jį sutiko mažas žmogelis su menkais drabužėliais ir paklausė, ką jis nešasi pintinėj. Ansas atsakė:

— Nešu obuolius, pamėginsiu duoti karalaitei, gal kartais ji pagis.

— Gerai,— tarė žmogelis,— nešk toliau savo obuolius.

Bet į pilį niekaip gyvai nenorėjo leisti; tarnai papasakojo, kad čia jau buvo du atėję, sakydamiesi atnešę obuolių, bet paskui pasirodę vieno kraitelėj varlės, o kito šeriai. Bet Ansas ėmė iš širdies tikinti, kad jis neturintis jokių varlių, atnešęs geriausių obuolių, kokių tik galima rasti visoj karalystėj. Matydamas jo rimtą kalbą, vartų sargas patikėjo, kad jis sako tiesą, ir įleido. Tikrai, kai Ansas atvožė kraitelę, pasirodė gelto-

ni kaip auksas obuoliai. Karalius labai apsidžiaugė, liepė nunešti obuolius dukteriai ir ėmė su baime laukti atsakymo, kaip ligonei jie pamėgs. Neilgai trukus, atneša atsakymą — kaip manote, kas? — pati duktė. Tik paragavo tų obuolių, tuojau šoko sveika iš lovos. Sunku aprašyti, koks buvo didelis karaliaus džiaugsmas.

Bet dabar karaliui gaila atiduoti Ansui dukterį, ir jis jam liepia padaryti devynias laives, su kuriomis galima būtų plaukti vandeniu ir sausuma.

Ansas sutinka, grįžta namo ir viską pasako tėvui. Tada tėvas siunčia laivių dirbti vyresnįjį sūnų. Vyresnysis sūnus dirba atsidėjęs. Apie vidudienį, kada saulė aukščiausiai stovi, priėjo prie jo mažas žmogelis ir paklausė:

— Ką čia veiki?

— Šaukštus dirbu,— tas atsakė.

— Tegu būna šaukštai,— tarė žmogelis.

Pabaigęs lig vakaro laives dirbti, jis norėjo į vieną įsisėsti, bet žiūri — visos pavirto į šaukštus.

Kitą dieną nuėjo į mišką antras brolis, bet ir tam tas pats atsitiko.

Trečią dieną nuėjo Ansas. Jis dirbo iš visos širdies, net miškas plyšo, dirbdamas linksmas dainavo ir švilpavo. Apie vidudienį, per patį karštį, vėl atėjo žmogelis ir klausia:

— Ką čia taip veiki?

— Dirbu laives, kad galėtų vandeniu ir sausuma plaukti, o kai padirbsiu, galėsiu vesti karaliaus dukterį.

— Gerai,— tarė žmogelis,— tegu būna taip, kaip nori.

Vakare, kai nusileido saulė, Ansas pabaigė visą darbą, įsisėdo į vieną laivę ir nuplaukė kaip vėjas pas karalių. Karalius tai pamatė jau nuo to-

lo, bet leisti dukterį už Anso dar nenorėjo, pirma liepė jam kitą dieną nuo ryto lig vakaro išganyti šimtą kiškių, ir jei pabėgtų nors vienas kiškis, nebegautų jo dukters.

Ansas ir to darbo neišsigando; kitą dieną nusivarė visą pulką kiškių į ganyklą ir taip akylai žiūrėjo, jog nei vienas nebėgo. Po kelių valandų ateina iš pilies tarnaitė ir prašo duoti vieną kiškį — girdi, jai reiktų iškepti svečiams. Tačiau Ansas suprato, ką ji mano, ir atsakė:

— Kiškio negausi, karalius gali pamylėti svečius kiškiu ir rytoj.

Tarnaitė sugrįžo, bet vakarop ji vėl atėjo ir ėmė prašyti kiškio. Ansas atsakė, kad galėtų duoti, jei pas jį ateitų pati karalaitė. Tarnaitė pranešė tą žinią į pilį, ir karalaitė nusprendė pati eiti. Tuo laiku prisiartino prie Anso tas žmogelis ir paklausė:

— Ką čia veiki?

— Ganau šimtą kiškių, ir jei per dieną visus išganysiu, vesiu karalaitę ir tapsiu karaliu.

— Gerai,— tarė žmogelis,— še tau dūdelę, jei pabėgtų koks kiškelis, tik padūduok, ir jis vėl sugrįš.

Kai atėjo karalaitė, Ansas pagavo jai vieną kiškį, ir ji nusinešė įsidėjusi į prijuostę. Ji atsitolino gal per šimtą žingsnių, Ansas sudūdavo, kiškis strykt iššoko karalaitei iš prijuostės ir beregint atbėgo į pulką.

Vėlai vakare Ansas vėl sudūdavo, paskaitė, ar visi kiškiai, ir parvarė juos į pilį. Karalius labai stebėjosi, kaip Ansas išganė visus kiškius, bet vis dar nenorėjo atiduoti jam savo vienturtės dukters ir sako:

— Atlik dar vieną darbą — atnešk plunksną iš paukščio grifo sparno.

Ansas nieko negaišdamas susitaisė ir iškeliavo. Vakare priėjo kažkokią pilį ir paprašė nakvynės, nes viešbučių tuomet visai dar nebuvo. Pilies šeimininkas maloniai jį priėmė ir paklausė, kur keliauja.

— Pas paukštį grifą,— atsakė Ansas.

— Taip, pas grifą? Girdėjau, tas paukštis viską žinantis. Esu pametęs raktą nuo pinigų skrynios, ar negalėtum paklausti, kaip jį rasti.

— Gerai,— atsakė Ansas,— paklausiu.

Anksti rytą jis iškeliavo toliau, o vakare priėjo kitą pilį ir joj vėl apsinakvojo. Kai pilies žmonės išgirdo, kur jis keliauja, tarė:

— Mūsų pilies šeimininko serga duktė, guli lovoj, bet niekas negali jos pagydyti; ar nepaklaustum paukščio grifo, kaip galėtų ji pasveikti?

Ansas prižadėjo paklausti ir nukeliavo toliau. Greit jis priėjo upę, kelto nėra, tik aukštas vyras nešioja žmones nuo vieno kranto ant kito. Jo paklaustas, kur keliauja, Ansas atsakė:

— Pas paukštį grifą.

— Kai nueisi pas jį,— tarė tas vyras,— paklausk, kodėl aš turiu visus žmones nešioti per vandenį.

Ansas atsakė:

— Gerai, paklausiu.

Tas užsikėlė jį ant pečių ir pernešė į kitą pusę. Galop Ansas priėjo grifo namus, bet jis buvo kažkur išskridęs, namie rado vieną pačią. Grifo pati paklausė, ko jam reikia, ir Ansas plačiai viską papasakojo: kad jis norintis gauti grifo sparno plunksną; kad vienoj pily pražuvęs pinigų skrynios raktas, o jis turintis paklausti, kaip tą raktą rasti; kad kitoj pily serganti mergaitė, ir jis esantis prašytas sužinoti, kaip ją pagydyti;

kad pagaliau prie vienos upės patikęs vyrą, ir tas prašęs pasiteirauti, kodėl jis turintis nešioti visus žmones per vandenį. Tada grifo pati atsakė:

— Kaip nebijojai čia ateiti? Juk tu žmogus ir negali su mano vyru kalbėti — jis tuoj tave suės. Bet jei nori, lįsk po jo lova ir tupėk; kai jis naktį užmigs, išlįsk iš palovio ir išsipešk plunksną iš jo sparno, o tavo klausimus aš pati jam duosiu.

Ansas padėkojo už gerą patarimą ir palindo po grifo lova. Vakare parskrido grifas, bet vos įkėlė koją per slenkstį, tuoj tarė pačiai:

— Jaučiu, žmogum čia dvokia.

— Tiesa,— atsakė pati,— buvo vienas atklydęs, tik vėl išėjo.

Grifas patikėjo ir nieko nebesakė.

Vidunaktį, kai grifas užmigo ir ėmė knarkti, Ansas išlindo iš palovio ir išpešė iš jo sparno plunksną. Paukštis grifas tuojau atbudo ir sako pačiai:

— Vėl juntu žmogaus kvapą, ir kažkas mane timptelėjo už sparno.

— Matyti, tu sapnavai,— atsiliepė pati: — juk aš tau sakiau, kad šiandien buvo čia koks jaunikaitis, bet vėl išėjo. Ir jis visokių daiktų man pripasakojo. Sakysim, vienoj pily pražuvęs raktas nuo pinigų skrynios, ir žmonės niekaip negalintys jo rasti.

— Mulkiai,— tarė grifas: — tas raktas guli malkinėj už durų, prie slenksčio.

— Kitoj pily kieno duktė serganti daug metų, ir niekas negalintis jos pagydyti.

— Mulkiai,— vėl atsakė grifas: — rūsy, po laiptais, rupūžė pasitaisė iš jos plaukų lizdą, reikia iš jos atimti tuos plaukus, ir duktė pasveiks.

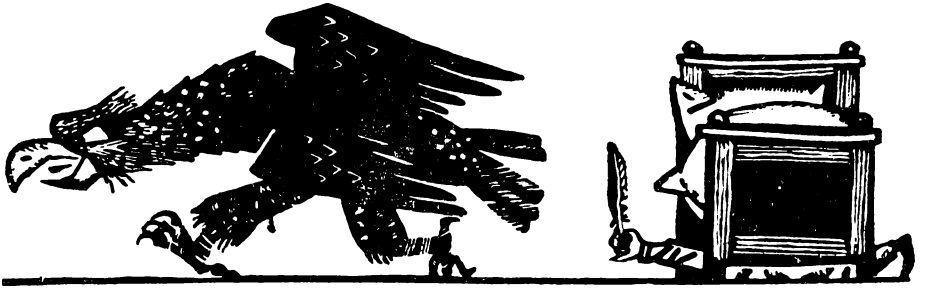

— Dar matęs prie vienos upės didelį vyrą, nešiojantį savimi visus žmones per vandenį.

— Pats kvailas, kad nešioja,— tarė grifas: — tegu ką nors numeta nuo pečių vidury upės, ir visai išsivaduos nuo to darbo.

Anksti rytą grifas atsikėlė ir išskrido. Ansas tuojau išlindo iš palovio; rankoj turėjo nuostabią plunksną ir puikiai atminė, ką buvo sakęs grifas ir apie raktą, ir apie sergančią dukterį, ir apie žmogų, nešiojantį visus savimi per upę. Tačiau grifo pati dar viską pakartojo, kad jis ko nepamirštų, ir Ansas tada iškeliavo atgal. Kai jis priėjo prie upės ir pamatė tą aukštą vyrą, tas tuojau paklausė, ką sakė paukštis grifas. Ansas atsiliepė:

— Pirma pernešk mane į kitą pusę, tada pasakysiu.

Perneštas į kitą pusę, Ansas pasakė, kad jis galėtų nuo to darbo išsivaduoti, jei nešdamas vidury upės numestų ką į vandenį. Tas apsidžiaugė, padėkojo jam, o Ansas nukeliavo toliau.

Greit priėjo pilį, kur sirgo mergaitė; paėmė jis ją ant rankų, nes vaikščioti negalėjo, nunešė į rūsį, išėmė iš po laiptų rupūžės lizdą ir padavė ligonei; mergaitė tuojau atsistojo stačia, pirmutinė užbėgo laiptais aukštyn ir jautėsi visai sveika. Apsidžiaugė tėvas su motina ir gausiai apdovanojo Ansą auksu ir sidabru; kad ir kažką jis būtų tada paprašęs, tėvai nebūtų jam gailėję.

Nuėjęs į kitą pilį, Ansas tuojau atidarė malkinės duris, tikrai paslenksty rado raktą ir padavė šeimininkui. Tas taip pat nemenkai apsidžiaugė ir paskyrė iš tos skrynios dalį aukso Ansui; paskui dar jam dovanojo visokių daiktų, dar karvių, ir avių, ir ožkų.

Kai Ansas sugrįžo pas karalių su visais turtais, su pinigais, su auksu ir sidabru, su karvėmis, avimis ir ožkomis, tas tuojau ėmė klausinėti, kur jis tiek gėrybės gavęs. Ansas pasakė, kad paukštis grifas duodantis kiekvienam visko, kiek tik reikia. „Man irgi praverstų",— pagalvojo karalius ir iškeliavo pas paukštį grifą. Bet kai jis priėjo prie upės,— o po Anso jis atėjo pirmutinis,— milžinas numetė jį vidury upės nuo savęs ir numetęs paliko. Karalius prigėrė, o Ansas vedė jo dukterį ir ėmė valdyti visą karalystę.

Vargingas kirtėjas gyveno su pačia ir trimis dukterimis mažoj triobelėj pagiry. Vieną rytą, eidamas į darbą, tarė savo pačiai:

— Tegu man pietus didžioji mergaitė atneša į mišką, kitaip nebaigsiu darbo. O kad ji nepaklystų, paimsiu maišelį sorų ir eidamas visu keliu barstysiu.

Kai saulė pakilo į vidurį dangaus, mergaitė paėmė puodą su sriuba ir iškeliavo. Bet žvirbliai, vieversiai, kikiliai, strazdai ir kiti paukščiai sulesė soras, ir mergaitė negalėjo rasti pėdsako. „Gal taip rasiu",— pagalvojo ji ir nuėjo per girią; ėjo vis tolyn ir tolyn, kol nusileido saulė ir sutemo naktis. Tamsumoj ūžė medžiai, klykė pelėdos, ir ją pradėjo imti baimė. Staiga ji pamatė žiburėlį tolumoj mirgant pro medžius. „Ten gyvena žmonės ir duos man nakvynę",— pagalvojo ji ir nuėjo į tą daiktą. Neilgai truko, ir ji rado namelius su šviesiais langais. Ji pasibeldė, ir iš vidaus atsiliepė šiurkštus balsas:

— Prašom.

Mergaitė įžengė į tamsų priesėnį ir pabarškino į duris.

— Prašom, prašom,— sušuko tas pats balsas.

Pravėrusi duris, ji pamatė seną, žilą žmogų, sėdintį prie stalo ir pasirėmusį abiem rankom veidą; jo balta barzda tiesėsi per stalą ir siekė beveik žemę. Prie krosnies gulėjo trys gyvuliai: višta, gaidys ir marga karvė. Mergaitė pasakė, kad ji pasiklydusi, ir paprašė nakvynės. Šeimininkas tarė:

Mano vištyte,
Mano gaideli,
Mano margyte,
Tarkit žodelį.

— Duks! — atsiliepė visi gyvuliai kartu, ir tas žodis, matyti, reiškė jų sutikimą, nes senis toliau pasakė:

— Būk čia kaip namie, o dabar eik pas židinį ir išvirk mums vakarienę.

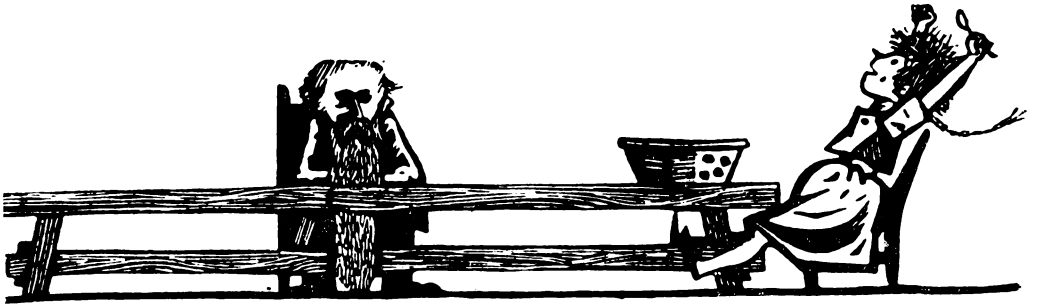

Mergaitė rado virtuvėj daug visko gero ir pataisė gardžiai valgyti, o apie gyvulius visai užmiršo. Pataisiusi atnešė ant stalo pilną dubenį, atsisėdo kartu su seniuku ir ėmė valgyti. Pavalgiusi sako:

— Šiandien privargau, reikia eiti gulti ir ilsėtis, kur mano lova?

Tada gyvuliai atsiliepė:

Su juo viena tevalgei tu
Ir gėrei tik su juo kartu,
O mus pašerti užmiršai,
Ieškok pati, kur gult, už tai.

O seniukas tarė:

— Lipk kopėčiomis aukštyn, rasi kambarį su dviem lovom, gerai išpurtyk patalą ir užtiesk baltas paklodes, aš pats ateisiu ten gulti.

Mergaitė užlipo, išpurtė patalą, apdengė baltomis paklodėmis ir, nelaukdama seniuko, į vieną lovą atsigulė. Po kiek laiko atėjo jis pats, pašvietė mergaitei su žvake į veidą ir pakraipė galvą. Matydamas, kad ji kietai miega, atidarė krintamas duris ir nuleido į rūsį.

Vakare kirtėjas sugrįžo namo ir ėmė barti pačią, kam jį visą dieną badu dvasinusi.

— Aš nekalta,— atsiliepė pati: — mergaitė išnešė pietus ir, matyti, pasiklydo, rytoj turės pagrįžti.

Kitą dieną kirtėjas atsikėlė auštant ir, eidamas į mišką, liepė atnešti pietų antrajai dukteriai.

— Aš pasiimsiu maišelį lęšių,— tarė jis,— jų grūdai didesni už soras, mergaitė greičiau juos pamatys ir nenuklys nuo kelio.

Apie vidudienį ta mergaitė išnešė valgyti, bet nei vieno lęšio neberado: miško paukščiai, kaip ir aną dieną, buvo juos visus nurinkę. Mergaitė klaidžiojo po girią, kol užėjo naktis, paskui rado to senio namelius, pasibarškino ir įleista paprašė valgyti ir nakvynės. Senis su žila barzda vėl paklausė gyvulių:

Mano višty te,
Mano gaideli,
Mano margyte,
Tarkit žodelį.

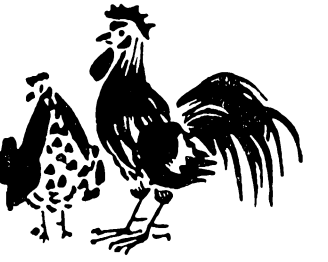

Gyvuliai atsakė „duks", ir viskas atsitiko kaip aną dieną. Mergaitė išvirė gardžią vakarienę, valgė ir gėrė su vienu seniuku, o gyvuliais visai nesirūpino. Paprašius parodyti lovą, jie atsiliepė:

Su juo viena tevalgei tu
Ir gėrei tik su juo kartu,
O mus pašerti užmiršai,
Ieškok pati, kur gult, už tai.

Kai užmigo, atėjo senis, pažiūrėjo, kraipydamas galvą, ir nuleido į rūsį.

Trečią rytą kirtėjas sako pačiai:

— Šiandien leisk nešti pietus jaunėlę dukterį, ji vis buvo gera ir klausi, gal nenuklys nuo tikro kelio kaip jos seserys.

Motina nenorėjo leisti ir atsiliepė:

— Ką, aš turiu nustoti paskutinio vaiko?

— Nesirūpink,— tarė vyras,— ta mergaitė išmintinga ir vikri. O kad nepaklystų, paėmęs pabarstysiu žirnių, jie kur kas didesni už lęšius, galės puikiai rodyti kelią.

Bet kaip mergaitė išėjo iš namų su kraitele rankoj, visi žirniai jau buvo laukinių karvelių gurkliuose, ir ji nežinojo, kur kelias. Tada ėmė klaidžioti po girią, vis galvodama, kaip alksta jos tėvelis ir kaip susirūpins motutė, jei vakare negrįš namo. Kai pagaliau vakare sutemo, ji pamatė žiburėlį ir nuėjo į tuos pačius namelius. Ji gražiai paprašė nakvynės, ir tas žilabarzdis senis taip pat savo gyvulių paklausė:

Mano vištyte,
Mano gaideli,
Mano margyte,
Tarkit žodelį.

— Duks,— atsakė visi kartu. Paskui mergaitė priėjo prie krosnies, kur gulėjo gyvuliai, ir ėmė juos malonėti, glostydama vištytę su gaidžiuku ranka per plunksnas, o karvę kasydama tarp ragų. Kai senio paliepta išvirė gerą vakarienę ir padėjo ant stalo, tarė ji:

— Kaip galiu pati valgyti, nepašėrusi gerų gyvulėlių? Namuose visko pilna, pirma reikia juos aprūpinti.

Nuėjusi pasėmė rieškučias miežių ir pabėrė vištytei su gaidžiuku, o karvei atnešė gabaną kvepiančio šieno.

— Ragaukit, mieli gyvulėliai,— sakė ji,— o kai užėsit, gausit ir atsigerti.

Nelaukdama ilgai, atnešė pilną kibirą vandens ir jiems pastatė; vištytė su gaidžiuku užšoko ant krašto ir ėmė gerti, dažydami į vandenį savo snapus ir paskui užversdami galvas aukštyn; karvė taip pat, prikišusi snukį, kelis kartus gurkštelėjo. Pašėrusi gyvulius, mergaitė atsisėdo prie stalo ir pavalgė, kas buvo nuo seniuko likę. Netrukus vištytė su gaidžiuku ėmė kišti galvas po sparnais, o karvė merkti akis. Tada mergaitė tarė:

— Ar ne metas būtų mums eiti gulti?

Senelis paklausė:

Mano vištyte,
Mano gaideli,

Mano margyte,
Tarkit žodelį.

Gyvuliai atsakė:
— Duks,

Kad su mumis ir valgei tu,
Ir gėrei su mumis kartu,
Ir mūsų šert nepamiršai,
Miegoti linkim tau gerai.

Tada mergaitė užlipo kopėčiomis aukštyn, išpurtė patalą ir patiesė baltas paklodes, ir kai viską padarė, atėjo seniukas ir atsigulė į vieną lovą; jo balta barzda siekė ligi pat kojų. Mergaitė sukalbėjo poterius, atsigulė į kitą lovą ir užmigo.

Lig vidunakčio ji miegojo ramiai, paskui nameliuose pakilo didelis triukšmas, ir ji atbudo. Kertės braškėjo, atsidariusios durys pokštelėjo į sieną, sijos treškėjo, kopėčios, rodosi, virto žemėn, galop viskas taip sutrinkėjo, tartum būtų sugriuvę namai. Bet greitai viskas nutilo, ir mergaitė vėl užmigo. Kai rytą saulei skaisčiai šviečiant atbudo, ką išvydo jos akys? Ji gulėjo didelėj salėj, ir aplink buvo visur karališkas puikumas: sienos buvo išmuštos žaliu šilku, išrašytu aukso gėlėmis, lova buvo padaryta iš dramblio kaulo, apklotas iš raudono aksomo, o šalia lovos ant krėslo gulėjo padėtos šlepetės, išsiuvinėtos perlais. Mergaitė palaikė tai

sapnu, bet tuo tarpu įėjo trys gražiai išpuošti tarnai ir paklausė, ką ji turėtų jiems įsakyti.

— Eikit sau, kur norit,— atsiliepė mergaitė,— aš tuoj atsikelsiu ir išvirsiu seniukui sriubos, o paskui pašersiu vištytę su gaidžiuku ir karvutę.

Manydama, kad seniukas bus jau atsikėlęs, ji pažvelgė į jo lovą, bet jo ten nebebuvo, o toj vietoj gulėjo kažkoks svetimas žmogus. Jis buvo jaunas ir gražus, netrukus atbudo, pakilo ir tarė:

— Aš esu karalaitis, buvau piktos raganos užkeiktas ir turėjau senu, žilu žmogum gyventi šioj girioj; prie manęs niekas daugiau negalėjo būti, tik trys mano tarnai, paversti vienas į vištą, antras į gaidį, trečias į margą karvę. Tas užkeikimas turėjo pasibaigti ne anksčiau, kaip ateis mergaitė geros širdies ir pasirodys meili ne tik žmonėms, bet ir gyvuliams. Ta mergaitė esi tu. Šią naktį tu mus išvadavai, ir seni girios nameliai vėl pavirto į mano karališkus rūmus.

Paskui karalaitis nusiuntė savo tris tarnus pas tos mergaitės tėvus ir liepė juos atvežti į vestuves.

— Bet kur mano seserys? — paklausė mergaitė.

— Jos uždarytos rūsy, o rytoj liepsiu nuvesti į mišką pas angliadegius, tegu ten patarnauja pas juos, kol pasitaisys ir išmoks mylėti nelaimingus gyvulėlius.

PELĖDA

Prieš kelis šimtus metų, kada žmonės dar nebuvo tokie gudrūs, kaip šiandien, vienam mažam miestely atsitiko nuostabi istorija.

Naktį iš miško į vieno žmogaus klojimą atskrido pelėda, o išaušus nebenorėjo iš ten lėkti, bijodama, kad jos nepamatytų kiti paukščiai ir nepakeltų riksmo.

Rytą nuėjo bernas į klojimą imti šiaudų, pamatė kertėj tupint pelėdą, baisiai išsigando ir atbėgęs pasakė savo ponui, kad į klojimą įlindęs

tupi baisus žvėris, kurio kaip gyvas nematęs, vartantis akis ir galintis kiekvieną praryti.

— Pažįstu tave,— tarė ponas: — vaikyti strazdą po lauką turi drąsos, bet, pamatęs negyvą vištą, bijai be lazdos prie jos prieiti. Eisiu pats pažiūrėti, koks ten žvėris.

Drąsiai nuėjo jis į klojimą ir pradėjo dairytis. Bet kai pamatė neregėtą žvėrį savo akimis, išsigando ne mažiau už berną. Be dvasios šoko pro duris, nulėkė pas kaimynus ir su ašaromis ėmė prašyti jų pagelbos prieš nežinomą baisų žvėrį, sakydamas, kad visam miestui būtų didelis pavojus, jei iš klojimo jis ištrūktų. Visose gatvėse pakilo didelis triukšmas ir riksmas; gyventojai susirinko apsiginklavę ietimis, šakėmis, dalgėmis ir kirviais; pagaliau pasirodė tarybos nariai su burmistru priešaky. Sustoję rinkoj eilėmis, nuėjo pas klojimą ir apsupo iš visų pusių. Paskui vienas iš drąsesnių, su atstatyta ietim rankoj, įkėlė koją pro duris, bet tuojau, baisiausiai rėkdamas, išbėgo atgal, visas išbalęs kaip drobė ir nebegalėdamas tarti žodžio. Dar buvo atsiradę du drąsuoliai, bet toliau durų ir jie negalėjo pažengti.

Pagaliau išlindo priešais aukštas, tvirtas vyras, pagarsėjęs savo dideliais karo darbais, ir tarė:

— Vienu pažiūrėjimu žvėries neišvarysit, reikia rimtai ką daryti, o jūs visi tik kinkas drebat ir nežinote, nuo katro galo pradėti.

Jis liepė atnešti šarvą, kalaviją ir ietį ir visas apsiginklavo. Visi gyrė jo drąsumą, nors daugelis drebėjo dėl jo gyvybės. Atidarė abejas klojimo duris, pamatė pelėdą tuo tarpu atsitūpusią ant didelio skersinio spyrio. Tas drąsuolis liepė atnešti kopėčias, ir kai pasistatęs pradėjo lipti, visi ėmė jį drąsinti, prašydami padėjimo švento Jurgio, slibino nugalėtojo. Matydama artinantis į save žmogų, kuris galėjo ją pagauti, ir girdėdama tokios minios riksmą, pelėda ėmė vartyti akis, šiaušti plunksnas, suplasnojo sparnais, kaukštelėjo snapu ir dusliu balsu suriko:

— Ū-ū, ū-ū.

— Durk, durk! — šaukė minia drąsuoliui.

— Kas čia stovėtų, kur aš,— atsiliepė jis,— tas nesakytų durti.

Nors per vieną pakopą pakilo aukštyn, bet visas ėmė drebėti ir vos gyvas nulipo žemėn.

Dabar nebeliko nei vieno, kuris būtų tikęs eiti į tokį pavojų.

— Tas žvėris,— sakė jie,— vienu savo kvapu užnuodijo ir sužeidė drąsiausią iš mūsų, tai kur mes bekišim savo galvas?

Ir jie ėmė tartis, ką daryti, kad nepražūtų visas miestas. Nieko ilgai negalėjo sugalvoti, galop burmistras rado gerą priemonę.

— Mano nuomone,— tarė jis,— mums reikia visiems susidėti ir atpirkti nuo savininko klojimą su viskuo, su javais ir šiaudais, kad jis neturėtų jokių nuostolių, o paskui jį padegti, kad kartu sudegtų ir tas baisus

žvėris; tada bent niekam nereikės aukoti savo gyvybės. Tokiam svarbiam reikalui niekas neturėtų gailėtis pinigų ir atsikalbinėti.

Visi su juo sutiko. Klojimas buvo padegtas iš visų keturių pusių, kartu su juo sudegė ir ta nelaiminga pelėda. O kas netiki, tegu nuvažiuoja į tą miestą ir pats viską išklausinėja.

RAUDONKEPURĖ

Buvo kartą maža graži mergaitė; kiekvienam ji tiko, bet visų labiausiai ją mylėjo senelė, ta net nežinojo, kokių dovanų vaikui beduoti. Kartą senelė padovanojo jai raudono aksomo kepurę; kepurė labai jai pritiko, ji nieko kito nebenorėjo daugiau dėvėti, tad ir buvo nuo to laiko visų vadinama Raudonkepure. Vieną dieną pasišaukė ją motina ir sako:

— Eikš, dukrele, imk šit kepaliuką ragaišio ir butelį vyno ir nešk senelei: ji serga negali, tegu pasistiprina. Skubink, kol dar nėra karšta, ir išėjusi eik gražiai, iš kelio niekur nesisuk, kitaip gali sugriūti, butelį sudaužyti, ir senelei nieko nenuneši. Ir kai ateisi į jos pirkelę, nesidairyk atsistojusi į visas puses, bet pirma pasakyk labas rytas.

Raudonkepurė prižadėjo daryti, kaip buvo liepta, atsisveikino su motina ir išėjo. Senelė gyveno vidury miško, per pusvalandį kelio nuo sodžiaus. Raudonkepurė, įėjusi į mišką, sutiko vilką. Bet ji nežinojo, koks nedoras žvėris yra vilkas, ir visai jo nenusigando.

— Laba diena, Raudonkepure,— tarė jis.

— Dėkui tau, vilke.

— Kur taip anksti keliauji, Raudonkepure?

— Pas senelę.

— O ką sterblėj neši?

— Ragaišio ir vyno: vakar kepėm, šiandien siunčia mama sergančiai senelei ką pasistiprinti.

— Raudonkepure, kur tavo senelė gyvena?

— Dar gerokas ketvirtis valandos mišku, jos triobelė stovi tarp didelių ąžuolų, o aplinkui, kaip žinai, auga lazdynai,— pasakė Raudonkepurė.

Vilkas pagalvojo vienas: „Jauna mergaitė riebus bus man kąsnis, daug gardesnis už senę, tik reikia būti gudriam, kad abi suspringtum." Ir jis ėmė eiti šalia Raudonkepurės, paėjo valandėlę ir sako: „Raudonkepure, ar matai, kokios puikios aplinkui auga gėlės? Tik pažiūrėk! Man rodos, tu visai negirdi, kaip paukščiai gražiai gieda? Tu eini, lyg į mokyklą skubintum, nors čia miške taip smagu."

Raudonkepurė pakėlė akis ir, pamačiusi, kaip saulės spinduliai linksmai medžiuose žaidžia, kiek daug gėlių visur auga, tarė sau: „Jei aš senelei nunešiu gražių žolynėlių, daug jai bus džiaugsmo; dar yra labai anksti ir paspėsiu laiku nueiti." Ir ji pasuko nuo kelio į mišką ir ėmė raškyti gėles. Nuraškys vieną gėlę, toliau mato dar gražesnę, bėga skinti tos, ir taip eina vis gilyn ir gilyn į mišką. O vilkas tiesiai nubėgo prie senelės namų ir pabarškino į duris.

— Kas ten?

— Raudonkepurė, leisk, atnešu ragaišio ir vyno.

— Pastumk velkę,— atsiliepė senelė: — aš esu silpna ir negaliu atsikelti.

Vilkas pastūmė velkę, durys atšoko, ir jis, nesakydamas nei žodžio, priėjo tiesiai prie lovos ir prarijo senelę. Paskui apsitaisė jos drapanomis, užsidėjo ant galvos kepurę, atsigulė į lovą ir užsitraukė priedangą.

Raudonkepurė ilgai lakstė begėliaudama po mišką, ir kai jų prisiskynė labai daug ir nebegalėjo suimti sauja, atsiminė tada senelę ir ėmė tiesiai pas ją eiti. Radusi atviras duris, ji labai nustebo, o kai įėjo į pirkią, jai tiesiog keista atrodė, ir ji pamanė: „Dieve mano, kodėl man čia šiandien taip baisu, juk visados aš taip mėgau pas senelę viešėti!"

— Labas rytas,— tarė ji, bet negavo jokio atsakymo.

Tada ji priėjo prie lovos ir atitraukė priedangą: lovoje gulėjo senelė, kepurė buvo užsmaukta ant akių, ir ji visa kažkaip keista atrodė.

— Senele, kokios didelės jūsų ausys!

— Kad tave geriau girdėčiau.

— Senele, kokios didelės jūsų akys!

— Kad tave geriau regėčiau.

— Senele, kokios didelės jūsų rankos!

— Kad tave geriau apkabinčiau.

— Senele, kokia didelė jūsų gerklė!

— Kad tave geriau praryčiau.

Sulig tais žodžiais vilkas iššoko iš lovos ir prarijo nelaimingą mergaitę.

Prisisotinęs vilkas vėl atsigulė į lovą, užmigo ir ėmė balsu knarkti. Tuo tarpu pro šalį ėjo medžiotojas ir tarė sau: „Kaip baisiai kriokia senelė, reikia užeiti pažiūrėti, kas jai yra." Jis įėjo į triobelę, priėjo prie lovos ir pamatė vilką begulintį.

— Štai kur aš tave radau, nedorėli,— tarė jis:— o seniai tavęs ieškojau.

Medžiotojas jau buvo bešaunantis, bet čia jam atėjo į galvą, ar vilkas kartais nebus prarijęs senelės ir ar nebūtų galima dar jos išgelbėti: jis nebešovė, paėmė žirkles ir pradėjo miegančiam vilkui kirpti pilvą. Kiek pakirpęs, jis pamatė Raudonkepurę; dar kiek pakirpus, iššoko mergaitė iš vilko ir sušuko:

— Kaip aš buvau nusigandusi, kaip ten buvo tamsu, tam vilko pilve!

Paskui išlindo ir senelė; ji buvo dar gyva, bet sunkiai kvapą gaudė. Raudonkepurė skubiai prinešė didelių akmenų, kuriuos jie visus sukrovė vilkui į pilvą. Kai jis pabudo ir norėjo bėgti, akmenys buvo tokie sunkūs, kad jis parvirto ir negyvai užsimušė.

Visi trys labai džiaugėsi; medžiotojas vilkui nulupo kailį ir parėjo namo; senelė, pavalgiusi ragaišio ir atsigėrusi vyno, kur Raudonkepurė atnešė, vėl pastiprėjo. O Raudonkepurė sau viena galvojo: „Kol gyva būsiu, neisiu daugiau viena iš kelio į mišką ir visados klausysiu motutės."

Kartą Raudonkepurė vėl nešė senelei ragaišio ir sutiko kitą vilką, tas vėl ją mėgino iš kelio vesti. Tačiau Raudonkepurė nepaklausė, nei per žingsnį nesitraukė iš tiesiojo kelio ir, atėjusi pas senelę, papasakojo, kad buvusi sutikusi vilką, jis ją pasveikinęs, bet labai piktai į ją pažiūrėjęs.

— Kad nebūčiau ant viešojo kelio buvusi, jis sudraskęs mane būtų.

— Eikš,— tarė senelė,— ir uždarykim duris, kad jis vidun neįeitų.

Netrukus vilkas tikrai pabarškino į duris ir sako:

— Atidaryk, senele, aš esu Raudonkepurė, atnešiau jums ragaišio.

Jos nutilo ir durų nedarė. Tada vilkas apėjo keletą kartų aplink triobelę, užšoko paskui ant stogo ir ėmė laukti, ligi Raudonkepurė eis namo, norėdamas ją tada pasekti ir tamsumoj sudraskyti. Bet senelė su-

prato, ką vilkas sugalvojo. Tuokart prie triobelės stovėjo aukšta ir plati statinė. Senelė sako vaikui:

— Paimk kibirą ir supilk į statinę visą tą vandenį, kur vakar dešras viriau.

Raudonkepurė ėmė pilti ir tol pylė, kol didžiausią statinę pripylė. Tada dešrų kvapas pasiekė vilko nosį, jis ėmė uosti ir žiūrėti žemyn, galop taip ištiesė savo kaklą, jog nebegalėjo susilaikyti ir ėmė palengva šliaužti: bešliaužtdamas nudribo nuo stogo ir tiesiai įvirto į statinę, kur jis galą gavo. O Raudonkepurė linksma parbėgo namo, niekas jos kely daugiau nebekliudė.

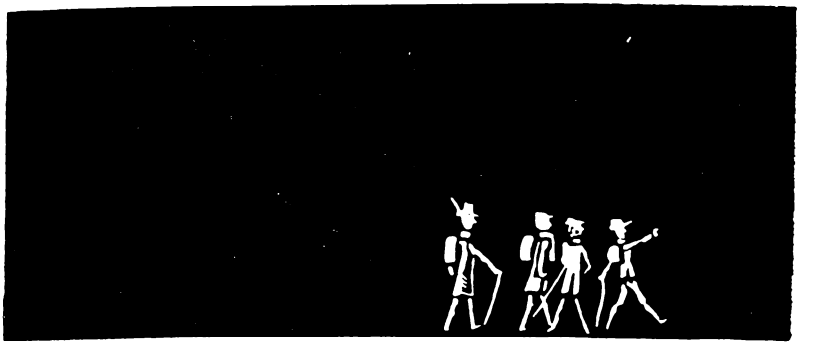

MĖNUO

Labai seniai buvo toks kraštas, kur naktys būdavo visados tamsios ir dangus tartum juoda gelumbe aptrauktas, nes ten niekados netekėdavo mėnuo ir nešviesdavo tamsumoj nei viena žvaigždelė. Iš to krašto iškeliavo keturi berniokai ir rado tokią šalį, kur vakare, tik saulė nusileidžia už kalno, tuoj ąžuolo viršūnėj pasirodo didelis šviesus kamuolys, skleisdamas plačiai ir toli malonią savo šviesą. Nors ta šviesa nebuvo tokia skaisti, kaip saulės, vis dėlto žmonės galėjo viską matyti ir pažinti. Keleiviai pamatę labai nustebo ir paklausė pravažiuojančio žmogaus, iš kur ta šviesybė.

— Čia mėnuo,— atsakė tas: — mūsų burmistras pirko už tris dolerius ir pakabino tam ąžuole. Jis kasdien pila alyvos ir šviečia, kad skaisčiau degtų, už tai nuo mūsų gauna per savaitę po vieną dolerį.

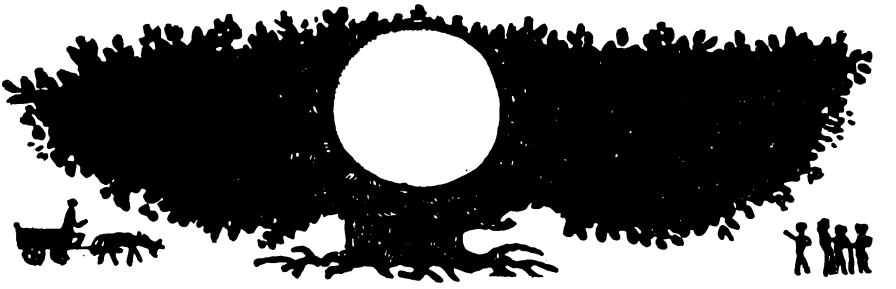

Kai tas žmogus nuvažiavo, vienas iš jų tarė:

— Ta lempa mums labai praverstų, turim namie tokio pat didumo ąžuolą, galėtumėm ją ten pakabinti. Kaip būtų smagu, kad nebereiktų naktį patamsy knapinėti!

— Žinot ką? — atsiliepė antras. — Gaukim kur arklį ir išsivežkim tą mėnesį. Tegu jie sau kitą nusiperka.

— Aš moku gerai po medžius laipioti,— pasakė trečias,— ir beregint jį nukelsiu žemėn.

Ketvirtas surado arklį su ratais, o trečias įlipo į medį, išgręžė mėnesiui skylę, įvėrė drūtą virvę ir nutraukė į apačią. Tada įvertė žibantį rutulį į ratus ir apklojo drapanomis, kad kas nepamatytų vežant. Pargabeno laimingai į savo kraštą ir pakabino jį ant ąžuolo. Seni ir jauni neapsakomai džiaugėsi, kai naujoji lempa ėmė šviesti jų laukus ir namus.

Tie keturi berniokai pildavo į mėnesį alyvą, krapštydavo dagtį ir kas savaitę gaudavo dolerį. Pagaliau jie paseno, ir kai vienas apsirgęs pasijuto mirsiantis, paprašė ketvirtą dalį mėnesio, kaip jo nuosavybę, užkasti kartu su juo į kapą. Kai jis mirė, seniūnas įlipo į medį, atkirpo su sodinėmis žirklėmis ketvirtį ir įdėjo jam į grabą. Mėnesio šviesa sumažėjo, bet labai žymu dar nebuvo. Kai mirė antras, tam įdėjo į grabą kitą ketvirtį, ir mėnesio šviesa vėl sumažėjo. Dar menkesnė liko šviesa, mirus trečiajam, kuris irgi savo dalį nusinešė į kapus, o kai mirė paskutinis, vėl pasidarė naktys tamsios kaip seniau. Ir vėl žmonės, susitikę naktį be žiburio, daužė sau kaktas.

Bet kai mėnesio dalys požemy vėl susijungė, tapo ten šviesu, ir atbudo iš amžino miego numirėliai. Nustebinti tokiu neregėtu daiktu, jie vėl sukilo iš grabų ir ėmė taip gyventi, kaip čia žemėj gyveno. Vieni pra-

dėjo žaisti ir šokti, kiti nubėgo į smukles, susėdo ten gerti, pasigėrę ėmė triukšmą kelti, bartis ir pagaliau su lazdomis muštis. Triukšmas darėsi vis didesnis ir pasiekė net dangų.

Šventas Petras, saugodamas dangaus vartus, išgirdo ir pamanė, kad požemio gyventojai pakėlė maištą; jis tuojau sušaukė savo kariuomenę, kad galėtų atremti priešą, jei jis norėtų palaimintųjų būkles pulti. Nesulaukdamas priešo, šventas Petras užsisėdo ant savo žirgo ir išjojo pro dangaus vartus į požemį. Ten jis nuramino numirėlius, liepė jiems vėl sugulti į savo grabus, o mėnesį paėmė ir pakabino ant dangaus.

ŽĄSININKĖ PRIE ŠULNIO

Gyveno kartą tarp kalnų mažoj triobelėj senutė ir turėjo pulką žąsų. Jos laukelis buvo apaugęs didele giria, ir senutė kiekvieną rytą eidavo su ramentu į tą girią. Ten ji pasirodydavo greitesnė, kaip galima buvo tikėtis nuo jos metų: prisipjauna žąsims žolės, prisiskina vaisių nuo laukinių medžių ir viską, užsidėjusi ant nugaros, velka namo. Rodos, nuo tokios naštos turėtų sugriūti, bet visados laimingai parnešdavo. Ką patikusi, ji gražiai prakalbindavo: „Laba diena, mielas kaimynėli! Koks gražus šiandien oras! Stebiesi, kad aš nešu žolę, bet juk kiekvienas turi vilkti savo naštą ant pečių." Tačiau žmonės nemėgdavo su ja susitikti, geriau

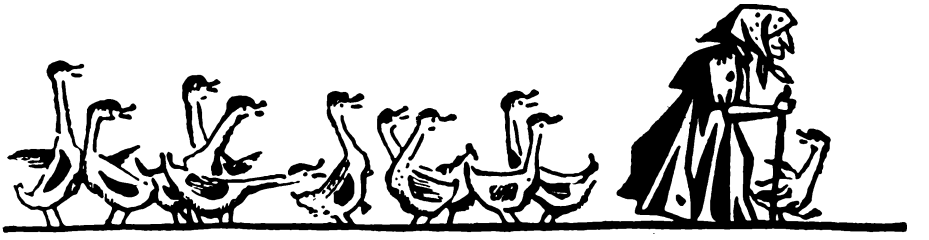

darydavo linkį, ir jei tėvas eidavo pro šalį su sūnum, jam tylomis sakydavo:

— Saugokis senutės — ji ragana.

Vieną rytą ėjo per tą girią gražus jaunikaitis. Saulė skaisčiai švietė, paukščiai linksmai giedojo. Vėsus vėjelis šlamštė pro lapus, ir jo širdis džiaugėsi. Staiga vidury girios pamatė seną raganą, atsiklaupusią žemėj pjaunant su pjautuvu žolę. Jau buvo tos žolės surišta visa paklodė, o šalia stovėjo dvi pilnos kraitės laukinių obuolių ir kriaušių.

— Bet kaip, senute,— tarė jis,— viską nusineši?

— Turiu nešti, ponaitėli,— atsiliepė ji: — turtingų žmonių vaikai to nesupranta. Vargdieniai net priežodį turi:

Sukis tik, nesidairyk,
Savo nugarą lankstyk.

— Gal jūs norit man padėti? — paklausė ji, matydama, kad jis vis tebestovi: — Jūs turit tiesią nugarą ir jaunas kojas, nebus sunku nešti. Ir namai mano ne taip toli, aure tuoj už to kalno stovi. Beregint būsit tenai.

Jaunikaitis pasigailėjo jos ir atsakė:

— Nors mano tėvas yra turtingas grafas, bet, norėdamas parodyti, kad ne tik vargdieniai moka nešioti, paimsiu jūsų ryšulį.

— Prašom pamėginti,— tarė ji,— bus man lengviau. Tegu eisit kokią valandą, bet kas jums reiškia! Aure kartu paimkit ir anuos obuolius su kriaušėmis.

Išgirdęs apie visą valandą kelio, jaunikaitis ėmė svyruoti, bet senutė jo nebepaleido, tuoj užkėlė ant pečių ryšulį, o kraiteles užkabino ant rankų.

— Matai, visai lengva,— tarė ji.

— Ne, toli gražu nelengva,— atsakė grafiukas išsišiepęs: — ryšulys sunkus, lyg būtų akmenų pridėtas, o kriaušės ir obuoliai sveria kaip švinas; negaliu dvasios atgauti.

Jis norėjo viską numesti, tik senutė nedavė.

— Žiūrėkit,— juokėsi ji jam,— toks jaunikaitis negali panešti, ką aš, sena moteriškė, kasdien valkau. Gražų žodį pasakyti nesigailit, bet kai reikia parodyti darbą, jūs bėgat. Ko gi jūs sustojot? Nėra kada gaišti, reikia eiti. Niekas už jus neneš.

Kol ėjo per lygią vietą, dar šiaip taip kentė, bet kai ėmė lipti į kalną ir akmenėliai, tartum gyvi, iš po kojų slysti, nebegalėjo daugiau tverti. Sukaito, sušlapo, prakaitas net per smakrą varva.

— Senute,— tarė jis,— nebegaliu toliau eiti, reikia pasilsėti.

— Niekaip gyvai,— atsakė senutė: — kai pareisim, tada pasilsėsit, o dabar keliaukit. Kas gali žinoti, kam čia jums pravers.

— Prašom niekų nekalbėti,— tarė jaunikaitis ir pamėgino numesti naštą, bet nieko negalėjo padaryti; ji taip laikėsi ant nugaros, lyg būtų priaugusi. Ėmė sukintis ir kraipytis, bet ryšulys nei nejuda. Senutė pradėjo juoktis ir šokti aplink su savo ramentu.

— Prašom nepykti, ponaiti,— sako ji,— jūs paraudot kaip kalakutas. Prašom kantriai nešti savo naštą, o kai pareisim namo, nepaliksiu be atpildo.

Ką vargšas darys: turėjo pasiduoti ir paskui senutę kūprinti. Ji, rodos, darėsi vis greitesnė, o jo našta vis sunkesnė. Staiga ji vienu metu pasispyrė, strykt užšoko ant ryšulio ir atsisėdo ant jo; nors ji buvo sudžiūvus kaip skietas, bet pasirodė sunkesnė už drūčiausią bobą. Jam net keliai sulinko, bet kai sustojo, senė pradėjo kirst su žabu ir dilgint kojas. Stenėdamas vos užlipo į kalną ir pagaliau priėjo jos namelius, tik neišvirtęs prie galo. Kai pamatė senę, pakėlusios sparnus ir ištiesusios kaklus, prilėkė prie jos žąsys kirksėdamos. Paskui žąsis su žabu rankoj atsekė sena boba, tvirta ir didelė, bet bjauri kaip naktis.

— Motute,— tarė ji,— gal kas jums buvo atsitikę, kad taip ilgai negrįžot?

— Nebijok, dukrele,— atsakė ji: — nieko pikto nebuvo, atvirkščiai, tas malonus ponas apsiėmė man parnešti žolę; tik pagalvok, kai pavargau, mane pačią sau ant nugaros pasisodino. Kelias mums nepasirodė ilgas, visą laiką buvom smagūs ir juokavom.

Pagaliau senė nusirito žemėn, nukėlė ryšulį nuo pečių, paėmė kraiteles, maloniai pažvelgė į jį ir tarė:

— Dabar sėskis ant suolo prie durų ir pasilsėk. Už savo darbą nusipelnei atlyginimą ir tikrai jį gausi.

Paskui tarė žąsininkei:

— Eik, dukrele, į pirkią, tau nedera vienai su tuo jaunikaičiu palikti, nereikia pilti alyvos į ugnį; jis gali dar tave pamilti.

Grafas nežinojo, ką daryti: verkti ar juoktis iš to. „Tokia gražuolė,— galvojo jis,— kad ir trisdešimt metų būtų jaunesnė, labiau neliptų prie širdies." Senė tuo tarpu paglostė, pamalonėjo žąsis kaip savo vaikus ir nuėjo su dukteria į pirkią. Jaunikaitis išsitiesė ant suolo po laukine obe-

le. Oras buvo šiltas ir minkštas: aplink tiesėsi žalia pieva, kur žydėjo tūkstančiai kvepiančių gėlelių, o per jos vidurį tekėjo šnarėdamas upelis, kuriame spindėjo atsimušusi saulė; baltos žąselės vaikštinėjo lesinėdamos arba taškėsi vandeny. „Tikrai čia gražu,— tarė jis,— bet esu baisiai išvargęs, akys pačios merkiasi: reikia truputį numigti."

Kiek snustelėjus, atėjo senė ir prikėlė jį.

— Kelk,— tarė ji,— čia negali likti. Tiesa, aš tau įkyrėjau, bet kailio nereikėjo prikaisti. Dabar noriu atsilyginti; pinigų ir kito turto tau nereikia, tad imk ką kita.

Tai sakydama, padavė jam taurę, išpjautą iš vieno smaragdo.

— Gerai ją saugok,— pridėjo ji: — atneš tau laimę.

Grafas atsistojo, buvo jau visai atsilsėjęs ir stiprus, padėkojo senutei už dovaną ir iškeliavo, net nepažvelgęs į jos gražią dukterį. Nuėjęs gerą kelio galą, vis dar girdėjo linksmą žąsų gagėjimą.

Tris dienas grafas klaidžiojo po girią, kol iš jos išėjo. Paskui nukeliavo į didelį miestą, o ten jo niekas nepažino ir nuvedė pas karalių, kurį rado sėdint su karaliene ant sosto. Grafas priklaupė ant vieno kelio, iš-

ėmė iš kišenės smaragdo taurę ir padėjo prie karalienės kojų. Ji liepė jam atsistoti, ir jis jai padavė taurę. Tik karalienė pažvelgė į jos vidų, tuoj krito apalpusi žemėn. Tarnai suėmė grafą ir norėjo vesti į kalėjimą, tuo tarpu karalienė atmerkė akis, liepė jį paleisti ir visiems išeiti, kad galėtų viena su juo pašnekėti.

Visiems išėjus, karalienė pradėjo gailiai verkti, sakydama:

— Kas man turtai ir garbė, kad kas rytas turiu keltis susirūpinusi ir susikrimtusi. Aš turėjau tris dukteris, o jaunėlė buvo tokia graži, jog visi ją laikė gražumo stebuklu. Buvo balta kaip sniegas, raudona kaip obuoliukas, o plaukai žibėjo kaip saulės spinduliai. Verkiant iš jos akių krito ne ašaros, bet perlai ir brangieji akmenys. Kai jai sukako penkiolika metų, karalius pasišaukė visas tris dukteris prie savo sosto. Kad žinotum, kaip stebėjosi žmonės, pamatę jaunėlę: kai ji atėjo, rodos, saulė patekėjo. Karalius tarė dukterims: „Nežinau, kada ateis paskutinė mano diena, todėl noriu šiandien paskirti, ką kiekviena po mano galvos turit gauti. Visos mane myli, bet kuri myli labiausiai, ta gaus geriausią dalį."

Tada jos kiekviena sakėsi mylinti jį labiausiai. „Ar negalėtumėt išreikšti, — atsakė karalius,— kaip mane mylite? Tada galėčiau spręsti apie jūsų meilės didumą."

Vyresnioji pasakė: „Aš tėvą myliu kaip saldžiausią cukrų." Antroji pasakė: „Aš tėvą myliu kaip gražiausius drabužius." O jaunėlė tylėjo. Tada tėvas paklausė: „O tu, vaikeli, kaip mane myli?" — „Pati nežinau,— atsakė ji,— su nieku negaliu savo meilės lyginti." Bet tėvas reikalavo, kad ji būtinai pasakytų. Pagaliau ji atsiliepė: „Geriausias valgis negardu be druskos, todėl aš tėvą myliu kaip druską." Išgirdęs karalius labai susirūstino ir tarė: „Jei mane myli kaip druską, tai ir atsilyginsiu tau druska." Jis padalino karalystę abiem vyresnėm dukterim, o jaunėlei liepė dviem tarnam uždėti ant pečių maišą druskos, nuvesti į tamsią girią ir ten palikti.

Mes visi prašyte prašėm ir meldėm karaliaus jai dovanoti, bet negalėjom suminkštinti jo širdies. Kaip ji verkė, eidama iš namų! Visas kelias į mišką buvo pribarstytas perlų, iškritusių iš jos akių. Karalius greit ėmė gailėtis savo žiaurumo, liepė ieškoti dukters po visą girią, bet niekas negalėjo rasti. Iš skausmo plyšta man širdis, kai imu galvoti, kad ją sudraskė laukiniai žvėrys; bet kartais guodžiu save viltim, kad ji tebėr gyva pasislėpusi kur griovoj arba radusi prieglaudą pas gerus žmones. Todėl gali suprasti, koks skausmas suspaudė mano širdį, kai, pažvel-

gusi į tą taurę, pamačiau perlą, kurie byrėjo iš dukters akių. Prašom pasakyti, kur tą perlą radai.

Grafas pasisakė gavęs jį girioj iš senutės, kurią jis palaikęs ragana; bet jos dukters jis nematęs ir nieko apie ją negirdėjęs.

Tada karalius su karaliene nusprendė suieškoti tą senutę; jie manė, kad ten, kur buvo rastas perlas, jie galės gauti žinių ir apie savo vaiką.

Senė sėdėjo savo pirkelėj prie ratelio ir verpė. Jau buvo tamsu, ir nuo židinio švietė silpnai degdama skala. Staiga garsiai kirksėdamos pasigirdo pareinant iš lauko žąsys. Paskui netrukus įėjo pro duris duktė. Net nepažvelgus į ją, senė linktelėjo kiek galvą. Duktė atsisėdo, paėmė savo ratelį ir ėmė lyg jauna mergaitė smagiai verpti. Taip jos verpdamos išsėdėjo dvi valandas, nepratarusios nei žodžio. Tuomet kas pašalėj sušlamėjo, ir dvi žibančios akys žvilgterėjo pro langą. Būta pelėdos, kuri tris kartus suriko ū-ū. Senė pažiūrėjo aukštyn ir tarė:

— Jau metas, dukrele, eiti tau prie darbo.

Ji atsistojo ir išėjo pro duris. Kurgi nuėjo? Per pievą vis tolyn, į patį slėnį. Galop ji priėjo šulnį, pagal kurį augo trys seni ąžuolai. Tuo tarpu patekėjo per kalną didelis apskritas mėnuo, ir pasidarė taip šviesu, jog galėjai rasti žemėj adatą. Ji nusitraukė odą, dengusią jos veidą ir, pasilenkusi ties šulniu, ėmė praustis. Nusipraususi panėrė odą į vandenį ir

paskui patiesė ant žolės, kad mėnesio šviesoj pabaltų ir išdžiūtų. Bet kaip atsimainė pati žąsininkė! Tikrai nieko panašaus nesat matę! Tik numetė savo žilą kasą, tuoj pasklido per pečius, žibėdami kaip saulė, aukso jos plaukai ir apdengė ją visą nuo galvos iki kojų. Akys ėmė spindėti kaip žvaigždelės danguj, o veidai raudonuoti kaip obuoliukai.

Bet gražuolė buvo nuliūdusi. Ji atsisėdo ir pradėjo gailiai verkti. Ašaros kaip žirniai riedėjo per skruostus ir pro ilgus plaukus krito žemėn. Gal dar ilgai būtų taip sėdėjusi, kad artimo medžio šakose nebūtų kas sutreškėjęs ir sušnarėjęs. Ji pašoko kaip stirna, išgirdusi medžioklio šūvį. Tuo tarpu mėnuo užslinko už juodo debesio, o mergaitė užsimovė numestą odą ir beregint pražuvo iš akių.

Ji parbėgo namo, drebėdama kaip epušės lapas. Senutė stovėjo prie durų, mergaitė norėjo apsakyti, kas jai atsitiko, o ta nusijuokusi tarė:

— Aš jau viską žinau.

Paskui įsivedė ją į pirkią ir uždegė naują skalą. Bet ji nebesėdo prie ratelio, o paėmusi šluotą, šlavė ir viską kraustė.

— Visur turi būti švaru,— sakė ji mergaitei.

— Tik kam, motute,— tarė mergaitė,— jūs taip vėlai pradedat darbą? Kas čia galėtų būti?

— Ar žinai, kuris gi dabar metas? — paklausė senutė.

— Baigiasi dvylikta,— atsakė mergaitė.

— Ar nežinai,— traukė toliau senė,— kad šiandien lygiai treji metai, kaip tu pas mane atvykai? Tavo laikas praėjo, nebegalim kartu būti.

Mergaitė išsigando ir sako:

— Argi nori, brangioji motute, mane varyti? Kur aš eisiu? Neturiu tėvynės, nei bičiulių, nėr kur gauti prieglaudos. Viską dariau, ką norėjot, ir jūs visados manim džiaugėtės; nestumkit manęs vargšės nuo savęs.

Senutė nenorėjo sakyti, kas jos laukia.

— Aš daugiau čia nebebūsiu,— tarė ji,— bet išeidama turiu pirkią ir namelius palikti švarius; negaišink man dirbti. O savim nesirūpink, gausi pastogę gyventi ir džiaugsiesi dovana, kurią tau duosiu.

— Bet pasakyk, kas čia bus? — klausė toliau mergaitė.

— Dar kartą sakau tau, negaišink manęs. Daugiau nei žodžio, eik į savo kambarį, nuo veido nusimauk odą, apsivilk šilkinius drabužius, su kuriais atėjai pas mane, ir lauk savo kambary, kol pašauksiu.

Bet dabar turiu papasakoti apie karalių ir karalienę, kurie iškeliavo su grafu į girią ieškoti senutės. Grafas naktį atsiskyrė nuo jų ir toliau turėjo eiti vienas. Kitą dieną jam pasirodė, kad jis radęs tikrą kelią. Jis ėjo vis tolyn, kol sutemo, paskui įlipo į medį ir norėjo jame pernakvoti, bijodamas, kad naktį nepasiklystų. Patekėjus mėnesiui, jis pamatė kažkokią žmogystę leidžiantis nuo kalno. Ji ėjo be žabo rankoj, bet jis pažino, kad čia buvo senutės žąsininkė.

— Aure,— tarė jis sau,— ji eina čionai! Kai viena ragana bus mano rankoj, neištrūks ir kita.

Bet jis be galo nustebo, pamatęs, kai ji priėjo prie šulnio ir, nusimovusi odą, ėmė praustis, kai išsiskleidė nuo pečių jos aukso plaukai ir pasirodė tokia graži, kokios dar niekados nebuvo regėjęs. Sulaikęs dvasią ir ištiesęs kaklą žemyn pro lapus, žiūrėjo į ją, nenutraukdamas akių. Ar jis per daug pasilenkė, ar čia kita buvo priežastis, tik staiga triokštelėjo šaka, o mergaitė tuojau įsimovė į odą ir ėmė kaip stirna bėgti; tuo tarpu debesys uždengė mėnesį, ir ji išnyko jam iš akių.

Kai ji nubėgo, grafas išlipo iš medžio ir ėmė eiti jos pėdomis. Kiek paėjęs, pamatė slenkant per pievą dvi žmogystes. Tai buvo karalius ir karalienė, kurie, pastebėję iš tolo senutės namuose žiburį, artinosi į tą daiktą. Grafas jiems papasakojo, ką matė prie šulnio, ir tie nei kiek neabejojo, kad ten buvo jų pražuvusi duktė. Jie labai apsidžiaugė ir netrukus priėjo tuos namelius; žąsys tupėjo aplink juos ir miegojo, pasikišusios galvas po sparnais, nei viena nekrutėjo. Jie pažvelgė pro langą: senutė sėdėjo ir tylomis verpė, linguodama savo galvą ir nesidairydama. Pirkia buvo švari, tartum joje būtų gyvenę rūko žmogeliai, kuriems prie kojų nelimpa jokia dulkelė. Bet savo dukters jie nematė. Žiūrėję kiek laiko, galop jie išdrįso ir pabarškino į langą. Senutė, rodos, jų laukė, pakilo ir maloniai atsiliepė:

— Prašom į vidų, aš jus jau žinau.

Kai jie įžengė pro duris, ji tarė:

— Būtų nereikėję vargti tiek kelio, jei būtumėt neišvarę neteisingai iš namų savo gero ir jus mylinčio vaiko. Jai neatsitiko jokios nelaimės, tik turėjo trejus metus ganyti žąsis; bet nieko pikto čia neišmoko, išlaikė visai tyrą savo širdį. O jūs užtektinai buvote nubausti ta baime, kurioje visą laiką gyvenote.

Paskui priėjo prie kito kambarėlio ir pašaukė:

— Eik čia, dukrele!

Atsidarė durys, ir išėjo šilkais šlamėdama auksaplaukė skaistaveidė karalaitė, labiau panaši į nužengusį iš dangaus angelą kaip į žmogų.

Ji pribėgo prie tėvo ir motinos, apkabino juos ir ėmė bučiuoti; bučiuodamiesi visi iš džiaugsmo verkė. Jaunas grafas stovėjo šalia jų, ir kai karalaitė jį pamatė, nuraudo kaip rožė, pati nežinodama ko. Karalius tarė:

— Mielas vaikeli, savo karalystę jau padalinau, ką beduosiu tau?

— Jai nereikia nieko,— atsiliepė senutė: — aš jai padovanosiu ašaras, jos pralietas dėl jūsų, o tos ašaros yra gryniausi perlai ir kur kas gražesni už gaunamus nuo jūros dugno; jie daug vertesni už visą jūsų karalystę. O už gerą tarnavimą atiduosiu jai savo namelius.

Tarusi tuos žodžius, senutė išnyko jiems iš akių. Tada subraškėjo sienos, ir beregint nameliai pavirto į puikius karališkus rūmus, salėj stovėjo didelis stalas, apkrautas gardžiausiais valgiais, o aplink lakstė tarnai.

Ta istorija čia dar nesibaigia, tik mano senelė, kuri ją man sakė, pamiršo galą. Aš manau, kad karalaitė ištekėjo už grafo, pasiliko abu tuose gražiuose rūmuose ir tol ten laimingai gyveno, kol juos dievas laikė. Ar tos baltos žąsys, kurios ganėsi prie triobelės, buvo gražios mergaitės, senutės priglaustos, ir ar jos atvirto į žmones ir paliko tarnauti jaunajai karalienei, to aš tikrai nežinau, bet spėju, kad taip buvo. Kiek žinau, ta senutė buvo visai ne ragana, kaip žmonės manė, bet gera žynė, kuri visiems padėdavo. Matyti, jos buvo prie gimimo dovanota karalaitei, kad verkiant jai krito iš akių perlai, o ne ašaros. Šiandien tokių stebuklų nebėra, o kad būtų, visi vargdieniai greit pralobtų.

MILŽINAS IR SIUVĖJAS

Vienam siuvėjui, kuris buvo menkas vyras, bet didelis pagyras, atėjo į galvą toliau kur ištrūkti ir pasišvaistyti po pasaulį. Kaip tik pasitaikė proga, pametė savo dirbtuvę,

Keliavo jis laukais
plačiu keliu, takais
tolyn be paliovos,
vis tiek jam, kur sustos.

Taip bekeliaudamas, išvydo jis padūmavusioj tolumoj statų kalną ir už jo aukštą bokštą.

— Po šimts velnių,— sušuko siuvėjas,— kas čia toks būtų?

Paimtas smalsumo, jis drožė tiesiog į tą daiktą. Kai buvo visai arti, žmogelis neteko kvapo, pamatęs, kad tas bokštas turi kojas, vienu pasispyrimu peršoko per tą statų kalną ir atsistojo prieš jį. Tai buvo baisiai didelis milžinas.

— Ko čia tau reikia, tu vabalai? — suriko milžinas, lyg perkūnas sugriaudė.

— Norėčiau pasiklausinėti, ar negalima čia miške pelnyti kąsnelį duonos,— atsiliepė išsigandęs siuvėjas.

— Jei turi laiko,— tarė milžinas,— gali man patarnauti.

— Kodėl ne? O kokį atlyginimą aš gaučiau?

— O kokio atlyginimo tu nori? — pasakė milžinas.— Klausyk, metai turi tris šimtus šešiasdešimt penkias dienas, o jei yra keliamieji, tai vieną dieną daugiau. Ar tinki?

— Iš savo pusės aš nepriešingas,— atsakė siuvėjas, o pats sau galvojo: „Kol dar ne vėlu, reikia greičiausiai iš čia nešti savo kailį."

— Eik, tu utėlmuši, ir atnešk man ąsotį vandens iš šulnio.

— Ar ne geriau visą šulnį? — paklausė gyrūnas ir su ąsočiu išėjo.

„Ką? Visą šulnį? — svarstė sau milžinas, kuris

buvo gana kvailas, ir išsigando: — Tas kernezas gal bus koks pusė kipšo, reikia nesnausti, jis pavojingas man tarnas!"

Kai siuvėjas atnešė vandenį, milžinas jam liepė nueiti į mišką, nukirsti medį ir parvilkti glėbį malkų.

— Ar ne geriau vienu kartu visą mišką,

visus išsyk medžius,
ir jaunus, ir didžius,
vis tiek, kur jie stovės,
tankmėj ar ant aikštės,—

paklausė siuvėjas ir išėjo į mišką.
„Kaip?

Visus išsyk medžius,
ir jaunus, ir didžius,
vis tiek, kur jie stovės,
tankmėj ar ant aikštės

ir šulnį su visu vandeniu? — svarstė sau lengvatikis milžinas ir dar labiau išsigando.— Tas nykštukas bus tikras kipšas, reikia jo saugotis, jis pavojingas man tarnas."

Kai siuvėjas atnešė malkas, milžinas jam liepė nušauti vakarienei du ar tris šernus.

— Ar ne geriau tūkstantį ir kartu tave vienu šūviu? — drožė išdidžiai siuvėjas.

— Ką? — sušuko baimės pagautas milžinas,— šiandien daugiau nieko nereikia, dabar eik gulti.

Milžinas buvo baisiai išsigandęs, visą naktį negalėjo sudėti akių, vis galvojo, kaip greičiausiai atsikratyti nuo to prakeikto tarno.

Bet netrukus reikalas pasibaigė gerai.

Kitą rytą milžinas ir siuvėjas nuėjo pas balą, aplink apaugusią žilvičiais. Milžinas tarė:

— Klausyk, tu sėsk ant vienos žilvičio šakelės, aš noriu žinoti, ar tu galėsi ją palenkti.

Ūžt ir atsidūrė siuvėjas aukštai. Iš baimės vargšas vos nenumirė, kai šakelė ėmė linkti ir jis galėjo kaip kiaušinis nukritęs ištikšti, bet savo

nelaimei ir milžino džiaugsmui laidynė išslinko jam iš kišenės, pasidarė lengvesnis, ir liauni šakelė švyst išmetė jį taip toli į viršų, jog nebegalėjai jo regėti.

Jei jis vėl nenukrito į apačią, tai ir dabar tebeskraido oru tarp dangaus ir žemės.

VAIKAS KAPE

Gyveno kartą vargingas piemenėlis; jo tėvas ir motina buvo mirę, o jis vyresnybės atiduotas į namus turtingam kaimynui, kad jį penėtų ir auklėtų. Kaimynas ir jo pati buvo kietos širdies žmonės ir labai šykštūs; nors turėjo daug turto, bet kitam gailėjo duonos kąsnelio nuo savo stalo. Nelaimingas vaikas niekaip negalėjo jiems įtikti, jie prastai jį mitino, bet užtat dažnai mušė.

Sykį jis turėjo ganyti vištą su viščiukais. Višta išlindo su vaikais pro tvorą, o tuo tarpu iš kažkur atskrido vanagas, pagavo ją ir iškėlė į orą. Berniukas ėmė, kiek tik gali, rėkti:

— Vagis, vagis, plėšikas!

Bet tas nieko nepadėjo: vanagas grobio nebegrąžino. Išgirdęs riksmą, atbėgo šeimininkas ir, sužinojęs, kad nebėr vištos, baisiai įniršo ir taip nuplakė vaiką, jog tas dvi dienas negalėjo pasijudinti. Paskui turėjo ganyti vištelius be vištos, bet dabar buvo vargo dar daugiau: vienas lėkė čia, kitas ten. Tada jis sugalvojo pririšti juos visus prie virvelės, manydamas, kad tuomet vanagas nenuneš nei vieno. Bet ne taip išėjo. Kai po kelių dienų nuvargęs nuo lakstymo ir alkio užmigo, atskrido vanagas, pagavo vieną vištelį, o kaip kiti buvo pririšti prie tos pat virvelės, jis nusinešė juos visus kartu ir, įsileidęs į medį, prarijo. Tuo laiku parėjo namo šeimininkas, sužinojo apie nelaimę ir įtūžęs nežmoniškai pridaužė vaiką — tas kelias dienas turėjo gulėti lovoj.

Kai jis pasveiko, tarė šeimininkas:

— Esi per kvailas, ganyti netinki, gal geriau tiksi man kur pasisiųsti.

Ir padavė jam nunešti teisėjui pilną kraitelę vynuogių su laišku. Eidamas keliu, berniukas išalko ir ištroško ir neiškentęs suvalgė dvi kekes. Nunešė kraitelę teisėjui, tas perskaitė laišką, paskui suskaitė kekes ir tarė:

— Dviejų kekių trūksta.

Vaikas atvirai prisipažino jas suvalgęs, sakėsi buvęs labai išalkęs ir ištroškęs. Teisėjas parašė sodiečiui laišką, reikalaudamas dar tiek vynuogių. Ir vėl vaikas gavo jas nešti su laišku. Kely vėl išalko ir nori gerti, nebeturi vargšas ką daryti, paėmė ir vėl suvalgė dvi kekes. Bet pirma išėmė laišką iš kraitelės, pakišo po akmeniu ir pats ant jo atsisėdo, kad laiškas nematytų jo valgant. Tačiau teisėjas pasigedo tų vynuogių ir paklausė, kur jos pasidėjo. Berniukas nustebęs tarė:

— Kaip teisėjas sužinojai? Juk laiškas negalėjo pasakyti, prieš valgydamas buvau jį pakišęs po akmeniu!

Teisėjas nusijuokė iš jo paikumo ir parašė šeimininkui, kad vaiką geriau laikytų, neskųstų jam valgyti nei gerti ir pamokytų, kas yra geras ir kas piktas.

— Aš tau tą mokslą tuoj įdėsiu,— tarė žiaurus šeimininkas: — nori valgyti, tai dirbk, o jei ką negerai padarysi, gausi nuo manęs lazdų paragauti.

Kitą dieną uždavė jam sunkų darbą: įsakė supjauti arkliams dvi naštas šiaudų. Išeidamas prigrasė:

— Už penkių valandų sugrįšiu, o jei lig to laiko nesupjausi visų šiaudų, gyvam tau kailį nuimsiu.

Paskui su pačia, bernu ir mergiote išvažiavo į turgų, o vaikui nieko daugiau nepaliko, tik mažą kąsnelį duonos. Vaikas nieko negaišdamas atsistojo prie pjovyklės ir ėmė pjauti šiaudus. Dirbo iš širdies, visas sukaito, tada nusivilko savo drabužėlį ir numetė į šiaudus. Bijodamas nepabaigti laiku darbo, dirbo be perstojo ir besiskubindamas nepastebėjo, kaip su šiaudais supjovė savo drabužį. Jau vėlu buvo, kai pamatė nelaimę, ir nebegalėjo jos atitaisyti.

— Oi,— sušuko vaikas,— dabar pražuvau. Ne be reikalo šeimininkas mane grasė; kai parėjęs pamatys, ką aš padariau, užmuš mane negyvai. Geriau aš pats pasidarysiu galą.

Vaikas kartą buvo girdėjęs šeimininkę sakant: „Palovy turiu padėjusi puodą su nuodais." O ten buvo medus, ir ji tik tyčia taip sakė, kad kas jo neišlaižytų. Berniukas palindo po lova, išsitraukė puodą ir visą iškabino. „Negaliu suprasti,— sakė jis sau,— kodėl žmonės kalba, kad mirtis esanti baisi; man rodosi, kad ji net labai saldi. Beskuo šeimininkė taip dažnai prašo mirties."

Jis atsisėdo ant kréslo ir prisitaisė mirti. Bet vietoj silpnumo, kaip jis laukė, pasijuto nuo sotaus daikto daug stipresnis. „Čia būta ne nuodų,—

tarė jis,— bet šeimininkas yra kartą sakęsis turintis savo drabužių indaujoj paslėpęs butelį su musių nuodais — ten gal bus tikri nuodai ir man padarys galą." Bet ten buvo ne musių nuodai, o vynas. Vaikas rado tą butelį ir visą išgėrė. „Ir šita mirtis saldi",— tarė jis, bet netrukus nuo vyno ėmė svaigti galva, ir jis pamanė, kad čia jau ateina galas. „Jaučiu, greitai mirsiu,— kalbėjo sau vienas,— reikia eiti į kapus ir pasiieškoti vietos." Sverdinėdamas nuėjo į kapus, rado tik iškastą duobę ir atsigulė į ją. Jo nuomonė vis mažėjo ir mažėjo. Netoli kapų vienuose namuose buvo vestuvės; išgirdo jis muziką ir pagalvojo, kad jau patekęs į dangų. Greit jis visai nustojo nuomonės. Nelaimingas vaikas rytą nebeatmerkė akių: nuo vyno pakilęs karštis ir nakties šalta rasa atėmė jam gyvybę, ir jis amžinai paliko tam kape, į kurį pats buvo atsigulęs.

Sužinojęs vaiką mirus, šeimininkas labai išsigando, bijodamas, kad nepatrauktų jo į teismą; iš tos baimės jis apalpo ir parvirto žemėn. Pati tuo tarpu, stovėdama prie židinio, čirškino keptuvėj spirges ir, pamačiusi parvirtusį vyrą, šoko jo gelbėti. Staiga užsidegė keptuvėj taukai, per kelias minutes liepsna apėmė visus namus, ir beregint visas turtas pavirto į pelenus. Ir tie žmonės, nuolat griaužiami sąžinės, likusį savo amžių gyveno dideliame varge ir skurde.

KIŠKIS IR EŽYS

Ši istorija panaši į pasaką, bet vis dėlto teisinga; mano senelis, iš kurio esu ją girdėjęs, pasakodamas visados primindavo: „Jei čia nebūtų tiesos, vaikeli, tai kam aš ją dar sakyčiau?" O istorija buvo tokia.

Vieną sekmadienį, vasaros pabaigoj, per patį grikių žydėjimą, ištiko graži dienelė; saulė skaisčiai patekėjo, per lauką pūtė šiltas vėjelis, vieversiai giedojo aukštai ore, bitės dūzgė po grikius, šventadieniškai apsitaisę žmonės ėjo į bažnyčią, džiaugėsi visi gyvulėliai, džiaugėsi ir ežys.

Ežys stovėjo prie savo durų sudėjęs rankas, traukė gaivinamą ryto orą ir giedojo savo giesmelę, kokią jis mokėjo. Tuo tarpu jis pagalvojo, kad suspėtų, kol pati praus ir vilks vaikus, nueiti į lauką pažiūrėti savo

sėtinių. Tie sėtiniai augo arti jo namų, mėgo juos griaužti su pačia ir vaikais, todėl laikė juos savais. Kaip tarė, taip padarė. Uždarė duris ir nuėjo keliu į lauką. Kiek paėjęs nuo namų, norėjo sukti jau iš kelio, tik tuo tarpu susitiko kiškį, o tas taip pat ėjo į lauką — pažiūrėti savo kopūstų. Pamatęs kiškį, ežys tuojau gražiai jį pasveikino. O kiškis, sakytum koks didelis ir puikus ponas, ne tik jo neatsveikino, bet suraukė kažkaip juokingai savo snukį ir tarė:

— Kas čia pasidarė, kad tu taip anksti velkiesi į lauką?

— Noriu pasivaikščioti,— atsakė ežys.

— Pasivaikščioti? — nusijuokė kiškis. — Man rodos, savo kojoms galėjai geresnio rasti darbo.

Tas atsakymas labai užpykdė ežį; nors buvo kantrus, bet niekam neleido kalbėti apie savo kojas, kurios buvo iš prigimimo kreivos.

— Ar kartais nemanai,— pasakė ežys kiškiui,— kad su savo kojomis tu gali toliau nubėgti?

— Žinoma,— atsiliepė kiškis.

— Gal nori mėginti? — paklausė ežys. — Galiu derėtis, kad aš tave pralenksiu.

— Man tik juokas! Tu su savo kreivomis kojomis mane pralenksi! — sušuko kiškis. — Bet jei nori, tinku derėtis. Iš ko gi derėsimės?

— Iš auksinio ir butelio vyno,— tarė ežys.

— Gerai,— atsakė kiškis: — bėkim tuojau!

— Ne, ko taip skubinsim? — atsiliepė ežys. — Aš šiandien dar nieko

nevalgiau; pirma grįšiu namo papusryčiauti, o paskui už kokio pusvalandžio vėl čia ateisiu.

Kiškis su tuo sutiko, ir ežys nuėjo. Eidamas galvojo: „Kiškis pasitiki savo ilgomis kojomis, bet aš jį nutaisysiu. Nors jis didelis ponas, bet kartu ir kvailas, todėl turi pralaimėti derybas." Parėjęs namo, ežys tarė pačiai:

— Greičiau vilkis, turėsi eiti kartu su manim į lauką.

— O ką ten veiksiu? — paklausė pati.

— Aš su kiškiu susiderėjau eiti lenktynių iš auksinio ir butelio vyno, ir tu ten turi būti.

— Oi dieve! — ėmė pati barti ežį. — Ar tu iš galvos išėjai? Kaip tu gali eiti su kiškiu lenktynių?

— Nesirūpink,— atsakė ežys: — čia ne tavo darbas; į vyrų reikalus tu nesikišk. Tik vilkis ir einam kartu!

Ką gi darys ežio pati? Norom nenorom turėjo sekti paskui vyrą.

Eidamas per lauką, ežys tarė pačiai:

— Dabar klausyk, ką tau sakysiu. Matai, mes bėgsim lenktynių per tą didelį lauką. Kiškis bėgs viena vaga, o aš kita, ir bėgsim nuo kalno į slėnį. Tu stovėk vagoj slėny, ir kai kiškis pribėgs savo vagos galą, tu surik: „O aš jau čia!"

Kai jie priėjo lauko galą, ežys parodė pačiai vietą, kur ji turėjo stovėti, o pats nuėjo ant kalno. Sutartoj vietoj kiškis jau buvo.

— Galima pradėti? — paklausė jis.

— Žinoma,— atsakė ežys. Ir tuojau kiekvienas atsistojo į savo vagą. Kiškis suskaitė: „Viens, du, trys!", ir ėmė jie bėgti nuo kalno. Bet ežys, kiek pabėgęs, sustojo ir atsitūpė savo vagoj.

Kai kiškis atrūko į lauko galą, ežio pati suriko:

— O aš jau čia!

Kiškis labai nustebo, manydamas, kad čia suriko ežys — juk žinoma, kad ežys visai panašus į savo pačią. Tačiau jis pagalvojo: „Čia turi būti kas negerai!" ir sušuko:

— Bėkim dar kartą, atgal!

Ir jis vėl, suglaudęs ausis, nurūko lauku. O ežio pati iš savo vietos nei nepasijudino. Kai kiškis pribėgo kitą lauko galą, ežys suriko:

— O aš jau čia!

Baisiai įniršęs kiškis vėl sušuko:

— Bėkim dar kartą!

— Gerai,— atsakė ežys: — man kiek tik nori!

Taip lėkė kiškis septyniasdešimt tris kartus, ir ežys vis jį lenkė. Kiekvieną kartą, kai jis pribėga lauko galą, arba pats ežys, arba jo pati surinka:

— O aš jau čia!

Bet septyniasdešimt ketvirtą kartą jis nebenubėgo jau iki galo; vidury lauko išvirto žemėn, kraujas šoko pro gerklę, ir jis nebegalėjo pasiju-

dinti iš vietos. O ežys paėmė laimėtą auksinį ir butelį vyno, pasišaukė savo pačią, ir abudu džiaugdamiesi sugrįžo namo. Jei lig šiol dar nemirė, tai ir šiandien jie tebegyvena.

Štai kaip buvo, kad ežys pralenkė kiškį, ir nuo to laiko nei vienas kiškis nebenori eiti lenktynių su ežiu.

O tos istorijos toks pamokymas: viena, net didžiausias ponas neturi niekinti žemesnio, nors tas būtų tik menkas eželis; o antra, kas mano vesti, turi rinktis pačią sau lygią. Vadinasi, kas gimė ežys, tas ir pačią turi imti iš ežių giminės. Taip yra šiam pasauly!

VARPSTIS, ŠAUDYKLĖ IR ADATA

Buvo kartą mergaitė ir neteko tėvų būdama dar visai maža. Jos krikšto motina gyveno mažoj triobelėj viena prie sodžiaus galo ir manėsi tuo, kad verpė, audė ir siuvo. Ji pasiėmė našlaitę pas save, išmokė darbo ir gražiai elgtis. Kai mergaitei sukako penkiolika metų, senutė apsirgo, pasišaukė krikštuolę prie savo lovos ir sako:

— Miela dukrele, jaučiu, artinasi mano dienos, palieku tau tuos namelius, kur galėsi prisiglausti nuo vėjo ir lietaus, ir dar varpstį, šaudyklę ir adatą, kad turėtum kuo duoną pelnyti.

Paskui uždėjo rankas ant jos galvos, palaimino ir tarė:

— Tik dievą laikyk širdy visados — ir būsi laiminga.

Tarusi tuos žodžius, senutė užmerkė akis amžinai. Lydint į kapus, krikštuolė sekė paskui jos grabą ir liejo griaudžias ašaras.

Nuo to laiko našlaitė ėmė gyventi mažuose nameliuose visai viena, bet dirbti netingėjo, nuolat verpė, audė, siuvo, ir rodėsi, kad senutės palaiminimas reiškėsi visuose jos darbuose. Jos linai tartum niekados nemažėjo, o kai išausdavo drobės kąsnelį ir pasiūdavo marškinius, tuoj atsirasdavo pirkėjas ir brangiai užmokėdavo, todėl ji ne tik nieko nestigdavo, bet dar kitus šelpdavo.

Tuo laiku po visą kraštą važinėjo karaliaus sūnus ir ieškojo mergaitės vesti. Vesti neturtingą jam buvo uždrausta, o turtingos pats nenorėjo. Jis sakė:

— Ta turės būti mano pati, kuri bus kartu ir vargingiausia, ir turtingiausia.

Atvykęs į sodžių, kur gyveno ta našlaitė, jis paklausė, kaip visur darė, kas čia vargingiausia ir kartu turtingiausia. Žmonės tuoj parodė turtingiausios namus, o vargingiausia, sakė jie, gyvenanti prie sodžiaus galo mažoj triobelėj. Turtingoji sėdėjo išsipuošusi prie durų, ir kai karalaitis prisiartino, ji atsistojo, išėjo priešais pasitikti ir nusilenkė prieš jį. Tas pažiūrėjo į ją ir, nesakydamas nei žodžio, nujojo toliau. Atvykęs prie vargingosios namų, rado mergaitę sėdint ne prie durų, bet savo pirkelėj. Jis sustabdė arklį ir pamatė pro langą, pro kurį skaisčiai švietė saulė, atsisėdusią prie ratelio mergaitę verpiant. Ji žvilgterėjo ir, pamačiusi karalaitį žiūrint, visa paraudo, nuleido akis žemyn ir toliau verpė; ar dabar siūlas buvo lygus, to negaliu pasakyti, bet ji tol verpė, kol karalaitis nujojo tolyn. Tada priėjo prie lango, atidarė ir tarė:

— Taip karšta pirkioj.

O pati visą laiką žiūrėjo į nujojantį karalaitį, kol buvo matyti baltuojančios jo skrybėlės plunksnos.

Paskui mergaitė vėl atsisėdo ir verpė toliau. Verpdama atsiminė vieną iš senutės girdėtą dainelę ir tylomis sudainavo:

Pro duris, varpsteli, šok,
Man jaunikį suieškok.

Ir kas atsitiko? Varpsčiukas šoko iš jos rankų ir išlėkė pro duris. Ji nustebusi atsikėlė iš vietos, išbėgo į kiemą ir pamatė varpsčiuką smagiai nušokant per lauką ir paskui save traukiant žibantį auksinį siūlą. Netrukus jis visai išnyko jai iš akių. Nebeturėdama kito varpsčio, mergaitė paėmė šaudyklę, atsisėdo į stakles ir ėmė austi.

O varpsčiukas tuo tarpu šoko vis tolyn ir tuo laiku, kada baigėsi išsivynioti siūlas, pasiekė karalaitį.

— Ką aš matau? — sušuko jis. — Varpsčiukas nori rodyti man kelią?

Jis apgręžė arklį ir pagal siūlą ėmė joti atgal. O mergaitė sėdėjo staklėse ir ausdama sudainavo:

Šaudyklėle, ausk tankiau,
Vesk jaunikį man greičiau.

Tuojau spruko šaudyklė jai iš rankų ir išlėkė pro duris. Prieš durų slenkstį ėmė šaudyklė austi patiesalą, bet tokį gražų, kokio dar niekas nebuvo regėjęs. Iš abiejų kraštų žydėjo rožės ir lelijos, vidury ant aukso dugno stiebėsi žalios augalų šakelės, tarp jų šokinėjo kiškiai ir triušeliai, pro tarpus rodė savo galvas briedžiai ir stirnos, aukštai ant šakelių tupėjo margi paukšteliai, ir tik trūko, kad jie pradėtų giedoti. Šaudyklė lakstė iš vienos pusės į kitą, ir patiesalas, rodos, augte augo.

Išsprukus šaudyklei iš rankų, mergaitė atsisėdo siūti; laikydama adatą, ėmė dainuoti:

Adatėle, greitai ruošk,
Man jaunikiui pirkią puošk.

Adata taip pat išslydo jai iš pirštų ir ėmė kaip žaibas lakstyti po pirkią. Rodėsi, kad ten dirbo nematomos dvasios; stalai ir kėdės apsitraukė žalia gelumbe, krėslai aksomu, o ant langų atsirado šilkiniai uždangalai. Tik adata pabaigė savo darbą, mergaitė tuoj pamatė pro langą karalaičio skrybėlės baltas plunksnas; jį atvedė varpsčiukas aukso siūlu. Jis nušoko nuo žirgo, įėjo patiesalu į pirkią ir ten išvydo mergaitę, apsidariusią prastai, bet skaisčią kaip rožę.

— Tu esi vargingiausia ir kartu turtingiausia,— tarė jis,— eik su manim, būsi mano pati.

Ji tylėdama jam ištiesė ranką. Tada jis ją pabučiavo, išsivedė į kiemą, pasisodino ant žirgo ir parsinešė į savo rūmus, kur buvo iškeltos smagios vestuvės. Varpstis, šaudyklė ir adata buvo atiduoti į karaliaus iždą ir didelėj garbėj laikomi.

ŽMOGUS IR VELNIAS

Kitą kartą gyveno gudrus sodžiaus žmogus. Apie jo gudrumą galėtum daug pripasakoti, bet gražiausias jo darbas buvo, kaip vieną sykį jis nunėrė velnią lyg kokį kvailį.

Vieną dieną tas žmogus dirbo lauke ir temstant taisėsi grįžti namo. Tik žiūri — vidury jo lauko žioruoja krūva gyvų anglių. Nustebęs jis prieina artyn ir mato — ant žarijų tupi mažas juodas velniukas.

— Ar tik ne ant pinigų čia tupi?

— Taip,— atsakė velnias,— ant pinigų. Čia yra tiek aukso ir sidabro, kiek tu kaip gyvas nesi matęs.

— Lobis mano lauke, todėl jis mano,— tarė žmogus.

— Bus tavo,— atšovė velnias,— jei man per dvejus metus duosi pusę to vaisiaus, kurį tau neša šis laukas. Pinigų turiu kaip šieno, bet labai noriu žemės vaisių.

Žmogus sutiko duoti.

— Bet kad dalinantis nekiltų ginčų,— pridūrė jis,— tebūna tavo, kas augs viršuj žemės, o mano, kas bus žemėje.

Velniui tat labai patiko, bet suktas žmogus pasėjo ropes. Pjūties metui stojus, atvyko velnias atsiimti savo vaisių, bet nieko daugiau negavo, tik geltonų nuvytusių lapų, o žmogus juokdamasis kasė savo ropes.

— Šį sykį tu laimėjai,— tarė velnias,— bet kitą sykį manęs nebeapgausi. Tavo bus tai, kas augs viršuj žemės, o mano — kas žemėje.

— Ir su tuo sutinku,— atsakė žmogus.

O pavasarį žmogus sėja jau ne ropes, bet kviečius. Užaugo puikūs kviečiai, žmogus nuėjo į lauką ir nupjovė juos pagal žemę. Atvykęs velnias berado vienus ražus, pašėlo iš piktumo ir šoko nuo uolos į kiaurymę.

— Taip reikia mokyti kipšus,— tarė žmogus, nuėjo į lauką ir išsikasė lobį.

JŪROS KIAULYTĖ

Seniai, labai seniai gyveno karalaitė, ji savo pilies bokšte aukštai turėjo vieną kambarį su dvylika į visas puses langų. Nuėjusi į tą kambarį ir apsidairiusi, ji galėdavo matyti visą savo karalystę. Pro vieną langą matė truputį aiškiau kaip kiti žmonės, pro kitą — dar aiškiau, pro tre-

čią — vėl geriau, ir taip vis geryn ligi dvylikto; pro tą matė viską, kas buvo ant žemės ir po žeme, ir niekas nuo jos negalėjo pasislėpti. Karalaitė buvo labai didi, niekam lenktis nenorėjo ir manė viena karalystę valdyti. Todėl paskelbė, jog niekas, kas nemokės taip pasislėpti, kad karalaitė jo nerastų, negalės būti jos vyru. Kas mėgintų slėptis, o karalaitė rastų, tam būtų nukirsta galva ir užmauta ant baslio. Prieš pilį jau stovėjo devyniasdešimt septyni basliai su negyvomis galvomis, ir toliau ilgą laiką niekas nedrįso pirštis. Karalaitė džiaugės, galvodama: „Dabar visą gyvenimą būsiu laisva." Bet kartą vėl atkeliauja trys broliai ir sakosi norintys išmėginti savo laimę. Vyresnysis tikrai tikėjosi pasislėpti įlindęs į kalkių duobę, bet karalaitė jį pamatė jau pro pirmą langą, liepė ištraukti ir nukirsti galvą. Antrasis įlindo į pilies rūsį, bet ir tą pamatė pro pirmą langą, nužudė vargšą ir jo galvą užmovė ant devyniasdešimt devinto baslio. Tada atėjo jaunesnysis ir prašė duoti vieną dieną pagalvoti ir du kartus nebausti, jei jį rastų. O jeigu jam nepasisektų trečią kartą, tada jau pats nebenorėtų gyventi. Jis buvo jaunas, gražiai prašė, ir karalaitė tarė:

— Sutinku, bet nelaimėsi.

Kitą dieną ilgai jis galvojo, kaip čia pasislėpti, bet nieko neišgalvojo.

Tada paėmė šautuvą ir išėjo medžioti. Pamatęs varną, pradėjo taikyti ir jau norėjo šaut, bet varnas ėmė prašyti:

— Nešauk, aš tau atsimokėsiu!

Šis užlenkė gaidžiuką ir eina sau toliau. Priėjo ežerą, žiūri — didelė žuvis išplaukusi į paviršių. Jis vėl prisidėjo šautuvą, o žuvis sako:

— Nešauk, aš tau atsimokėsiu!

Jaunikaitis nuleido šautuvą ir nuėjo tolyn, o žuvis pasinėrė į gilumą. Kiek paėjėjęs, pamatė jis šlubą lapę. Šovė ją, bet nepataikė. Tada lapė sušuko:

— Eikš verčiau, ištrauk man iš kojos akstiną!

Nors prašomas ištraukė, bet paskui norėjo lapę užmušti ir nuimti jai kailį. Lapė tarė:

— Paleisk, aš tau atsimokėsiu!

Jaunikaitis paleido ir apie vakarą grįžo namo.

Kitą dieną turėjo jau slėptis; visaip laužė galvą, bet nežinojo kur. Tada eina jis į mišką pas varną ir sako:

— Aš tave gyvą paleidau, dabar pasakyk, kur man slėptis, kad nerastų karalaitė.

Varnas nuleido galvą ir ilgai svarstė. Pagaliau sukranksėjo:

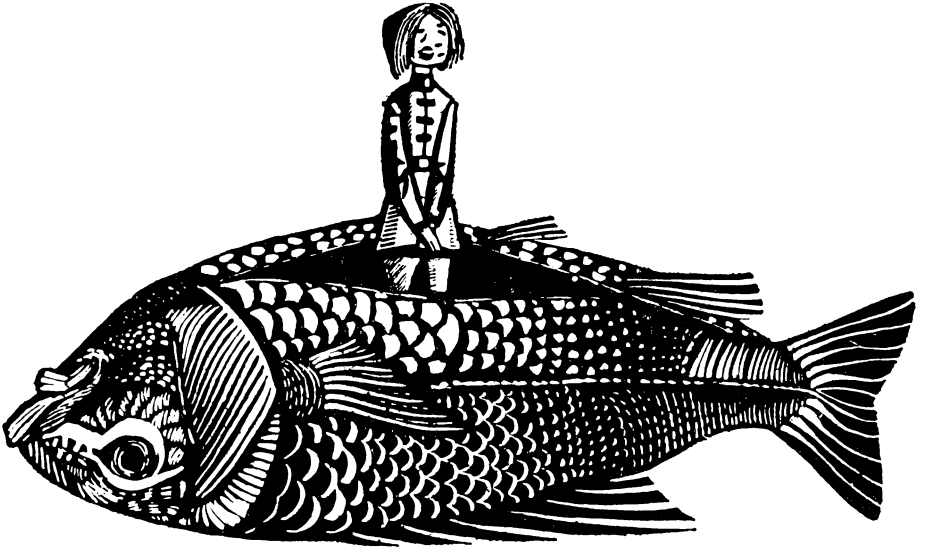

— Jau žinau!

Jis atnešė iš savo lizdo kiaušinį, perskėlė jį perpus ir paslėpė jame jaunikaitį. Tada vėl tą kiaušinį sutaisė ir aptūpė jį. Priėjusi prie pirmo lango, karalaitė niekur jo nematė, taip pat nematė toliau ir pro kitus langus, todėl net ją baimė buvo pradėjusi imti, bet pro vienuoliktą pastebėjo. Pamačiusi liepė varną nušaut, kiaušinį atnešus sudaužyt, ir jaunikaitis turėjo išlįsti. Karalaitė tarė:

— Tą kartą dovanoju, bet jei geriau nepasislėpsi, gausi žūti.

Kitą dieną nuėjo jis į paežerį, pašaukė žuvį ir sako:

— Aš tave gyvą paleidau, dabar sakyk, kur man slėptis, kad nepamatytų karalaitė.

Žuvis kiek pasvarstė ir sako:

— Jau žinau! Aš tave paslėpsiu savo viduriuose.

Ji prarijo jaunikaitį ir nunėrė į ežero dugną. Karalaitė pradėjo žiūrėti pro savo langus, nebuvo matyti nei pro vienuoliktą, dėl to ji persigando, bet pagaliau pro dvyliktą vėl pastebėjo. Liepė tuojau žuvį sugauti, perskrosti, ir ten rado jaunikaitį. Galim numanyt, ką jis tada jautė, matydamas, kad niekur negali pasislėpti. Karalaitė tarė:

— Antrą kartą tau dovanoju, bet, matyti, tavo galva turės atsidurti ant šimtojo baslio.

Paskutinę dieną eina nusiminęs į lauką ir susitinka lapę.

— Tu žinai visus užkampius,— tarė jis,— aš tave gyvą paleidau, dabar sakyk, kur man slėptis, kad nerastų karalaitė.

— Sunku pasakyti,— atsiliepė lapė, pagalvojo ir pagaliau tarė: — jau žinau!

Nuėjo su juo prie šaltinio, pasinėrė ir išlindo pasivertusi į gyvulių pirklį. Jaunikaitis taip pat pasinėrė į vandenį ir pavirto į mažą jūros kiaulytę. Pirklys nukeliavo į miestą ir ten rodė tą mažutį gyvuliuką. Susirinko daugybė žmonių jo žiūrėti. Pagaliau atėjo ir karalaitė. Labai patiko jai gyvuliukas, ir už didelius pinigus nupirko jį. Atiduodamas karalaitei, pirklys tarė kiaulytei:

— Kai karalaitė eis prie lango, tu greit palįsk jai po kasa.

Štai jau atėjo laikas, kada karalaitė turėjo jo ieškoti. Ji apėjo visus langus, nuo pirmo lig vienuolikto, bet niekur jo nematė. O kai nepamatė ir pro dvyliktą langą, baisiai nusigando, supyko ir darydama taip jį trenkė, jog visų langų stiklai ištiško į tūkstančius kąsnelių ir sudrebėjo visa pilis.

Atsitraukusi nuo lango, karalaitė pajuto po kasa jūros kiaulytę, pagriebė ją, bloškė į žemę ir sušuko:

— Nelįsk man į akis!

Kiaulytė netrukdama nubėgo pas pirklį, tuoj abu į šaltinį pasinėrė — ir vėl atvirto, kuo pirma buvo. Jaunikaitis padėkojo lapei ir tarė:

— Varnas ir žuvis prieš tave visai niekai, tu tikrai esi visų gudriausia!

Paskui jaunikaitis tiesiog nuėjo į pilį. Karalaitė jau laukė jo ir nebemanė daugiau priešintis savo likimui. Buvo iškeltos vestuvės, ir jaunikaitis tapo viso krašto kunigaikščiu ir ponu. Jis niekad nepasakojo, kur trečią kartą buvo pasislėpęs ir kas jam padėjo. Karalaitė manė, kad jis pats išgalvojęs, kur pasislėpti, dėl to jį gerbė ir sakė sau: „Jis dar gudresnis už mane."

GUDRUS VAGIS

Vieną dieną prie nuskurusių namelių, ilsėdami po sunkaus darbo, sėdėjo laukininkas su pačia. Staiga privažiavo puikus keturiais arkliais pakinkytas vežimas, ir iš jo iššoko gražiai apsidaręs ponas. Laukininkas atsistojo, priėjo prie jo ir paklausė, kuo jis galėtų jam patarnauti. Nepažįstamas padavė laukininkui ranką ir sako:

— Nieko kito nenoriu, tik paragauti kaimiško valgio. Prašom išvirti man bulbių, kaip patys verdatės, kartu atsisėdęs aš mielai su jumis užkąsiu.

Laukininkas nusišypsojo ir tarė:

— Jūs būsit grafas, gal net kunigaikštis, o kartais ir tokiems ponams užeina panašus noras; gerai, liepsiu išvirti bulbienės.

Pati tuojau nuėjo į virtuvę ir pradėjo skusti bulbes. O vyras sako svečiui:

— Eikime tuo tarpu į sodą, dar turiu ten kiek darbo.

Sode turėjo prisikasęs duobių, dabar norėjo susodinti medžius.

— Ar neturit jūs vaikų,— paklausė svečias,— kad padėtų dirbti?

— Ne,— atsakė laukininkas, bet paskui pridėjo: — tiesa, turėjau vieną sūnų, bet jis jau seniai ištrūko galvą iš namų. Vikrus buvo vaikas, bet niekam tikęs, nenorėjo mokytis, darė man visokias eibes, pagaliau nuo manęs pabėgo, ir nuo to laiko nieko apie jį nebegirdėjau.

Laukininkas paėmė medelį, įstatė į duobę, šalia jo įsmeigė basliuką, šaknis apipylė žemėmis, paskui stiebą pririšo šiaudų grįžtėm prie basliuko žemai, aukštai ir per vidurį.

— Bet prašom pasakyti,— tarė svečias,— kodėl jūs nerišat prie baslio ano sukumpusio, šakoto medžio, kur ten kertėj palinkęs prie žemės auga?

Laukininkas nusišypsojęs tarė:

— Jūs kalbat, kaip išmanot; matyti, kad jūs sodo darbų nesat dirbęs. Anas medis jau senas ir surambėjęs, jo niekas tiesaus nepadarys; medžius reikia tiesti, kol jie dar jauni.

— Čia visai tas pat, kaip ir su jūsų sūnum,— atsiliepė svečias: — jei būtumėt jį mokę, kol buvo dar jaunas, nebūtų pabėgęs; suaugusio dabar nebepataisysi.

— Tiesa,— atsakė senis,— jau daug laiko praėjo, kaip jis išbėgo; turi būti labai atsimainęs.

— Ar jūs jį dar pažintumėt, jei susitiktumėt? — paklausė svečias.

— Iš veido vargiai,— tarė senis,— bet jis ant peties turėjo pupos didumo apgamą.

Kai jis tai pasakė, svečias nusivilko drabužį, atsmaukė nuo peties marškinius ir parodė apgamą.

— Dieve! — sušuko senis, savo širdy pajutęs vaiko meilę. — Tu tikrai mano sūnus. Bet kaip gali būti mano sūnus, kad esi toks didelis ponas ir turi tiek turto! Kaipgi taip prasigyvenai?

— Oi tėve! — atsakė sūnus. — Jaunas medis nebuvo prie baslio pririštas ir išaugo kreivas; o dabar jis jau senas, ir jo nebeatitiesi. Klausi, kaip aš prasigyvenau. Aš palikau vagis. Bet prašom nebijoti, aš esu mokytas vagis. Man nėra nei spynų, nei raktų: ką tik noriu, tą paimu. Prašom nemanyti, kad aš vagiu kaip paprastas vagis: aš imu iš didžturčių, kas jiems per viršų yra. Vargšų aš neliečiu; iš jų ne tik neimu, bet dar jiems ką duodu. Taip pat neliečiu ir to, ką galiu paimti be gudrybių.

— Sūnau,— atsiliepė tėvas,— tavo amatas man nepatinka, vagis vis dėlto yra vagis, ir tas geru nesibaigs.

Paskui sūnų nuvedė pas motiną. Išgirdusi, kad čia jos sūnus, moteriškė iš džiaugsmo pradėjo verkti. Bet kai sūnus pasisakė tapęs vagim, motinos ašaros dar padidėjo. Pagaliau ji tarė:

— Nors ir vagis, vis dėlto mano vaikas, ir aš džiaugiuosi dar kartą tave pamačiusi.

Susėdo visi už stalo, ir jis ėmė valgyti prastą valgį, kurio seniai nebuvo ragavęs. Valgant tėvas jam tarė:

— Kad grafas, mūsų ponas, kur ten aukštai pily gyvena, žinotų, kas tu esi ir ką veiki, tikrai tavęs paėmęs nesuptų ant rankų, kaip tą dieną, kai tave krikštijo, bet lieptų ant kartuvių pasisupti.

— Prašom nesirūpinti, tėveli, savo amatą aš moku. Aš pats ketinu pas jį eiti.

Pavakary sėdo vagis į vežimą ir nupyškėjo į pilį. Grafas palaikė jį dideliu ponu ir labai maloniai priėmė. Bet kai svečias pasisakė, kas jis toks, grafas visas nubalo ir kurį laiką negalėjo žado atgauti. Pagaliau tarė:

— Tu mano krikšto sūnus, todėl šį kartą tau dovanosiu. Tu sakaisi gudrus vagis esantis, norėčiau išmėginti tavo gudrumą, bet

jei pasirodysi ne toks, kaip giriesi, tai turėsi su virvininko dukterimi kelti vestuves, kur tau šokant muzikantais bus varnai.

— Ponas grafai,— atsakė vagis,— prašom man užduoti tris nors sunkiausius darbus, ir jei aš jų neatliksiu, daryk man, ką tik nori.

Grafas kiek pagalvojo ir tarė:

— Gerai, pirmiausia pavok iš arklidės mano mėgstamiausią arklį, paskui naktį ištrauk mums su pačia iš pašonės paklodes taip, kad nepajustumėm, ir dar numauk pačiai nuo piršto sutuoktuvių žiedą, o trečia — pavok man iš bažnyčios kunigą su zakristijonu. Bet atsimink, kad gali čia netekti galvos!

Vagis tuojau nuvyko į arčiausią miestą, nusipirko ten senas moteriškas drapanas ir apsivilko jomis. Paskui tamsiai išsitepė veidą, įsidėjo raukšles ir tada taip persimainė, jog niekas nebegalėjo pažinti. Pagaliau gavo šulikę vengriško vyno ir įmaišė į jį migdomo skystimo. Šulikę įkišo į maišą, užsidėjo ant pečių ir virtuodamas nuėjo į grafo pilį. Kai pasiekė pilį, buvo jau sutemę; atsisėdo kieme ant akmens, ėmė kosėti kaip dusulinga senė ir trinti rankas, tartum jai būtų šalta. Prieš arklidės duris kūrenosi ugnis, o aplink ją gulėjo kareiviai. Vienas kareivis pamatė ją ir pašaukė:

— Ei senut, eik čia pas mus pasišildyti. Savo pastogės, matyti, neturi ir nakvoji, kur priglaudžia.

Senė tuoj prikūprino artyn, paprašė nuo pečių nuimti maišą ir atsisėdo prie ugnies.

— Ką gi taip turi savo šulikėj? — paklausė vienas kareivis.

— Truputį vyno,— atsiliepė senė,— aš mat tuo verčiuosi, o už pinigus ir gerus žodžius mielai duosiu po stikliuką.

— Tai duok čia,— tarė vienas kareivis, išgėrė stiklelį ir sušuko:— Kai vynas geras, būtų ne pro šalį dar kitą išmesti.

Jis liepė vėl pripilti; nuo jo ir kiti neatsiliko.

— Ei vyrai,— sušuko vienas iš jų draugams, kurie buvo arklidėje: — čia viena senutė turi vyno, tokio seno, kaip ir ji pati, gal norit kokį gurkšnį, jis jus geriau sušildys, kaip mūsų ugnis!

Senutė nuėjo su savo šulike į arklidę. Ten vienas kareivis sėdėjo raitas ant pabalnoto arklio, kitas stovėjo, laikydamas už pavadžio, o trečias buvo nusitvėręs už uodegos. Senutė vaišino, kol kareiviai išgėrė visą vyną. Netrukus vienam iškrito iš rankų pavadis, pats sukniubo ir pradėjo knarkti; kitas nepamatė, kaip paleido uodegą, išvirto ir dar labiau knarkė. Trečias, nors ir paliko ant balno, bet visas susmuko, nuknerpė galvą lig arklio karčių, užmigo ir ėmė kriokti kaip iš dumtuvių. Kieme kareiviai jau seniai buvo sumigę ir gulėjo žemėj kaip negyvi. Vagis tuoj įbruko tam, kur laikė už pavadžio, į rankas virvę, o kitam vietoj uodegos — šiaudų grįžtę; bet ką turėjo daryti su trečiu, kur ant arklio sėdėjo? Žemėn versti bijojo, kad krisdamas neišbustų ir nepakeltų riksmo. Bet tuojau sugalvojo: atleido balno pasagą, permetė per šią dvi virves, jų galus pririšo prie balno, paskui, nusitvėręs už virvių, iškėlė su miegančiu raiteliu aukštyn, o antrus galus pririšo už staktų. Paskui greit atrišo arklį ir norėjo vesti, tik atsiminė, kad vedant per grįstą kiemą pasagai gali labai kaukšėti. Tuomet apvyniojo kojas skarmalais, atsargiai išvedė iš arklidės, užsėdo ir nulėkė.

Išaušus vagis pavogtą arklį nujojo į pilį. Grafas buvo tik atsikėlęs ir žiūrėjo pro langą.

— Labas rytas, ponas grafai! — sušuko vagis. — Štai arklys, kurį jums išvedžiau iš arklidės. Prašom pažiūrėti, kaip išsitiesę guli jūsų kareiviai, o jei nueitumėt į arklidę, pamatytumėt ten gražiai miegant savo sargus.

Grafas nusijuokė ir tarė:

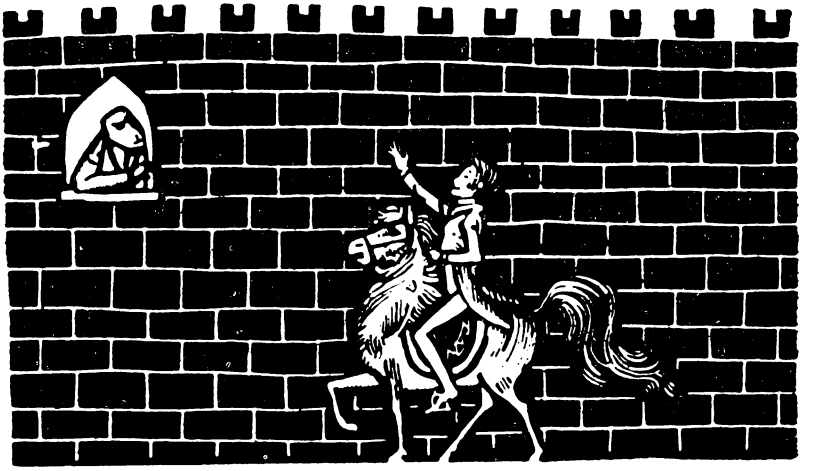

— Kartą tau pasisekė, o kaip toliau bus, dar nėra žinios. Bet aš tave perspėju, jei nutversiu vagiant, pasielgsiu kaip su vagim.

Nuėjusi gulti, grafienė kietai sugniaužė ranką su žiedu, o grafas tarė:

— Visos durys užkištos ir užrakintos, aš nemigsiu, visą laiką saugosiu, ir tegu vagis pamėgina lįsti pro langą, tuoj nušausiu.

O vagis sutemus nuėjo prie kartuvių, kur kabėjo nusikaltėlis, papjovė virvę, užsimetė nusikaltėlį ant nugaros ir atnešė į pilį. Ten pastatė prie miegamojo kambario kopėčias ir, užsidėjęs ant pečių lavoną, pradėjo lipti. Kai jis gerokai palypėjo ir numirėlio galva pasirodė už lango, grafas paėmė puštalietą ir šovė į jį; vagis, paleidęs lavoną, nulėkė greit kopėčiomis žemyn ir pasislėpė kampe. Tą naktį skaidriai švietė mėnuo, ir vagis aiškiai matė, kaip grafas užlipo pro langą ant kopėčių, paskiau nusileido ir nusinešė lavoną į sodą. Ten pradėjo kasti duobę, norėdamas jį palaidoti. „Dabar,— pagalvojo vagis,— geriausia proga", ir tuojau iš kampo kopėčiomis įlipo į grafienės kambarį.

— Širdele,— prašneko jis grafo balsu,— vagis nušautas, bet jis mano krikšto sūnus ir buvo greičiau toks pajodžarga, kaip piktadaris, todėl nenoriu, kad jį viešai niekintų; iš kitos pusės, man gaila ir jo tėvų. Aš jį dar prieš aušrą pats sode palaidosiu, kad niekas neišgirstų. Duok nuo lovos paklodę, suvyniosiu į ją numirėlį ir kaip kokį šunį užkasiu.

Grafienė padavė jam paklodę.

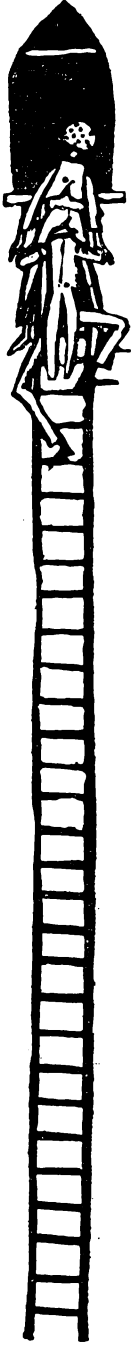

— Bet žinai ką? — pridūrė vagis.— Duok man dar savo žiedą; vargšas dėl jo galvą padėjo, todėl tepasiima jį su savim į kapą.

Pati nenorėjo vyrui priešintis ir, nors nenoromis, nusimovė ir atidavė žiedą. Gavęs abu daiktus, vagis nulipo kopėčiomis žemėn ir, kol grafas laidojo numirėlį, laimingai parėjo namo.

Kaip nustebo grafas, kai kitą rytą atėjo vagis ir jam atnešė paklodę su žiedu.

— Kas padėjo tau išeiti iš kapo, į kurį pats buvau įkaseęs,— paklausė jis,— ir kas tave atgaivino?

— Ne mane jūs įkasėt,— atsakė vagis,— o nelaimingą nusikaltėlį, kurį buvau atnešęs nuo kartuvių.

Ir jis viską plačiai papasakojo. Grafas turėjo pripažinti, kad jis tikrai gudrus vagis.

— Bet čia dar ne galas,— tarė grafas: — turi atlikti dar trečią darbą, o jei nepavyktų, viskas niekais nueitų.

Vagis tik nusišypsojo ir nieko neatsakė.

Sutemus jis išėjo į bažnyčią su dideliu maišu ant nugaros, su ryšuliu po pažasčia ir su žibintu rankoje. Maiše jis turėjo vėžių, o ryšuly — mažų vaškinių žvakelių. Atėjęs į kapus, jis atsisėdo, išėmė iš maišo vėžį ir prilipdė jam prie nugaros žvakelę; paskui žvakelę uždegė, paleido vėžį žemėj, ir tas tuoj ėmė rėplioti. Paskui išėmė iš maišo kitą vėžį ir taip pat prilipdė žvakelę. Tokiu būdu jis paleido visus vėžius. Tada užsivilko juodą drabužį, panašų į vienuolio apdarą, ir prisidėjo žilą barzdą. Pasidaręs visai nebepažįstamas, jis paėmė maišą, kuriame atsinešė vėžius, įėjo į bažnyčią ir įlipo į sakyklą. Kai bokšto laikrodis išmušė dvyliktą, vagis ėmė šaukti didžiu balsu:

— Klausykite, nuodėmingi žmonės, jau atėjo pasaulio galas! Kas nori būti išganytas, tas tegu lenda į mano maišą. Aš esu Petras, dangaus vartų sargas. Jūs matote, kad po kapus numirėliai jau vaikščioja ir savo kaulus renka. Skubėkite, skubėkite, lįskite į mano maišą, nes jau atėjo pasaulio paskutinė valanda.

Jo balsą išgirdo visas sodžius. Kunigas ir zakristijonas, gyvendami prie bažnyčios, išgirdo pirmutiniai, jie klajojančius

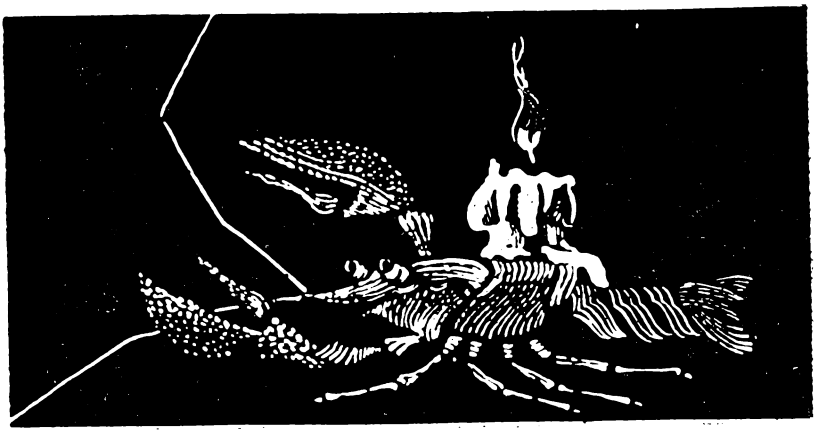

po kapus žiburėlius palaikė stebuklu ir tuojau nubėgo į bažnyčią. Ten pasiklausė kiek pamokslo, o zakristijonas kumštelėjo kunigui ir sako:

— Gerai būtų pasinaudojus šia proga ir dar prieš pasaulio galą patekus į dangų.

— Tikrai,— atsiliepė kunigas: — ir aš taip manau; kad nori, galim keliauti kartu.

— Gerai,— atsakė zakristijonas,— tik jūs, kaip kunigas, turit eiti pirma, o aš seksiu paskui.

Kunigas prisiartino ir įlipo į sakyklą. Vagis tuoj atrišo maišą, pirma įlindo kunigas, o paskui zakristijonas. Vagis greit užrišo maišą, nusitvėrė už vieno galo ir ėmė vilkti laiptais iš sakyklos. Kiekvieną kartą, susidavus jų galvoms į pakopą, vagis sakė:

— Dabar mes lipame per kalnus.

Paskui vagis ėmė juos vilkti per sodžių, pataikys kur į klaną, ir sako:

— O dabar skrendame per debesius.

Pagaliau atvilkęs ėmė traukti aukštyn pilies laiptais, sakydamas:

— Dabar jau lipame dangaus laiptais ir greit būsime prie rojaus vartų.

Įlipęs į viršų, įmetė maišą į tokį užkambarį, kur buvo balandžiai. Pabaidyti balandžiai ėmė skraidyti.

— Ar girdite,— tarė jis,— kaip angelai džiaugiasi ir sparnais plasnoja.

Sulig tais žodžiais užsklendė skląstį ir nuėjo.

Kitą rytą jis nuėjo pas grafą ir pasigyrė atlikęs trečią darbą: atnešęs iš bažnyčios kunigą su zakristijonu.

— O kur tu juos dėjai? — paklausė grafas. Vagis atsakė:

— Jie guli maiše pas balandžius, tardamiesi patekę į dangų.

Grafas pats užlipo ant aukšto ir įsitikino, kad vagis sako tiesą. Paleidęs kunigą su zakristijonu iš maišo, grafas tarė vagiui:

— Tikrai tu gudrus vagis, puikiai moki savo darbą. Šį kartą išnešei kailį sveiką, bet ko greičiausiai kraustykis iš mano žemės ir atsimink, kad tuoj atsidursi kartuvėse, jei pamėginsi vėl čia nors koją įkelti.

Tada vagis atsisveikino su savo tėvais, vėl iškeliavo į žmones, ir nuo to laiko niekas nieko apie jį nebegirdėjo.

TURINYS

Karalaitis varlė arba geležinis Henrikas 5
Kaip draugavo katė su pele 9
Pasaka apie jaunikaitį, ėjusį baimės ieškoti 11
Vilkas ir septyni ožkeliai 22
Broliukas ir sesutė 26
Valkatos 34
Katilėlis 38
Trys verpėjos 40
Joniukas ir Grytutė 43
Balta gyvatė 51
Šiaudas, žarija ir pupa 55
Apie žvejį ir jo pačią 58
Narsus siuvėjas 63
Vėtrų karalienė 74
Septyni varnai 79
Pelenė 82
Utėlė ir blusa 89
Ansas gudragalvis 92
Išmintingoji Elzė 97
Nykštukas 102
Giltinė kūma 109
Lapės tekėjimas 112
Kaukai 115
Kurpius Yla 118
Brėmų miesto muzikantai 122
Karalius Strazdabarzdis 125
Veršenikė, skrybėlė ir ragas 130
Prydas ir Katrytė 136
Staliukas, aukso asilas ir lazda 144

Du broliai 155
Kampininkas 177
Erškėtrožė 183
Margytė 186
Jorindė ir Joringis 192
Šešiese skersai žemės 196
Gudragalvė Grytė 201
Baltuolė 204
Senelis ir anūkas 215
Laimingasis Ansas 216
Pasaka apie giedantį šokantį vieversėlį 221
Žąsininkė 227
Jaunas milžinas 234
Sumeti mergaitė 241
Gyvybės vanduo 245
Daktaras Visažinis 250
Bildukas 252
Paišinas velnio brolis 255
Lokio kailis 259
Saldi košė 264
Du keleiviai 265
Mėlyna žvakelė 275
Septyni švabai 279
Trys broliai 282
Keturi mokyti broliai 285
Vienakė, Dviakė ir Triakė 290
Gražioji Katrytė ir jaunikis 297
Prašoktos kurpės 299
Šeši tarnai 303
Išvarpos 309
Pasaka apie stebuklų kraštą 310
Melų pasaka 311
Batuotas katinas 311
Baltuolė ir Rožytė 316
Tinginys Heincas 323
Paukštis Grifas 326
Girios nameliai 333
Pelėda 338

Raudonkepurė 341
Mėnuo 344
Žąsininkė prie šulnio 346
Milžinas ir siuvėjas 355
Vaikas kape 358
Kiškis ir ežys 360
Varpstis, šaudyklė ir adata 364
Žmogus ir velnias 367
Jūros kiaulytė 368
Gudrus vagis 372

VIDUTINIAM MOKYKLINIAM AMŽIUI

ИБ № 1199

Братья Гримм
ТРИ ПРЯДИЛЬЩИЦЫ

Серия «Сказки мира»
На литовском языке

Перевел Юозас Бальчиконис
Иллюстрировал В. Клямкэ
Издательство «Вага», 232600, Вильнюс, пр. Ленина 50

Broliai Grimai
TRYS VERPĖJOS
Serija „Pasaulio pasakos"

Redaktorė M. Subatavičienė
Viršelis dail. K. Paškausko
Techn. redaktorius D. Jakubonis
Korektorė L. Lengertienė

Duota rinkti 1978.XII.18. Pasirašyta spaudai 1979.III.19. Leidinio Nr. 9288. Formatas $70\times90^{1}/_{16}$. Popierius spaudos Nr. 2. Šriftas 10 pt. „Baltika". Iškili spauda. 28,1 apsk. sp. l. 26 leid. l. Tiražas 60 000 egz. Užsak. Nr. 196.

Kaina 1 rb

„Vagos" leidykla, 232600, Vilnius, Lenino pr. 50
Spaudė „Vaizdo" spaustuvė, 232600, Vilnius, Strazdelio 1